Grundläggande utbildningens lokala läroplan i Vanda (luonnos)

Namn	Grundläggande utbildningens lokala läroplan i Vanda (luonnos)
Kommun	Vanda
Skola	Helsinge skola
	Dickursby skola
	Västersundoms skola
	Kyrkoby skola
	Mårtensdals skola
Träder i kraft	3.5.2016

Innehållsförteckning

1. Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den. 1
   1.1. Uppgörandet av Vanda stads läroplan och dess struktur. 1
   1.2. Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen. 1
   1.3. Uppföljning, utvärdering och utveckling av läroplanen. 1
   1.4. Centrala beslut gällande undervisningen. 1
   1.5. Enhetligheten i den grundläggande utbildningen och samarbetet i övergångsskedena. 2
   1.6. Planer och program som kompletterar läroplanen. 2
   1.7. Språkprogram. 3
   1.8. Lokal timfördelning. 3
   1.9. Handlingsplan för elevhandledningen. 3
   1.10. Samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheter. 4
   1.11. Intensifierad undervisning. 4
   1.12. Undervisning i sammansatt klass och årskursintegrerade studier. . . . 4
   1.13. Helhetsskapande undervisning. 4
2. Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning. 5
   2.1. Förpliktelser som styr undervisningen. 5
      2.1.1. Alla elever är unika och har rätt till god undervisning. 5
      2.1.2. Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati. 5
      2.1.3. Kulturell mångfald är en rikedom. 5
      2.1.4. Nödvändigheten av en hållbar livsstil. 6
   2.2. Värdegrunden för den grundläggande utbildningen. 6
   2.3. Synen på lärande i den grundläggande utbildningen. 7
3. Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål. 8
   3.1. Den grundläggande utbildningens uppdrag. 8
   3.2. Nationella mål för undervisning och fostran. 8
      3.2.1. Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar. 8
      3.2.2. Behövliga kunskaper och färdigheter. 8
      3.2.3. Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande. 8
   3.3. Mångsidig kompetens i den lokala läroplanen. 9
4. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning. 10
   4.1. Lärmiljöer. 10
   4.2. Arbetssätt. 10
   4.3. Helhetsskapande undervisning. 10
   4.4. Mångvetenskapliga lärområden. 10

5. Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande. 12
5.1. Gemensamt ansvar för skoldagen. 12
5.2. Elevernas delaktighet. 12
5.3. Samarbete mellan hem och skola. 12
5.4. Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter. 12
5.5. Fostrande samtal och disciplinära åtgärder. 13
5.6. Årskursintegrerade studier. 13
5.7. Undervisning i sammansatt klass. 13
5.8. Flexibel grundläggande utbildning. 13
5.9. Undervisning i särskilda situationer. 13
5.10. Fjärruppkoppling i undervisningen. 14
5.11. Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran. 14
6. Bedömning. 15
6.1. Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärandet. . . 15
6.2. Bedömningskulturens lokala betoningar. 15
6.3. Föremål för bedömning. 15
6.4. Bedömningen under studierna. 15
6.4.1. Bedömning av uppförande. 17
6.5. Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen. 19
7. Centrala riktlinjer för hur stödet för lärande och skolgång ordnas i praktiken. 21
7.1. Principerna för stöd. 21
7.2. Allmänt stöd. 21
7.3. Intensifierat stöd. 22
7.4. Särskilt stöd. 22
7.5. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. 23
7.5.1. Stödundervisning. 23
7.5.2. Specialundervisning på deltid. 23
7.5.3. Tolknings- och biträdestjänster. 23
8. Elevvård. 24
8.1. Elevvården i Vanda. 24
8.2. Skolpsykologens uppgifter inom elevvården. 26
8.3. Skolkuratorns uppgifter inom elevvården. 26
8.4. Skolhälsovårdarens uppgifter inom elevvården. 27
8.5. Skolläkarens uppgifter inom elevvården. 27
8.6. Övrigt om elevvården. 28

9. Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur. 30
10. Undervisning på två språk. 31
11. Undervisning som baserar sig på en viss väldsåskådning eller pedagogisk princip. 32
12. Valfrihet i den grundläggande utbildningen. 33
13. Årskurs 1-2. 34
13.1. Övergången mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. 34
13.2. Att utvecklas till skolelev. 34
13.3. Övergången mellan årskurs 2 och 3. 34
13.4. Mångsidig kompetens i årskurs 1–2. 35
13.5. Mångsidiga kompetensområden. 35
13.6. Läroämnen. 39
13.6.1. Bildkonst. 39
13.6.2. Det andra inhemska språket. 46
Finska, A-lärokurs. 46
Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs. 47
13.6.3. Elevhandledning. 47
13.6.4. Främmande språk. 48
Engelska, A-lärokurs. 48
13.6.5. Gymnastik. 49
13.6.6. Livsåskådningskunskap. 55
13.6.7. Matematik. 60
13.6.8. Modersmål och litteratur. 67
Svenska och litteratur. 70
13.6.9. Musik. 79
13.6.10. Omgivningslära. 84
13.6.11. Religion. 93
Evangelisk-luthersk tro. 95
13.6.12. Slöjd. 98
14. Årskurs 3-6. 105
14.1. Övergången mellan årskurs 2 och 3. 105
14.2. Att utvecklas som elev. 105
14.3. Övergången mellan årskurs 6 och 7. 105
14.4. Mångsidig kompetens i årskurs 3–6. 106
14.5. Mångsidiga kompetensområden. 106
14.6. Läroämnen. 110

14.6.1. Bildkonst. 110
14.6.2. Det andra inhemska språket. 129
Finska, A-lärokurs. 130
Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs. 150
14.6.3. Elevhandledning. 172
14.6.4. Främmande språk. 173
Engelska, A-lärokurs. 173
14.6.5. Gymnastik. 189
14.6.6. Historia. 207
14.6.7. Livsåskådningskunskap. 216
14.6.8. Matematik. 233
14.6.9. Modersmål och litteratur. 258
Svenska och litteratur. 260
14.6.10. Musik. 288
14.6.11. Omgivningslära. 300
14.6.12. Religion. 333
Evangelisk-luthersk tro. 335
14.6.13. Samhällslära. 348
14.6.14. Slöjd. 357
14.6.15. Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen. 375
14.6.16. Valfritt ämne Matematik. 375
14.6.17. Valfritt ämne Modersmål. 376
15. Årskurs 7-9. 377
15.1. Övergången mellan årskurs 6 och 7. 377
15.2. Att växa som medlem i gemenskapen. 377
15.3. Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. 378
15.4. Mångsidig kompetens i årskurs 7–9. 378
15.5. Mångsidiga kompetensområden. 378
15.6. Läroämnen. 382
15.6.1. Bildkonst. 382
15.6.2. Biologi. 397
15.6.3. Det andra inhemska språket. 413
Finska, A-lärokurs. 413
Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs. 431
15.6.4. Elevhandledning. 449
15.6.5. Främmande språk. 457

Franska, B2-lärokurs. 457
Engelska, A-lärokurs. 466
Tyska, B2-lärokurs. 484
15.6.6. Fysik. 493
15.6.7. Geografi. 515
15.6.8. Gymnastik. 531
15.6.9. Historia. 549
15.6.10. Huslig ekonomi. 560
15.6.11. Hälsokunskap. 578
15.6.12. Kemi. 597
15.6.13. Livsåskådningskunskap. 617
15.6.14. Matematik. 626
15.6.15. Modersmål och litteratur. 650
Svenska och litteratur. 652
15.6.16. Musik. 680
15.6.17. Religion. 695
Evangelisk-luthersk tro. 697
15.6.18. Samhällslära. 707
15.6.19. Slöjd. 713
15.6.20. Valfrittämne informationsteknik- och företagsamhet. 732

1. Den lokala läroplanens betydelse och uppgörandet av den

1.1. Uppgörandet av Vanda stads läroplan och dess struktur

Den gemensamma lokala allmänna läroplansdelarna i Vanda för kapitel 1-12 har uppgjorts utgående från Utbildningsstyrelsens läroplansgrunder för den grundläggande utbildningen. Också de ämnesvisa läroplanerna har gjorts gemensamma för alla de svenskspråkiga grundskolorna. Den svenskspråkiga lokala läroplanen i Vanda har uppgjorts och förts in i eGrunder verktyget.
Strukturen för den lokala läroplanen följer strukturen och ordningsföljden i Utbildningsstyrelsens nationella läroplan. Efter de nationella textavsnitten i läroplanens allmänna delar följer en lokal textdel.

1.2. Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen

Personalen, eleverna och vårdnadshavarna har deltagit i uppgörandet, utvärderingen och utvecklingen av läroplanen på olika sätt. I Vanda har stadsbiblioteket, kulturservicen, idrottsväsendet, ungdomsväsendet, församlingarna, VANVARY ry, Hem och Skola föreningarna och föräldrakommitteerna vid skolorna deltagit i läroplansarbetet.
De olika gemensamma tvåspråkiga läroplansarbetsgrupperna för uppgörandet av förskoleundervisningens läroplan samt läroplanen för den grundläggande utbildningen har sammanträtt regelbundet under processen för att tillsammans utveckla övergångsskedena och en naturlig läroplansenlig kontinuerlig lärostig för barnen och eleverna.

1.3. Uppföljning, utvärdering och utveckling av läroplanen

Regelbunden utvärdering av läroplanen och den verksamhet som styrs av läroplanen sker genom att Vanda stads skolor deltar i nationella utvärderingar som utförs av utbildningsstyrelsen och andra nationella utvärderingsorgan samt genom deltagande i de enkäter och utvärderingar som sker i samarbete med huvudstadsregionens städer. Skolornas läsårsplan som direkt verkställer läroplanen lokalt, och utvärderingen av den årligen tillsammans med personalen, eleverna och vårdnadshavarna i Vanda, är ett centralt instrument för regelbunden utvärdering, uppföljning och utveckling av verksamheten och läroplanen.

1.4. Centrala beslut gällande undervisningen

När det gäller läroplanens kapitel som behandlar elevvård så har de avsnitten skrivits i samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheterna i staden. Från social- och hälsovårdsmyndigheterna deltog i arbetet förmännen för skolhälsovårdarna, kuratorerna och skolläkarna. Avsnittet som behandlar samarbetet mellan hem och skola har skrivits i samarbete med Vantaan vanhempainyhdistys VANVARY ry. De svenskspråkiga skolornas hem och skola föreningar har haft möjlighet att delta genom de olika diskussioner som ordnats på skolorna på samarbetsdagar och genom att kommentera läroplansutkastet som funnits till påseende på internet.

1.5. Enhetligheten i den grundläggande utbildningen och samarbetet i övergångsskedena

När barnen flyttar från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen används i Vanda modellen: Observation av barn i förskoleundervisningen enligt vilken förskoleläraren observerar barnen i förskoleundervisningen, deras färdigheter, styrkor och behov. Informationen samlas i blankettform och förskoleläraren för en utvärderingsdiskussion med vårdnadshavarna förrän informationen överförs till skolan. Till helheten hör också att överföringsprocessen utvärderas under därpå följande höst.
I Vanda stads läroplan för den svenskspråkiga förskoleundervisningen och läroplanen för den grundläggande undervisningen fastslås att ledningen för den grundläggande utbildningen och förskoleundervisningen med därtill hörande småbarnspedagogik, tillsammans planerar och genomför minst två gemensamma aktiviteter och/eller verksamhetshelheter, där barnen som deltar i förskoleundervisningen och skolans elever deltar tillsammans. Skolans rektor och daghemsföreståndaren som leder den till förskoleundervisningen hörande småbarnspedagogiken ansvarar tillsammans för förverkligandet av samarbetet. Därtill bekantar sig skolans lärare med läroplanen för förskoleundervisningen och planen för småbarnsfostran. Personalen i förskoleundervisningen och den därtill hörande småbarnspedagogiken bekantar sig i sin tur med skolans läroplan.
När eleverna flyttar från åk 2 till åk 3 överförs information mellan lärarna på de olika årskurserna. Eleven, vårdnadshavaren och läraren för en utvärderingsdiskussion, som beskrivs närmare i läroplanens kapitel 6, Bedömning.
När eleverna flyttar från åk 6 till åk 7 överförs information mellan lärarna i de olika skolorna.
Elevernas flytt från den grundläggande utbildningen till andra stadiet stöds av ett mångsidigt samarbete mellan de olika läroanstalterna. Det bereds möjlighet för eleverna inom den grundläggande utbildningen att bekanta sig med skolor på det andra stadiet i form av skolbesök och genom att ta del av olika presentationer och mässor. Eleverna bekantar sig också med arbetslivet under två veckors tid under årskurs 9.
Personalen i Vanda samarbetar på olika sätt när det gäller övergången från den grundläggande utbildningen till andra stadiet; lärarna på de olika stadierna samarbetar och tar del av varandras verksamhet och undervisning, studiehandledarna bekantar sig med varandras verksamhet på de olika stadierna och rektorerna på årskurserna 7-9 och rektorerna i gymnasiet träffas regelbundet flera gånger per år.
Övergångsskedena mellan de olika stadierna från förskoleundervisningen till den grundläggande undervisningen och vidare till studier till andra stadiet beskrivs också i LP-verktyget under avsnittet Undervisning i de olika årskurserna (förskolan till åk 1, åk 2-3, och åk 6-7).

1.6. Planer och program som kompletterar läroplanen

Lokala planer och program som kompletterar och förverkligar läroplanen:

- verksamhetsprogram för morgon- och eftermiddagsvården
- de skolvisa elevvårdsplanerna
- skolornas välmåendemapp
- skolornas verksamhetsplaner
- barn- och ungas kommunala välfärdsplan, Hyvis-planen i Vanda
- plan för fostrande samtal och disciplinära åtgärder
- handbok för elevvården i Vanda
- plan för IKT-användningen i undervisningen i Vanda
- Vandas miljöprogram
- skolornas jämställdhetsplan

1.7. Språkprogram

I de svenskspråkiga skolorna i Vanda är finska obligatoriskt som A1-språk fr.o.m. åk 2 och engelska som A2-språk fr.o.m. åk 4. På årskurserna 7-9 erbjuds tyska och franska som valbara B2-språk.
De valfria ämnena beskrivs i kapitel 12 i föreliggande läroplan.

1.8. Lokal timfördelning

åk	1	2	3	4	5	6
Modersmål och litteratur	7	7	6	6	4	4
A1-språk finska	0	1	2	2	2	2
A2-språk engelska	0	0	0	2	2	2
Matematik	3	3	4	4	4	4
Omgivningslära	2	2	3	3	2	2
Religion/livsåskådning	1	1	1	1	2	1
Historia och samhällslära	0	0	0	0	2	3
Musik	1	1	1	1	1	1
Bildkonst	1	1	1	1	1	2
Slöjd	2	2	2	1	1	1
Gymnastik	2	2	2	2	2	3
Valfria konst- och färdighets ämnen	0	0	0	1	3	2
Totalt	**19**	**20**	**22**	**24**	**26**	**27**

Musikklasserna åk	3	4	5	6
Modersmål och litteratur	5	5	4	4
A1-språk finska	2	2	2	2
A2-språk engelska	0	2	2	2
Matematik	4	4	4	4
Omgivningslära	3	3	2	2
Religion/livsåskådning	1	1	2	1
Historia och samhällslära	0	0	2	3
Musik	2	3	3	3
Bildkonst	1	1	1	2
Slöjd	2	1	1	1
Gymnastik	2	2	2	3
Valfria konst- och färdighets ämnen	0	0	1	0
Totalt	**22**	**24**	**26**	**27**

åk	7	8	9	
Modersmål och litteratur	3	3	4	
A1-språk finska	2	3	2	
A2-språk engelska	2	2	2	
Matematik	3	4	4	
Biologi och geografi	1,67	2,67	2,67	
Fysik och kemi	1,67	2,67	2,67	
Hälsokunskap	1	1	1	
Religion/livsåskådning	1	1	1	
Historia	2	2		
Samhällslära			3	
Musik	2	0	0	
Bildkonst	2	0	0	
Slöjd	3	0	0	
Gymnastik	2	3	2	
Huslig ekonomi	3	0	0	
Valfria konst- och färdighets ämnen	0	2	2	
Elevhandledning	0,67	0,67	0,67	
Valfria ämnen (B2 ingår)*	(2)	2	2	
Valfria ämnen	0	1	1	
Totalt	**30**	**30**	**30**	
*Valfria i åk 7 är B2-språk	(32)			

Musikklasserna åk	7	8	9
Modersmål och litteratur	3	3	4
A1-språk finska	2	3	2
A2-språk engelska	2	2	2
Matematik	3	4	4
Biologi och geografi	1,67	2,67	2,67
Fysik och kemi	1,67	2,67	2,67
Hälsokunskap	1	1	1
Religion/livsåskådning	1	1	1
Historia	2	2	
Samhällslära			3
Musik	3	3	3
Bildkonst	2	0	0
Slöjd	2	0	0
Gymnastik	2	3	2
Huslig ekonomi	3	0	0
Valfria konst- och färdighets ämnen			
Elevhandledning	0,67	0,67	0,67
Valfria ämnen (B2 ingår)*	2	2	2
Totalt	**30**	**30**	**30**
*Valfria i åk 7 är B2-språk	(32)		

1.9. Handlingsplan för elevhandledningen

Elevhandledningen genomförs som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Klasslärare tillsammans med de övriga lärarna ansvarar för elevhandledningen. Handledningsplanen beskrivs i skolans verksamhetsplan.

1.10. Samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheter

Samarbetet med social- och hälsovårdsmyndigheterna beskrivs i kapitel 8.

1.11. Intensifierad undervisning

Intensifierad undervisning erbjuds i musik, matematik och modersmål. Ordnandet av intensifierad undervisning beskrivs i kapitel 12.

1.12. Undervisning i sammansatt klass och årskursintegrerade studier

Beskrivs i kapitel 5.4. i föreliggande läroplan.

1.13. Helhetsskapande undervisning

Helhetsskapande undervisning beskrivs i kapitel 4.4 i föreliggande läroplan.

2. Den grundläggande utbildningen som grund för allmänbildning

2.1. Förpliktelser som styr undervisningen

2.1.1. Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Den grundläggande utbildningen bygger på övertygelsen om att barndomen har ett egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt i sig. Var och en har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem. I detta behöver eleven uppmuntran och individuellt stöd. Eleven behöver känna sig hörd och uppskattad i skolgemenskapen samt känna att hen får stöd för sitt lärande och välbefinnande. Lika viktigt är också erfarenheten av delaktighet och av att tillsammans bidra till det gemensamma arbetet och välbefinnandet.
Varje elev har rätt till god undervisning och att lyckas i skolarbetet. I takt med att eleverna lär sig formar de sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning samt sin plats i världen. Samtidigt skapar eleverna en relation till sig själva, andra människor, samhället, naturen och olika kulturer. Att marginaliseras från lärande innebär att rätten till bildning inte förverkligas och detta utgör ett hot mot växande och utveckling. Den grundläggande utbildningen ska skapa möjligheter för livslångt lärande, som är en förutsättning för ett gott liv.
Betydelsen av värdegrundsarbetet i skolan ökar i en värld, där det multimediala informationsflödet, globala nätverk, sociala medier och kamratrelationer formar barnens och de ungas värderingar. Värdediskussioner som förs tillsammans med eleverna ger dem förutsättningar att känna igen och definiera värden och värderingar som de konfronteras med samt att kritiskt reflektera kring dem. Eleverna ska få stöd i att utveckla sin egen värdegrund. Gemensam reflektion kring värderingar i skolan och hemmen och det samarbete som bygger på denna bidrar till att trygga elevernas helhetsmässiga välbefinnande. Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation.

2.1.2. Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati

Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. I denna utveckling är motsättningar mellan strävan och rådande verklighet oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera dessa motsättningar på ett etiskt och empatiskt sätt och våga försvara det goda. Bildning innebär att både individuellt och i grupp kunna fatta beslut utgående från etisk reflektion, en annan människas situation och kunskap. Etiska och estetiska aspekter ger upphov till reflektion över vad som är värdefullt i livet. Bildning syns i sättet att förhålla sig till sig själv, till andra människor, till omgivningen och till kunskap samt i sättet och viljan att agera. En bildad människa strävar efter att handla rätt och att respektera sig själv, sin omgivning och andra människor. En bildad människa kan använda information på ett kritiskt sätt. Bildning innefattar också strävan till självreglering och ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande.
Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter och på att man försvarar dessa. Den grundläggande utbildningen ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Jämlikhet och en allmän princip om alla människors lika värde är ett centralt mål för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska främja ekonomisk, social och regional jämlikhet och jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Skolan och undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

2.1.3. Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen ska stödja elevernas kulturella identiteter och sporra dem att aktivt delta i egna kulturella och sociala

gemenskaper och också till att de intresserar sig för andra kulturer. Samtidigt ska undervisningen stärka uppskattningen för kreativitet och kulturell mångfald, främja kulturell och interkulturell kommunikation och på så sätt lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.
Inom den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig med olika seder och bruk, synsätt och livsåskådningar. Eleverna ska handledas att lära sig att se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap. Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar de mänskliga rättigheterna och som sporrar till positiva förändringar.

2.1.4. Nödvändigheten av en hållbar livsstil

Människan är en del av naturen och helt beroende av livskraftiga ekosystem. Att förstå detta är centralt i att växa som människa. Den grundläggande utbildningen ska främja en hållbar livsstil och eko-social bildning. Hållbar utveckling och livsstil kan ses ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv. Den ledande tanken inom eko-social bildning är att skapa en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde och ekosystemens mångfald och förmåga att förnya sig samt att samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Eko-social bildning innebär förståelse i synnerhet för allvaret i klimatförändringen och en strävan att främja en hållbar livsstil.
Människan utvecklar, använder och fattar beslut om teknologi utifrån sina värderingar. Människan bär ansvar för att styra teknologin i en riktning som tryggar människans och naturens framtid. Inom den grundläggande utbildningen ska man reflektera över konflikter mellan konsumtions- och produktionssätt som står i strid med en hållbar framtid. Dessutom ska man tillsammans försöka hitta och tillämpa lösningar, som korrigerar en icke-hållbar livsstil. Den grundläggande utbildningen ska öppna perspektiv mot ett globalt ansvar som sträcker sig över generationer.
Värdegrundens förverkligande beskrivs och utvärderas årligen i verksamhetsplanen och verksamhetsberättelsen.

2.2. Värdegrunden för den grundläggande utbildningen

Våra värderingar inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen i Vanda är innovationsförmåga, hållbar utveckling och delaktighet. Vår vision är: ” Det svenskspråkiga resultatområdet erbjuder högklassig fostran och utbildning på svenska i växelverkan med sin omgivning.
I de svenskspråkiga skolorna värnar vi om den finlandssvenska kulturen och det finlandssvenska språket. Det svenska språket är ett medvetet val för våra familjer och vi strävar efter att våra elever ska känna sig trygga i sin språkliga identitet.
De svenskspråkiga skolorna samarbetar med externa parter som stöder undervisningen och sätter tonvikt på kontakt med svenska institutioner och föreningar.
I Vandaskolorna får eleverna lära sig grundkunskaper och färdigheter samt får en tillräcklig allmänbildning. Vandaskolorna är beredda på att reagera på de förändringsbehov som kommer från samhället.
De vuxna har i uppgift att erbjuda alla elever möjligheten att delta i att bygga upp skolans vardag. Eleverna har rätt att bli hörda och de vuxna tar elevernas idéer till behandling. De vuxnas uppgift är att stödja och möjliggöra inlärning och tillväxt, med beaktande av elevernas egna utgångspunkter.
I de svenskspråkiga skolorna vill vi stärka elevernas sociala kompetens och hjälpa dem att uppfatta sig som en del av en större helhet. Skolorna har som mål att jobba ur ett genusmedvetet perspektiv.
Eleverna gestaltar helheter och lär sig genom samarbete och forskning. Då eleverna får påverka i vardagens valsituationer och deras nyfikenhet väcks får de möjlighet att känna glädje över att lära sig. I skolan får var och en möjligheten att känna glädje över att lära sig.
I skolorna berättar man för och motiverar eleverna varför det lönar sig att anstränga sig, vara ihärdig och göra sitt bästa. Eleverna inser hur det som de lär sig i skolan inverkar på resten av livet.
I skolorna stödjer man elevernas lust att få lära sig mera. I skolorna är var och en värdefull i sig.

Barnet lär sig när det får känna trygghet och att det duger.

2.3. Synen på lärande i den grundläggande utbildningen

Grunderna för läroplanen har utarbetats utgående från en syn på lärande där eleven har en aktiv roll. Eleven ska lära sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Lärandet är en oskiljbar del i den process då individen växer som människa och då man skapar ett gott samhällsliv. Att använda språket, kroppen och olika sinnen har stor betydelse för tänkande och lärande. Eleven tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor. Positiva känslor, glädje över att lära och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens. Lärandet sker genom kommunikation med andra elever, lärare och andra vuxna samt i olika grupper och sammanhang och i olika lärmiljöer. Lärande innebär individuellt och gemensamt arbete, tankeverksamhet, planering och utforskning samt mångsidig utvärdering av dessa processer. Därför har elevernas vilja och växande förmåga att arbeta och lära sig tillsammans stor betydelse för lärprocessen. Eleverna ska också lära sig att beakta följderna av sitt arbete och hur det påverkar andra människor och omgivningen. Gemensamt lärande främjar elevernas problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt samt förmågan att förstå olika perspektiv. Det bidrar också till att vidga elevernas intresseområden. Lärande är mångfacetterat och knutet till det som eleven ska lära sig, till tid och plats.

Att utveckla färdigheter att lära sig är grunden för målinriktat och livslångt lärande. Därför ska eleven uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda denna kunskap till att främja sitt lärande. En elev som är medveten om och tar ansvar för sin lärprocess lär sig att handla allt mer självständigt. Under lärprocessen utvecklas elevens förmåga att arbeta och tänka och eleven lär sig att förutse och planera olika faser i lärandet. För att eleverna ska kunna lära sig nya begrepp och fördjupa sin förståelse för det som de lär sig, ska de handledas att koppla innehållet och de nya begreppen till sina tidigare kunskaper. Lärande är en kumulativ process som ofta kräver lång och ihärdig träning.

Lärprocessen och motivationen styrs av elevens intressen, värderingar, arbetssätt och känslor samt erfarenheter och uppfattningar om sig själv som lärande individ. Elevens självbild i kombination med självkänslan och tron på sin egen förmåga inverkar på hurdana mål eleven ställer upp för sig. Uppmuntrande respons under lärprocessen stärker elevens tro på sina egna möjligheter. Att ge och få mångsidig, positiv och realistisk respons är en viktig del i en kommunikation som både stödjer lärandet och vidgar intresseområdena

3. Den grundläggande utbildningens uppdrag och allmänna mål

3.1. Den grundläggande utbildningens uppdrag

Den grundläggande utbildningen har förutom uppdraget att undervisa och fostra ett samhälleligt uppdrag, ett kulturellt uppdrag och ett framtidsuppdrag. Den grundläggande utbildningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Man ska se till att utbildningen är tillgänglig och fri från hinder. Detta beskrivs närmare i nationella läroplansgrunderna.

3.2. Nationella mål för undervisning och fostran

De nationella målen för undervisning och fostran regleras i lagen om grundläggande utbildning och mera ingående i statsrådets förordning[1]. Målen ska styra utarbetandet av samtliga delar av grunderna för läroplanen. Målen ska också styra det lokala läroplansarbetet och skolarbetet.
Utgående från målen i statsrådets förordning ska undervisningen ses som en helhet som ska utveckla sådan allmänbildning som behövs i den tid vi lever nu och som skapar grund för livslångt lärande. Utöver kompetens inom olika vetenskapsgrenar ska man sträva till en ämnesöverskridande kompetens. Därför fastställer grunderna för läroplanen såväl mål och innehåll för gemensamma läroämnen som mål för kompetensområden och mångvetenskapliga lärområden som förenar olika läroämnen. För att målen ska nås krävs systematiskt samarbete och utvärdering av hur målen förverkligats.

---

[1] Lag om grundläggande utbildning 2 § och Statsrådets förordning (422/2012) 2 - 4 §

3.2.1. Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar

I 2 § i statsrådets förordning framhålls betydelsen av undervisning och fostran. Det centrala målet är att stödja elevernas utveckling till humana och etiskt ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Undervisningen och fostran ska också stödja att eleverna utvecklas till harmoniska människor med god självkänsla. Enligt förordningen ska undervisningen främja förståelsen för och kännedomen om kulturer samt traditioner som baserar sig på ideella, ideologiska och religiösa, såsom kristna, grunder. Vidare ska undervisningen främja kännedomen om och förståelsen för den västerländska humanistiska traditionen. Eleverna ska lära sig att respektera livet, andra människor och naturen men också människovärdets integritet, de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden i det finländska samhället, såsom jämlikhet och jämställdhet. I bildning ingår också samarbete och ansvar, främjande av hälsa och välbefinnande, ett gott uppförande och strävan efter en hållbar utveckling.

3.2.2. Behövliga kunskaper och färdigheter

Enligt 3 § i förordningen är det huvudsakliga målet med undervisningen att eleverna ska få en bred allmänbildning samt vidga sin världsbild. Det förutsätter såväl kunskaper och färdigheter inom olika vetenskapsgrenar som tvärvetenskapliga kunskaper och kunskaper som kombinerar olika vetenskapsgrenar. Betydelsen av färdigheter ökar. I förordningen konstateras att den kunskap som lärs ut ska stå på vetenskaplig grund. I förordningen fastställs också om mål och anordande av undervisning som ges på annat språk än modersmålet och undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

3.2.3. Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande

I 4 § i förordningen beskrivs de mål och principer som ska ligga till grund för undervisningen och fostran samt elevvården. All verksamhet ska stärka jämlikhet och likabehandling i utbildningen

samt förbättra färdigheten att lära sig och förutsättningarna för livslångt lärande. I förordningen betonas att lärmiljöerna ska vara interaktiva och att lärande utanför skolan ska ses som en resurs i undervisningsarbetet. Även betydelsen av en verksamhetskultur som främjar växande och lärande och av en fungerande elevvård betonas.

3.3. Mångsidig kompetens i den lokala läroplanen

I Vanda granskas mångsidig kompetens som en helhet. Uppfattningen om mångsidig kompetens byggs upp i skolsamfundets gemensamma diskussion. Öppenhet gentemot det omgivande samfundet berikar begreppet ”mångsidig kompetens”.
De vuxna i skolan har mod att ta vardagliga situationer som utgångspunkter för undervisningen och anpassa undervisningen och lärandet enligt situationen. Vardagshantering och praktiska färdigheter utvecklas i samarbete med hemmen och det omgivande samfundet. I skolorna lär eleverna sig att ta hand om både sig själva, andra och miljön.
I Vandaskolorna förutses de färdigheter som behövs i framtidens arbetsliv. Eleverna får lära sig att anstränga sig och uppskatta arbete. Flit och kreativt tänkande understöds. Eleverna erbjuds möjligheter till att lösa problem och förverkliga idéer.
I de svenskspråkiga skolorna jobbar vi med mångsidig kompetens ur ett ekosocialt perspektiv där vi värnar om miljön och den sociala välfärden.
I skolan jobbar vi för att öka elevernas kunskap om fysiskt och psykiskt välbefinnande och vi vill främja hälsosamma levnadsvanor på ett långsiktigt sätt. Eleverna uppmuntras till egen initiativförmåga och ett aktivt engagemang. Ett mål är att de ska lära sig att ta ansvar för vad de säger och vad de gör.
Vi uppmuntrar eleverna att uttrycka sig i olika forum och framträda inför andra. Skolan värnar om den finlandssvenska kulturen genom att fira olika fester och högtider i vilka eleverna aktivt deltar.
Den mångsidiga kompetensen genomsyrar hela skolans verksamhet och följs upp och utvärderas som en del av den övriga undervisningen.

4. Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning

Ledarskapet spelar en viktig roll i hur skolan tillägnar sig nya verksamhetssätt. Pedagogiskt ledarskap omfattar allt ledarskap som har att göra med genomförandet av läroplanen, utvecklingen av kvaliteten på undervisningen, sörjandet för inlärningsförutsättningarna samt skapandet av en verksamhetskultur som uppmuntrar detta. Genom ett helhetsbetonat ledarskap framhävs vad som är viktigt och värdefullt i skolan.
Huvudansvaret för ett omfattande pedagogiskt ledarskap ligger hos rektorerna. Dessutom utför skolornas ledningsgrupper en väsentlig del av arbetet. I Vanda förutsätter skolledarskap samarbete mellan rektorn och medlemmarna i skolans ledningsgrupp. Förutom pedagogiskt ledarskap har medlemmarna i ledningsgruppen i uppgift att hjälpa rektorn att få värderingar, visioner och strategier att bli en del av varje skolsamfunds vardag.
Verksamhetskulturen och verksamheten beskrivs i den årliga verksamhetsplanen. Verksamhetskulturen utvecklas genom fortbildning och genom att upprätthålla en hög professionalitet bland lärarna. Vi strävar efter ett aktivt samarbete mellan de svenskspråkiga skolorna i Vanda. I verksamhetskulturen hos den grundläggande utbildningen i Vanda understryks samarbete både skolor emellan samt med externa aktörer. Verksamhetskulturen tar sig uttryck i flexibilitet, en positiv inställning till utveckling samt gemensam inlärning. Genom en aktiv dialog vet även eleverna varför de är i skolan och varför de undervisas olika saker. Att uppnå mål och lära sig upplevs då som givande.

4.1. Lärmiljöer

Lärmiljöerna i Vanda stödjer praktisk inlärning och elevdelaktighet. Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Våra lärmiljöer främjar användningen av informations- och kommunikationsteknologi samt medverkar till att gränserna mellan olika läroämnen bryts ner. Dessutom ska man när man utvecklar och väljer lärmiljöer beakta att eleverna tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter också utanför skolan.
Utgångspunkt för valet av arbetssätt är de mål som ställts upp för undervisningen samt elevernas behov, förutsättningar och intressen.
Vi strävar efter att skapa flexibla och lugna lärmiljöer som möjliggör differentiering och mångsidiga undervisningsarrangemang och som dessutom är socialt främjande.
Lärmiljöerna beskrivs närmare i samband med läroämnenas årskurshelheter.

4.2. Arbetssätt

Arbetssätten beskrivs närmare i samband med läroämnenas årskurshelheter.

4.3. Helhetsskapande undervisning

Med helhetsskapande undervisning avses att samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt. All helhetsskapande undervisning ger eleverna större helheter och en förståelse för hur olika fenomen hänger ihop. Det är viktigt att kombinera det som eleverna lär sig i skolan med det som det lärt sig utanför skolan. Detta ger eleverna möjlighet att vara med och planera målen, innehållet och arbetssätten i studierna.

4.4. Mångvetenskapliga lärområden

I de svenskspråkiga skolorna genomförs minst två mångvetenskapliga lärområden per läsår, varav det ena är åldersintegrerat. Vid planeringen av dem ska elevkåren höras. De mångvetenskapliga lärområdena och utvärderingen av dem preciseras i skolans verksamhetsplan. Rektorn och ledningsgruppen ansvarar för uppföljningen.

De kunskaper och färdigheter som eleverna visat under arbetet med lärområdena beaktas vid bedömningen i de ämnen som varit delaktiga.
Mångvetenskapliga lärområden planeras,utvärderas och utvecklas i samband med verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.

5. Skolarbete som främjar lärande och välbefinnande

5.1. Gemensamt ansvar för skoldagen

Förutsättningarna för en trygg skoldag ligger i ett gott samarbete mellan de vuxna i skolan och hemmet. Hemmet och skolan har ett gemensamt ansvar för elevens skolgång. Eleven skall utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppträda sakligt.
Skolans ordningsregler behandlas tillsammans med elever och vårdnadshavare och skolan följer upp att reglerna åtföljs. Plan för förebyggande av mobbning beskrivs i föreliggande läroplan i kapitlet om elevvård. Instruktioner för disciplinära åtgärder och fostrande samtal beskrivs i skolans verksamhetsplan.
För att trygga elevernas säkerhet i skolan övervakas rasterna och all annan verksamhet som sker utanför lektionstid aktivt av de vuxna i skolan.
Skolan ska bedriva mångsidigt samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i verksamheten och stödja elevernas lärande och växande. Samarbete behövs även för att garantera mångsidiga lärmiljöer, trygghet, säkerhet och välbefinnande i skolan. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

5.2. Elevernas delaktighet

Eleven skall ges möjlighet att delta i sin egen inlärningsprocess och därigenom få djupare insikt och större ansvar för sin egen inlärning. Skolan upprätthåller elevråd som eleverna har möjlighet att aktivt delta i och på så sätt får de vara med och påverka sin egen vardag och de erbjuds möjlighet att träna demokrati i praktiken. Elevernas ges möjlighet att delta i påverkarforum som ordnas på kommunal- eller nationellnivå.
Elevernas delaktighet beskrivs noggrannare i skolornas verksamhetsplaner.

5.3. Samarbete mellan hem och skola

Vårdnadshavaren har det huvudsakliga ansvaret för sitt barns fostran. Skolan ska stödja hemmets fostrande uppgift genom att ge vårdnadshavarna tillräcklig information om elevens skolgång och utveckling. Målet är att skapa en öppen dialog och ömsesidig respekt.
I de svenskspråkiga skolorna i Vanda strävar vi efter att ha fungerande Hem och skola föreningar. Hem och skola skapar nätverk bland föräldrarna och stärker gemenskapen samt stödjer skolans arbete.

5.4. Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter

Ett gott samarbete inom personalen bidrar till att målen för undervisning och fostran ska uppnås. Skolarbetet ska ordnas på ett ändamålsenligt och flexibelt sätt genom samarbete och arbetsfördelning. Samarbete mellan vuxna, såsom kompanjonlärarskap, ger också eleverna en bild av skolan som en lärande organisation. Samarbete behövs i synnerhet vid planering och genomförande av de mångvetenskapliga lärområdena, vid bedömning och stöd för lärande samt inom elevvården.
Skolorna ska också samarbeta med varandra. Målet är att främja att undervisningen är enhetlig och utvecklas samt att stärka personalens kompetens. Samarbete behövs vid övergångarna i den grundläggande utbildningen och när eleverna flyttar från en skola till en annan. Medverkan i lokala, nationella och internationella nätverk stödjer den pedagogiska utvecklingen.
Ett gott samarbete med klubb- samt morgon- och eftermiddagsverksamheten främjar elevernas välbefinnande. Samarbete med ungdoms-, biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet, polisen samt

församlingar, organisationer, företag och andra aktörer i närmiljön såsom naturskolor, muséer och ungdomscentraler bidrar till mångsidigare lärmiljöer och stödjer skolans fostrande uppdrag. Skolans samarbete beskrivs i verksamhetsplanen.

5.5. Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

I verksamhetsplanen fastställs och beskrivs:

- i vilka fall fostrande samtal används och hur samtalen genomförs i praktiken
- vilka lagstadgade förfaringssätt som används vid förseelser, fusk och störande beteende, ansvars- och arbetsfördelning samt metoder för samråd och dokumentering
- hur man vid användningen av disciplinära åtgärder garanterar att förvaltningens allmänna rättsskyddsprinciper iakttas
- hur man ser till att personalen instrueras och har den kompetens som behövs för att utöva disciplinära befogenheter
- hur olika parter informeras om planen, ordningsreglerna och de lagstadgade disciplinära åtgärderna
- med vilka metoder man följer upp planen och utvärderar genomförandet och effekten av åtgärderna.

5.6. Årskursintegrerade studier

Årskursintegrerade studier innebär flexibla arrangemang som ger möjlighet för enskilda elever att framskrida i sina studier i egen takt. Dessa arrangemang tillämpas, då vägande skäl uppstår, för att trygga elevens ändamålsenliga inlärning. Planen för årskursintegrerade studier görs upp i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Arrangemangen kräver ett tjänstemannabeslut.

5.7. Undervisning i sammansatt klass

En sammansatt klass kan bildas antingen på grund av lågt elevantal eller av pedagogiska skäl. Undervisningen kan genomföras årskursenligt eller som växelkurser. Undervisningsarrangemangen och antalet årsveckotimmar i sammansatt klass specificeras i de skolvisa verksamhetsplanerna.

5.8. Flexibel grundläggande utbildning

Den flexibla grundläggande utbildningen är avsedd för elever som underpresterar och har svag studiemotivation. Plats i den flexibla grundläggande utbildningen fås genom ansökan. Elever som fyller fjorton år under läsåret kan ansöka om en plats i flexklassen för ett läsår åt gången. Läsårets första period är prövotid.
Utbildningen sker i Helsinge skola. Undervisningen och bedömningen följer den allmänna läroplanen. Avgångsbetyget ser likadant ut som för övriga elever. Arbetsmetoder är bl.a. närundervisningen, arbetsplatspraktiker, lägerskolor och studiebesök.
Målet för undervisningen är att eleven får de kunskaper och färdigheter som krävs för att inleda och slutföra fortsatta studier. För flexklassens undervisning ansvarar läraren tillsammans med en ungdomsarbetare eller annan vuxen.

5.9. Undervisning i särskilda situationer

Om eleven på grund av sjukdom eller annan svår livssituation inte kan delta i undervisningen i skolan fattas ett tjänstemannabeslut där man definierar undervisningsarrangemangen. Undervisningsarrangemangen beskrivs i elevens plan för lärande. För att trygga kontinuiteten i elevens inlärning ska eleven få det stöd som behövs t.ex. vid övergången till sjukhusundervisningen och återgången tillbaka till sin egen skola.

5.10. Fjärruppkoppling i undervisningen

I den grundläggande utbildningen kan man använda fjärruppkoppling för att komplettera undervisningen.

5.11. Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

Syftet med all annan verksamhet som sker inom skolan är att stödja elevens inlärning och utveckling i enlighet med målen i läroplanen. De svenskspråkiga skolorna i Vanda strävar efter att samarbeta med sådana aktörer som erbjuder verksamhet på svenska. På så sätt stärks elevens svenska språk och finlandssvenska identitet.

Klubbverksamhet i skolan

Skolan har möjlighet att ordna klubbverksamhet före, under eller efter skoldagens slut. Olika avgiftsfria klubbar bidrar till att elevens dag blir en mångsidig helhet. Skolans klubbverksamhet kan anordnas av skolans egen personal eller i samarbete med utomstående aktörer.

Biblioteksverksamhet

Ett aktivt samarbete mellan skola och bibliotek stöder ett livslångt lärande och ger möjlighet att berika det svenska språket. Den svenskspråkiga bibliotekstjänsten kan erbjuda stimulerande lärmiljöer och ger möjlighet för eleverna att bekanta sig med svenskspråkig litteratur och skapa ett intresse för läsning.

Skolmåltiden

Skolmåltiden är en viktig del av skoldagen och erbjuder ett mångsidigt näringsintag som är en förutsättning för att eleven skall orka studera hela dagen. Skolmåltiden ger möjlighet att främja sunda levnadsvanor och fostra till gott bordsskick. Måltidssituationerna fungerar också som umgängesfostran. Eleverna ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av skolmåltiden. Vårdnadshavaren har ansvar för att meddela skolan om specialdiet.

Raster, morgonsamlingar och andra gemensamma evenemang samt studiebesök och lägerskolor

Morgonsamlingar och andra gemensamma evenemang fungerar som kulturell fostran och ger en möjlighet att lyfta fram den finlandssvenska kulturen och kulturhistorien. Eleverna får också möjlighet att framträda inför andra. Skolan kan ordna studiebesök och lägerskola för att fördjupa och vidga lärmiljön. Rasterna erbjuder ett avbrott i studierna och ger möjlighet till fysisk aktivitet. Under rasten tränas eleverna i socialt umgänge.

Skolväg och skoltransporter

Syftet med trafikfostran är att eleven kan röra sig tryggt och självständigt i trafiken. Skolan stöder vårdnadshavarna i deras roll som trafikfostrare. Om det kommit till skolans kännedom att det förekommit trakasserier, mobbning eller våld under skolvägen, är skolan skyldig att informera de berörda parternas vårdnadshavare. Skolan skall vid behov stödja vårdnadshavarna i att reda ut det skedda.

Beslut om avgiftsfri skolskjuts avgörs enligt principerna som fastställts av utbildningsnämnden.

6. Bedömning

6.1. Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärandet

Syftet med bedömningen är att handleda och sporra eleven i studierna och att utveckla elevens förutsättningar för självbedömning.
Utvecklingen av bedömningen hör till utvecklingen av skolans verksamhetskultur. Bedömningskulturen utvecklas i samverkan mellan elever, vårdnadshavare och skolans undervisningspersonal. Skolans bedömningskultur spelar en central roll då eleverna bildar en uppfattning om sig själva som elever och människor.
Bedömningskulturen diskuteras årligen i alla Vandaskolor.
Skolornas bedömningskultur kännetecknas av:

- en uppmuntrande atmosfär som sporrar eleverna
- arbetssätt som främjar kommunikation, interaktion och elevernas delaktighet
- arbetssätt som hjälper eleven att förstå sin egen lärprocess och synliggör elevens framsteg under hela lärprocessen
- rättvis och etisk bedömning
- mångsidig bedömning
- användning av bedömningsinformation vid planering av undervisningen och det övriga skolarbetet.

6.2. Bedömningskulturens lokala betoningar

Bedömningen genomförs i samverkan med elever, lärare och vårdnadshavare i syfte att stödja och sporra eleven. Merparten av bedömningen sker som handledande respons under skoldagen. Bedömningen formar också hur undervisningen genomförs.
De centrala tyngdpunktsområdena för bedömningskulturen i Vanda är:
1. Självutvärdering
2. Utvärderingssamtal
3. Mångsidiga metoder och möjligheter för eleven att visa sina kunskaper
4. Utnyttjande av formativ bedömning i planeringen av undervisningen

6.3. Föremål för bedömning

- lärande
- arbete
- uppförande

6.4. Bedömningen under studierna

Den pedagogiska uppgiften att främja lärandet, samt principerna för formativ bedömning och respons under studierna
Det centrala i skolvardagen är kontinuerlig mångsidig utvärdering samt handledande respons. Utöver detta ges mellanbetyg i början av december och läsårsbetyg i slutet av läsåret. Utvärderingssamtal hålls före vinterlovet.
I grundskolan betonas uppmuntrande handledning i elevbedömningen. I slutskedet av studierna spelar elevens kunskaper och färdigheter i jämförelse med kriterierna för slutbedömningen en betydligt större roll.
All bedömning i skolan ska grunda sig på läroplanen: på fastslagna mål och godkända bedömningskriterier. Utvärdering är en del av skolans vardag. Utvärderingens tyngdpunkt ligger på elevens inlärningsprocess. Eleven får uppmuntrande, mångsidig och handledande respons regelbundet under inlärningsprocessen. Respons som är uppmuntrande blickar framåt och är

konkret. Eleven och läraren ställer tillsammans upp mål för elevens inlärning och gör upp en strategi för att uppnå dem.
Eleven handleds att själv utvärdera sina studier och sin inlärning. Information som erhållits genom utvärderingen utnyttjas i planeringen av undervisningen. Eleven handleds att hitta inlärningssätt som är lämpligast för hen. Eleven ges mångsidiga möjligheter att visa sitt kunnande. I bedömningen utnyttjas metoder genom vilka eleven på bästa möjliga sätt kan visa sitt kunnande: praktiskt, muntlig och/eller skriftligt samt eventuellt med hjälp av hjälpmedel. Målet är att eleven genom utvärderingen bildar en uppfattning om både sina egna styrkor och de delområden som kräver utveckling.

Principer för självutvärdering och kamratutvärdering

Elevens självutvärdering är en del av inlärningsprocessen. Självutvärdering av de egna studierna är en färdighet som eleverna får lära sig och öva från och med de första skolåren. Självutvärderingen stödjer motivationen och grundar sig på öppen växelverkan mellan eleven och läraren. Självutvärderingens tyngdpunkt ligger på diskussionen mellan eleven och läraren. Diskussionen ska vara handledande, uppmuntrande, realistisk och tillräckligt detaljerad.
För att eleven ska få en uppfattning om vad som bedöms och hur, synliggörs målen i samarbete mellan eleven och läraren. Eleven vägleds till att förstå sin egen inlärningsprocess. Hen handleds till att utvärdera sina egna framsteg och utvecklingsbehov. Detta ökar ansvarskänslan över sin egen inlärning.
Genom kamratutvärdering lär sig eleverna att stödja och uppmuntra varandra i inlärningsprocessen. Eleven handleds att utvärdera och stödja arbetet och inlärningen i den egna gruppen. Hen handleds att ge de andra eleverna positiv och uppmuntrande respons.

Bedömning av valfria ämnen

Valfria ämnen bedöms som fördjupade studier i modersmål och matematik eller musik i årkurs 3-6 och bedöms som en del av läroämnet i fråga. I årskurs 7-9 bedöms valfria ämnen minst engång i läsåret. Valfria ämnen som bildar en helhet som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms på samma sätt som övriga gemensamma ämnen. Valfria ämnen som omfattar färre än två årsveckotimmar bedöms verbalt. Om ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt anses som fördjupade studier i ett gemensamt ämne, kan prestationen i det valfria ämnet höja vitsordet i läroämnet i fråga.

Bedömningen vid läsårets slut

I slutet av varje läsår får eleverna ett läsårsbetyg med bedömning av alla läroämnen. De svenska skolorna använder gemensamma betygsbotten.

Principer om uppflyttning och kvarstanning

Framstegen i elevens inlärning följs upp och diskuteras med eleven, vårdnadshavarna och lärarna som undervisar eleven.
Innan ett beslut om kvarstannande fattas, görs en helhetsutvärdering där elevens erhållna stödåtgärder utreds. I utvärderingen definieras hur kvarstannandet gynnar eleven. Dessa skrivs in i elevens plan för lärande. När det gäller elever med beslut om särskilt stöd är det ändamålsenligt att i stället för kvarstannande överväga årskursintegrerad undervisning. Elever som har individuella mål i läroämnen kan inte kvarstanna på en klass på grund av svaga studieprestationer.
En elev kan också stanna kvar på klassen, trots att eleven inte har underkända prestationer, om det anses ändamålsenligt med tanke på elevens allmänna framgång i skolan. Vårdnadshavaren ska i ett sådant fall ges möjlighet att höras innan beslutet fattas. Hörandet antecknas och undertecknas av vårdnadshavarna och skolans representanter.

Praxis för bedömning och respons vid övergången från årskurs 2 till årskurs 3 och från årskurs 6 till årskurs 7

Vid övergången från åk 2 till 3 och åk 6 till 7 hålls ett mera omfattande utvärderingssamtal. Samtalet kompletteras med en utvärdering av hur väl eleven uppnått målen för de mångsidiga kompetenserna.

Betygen och praxis som hör samman med dem, hur verbal bedömning och sifferbedömning används i olika läroämnen och i bedömningen av uppförande

Betygen är endast en del av bedömningshelheten. Den kontinuerliga handledande responsen som ges i skolvardagen samt utvärderingssamtalen är de mest centrala.
Under läsåret får eleverna ett skriftligt mellanbetyg som till sitt innehåll motsvarar ett läsårsbetyg. Ifall eleven studerar årskursintegrerade studier enligt ett eget studieprogram kan mellanbetyget lämnas bort i de ämnen som hen studerar årskursintegrerat.

I årskurs 1-4 används verbal bedömning.
I årskurs 5-9 används sifferbedömning som kan kompletteras med verbal bedömning.

Utvärderingssamtal

Utvärderingssamtalet utgör en del av mångsidig utvärdering, som handleder och uppmuntrar studier samt beskriver hur väl eleven har nått de mål som ställts för växande och lärande. I utvärderingssamtalen innehar eleven den mest betydande rollen. Utvärderingssamtalen ordnas minst en gång under läsåret. I samtalet deltar förutom eleven och läraren även vårdnadshavaren. Alla parter förbereder sig för utvärderingssamtalet.

Utvärderingssamtalet är ett trepartssamtal mellan elev, vårdnadshavare och lärare som präglas av respekt och förtroende mellan parterna. Under utvärderingssamtalet delas information för att skolan på bästa sätt kan främja elevens fortsatta utveckling.

Under övergångsskedena förs ett mer detaljerat utvärderingssamtal i åk 2 och åk 6 (se ovan utvärderingen vid övergångsskedena). För elever med beslut om särskilt stöd kan utvecklingssamtalet föras i samband med uppdateringen av den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

Vårdnadshavarna görs förtrogna med praxis och principer som anknyter till bedömningen, speciellt slutbedömningen.

6.4.1. Bedömning av uppförande

Bedömning av uppförande och vilka mål och grunder bedömningen bygger på

I Vanda diskuteras målen för uppförandet tillsammans med eleverna och vårdnadshavarna. Uppförande bedöms verbalt från årskurs 1-4 och med sifferbedömning från årskurs 5-9. I årskurs 1-4 ges uppförandets verbala bedömning som en bilaga till betyget.

Bedömningskriterier för uppförande i årskurs 1-4

Bedömningsskalan är: Utmärkt, bra, nöjaktigt och borde förbättras

Kriterier för bedömning av uppförande

Borde förbättras

Eleven

- förstör skolmiljön
- kan inte uppföra sig i enlighet med skolans och klassens regler
- är ofta frånvarande utan giltig orsak
- missköter sina uppgifter
- har bestraffats flera gånger
- har en negativ attityd
- beter sig våldsamt eller aggressivt
- upplever att skolmiljön är andras angelägenhet och tar därför inte ansvar för den
- följer gemensamma regler bara då det passar eleven
- stör arbetsron
- är upprepade gånger oärlig
- uppvisar ett respektlöst beteende

Nöjaktigt

Eleven

- känner till reglerna, men har ibland svårighet att följa dem
- glömmer ofta att utföra sina uppgifter
- förstår inte alltid sitt eget ansvar för skolmiljön
- använder ofta ett ovårdat språk
- visar för det mesta hänsyn

Bra

Eleven

- tar ansvar för skolmiljön
- uppför sig i enlighet med skolans och klassens regler
- förstår och följer skolans rutiner
- uppför sig sakligt och vänligt
- visar tolerans och använder ett sakligt språk
- värdesätter eget och andras arbete

Utmärkt
Eleven

- tar aktivt ansvar för skolmiljön
- arbetar målmedvetet och ställer också upp för andra
- har ett vårdat språk
- är pålitlig, hjälpsam och trevlig mot andra
- är ansvarsfull och osjälvisk
- har initiativförmåga och föregår med gott exempel
- bidrar aktivt till att upprätthålla arbetsron och trivseln i skolmiljön
- bemödar sig om att i alla situationer ha ett gott språkbruk
- bryr sig om sitt eget och andras välmående

Bedömningskriterier för uppförande i årskurs 5-9
Kriterier för bedömning av uppförande
Vitsordet fem (5)
Eleven

- förstör skolmiljön
- kan inte uppföra sig i enlighet med skolans och klassens regler
- är ofta frånvarande utan giltig orsak
- missköter sina uppgifter
- har bestraffats flera gånger
- har en negativ attityd
- beter sig våldsamt eller aggressivt

Vitsordet sex (6)
Eleven

- upplever att skolmiljön är andras angelägenhet och tar därför inte ansvar
- för den
- följer gemensamma regler bara då det passar eleven
- stör arbetsron
- är upprepade gånger oärlig
- uppvisar ett respektlöst beteende

Vitsordet sju (7)
Eleven

- känner till reglerna, men har ibland svårighet att följa dem
- glömmer ofta att utföra sina uppgifter
- förstår inte alltid sitt eget ansvar för skolmiljön
- använder ofta ett ovårdat språk
- visar för det mesta hänsyn

Vitsordet åtta (8)
Eleven

- tar ansvar för skolmiljön
- uppför sig i enlighet med skolans och klassens regler
- förstår och följer skolans rutiner
- uppför sig sakligt och vänligt
- visar tolerans och använder ett sakligt språk
- värdesätter eget och andras arbete

Vitsordet nio (9)
Eleven

- tar aktivt ansvar för skolmiljön
- arbetar målmedvetet och ställer också upp för andra
- har ett vårdat språk
- är pålitlig, hjälpsam och trevlig mot andra

Vitsordet tio (10)

Eleven

- är ansvarsfull och osjälvisk
- har initiativförmåga och föregår med gott exempel
- bidrar aktivt till att upprätthålla arbetsron och trivseln i skolmiljön
- bemödar sig om att i alla situationer ha ett gott språkbruk
- bryr sig om sitt eget och andras välmående

6.5. Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen

Beroende på läroämne infaller slutbedömningen i årskurs 7, 8 eller 9.
Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur eleven har uppnått målen för lärokursen i läroämnet när studierna avslutas. Vitsordet som ges efter utvärderingen beskriver nivån på elevens prestation i relation till målen och kriterierna för slutbedömningen i respektive ämneslärokurs.
I samband med slutbedömningen, medan läsåret ännu pågår, ger läraren förutom information om prestationer och aktuell kunskapsnivå också eleverna handledande respons som stödjer det fortsatta lärandet. Eleverna och vårdnadshavarna informeras om målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen.
Ifall en elev i årskurs 9 trots stödåtgärder inte ser ut att klara sina studier och riskerar att stanna kvar på klassen, kan man genom att övergå till studier enligt ett eget studieprogram förebygga att elevens alla prestationer förfaller. Årskursintegrerade studier som framskrider enligt ett eget studieprogram beskrivs närmare i kapitel 5.

Bildandet av slutvitsord

Slutvitsorden från den grundläggande utbildningen ges på jämlika grunder. Slutvitsordet i den grundläggande utbildningen bildas inte direkt på basis av medeltalet av elevens vitsord i tidigare kurs-, period- eller läsårsbetyg. Eftersom kunskaperna alltid utvecklas kumulativt, ska slutvitsordet grunda sig på elevens kunskapsnivå i relation till kriterierna för slutbedömningen när studierna avslutas.
Kriterierna för slutbedömningen beskriver den kunskaps- och färdighetsnivå som förutsätts för vitsordet åtta (8) i respektive läroämne. En elev får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper i läroämnet som beskrivs i kriterierna. Svaga kunskaper inom något målområde kan kompenseras med kunskaper som överstiger kunskapskraven för vitsordet åtta inom något annat målområde. En elev har uppnått målen i den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs i ett läroämne med hjälpligt resultat (5), om eleven i någon mån uppvisar kunskaper som motsvarar de mål som ställts upp för läroämnet. I så fall har eleven slutfört den allmänna lärokursen i ifrågavarande läroämne med godkänt resultat. Vitsordet grundar sig också i detta fall på elevens genomsnittliga kunskaper. En underkänd prestation (4) inom något målområde kan alltså kompenseras med en prestation som överstiger nivån för hjälpliga kunskaper inom något annat målområde.
De gemensamma läroämnen som i slutbedömningen i den grundläggande utbildningen bedöms med siffror är:

- modersmål och litteratur
- finska (det andra inhemska språket)
- engelska (främmande språk)
- matematik
- fysik
- kemi
- biologi
- geografi
- hälsokunskap
- religion eller livsåskådningskunskap
- historia (avslutas i åk 8)
- samhällslära
- musik (avslutas i åk 7)
- bildkonst (avslutas i åk 7)
- slöjd (avslutas i åk 7)

- gymnastik
- huslig ekonomi (avslutas i åk 7)

Ifall eleven är befriad från studier i ett läroämne inom den grundläggande utbildningens lärokurs fattas ett beslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning och läroämnet i fråga bedöms inte.[1]
Ifall eleven har bytt lärokurs i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket eller ett främmande språk, bedöms vid slutbedömningen den lärokurs som eleven studerat senast. Samma sak gäller om eleven har bytt från ett åskådningsämne till ett annat, eller från en lärokurs i ett åskådningsämne till en annan.
Valfria ämnen som bildar en helhet som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms med siffervitsord. Valfria ämnen som omfattar färre än två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser bedöms verbalt. Om ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt anses som fördjupade studier i ett gemensamt ämne, kan prestationen i det valfria ämnet höja vitsordet i läroämnet i fråga.
Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, bedöms hens prestationer i relation till målen för den allmänna lärokursen och utgående från kriterierna för slutbedömningen. Om eleven enligt beslut om särskilt stöd studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen, bedöms elevens prestationer i ifrågavarande läroämnen i relation till de individuella mål och innehåll som fastställs i elevens individuella plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. I det fallet tillämpas inte de kriterier för slutbedömningen som fastställs i läroplansgrunderna vid bedömningen.
I läroämnen som studerats enligt individualiserad lärokurs kan verbala omdömen användas i stället för siffervitsord också vid slutbedömningen.
Slutbedömningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig antingen på den grundläggande utbildningens allmänna lärokurser eller på individualiserade lärokurser, beroende på vad som fastställts i elevens beslut om särskilt stöd. Om studierna för en elev som omfattas av förlängd läroplikt genomförs i form av studiehelheter, ges bedömningen i betyget ändå per läroämne.
Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområde, baserar sig slutbedömningen på de mål som uppställts i den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas och bedömningen ges i form av verbala omdömen.
Intensifierad undervisning och slutbedömning
För likvärdighetens skull ska prestationerna för de elever som deltar i intensifierad undervisning i slutet av den grundläggande utbildningen bedömas i relation till de nationella målen och kriterierna för slutbedömningen för att fastställa kunskapsnivån.
Kriterierna för slutbedömningen ska också användas för bedömningen i gemensamma läroämnen då en elev har genomfört sina studier enligt undervisningsarrangemang med särskild utbildningsuppgift.
Tilläggsuppgifter om den intensifierade undervisningen och elevens prestationer kan vid behov ges i en separat betygsbilaga.

7. Centrala riktlinjer för hur stödet för lärande och skolgång ordnas i praktiken

7.1. Principerna för stöd

Genom att erbjuda en högklassig undervisning strävar skolan efter att förebygga svårigheter i elevens skolgång och utveckling. I undervisningen används mångsidiga pedagogiska metoder och varierande undervisningsarrangemang som stöder elevernas olika behov.
Lärarna följer upp elevens inlärning och välmående kontinuerligt och jobbar för att stärka elevens självförtroende och självkänsla och strävar efter att skapa en miljö som utvecklar den sociala kompetensen, elevens eget ansvar och aktivitet. Det är alla lärares ansvar att handleda en elev som behöver stöd för sin skolgång.
Eleverna och vårdnadshavarna informeras om de olika stödformerna skolan erbjuder och vårdnadshavarna ska uppmuntras att stödja sitt barns lärande och skolgång.

7.2. Allmänt stöd

Allmänt stöd läggs in så fort behovet upptäcks. Behovet av stöd kan variera från tillfälligt till kontinuerligt, från mindre till mer omfattande. Allmänt stöd ges av hela undervisningspersonalen. Lärarna använder mångsidigt olika pedagogiska verktyg och metoder i verksamheten och undervisningen. Behov av stöd för växande och lärande bemöts med

differentiering, stödundervisning, specialundervisning på deltid, handledning och flexibla grupp- och undervisningsarrangemang. För en elev som gjort snabbare framsteg kan studierna fördjupas och breddas.
Den undervisande läraren ansvarar för de allmänna stödåtgärderna. Arbetet fördelas enligt överenskommelse mellan olika lärare.
Läraren kommer tillsammans med vårdnadshavaren, och om möjligt även med eleven, överens om det allmänna stödets innehåll och genomförande. Inget separat beslut behöver fattas över det.
En plan för elevens lärande (PI) kan vid behov användas inom det allmänna stödet.

7.3. Intensifierat stöd

När det allmänna stödet inte är tillräckligt, påbörjas åtgärderna för intensifierat stöd.
Intensifierat stöd ges alltid utgående från en pedagogisk bedömning. Klassläraren eller klassföreståndaren ansvarar för den pedagogiska bedömningen. Då intensifierat stöd inleds eller avslutas behandlas den pedagogiska bedömningen av skolans pedagogiska stödgrupp.
En plan för elevens lärande uppgörs. Klassläraren eller klassföreståndaren ansvarar för PI:n. De lärare som undervisar eleven utarbetar planen tillsammans.
Övriga sakkunniga kan vid behov konsulteras i samband med uppgörandet av den pedagogiska bedömningen och planen för barnets lärande. Samma stödformer som ingår i det allmänna stödet kan användas inom det intensifierade stödet, men stödet ges mer intensivt och/eller under en längre tidsperiod och ska dokumenteras i en PI.
Planen för elevens lärande utvärderas minst en gång om året av klassläraren eller klassföreståndaren tillsammans med vårdnadshavaren och eleven. PI:n uppdateras om behovet av stöd förändras.
Om en elev ansöker om en plats i en specialklass i Dickursby skola, bör ärendet behandlas av den stadsomfattande specialpedagogiska gruppen.

7.4. Särskilt stöd

Särskilt stöd bygger på det allmänna och intensifierade stödet. Särskilt stöd är systematiskt och individuellt stöd som förutsätter specialpedagogiskt kunnande samt ett målinriktat samarbete med barnets vårdnadshavare och övriga stödtjänster. För en elev i behov av särskilt stöd uppgörs en individuell plan (IP).
En elev inom grundläggande utbildning som inte når målen för tillväxt, utveckling och lärande trots tillräckliga andra former av stöd ska ges särskilt stöd. Stödet grundar sig på en pedagogisk utredning som görs i samarbete med elevens lärare, elevvårdspersonalen samt vårdnadshavaren och eleven själv. Vid behov kan olika expertutlåtanden användas vid uppgörandet av den pedagogiska utredningen och då krävs vårdnadshavarens tillstånd. Rektorn ansvarar för att den pedagogiska utredningen görs.
Alla stödformer som används inom allmänt stöd och intensifierat stöd kan även användas inom särskilt stöd och dessutom kan lärokurser individualiseras. Undervisningen ordnas i samband med den övriga undervisningen eller helt eller delvis i någon form av specialklass eller som smågruppsundervisning. Smågruppsundervisningen är koncentrerad till Dickursby skola och Helsinge skola. Vid erbjudandet av särskilt stöd beaktas pedagogiska arrangemang gällande undervisnings- och handledningspersonalen, eventuella skolgångsbiträdesresurser och tolkningstjänster, undervisnings- och studiemetoder, inlärningsmiljöer, skolskjutsförmåner, plats där undervisning och stöd ges samt material och läromedel. Särskilt stöd kräver ett tidsbundet administrativt beslut som fattas av direktören för det svenskspråkiga resultatområdet. Vårdnadshavaren och eleven hörs skriftligt. Om ett nytt ämne individualiseras krävs ett nytt administrativt beslut. Behovet av särskilt stöd ska granskas åtminstone före uppflyttningen till åk 3 samt till åk 7. Motsvarande förfaringssätt tillämpas då särskilt stöd avslutas.
Före särskilt stöd inleds och avslutas behandlas ärendet i skolans pedagogiska stödgrupp. IP:n utarbetas av undervisande lärare och speciallärare i samråd med vårdnadshavaren och eleven och klassläraren eller klassföreståndaren ansvarar för att IP:n utvärderas minst en gång om året. I IP:n ska tydligt framgå vilka lärare som har ansvar för olika ämnen. Den undervisande läraren har också ansvar för kontakten med vårdnadshavaren. IP:n uppdateras om behovet av stöd förändras.

7.5. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

7.5.1. Stödundervisning

Stödundervisning kan ges före, under eller efter skoldagen. Det kan ske i elevens egen undervisningsgrupp, som smågruppsundervisning eller helt individuellt. Stödundervisningen kan ges av alla lärare i skolan på elevens, vårdnadshavarens eller lärarens initiativ. Vårdnadshavaren informeras om stödundervisningen.

7.5.2. Specialundervisning på deltid

Specialundervisning på deltid kan ges före, under eller efter skoldagen. Det kan ske i elevens egen undervisningsgrupp, som smågruppsundervisning eller helt individuellt. Behovet av specialundervisning på deltid kartläggs av den undervisande läraren i samråd med speciallärarен. Specialundervisning på deltid sker i samråd med eleven och vårdnadshavaren. Målen för undervisningen skrivs in i elevens PI eller IP.

7.5.3. Tolknings- och biträdestjänster

Då behovet av biträdestjänster bedöms, beaktas elevens skolgång som en helhet.Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i elevens PI eller IP.Skolans pedagogiska stödgrupp fördelar skolans biträdestjänster mellan de olika undervisningsgrupperna. En elev kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Eleven kan också behöva andra hjälpmedel t ex ljudböcker, åskådningsmaterial eller informationstekniska program för att stöda inlärningen. Användningen av hjälpmedel skrivs in i elevens PI eller IP.
Tolkningstjänster kan anlitas vid behov efter konsultation mellan rektor och direktören för resultatområdet.

8. Elevvård

De stadsspecifika ärendena inom elevvården i Vanda specificeras och konkretiseras i handboken för elevvård (Oppilashuollon käsikirja/AVAIN), som dock inte är en egentlig läroplanshandling.
Välfärdsplan för barn och unga som barnskyddslagen förutsätter (HYVIS i Vanda) innehåller de ärenden som definierats i lagen om elev- och studerandevård och i de nationella läroplansgrunderna.
Elevvård i välfärdsplanen för barn och unga i Vanda:
Vandas välfärdsplan för barn och unga (HYVIS) innehåller de uppgifter som krävs enligt lagen om elev- och studerandevård. Dessa är:

1. elevvårdens målsättning och de centrala principerna för det lokala arbetssättet
2. en bedömning av det totala behovet av elevvård och av de elevvårdstjänster, de assistenttjänster och den stöd- och specialundervisning som är tillgängliga
3. åtgärderna för en förstärkt generellt inriktad elevvård och ett förstärkt tidigt stöd till de studerande
4. uppgifter om genomförandet och uppföljningen av planen och om utvärderingen av elevvårdens kvalitet.

Välfärdsplanen för barn och unga godkänns av stadsfullmäktige och ses över minst en gång per fyra år.
Skolorna uppdaterar den skolspecifika elevvårdsplanen varje läsår med de ärenden som fastställts i denna handling och som det inte finns stadsspecifika riktlinjer för.

8.1. Elevvården i Vanda

Om elevvårdens funktion och strukturer:
Alla vuxna som arbetar i skola i Vanda värnar om elevernas välmående och lärande i samarbete med vårdnadshavarna. Elevens välmående i skolan påverkas av en sund och trygg skolmiljö samt av tillräckligt stöd för lärande och skolgång. Elevvårdsarbetet stödjer eleven och hela skolgemenskapen. Eleven har rätt att få elevvård i förskoleundervisningen, i den grundläggande undervisningen och även på andra stadiet. Syftet är att agera förebyggande och ingripa så tidigt som möjligt vid eventuella svårigheter med skolgången.
Att barn och unga ska växa till aktiva medborgare kan stödjas genom att man låter dem uppleva att de kan påverka och att egna åsikter har betydelse. Barn och unga ska bli hörda och de ska ges genuin möjlighet att påverka. Eleven ska få delta i behandlingen av de frågor som berör eleven själv utifrån åldersnivå och förutsättningar. På så sätt kan eleven påverka det som gemensamt överenskomms och besluts.
I Vanda genomförs elevvården i samarbete med vårdnadshavarna. Det är viktigt att skapa ett bra förtroende i samarbetet mellan hem och skola som främjar elevens välmående och vardag både i skolan och i hemmet.
Som styrgrupp för elevvården i den grundläggande utbildningen i Vanda tjänar en stadsspecifikt tillsatt samordningsgrupp för elevvården (oppilashuollon koordinaatiotyöryhmä) med representanter för lednings- och chefsnivån både från det svenskspråkiga resultatområdet, resultatområdet för den grundläggande utbildningen samt från social- och hälsovården. Styrgruppen ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av elevvården i Vanda.
Vid varje svenskspråkig skola i Vanda fungerar en elevvårdsgrupp.
Standardsammansättningen av elevvårdsgrupperna i de svenskspråkiga skolorna i Vanda är:

- rektor/föreståndare
- skolpsykolog
- skolkurator
- skolhälsovårdare
- speciallärare
- elevhandledare (årskurserna 7–9)

Utöver ovanstående personer kallas även representanter för elever, vårdnadshavare, skolpersonal och samarbetspartner till elevvårdsgruppens verksamhet på det sätt och enligt den tidsplan som är meningsfull för den aktuella frågan och verksamheten.
Läraren medverkar i elevvårdsgruppens möten när ärenden som berör den egna undervisningsgruppen behandlas på ett allmänt plan. Situationen i klassen behandlas så att informationen om och namnen på de enskilda eleverna inte tas upp (t.ex. utifrån atmosfären eller mobbningen i klassen). Om den aktuella klassen har skolgångsassistent/biträde kan även hen delta i elevvårdsgruppens möte.
Rektorn leder elevvården och elevvårdsgruppen i sin skola.
De centrala uppgifterna för elevvårdsgruppen är:

- att utarbeta en plan för den skolspecifika elevvården
- att utveckla och samordna det allmänna välmåendet i skolan
- att göra det möjligt för elever och vårdnadshavare att delta i utformningen av den skolspecifika elevvårdsplanen och i elevvårds- och välmåendearbetet i allmänhet
- att samordna samarbetet med aktörer utanför skolan
- att utveckla lärmiljön
- att bereda skolans verksamhetsplan för elevvårdens del
- att utveckla och följa upp samarbetet inom elevvården mellan hem och skola
- att utarbeta eventuella andra lagstadgade planer som rör välmåendet

I elevvårdsgruppen behandlas kartläggningen av elevernas välmående (t.ex. KiVa skola-enkäten) så att enskilda elever inte kan identifieras. Utifrån resultaten planerar man i skolan hur välmåendet främjas samt hur mobbning ska förebyggas och åtgärdas. Skolans elevvårdsgrupp lyfter varje läsår fram några utvecklingsobjekt inom elevvårds- och välmåendearbetet i sin skolspecifika elevvårdsplan. I den skolspecifika elevvårdsplanen finns också en beskrivning av hur skolan främjar elevernas och vårdnadshavarnas delaktighet i elevvården.
I Vanda genomförs elevvården i samarbete med social- och hälsovården och med andra vårdande och rehabiliterande aktörer. Även andra samarbetspartner deltar i elevvården i tillämpliga delar.

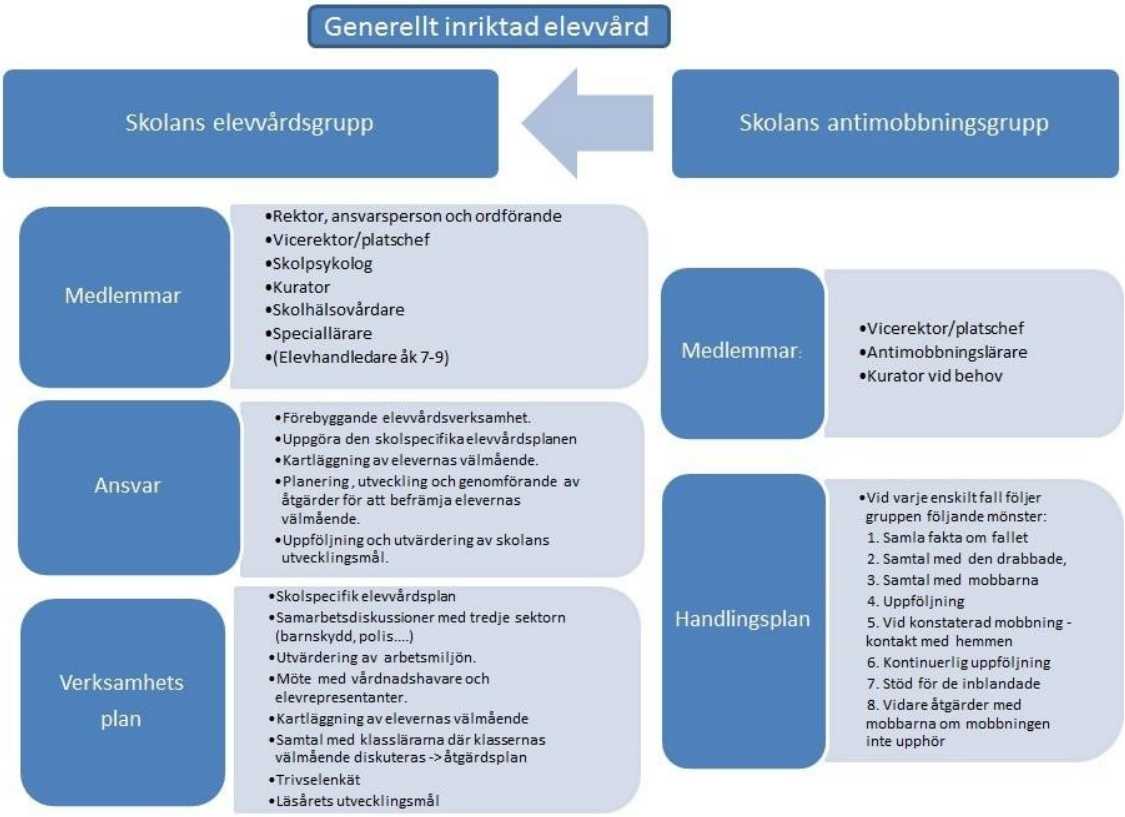

Alla vuxna som arbetar i skolgemenskapen och de myndigheter som ansvarar för elevvårdsarbetet är ansvariga för den praktiska tillämpningen av elevvården.
Eftermiddagsverksamheten och skolans klubbverksamhet stödjer barnets välmående och skolgång.

När det gäller innehållet i elevvårdstjänsterna i Vanda (skolpsykologens, skolkuratorns och skolhälsovårdarens och skolläkarens tjänster) beskrivs målen som satts upp i följande avsnitt i föreliggande läroplan.

8.2. Skolpsykologens uppgifter inom elevvården

Skolpsykologen är specialist i psykologisk utveckling, psykiskt välmående och inlärningspsykologi. Psykologens viktigaste arbetsuppgifter är:
Medverkan i skolans elevvårdsgrupp, specialpedagogiska gruppen i skolan och specialpedagogiska styrgruppen:

- arbetar som expert på sitt område i elevvårdsgruppen, den stadsomfattande specialpedagogiska gruppen samt vid behov skolans pedagogiska stödgrupp
- medverkar i planeringen och uppföljningen av elevspecifika stödåtgärder enligt överenskommelse

Arbete på gemenskapsnivå:

- arbetar som psykologisk expert när det gäller ärenden som rör barnets utveckling och inlärning och ger konsultation till skolans övriga medarbetare vid behov
- medverkar i föräldrakvällar och utbildningar enligt överenskommelse
- följer upp situationen i klasserna vid behov

Klientarbete:

- medverkar i möten med elever, vårdnadshavare och samarbetspartner
- utför och ansvarar för psykologiska bedömningar och undersökningar av eleverna (inlärningsbedömningar och delvis preliminära bedömningar av känslolivet)
- träffar elever för att kartlägga elevernas helhetssituation samt problem med känslor och psykisk hälsa. Hänvisar vid behov till fortsatt vård.
- medverkar i planeringen av stödåtgärder för eleverna
- har yrkesövergripande samarbete inom skolan och med aktörer utanför skolan
- vägleder vårdnadshavare i frågor som rör barnets skolgång

Krisarbete:

- arbetar som medlem i skolans krisgrupp med planeringen av krisberedskapen och den praktiska tillämpningen av krisarbetet

Expertarbete:

- medverkar enligt överenskommelse i arbetsgrupper utanför de egna skolorna
- deltar i samarbetsmöten
- förmedlar kännedom om skolgången och elevvården till samarbetspartnerna

8.3. Skolkuratorns uppgifter inom elevvården

Skolkuratorns uppgift är att stödja och underlätta barnens skolgång med det sociala arbetets medel. Fokus i skolkuratorns arbete ligger på eleven och elevens närmaste nätverk. Skolkuratorns verksamhet utgår från barnets perspektiv.
Medverkan i elevvårdsgruppen:

- arbetar som expert på socialt arbete i skolans elevvårdsgrupp
- medverkar i planeringen och uppföljningen av elevernas stödåtgärder

Arbete på gemenskapsnivå:

- arbetar i mån av möjlighet i klasser och elevgrupper i samarbete med läraren
- medverkar i föräldrakvällar och utbildningar enligt överenskommelse

Klientarbete:

- stödja eleven att klara sig i sociala sammanhang
- utreder elevernas behov av stöd och ordnar stödåtgärder för eleverna

- stödjer eleverna genom att använda metoder för socialt arbete. Stödbesök enligt överenskommelse med vårdnadshavarna.
- vägleder eleven och elevens familj
- utför yrkesövergripande nätverksarbete

Krisarbete:
- arbetar som medlem i skolans krisgrupp med planeringen av krisberedskapen och den praktiska tillämpningen av krisarbetet

Expertarbete:
- medverkar enligt överenskommelse i arbetsgrupper utanför skolorna
- ger på begäran utlåtanden till andra myndigheter (bl.a. sociala utredningar)
- deltar i samarbetsmöten i frågor som berör eleverna
- informerar om olika tjänster t.ex. på föräldrakvällar
- förmedlar kännedom om elevvården och skolgången till samarbetspartnerna

8.4. Skolhälsovårdarens uppgifter inom elevvården

Skolhälsovårdaren är specialist i förebyggande hälso- och sjukvård.
Medverkan i elevvårdsgruppen:
- arbetar som specialist i förebyggande hälso- och sjukvård i skolans elevvårdsgrupp
- medverkar i planeringen, bedömningen, den praktiska tillämpningen och uppföljningen av stödåtgärder för eleverna ur ett hälso- och sjukvårdsperspektiv

Arbete på gemenskapsnivå:
- tillför ett hälsofrämjande perspektiv på hela skolgemenskapen
- medverkar i föräldrakvällarna
- gör klassammanfattningar av omfattande hälsokontroller
- ansvarar för skolans hälso- och säkerhetskontroller vart tredje år

Arbete på individnivå:
- utför omfattande hälsokontroller på årskurserna 1, 5 och 8
- ger första hjälp och hänvisar elever som plötsligt insjuknat under skoldagen till vård
- deltar i förebyggandet av olyckor i skolan
- ger hälsorådgivning i frågor som rör elevernas hälsa och sjukdomar
- deltar i konsulterande arbete

Krisarbete:
- medverkar i skolan som medlem i krisarbetsgruppen

Expertarbete:
- informerar om olika tjänster, t.ex. på föräldrakvällar
- medverkar i arbetsgrupper över förvaltningsgränserna (t.ex. rehabiliteringsarbetsgruppen)
- medverkar vid behov som specialist i bildningsväsendets/det svenskspråkiga resultatområdets arbetsgrupper (t.ex. arbetsgruppen för läkemedelsbehandling)

8.5. Skolläkarens uppgifter inom elevvården

Skolläkaren är medicinsk specialist i förebyggande hälso- och sjukvård.
Medverkan i elevvårdsgruppen:
- kan arbeta som medicinsk specialist i förebyggande hälso- och sjukvård i skolans elevvårdsgrupp
- medverkar vid behov i planeringen, bedömningen, den praktiska tillämpningen och uppföljningen av stödåtgärder för eleverna ur ett medicinskt perspektiv.

Arbete på gemenskapsnivå:

- kan vid behov medverka i föräldrakvällarna
- kan medverka i upprättandet av klassammanfattningar av omfattande hälsokontroller
- hälsofrämjande arbete i skolgemenskapen

Arbete på individnivå:

- utför omfattande hälsokontroller i årskurs 1, 5 och 8
- deltar i förebyggandet av olyckor i skolan
- ger rådgivning i frågor som rör elevernas hälsa och sjukdomar

Krisarbete:

- kan medverka i skolans krisarbete

Expertarbete:

- medverkar i arbetsgrupper över förvaltningsgränserna (t.ex. rehabiliteringsarbetsgruppen)
- medverkar vid behov som specialist i bildningsväsendets/det svenskspråkiga resultatområdets arbetsgrupper (t.ex. arbetsgruppen för läkemedelsbehandling)

8.6. Övrigt om elevvården

Tillämpningen av tidsfrister för skolpsykologens, skolkuratorns och skolhälsovårdarens tjänster i Vanda:
Eleven ges möjlighet till ett individuellt samtal med skolpsykologen eller skolkuratorn senast den sjunde arbetsdagen i skolan efter begäran av eleven. I brådskande fall ges möjlighet till samtal samma eller nästa arbetsdag i skolan. Eleven ges även möjlighet till samtal om elevens vårdnadshavare eller någon annan person har begärt det.
Skolkuratorn och skolpsykologen har var sitt kompetensområde, men i akuta fall ska båda ha förmågan att ingripa och ta hand om ett brådskande ärende som rör en elev. Vid barnskyddsrelaterade problem bedöms möjligheten att kontakta barnskyddet.
Skolhälsovårdaren har en akut mottagningstid på skolan på hälsovårdarens mottagningsdag (min. 30 minuter). Då kan eleverna söka sig till skolhälsovårdarens mottagning utan tidsbeställning. När det gäller olyckor i skolan och elever som plötsligt insjuknat under skoldagen kan eleven vid behov komma till hälsovårdarens mottagning direkt på hälsovårdarens mottagningsdag, om skadans eller sjukdomens karaktär kräver bedömning eller behandling av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Hälsovårdaren bedömer vårdbehovet och behandlar eller hänvisar eleven till fortsatt vård. Om skolhälsovårdaren inte har mottagning på skolan när ett plötsligt behov uppstår, hänvisas barnets vårdnadshavare till att kontakta hälsovårdcentralen.
Information om elevvården
:
Skolan har till uppgift att se till att elever, vårdnadshavare, skolans personal och övriga samarbetspartner får den information de behöver om elevvårdens tjänster och verksamhet. Lämpliga informationskanaler är bland annat läsårsinformation, elektroniska informationskanaler (t.ex. Wilma, skolans egen webbplats) med mera. Skolans elever ska känna till vad som avses med elevvård, vilka elevvårdstjänster som är tillgängliga för eleverna och hur man vid behov kan utnyttja tjänsterna.
Skolspecifik utvärdering av elevvården:
I Vanda utvärderas elevvården i skolan på följande sätt:

- elevvårdsgruppen planerar sin verksamhet minst en gång per läsår
- elevvårdsgruppen utvärderar sin verksamhet minst en gång per läsår
- Skolans personal utvärderar den praktiska tillämpningen av elevvården i sin skola minst en gång per läsår
- Skolorna medverkar i de utvärderingar som görs av den som anordnar utbildningen (Vanda stad) eller av en annan aktör som har lagstadgad rätt att göra en utvärdering (t.ex. Institutet för hälsa och välfärd).

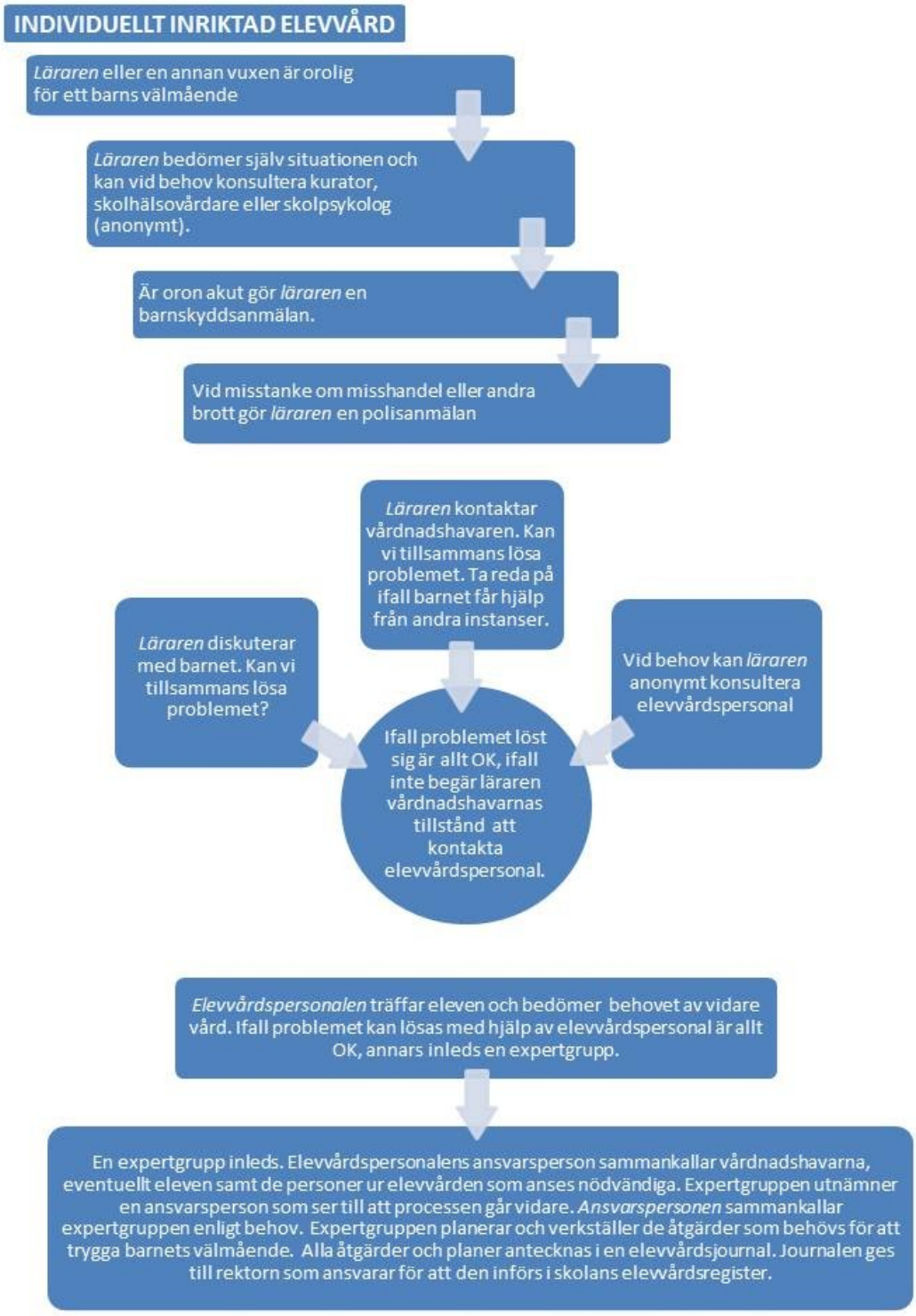
INDIVIDUELLT INRIKTAD ELEVVÅRD
Läraren eller en annan vuxen är orolig för ett barns välmående
Läraren bedömer själv situationen och kan vid behov konsultera kurator, skolhälsovårdare eller skolpsykolog (anonymt).
Är oron akut gör *läraren* en barnskyddsanmälan.
Vid misstanke om misshandel eller andra brott gör *läraren* en polisanmälan
Läraren kontaktar vårdnadshavaren. Kan vi tillsammans lösa problemet. Ta reda på ifall barnet får hjälp från andra instanser.
Läraren diskuterar med barnet. Kan vi tillsammans lösa problemet?
Vid behov kan *läraren* anonymt konsultera elevvårdspersonal
Ifall problemet löst sig är allt OK, ifall inte begär läraren vårdnadshavarnas tillstånd att kontakta elevvårdspersonal.
Elevvårdspersonalen träffar eleven och bedömer behovet av vidare vård. Ifall problemet kan lösas med hjälp av elevvårdspersonal är allt OK, annars inleds en expertgrupp.
En expertgrupp inleds. Elevvårdspersonalens ansvarsperson sammankallar vårdnadshavarna, eventuellt eleven samt de personer ur elevvården som anses nödvändiga. Expertgruppen utnämner en ansvarsperson som ser till att processen går vidare. *Ansvarspersonen* sammankallar expertgruppen enligt behov. Expertgruppen planerar och verkställer de åtgärder som behövs för att trygga barnets välmående. Alla åtgärder och planer antecknas i en elevvårdsjournal. Journalen ges till rektorn som ansvarar för att den införs i skolans elevvårdsregister.

9. Särskilda frågor som anknyter till språk och kultur

Vanda är en starkt tvåspråkig kommun och det är viktigt att utnyttja olika språkmedvetna metoder i undervisningen för att stödja elevernas språkutveckling. Varje lärare är förutom klass- eller ämneslärare också lärare av språket i sitt eget ämne.
För tillfälle ordnas det ingen svenskspråkig undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen i Vanda och inte heller undervisning i svenska som andraspråk. Däremot kan elever med annat modersmål än svenska eller finska få hemspråksundervisning två årsveckotimmar. Detsamma gäller elever som vill upprätthålla språkkunskaper som hen fått t.ex. genom en längre utomlandsvistelse.
Undervisning av romani, same eller teckenspråk kan ordnas i samarbete med huvudstadsregionens andra kommuner ifall det uppstår behov för det.

10. Undervisning på två språk

Undervisningsanordnaren erbjuder inte undervisning på två språk inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen.

11. Undervisning som baserar sig på en viss väldsåskådning eller pedagogisk princip

Undervisningsanordnaren erbjuder inte undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen.

12. Valfrihet i den grundläggande utbildningen

Inom det svenskspråkiga resultatområdet i Vanda erbjuds valfria ämnen antingen i musik eller modersmål och litteratur samt matematik från och med årskurs 3.
Undervisning i musikklasser sker i årskurs 3-6 i Mårtensdals skola och i årskurs 7-9 i Helsinge skola. Eleverna väljs till musikklasserna på basen av lämplighetsprov. Ansökan sker i årskurs 2 och 6.
Valfrihet i den grundläggande utbildningen förverkligas också genom temadagar och -projekt, där eleverna själva får välja i vilken verksamhet de deltar.
I årskurs 7-9 kan eleverna välja mellan främmande språk (tyska eller franska), huslig ekonomi, teknisk och textilslöjd, gymnastik, bildkonst, musik, informationsteknik och företagsamhet. Eleverna i årskurs 7 kan välja ett extra B2-språk, resten av ämnen väljs för årskurs 8 och 9. Dessutom erbjuds mångvetenskapliga lärområden i årskurs 8 och 9.

13. Årskurs 1-2

13.1. Övergången mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen

Barnets övergång från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen förutsätter systematiskt samarbete mellan personalen i förskolan och personalen i nybörjarundervisningen. Man behöver känna till varandras lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Det är viktigt att samarbeta med hemmen och att bygga upp ett ömsesidigt förtroende. Varje barns situation, förutsättningar för lärande och behov ska beaktas. Barns eventuella behov av stöd för lärande och skolgång ska tryggas vid skolstarten och man ska också utreda behov och möjligheter för barnen att delta i morgon- och eftermiddagsverksamhet och klubbverksamhet. Barnen ska uppmuntras att vara stolta över de färdigheter de fått under tiden i förskolan. De ska sporras att ansluta sig till den nya gruppen och att samverka med de vuxna som de möter i den nya miljön.

För att stöda barnets övergång från förskolan till den grundläggande utbildningen krävs att tillräcklig information överförs från förskolan till skolan. Skolans rektor ansvarar för att ett överföringsmöte ordnas under våren då förskoleläraren delger den blivande klassläraren information som är viktig för att ge eleven det stöd som krävs för en god skolstart. I maj ordnas en nybörjardag på alla skolor då förskolebarnen har möjlighet att bekanta sig med skolan och sina blivande klasskamrater.

13.2. Att utvecklas till skolelev

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.
Undervisningen i årskurserna 1–2 ska ta hänsyn till de färdigheter som eleverna tillägnat sig i förskoleundervisningen och tidigare inom småbarnspedagogiken. Det särskilda uppdraget i årskurserna 1–2 är att ge eleverna förutsättningar att utveckla en positiv bild av sig själva som lärande individer och skolelever samt färdigheter för fortsatt arbete och lärande. I början av den grundläggande utbildningen är det särskilt viktigt att man följer med varje elevs lärande så att man kan garantera att eleven har förutsättningar att göra framsteg i sina studier.
Det är viktigt att varje elev får uppmuntrande respons och möjlighet att känna glädje över att lära sig och av att lyckas. Eleverna ska uppmuntras att föra fram sina intressen och att bli intresserade av nya fenomen. Undervisningen ska vara tillräckligt utmanande med tanke på varje elevs behov. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas i skolan. Eleverna ska uppmuntras att arbeta tillsammans, att ta egna initiativ och att ta ansvar för sina skoluppgifter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla elevernas språkliga, sociala och motoriska färdigheter och varje elevs individuella utveckling och minnesförmåga. Målet är att upptäcka svårigheter gällande utvecklingen och lärandet i ett tidigt skede och att ge stöd i rätt tid. Arbetssätten ska vara åskådliga och konkreta och präglas av lek och spel, fantasi och berättelser. Tillsammans med hemmen ska man stödja eleverna vid skolstarten och i att utvecklas till skolelever.
I årskurserna 1-2 blir förskoleundervisningens lärområden till läroämnen men undervisningen kan fortsättningsvis i huvudsak vara helhetsskapande. Elevernas initiativförmåga, förmåga att arbeta tillsammans och förstå samband mellan olika företeelser stärks genom att man förverkligar olika mångvetenskapliga lärområden. Då uppstår också fler tillfällen till samarbete såväl med förskoleundervisningen som med de högre årskurserna.

13.3. Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar

för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnen som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.
Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

I årskurs 1 till 2 läggs grunderna för all fortsatt inlärning. Därför är det nödvändigt att eleven har tillräckliga baskunskaper för att kunna uppflyttas till årkurs 3. Ett beslut om särskilt stöd ska granskas och uppdateras före eleven börjar i årskurs 3. Ett mera omfattande utvärderingssamtal ordnas under våren i årskurs 2, där samtalet kompletteras med en utvärdering av hur väl eleven uppnått målen för de mångsidiga kompetenserna.

13.4. Mångsidig kompetens i årskurs 1–2

Grunden för en mångsidig kompetens läggs under småbarnsperioden, i förskoleundervisningen och under de första åren i den grundläggande utbildningen. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv, forma sin identitet och utveckla en hållbar livsstil. Det är viktigt att skolan redan från början erbjuder varje elev en interaktiv och uppmuntrande gemenskap, där eleven kan känna att hen blir hörd, sedd och uppskattad. Fostran till en hållbar livsstil sker främst genom att skolan föregår med gott exempel. För att främja en hållbar livsstil ska man speciellt bemöda sig om att elevernas sociala färdigheter får möjlighet att utvecklas, att eleverna får lära sig observera kulturell mångfald i närmiljön och att de får vara ute i naturen och stärka sitt förhållande till naturen.

13.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.
Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska sporras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska sporras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.
Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.
Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern

lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt. I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet. Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.
Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

K3 Vardagskompetens

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.
Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska sporras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig

att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.
Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.
Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

K4 Multilitteracitet

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.
Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.
Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

K5 Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.
Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta

arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.
Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.
Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.
Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.
Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.
Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt

arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.
Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

13.6. Läroämnen

13.6.1. Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.
Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1-2
skapas grunden för elevernas personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Samtidig användning av olika sinnen och hela kroppen stödjer utvecklingen av uttrycksförmågan och de estetiska färdigheterna. Eleverna ska handledas att använda sin fantasi, begrepp inom bildkonsten och att uttrycka sig visuellt på olika sätt. Konkreta, lekfulla arbetssätt används i undervisningen. Eleverna uppmuntras till långsiktigt konstnärligt lärande. Förmågan att skapa och tolka bilder tränas också med hjälp av digitala verktyg och webbmiljöer. Eleverna uppmuntras att samarbeta, att dela med sig av sina upplevelser och att ta emot och ge respons på sitt visuella arbete.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 1–2

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna

ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 1–2 ska eleverna uppmuntras att experimentera på ett lekfullt sätt, att använda digitala verktyg och att arbeta tvärkonstnärligt. Undervisningen genomförs både i skolan och i olika byggda miljöer, i naturen och i webbmiljöer.

Lärmiljön planeras och ordnas på ett sådant sätt att eleven självständigt och i grupp kan tillägna sig material för planering, genomförande och utvärdering av bildkonstarbetet.

- Elevens egna initiativ, kreativitet, nyfikenhet och skapargläde sporras och uppmuntras i alla skeden av arbetet.
- Atmosfären i undervisningen skall vara uppmuntrande och tillåtande.
- Läraren ansvarar för att lärmiljön är ändamålsenlig, trygg och välplanerad.
- Arbetsuppgifterna planeras, introduceras och genomförs så att eleverna hela tiden vet vad som förväntas av dem under bild- och konstskapandets alla skeden.
- Redan vid planeringen av arbetsuppgiften skall läraren beakta elevgruppens och den enskilda elevens behov, förutsättningar och färdigheter.
- Arbetsuppgifterna planeras så att de ger möjlighet till individualisering och differentiering.
- Vid planering av exkursioner och utfärder utanför skolans område skall läraren beakta de föreskrifter för säkerhet som finns på respektive skola.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 1–2

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Lärande i konst kännetecknas av att eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Lärandet i konst ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

- Arbetsuppgifterna väljs så att eleven kan planera och genomföra slöjdarbetet utgående från sina egna förutsättningar, kunskaper och färdigheter.
- Eleven erbjuds handledning och stöd i alla skeden av bildkonstarbetet.
- Tillsammans diskuteras olika möjligheter att lösa problem som uppstår under arbetets gång.
- Färdigheter tränas utgående från elevens behov och eleven handleds att beakta bildkonstens olika uttryckssätt.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 1–2

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Bedömningen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och övrig visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Responsen ska vara mångsidig och uppmuntra eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen. Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i bildkonst är följande

- *framsteg i förmågan att ställa upp mål för sitt arbete*
- *framsteg i att pröva olika material och öva olika tekniker*
- *framsteg i att använda uttryckssätt inom bildkonsten och diskutera om dem*

- *framsteg i förmågan att diskutera sina egna och andras bilder.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

- bilder i böcker, virtuella bilder och bilder i medier
- bildkulturens betydelse för eleven
- iaktta och välja bilder eller fenomen i närmiljön som utgångspunkt för bildskapandet
- kreativ, målinriktad och ändamålsenlig skapande verksamhet
- självutvärdering och kamratrespons övas i någon mån under bildskapandet

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

- olika sätt används för att väcka nyfikenhet och kreativitet för skapande arbete
- bilder, föremål och visuell konst i närmiljön och i medier
- bilder och annan konst undersöks med flera sinnen; syn, hörsel, känsel och sensomotorik
- visuella påverkningsmetoder iakttas och tillsammans diskuteras hur motiv och färg
- olika sätt att skapa bilder och konst undersöks
- genom iakttagelser, reflektioner och diskussioner läggs grunden för visuellt tänkande

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

- mångsidiga möjligheter att skapa bilder och konst med olika material och uttryckssätt
- konstverk som eleven lätt kan känna igen och reflektera över
- betrakta konstverk ur olika perspektiv, diskussion kring motiv, tema och teknik
- bilders syfte och målgrupp samt möjligheterna att själv skapa bilder med olika syfte
- konstverk och fenomen i konst som en av utgångspunkterna vid eget bildskapande.
- exempel på tekniker, material och teman:
    - teckning; blyertspenna, färgpenna, krita
    - målning; penselteknik, att blanda färg
    - modellering och konstruktion; lera, collage, papier-maché, naturinstallation
    - bildframställning; namn på färger, motiv och bakgrund
    - grafik; schablontryck, finger eller handavtryck
    - fotografering och enkelt bildberättande (även digitalt)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder

- Eleven kan iaktta bilder och annan konst.
- Eleven kan rita, måla och skapa bilder och annan konst på olika sätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar

- Eleven kan beskriva sina iakttagelser om bilder, konst, omgivningen och visuell kultur.
- Eleven vågar uttrycka sin åsikt och lyssna på andras åsikter om egna och andras iakttagelser.

M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar genom olika sätt att skapa bilder

- Eleven kan använda sina iakttagelser som inspiration i sitt skapande.
- Eleven har egna idéer för bildkonstarbetet.

M4 uppmuntra eleven att pröva olika material och tekniker samt träna olika visuella uttryckssätt

- Eleven kan skapa bilder och annan konst med olika material i olika storlekar.
- Eleven kan använda teckning, målning, modellering, konstruktion och fotografering i sitt eget bildskapande.

M5 uppmuntra eleven till långsiktigt bildskapande arbete, både självständigt och tillsammans med andra

- Eleven planerar, påbörjar och slutför skapande arbeten.
- Eleven kan arbeta individuellt och tillsammans med andra.

M6 uppmuntra eleven att iaktta hur man kan påverka visuellt genom att studera sina egna och andras bilder

- Eleven kan göra iakttagelser om motiv, färg och form i sina egna och andras bilder.

M7 handleda eleven att använda begrepp inom bildkonsten och att undersöka olika typer av bilder

- Eleven känner igen vanliga redskap, tekniker och material inom bildkonsten och kan benämna dem.
- Eleven känner igen skillnaden mellan ritade bilder och fotografier.

M8 uppmuntra eleven att känna igen olika konstföremål och annan visuell kultur i näromgivningen

- Eleven känner igen något konstföremål i närmiljön.
- Eleven kan namnge någon teknik inom bildkonsten.

M9 uppmuntra eleven att göra bilder utgående från att granska sin egen omgivning, olika tider och olika kulturer

- Eleven har gjort flera arbeten med olika redskap, tekniker, innehåll och syfte.
- Eleven kan skilja på motiv och bakgrund.

M10 handleda eleven att känna igen olika värden i konsten, i sin omgivning och i den övriga visuella kulturen

- Eleven kan uttrycka sin åsikt om visuella värden i konst.
- Eleven kan identifiera reklam i tidningar och visuell media.

M11 stödja eleven att beakta det kulturella mångfaldet och hållbar utveckling i sitt bildskapande

- Eleven deltar i diskussioner om hållbar utveckling och konsumtion.

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet väljs utgående från elevernas egna bilder och bildkulturer. Eleverna uppmuntras att bekanta sig med varandras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i det egna bildarbetet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse i elevernas vardag, närmiljö och samverkan.

- bilder i böcker, virtuella bilder, bilder i medier eller andra bilder som eleven kommit i kontakt med
- bekanta sig med varandras bilder och bildkulturer.
- iaktta och välja bilder eller fenomen som utgångspunkt för bildskapandet
- kreativ, målinriktad och ändamålsenlig skapande verksamhet
- självutvärdering och kamratrespons övas under bildskapandet

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Omgivningens bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen koncentrerar man sig på elevernas närmiljö och dess medier.

- olika sätt används för att väcka nyfikenhet och kreativitet för skapande arbete
- bilder och visuell konst i närmiljön och i medier
- bilder och annan konst samt bygda och naturliga miljöer undersöks med flera sinnen
- visuella påverkningsmetoder iakttas och tillsammans diskuteras hur motiv, färg och form påverkar bilden
- reklamens roll i vardagen
- olika sätt att skapa bilder och konst undersöks
- genom iakttagelser, reflektioner och diskussioner läggs grunden för visuellt tänkande

I3 Konstens världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna bekantar sig med bildkonstens värld genom att titta på olika verk, teman och fenomen. Man använder sig av konstverk som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlar man det kulturella mångfald som konstverken och upplevelsen av dem ger.

- mångsidiga och varierande möjligheter att skapa bilder och konst med olika material, redskap och uttryckssätt
- betrakta konstverk ur olika perspektiv, diskussion kring motiv, tema och teknik
- bekanta sig med några kända finländska och internationella konstverk.
- konstverk och fenomen i konst som en av utgångspunkterna vid elevens eget bildskapande
- exempel på tekniker, material och teman:
  - teckning; blyertspenna, färgpenna, krita
  - målning; penselteknik, blanda färg
  - modellering och konstruktion: lera, collage, återvinningskonst
  - bildframställning; namn på färger, enkel färglära, motiv och bakgrund, helbild-närbild
  - grafik; frottage, stämpeltryck
  - fotografering, bildberättande (även digitalt), grunder i animation

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att skapa bilder

- Eleven kan iaktta konst och omgivningen med olika sinnen.
- Eleven kan skapa bilder och annan konst på olika sätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar

- Eleven kan beskriva sina iakttagelser om bilder, konst, omgivningen och visuell kultur samt beskriva någon detalj i dem.
- Eleven kan uttrycka sin åsikt och lyssna på andras åsikter om egna och andras bilder.

M3 uppmuntra eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar genom olika sätt att skapa bilder

- Eleven använder sina iakttagelser och tankar som inspiration för sitt skapande.
- Eleven är kreativ och har egna idéer.

M4 uppmuntra eleven att pröva olika material och tekniker samt träna olika visuella uttryckssätt

- Eleven skapar bilder och annan konst med olika material i olika storlekar.
- Eleven tillämpar inlärda tekniker inom teckning, målning, modellering, konstruktion och fotografering.

M5 uppmuntra eleven till långsiktigt bildskapande arbete, både självständigt och tillsammans med andra

- Eleven kan planera, påbörja och slutföra skapande arbeten.
- Eleven arbetar individuellt och i grupp och kan i viss mån ta ansvar för det gemensamma arbetet.
- Eleven kan ta hand om vanliga redskap på rätt sätt.

M6 uppmuntra eleven att iaktta hur man kan påverka visuellt genom att studera sina egna och andras bilder

- Eleven kan göra några iakttagelser om motiv, färg, form och komposition i sina egna och andras bilder.

M7 handleda eleven att använda begrepp inom bildkonsten och att undersöka olika typer av bilder

- Eleven kan namnge vanliga redskap, tekniker och material inom bildkonsten.
- Eleven känner igen skillnader mellan, ritade bilder, fotografier och målningar.

M8 uppmuntra eleven att känna igen olika konstföremål och annan visuell kultur i näromgivningen

- Eleven kan skilja på tavlor, fotografier, illustrationer och filmer.
- Eleven känner till några konstföremål i närmiljön.
- Eleven kan namnge vanliga tekniker inom bildkonsten.

M9 uppmuntra eleven att göra bilder utgående från att granska sin egen omgivning, olika tider och olika kulturer

- Eleven kan skapa bilder och annan visuell konst utgående från olika inspirationskällor.
- Eleven känner till grunderna i bildkomposition och kan i någon mån beakta dem i sitt eget arbete.

M10 handleda eleven att känna igen olika värden i konsten, i sin omgivning och i den övriga visuella kulturen

- Eleven kan skilja reklam från andra bilder och visuell media.

M11 stödja eleven att beakta det kulturella mångfaldet och hållbar utveckling i sitt bildskapande

- Eleven skapar åtminstone ett projekt med återvinningsmaterial och deltar i diskussioner om hållbar utveckling och måttlig konsumtion.

13.6.2. Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.
Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.
Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.
Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.
Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, A-lärokurs

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

Mål för undervisningen i A-lärokursen i finska i årskurs 1–2
Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i A-lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för A-lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.
Redan innan undervisningen i A-lärokursen inleds kan eleverna preliminärt stifta bekantskap med finska, i första hand genom hörförståelse. Sådan verksamhet kallas ofta för språkdusch. Eleverna lär sig grunderna i språket samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån elevernas intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. Språkdusch kan också ordnas i högre årskurser.

Handledning och stöd

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

Mål för undervisningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 1–2
Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för den modersmålsinriktade lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.
Redan innan undervisningen i den modersmålsinriktade lärokursen inleds i åk 3 kan eleverna stifta bekantskap med finska texter av olika slag. Eleverna utvecklar sitt språk och sitt kunnande i finska samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån deras intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. I den modersmålsinriktade lärokursen ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språkets och den finska kulturens särdrag.

13.6.3. Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.
Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.
Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.
Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2
genomförs elevhandledningen som en integrerad del av den övriga undervisningen och skolans verksamhet. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Handledningen ska främja utvecklingen av elevernas studievanor och -färdigheter samt

stödja eleverna att gradvis börja ta ansvar för skolarbetet, sina egna uppgifter och sin egendom. Eleverna ska få handledning i att ställa upp individuella mål samt uppmuntrande och vägledande respons på hur målen nåtts på ett sådant sätt att förmågan att lära sig stärks. Med tanke på målen för elevhandledningen är det viktigt att välja sådana arbetssätt och ge respons på ett sådant sätt att eleverna kan bilda sig en positiv uppfattning om sig själva som elever och som medlemmar i gruppen. Eleverna ska handledas till att utveckla sina sociala färdigheter och sin förmåga att arbeta i grupp. De uppmuntras även till aktiv delaktighet i sin närmiljö.
Med hjälp av elevhandledningen läggs grunden för samarbetet mellan hem och skola i ett tidigt skede av den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna att göra de första valen gällande utbildning och hjälpa dem att förstå valens betydelse för framtida studier. Eleverna bekantar sig med olika yrken och med arbetslivet utgående från de yrken som finns representerade i skolan och i deras närmaste omgivning.

Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat. Som en del av elevhandledningen skall eleven också bekanta sig med yrken och arbetsplatser i näromgivningen. Elevhandledningen genomförs som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Klasslärare tillsammans med de övriga lärarna ansvarar för elevhandledningen.

13.6.4. Främmande språk

Engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den.
I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.
Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.
Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.
Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.
Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Mål för undervisningen i A-lärokursen i engelska i årskurs 1–2

Studierna i det första främmande språket eller det andra inhemska språket inleds oftast i årskurs 3. Undervisningen i A-lärokursen kan dock påbörjas redan före årskurs 3. I det fallet följs grunderna för läroplanen för A-lärokursen med hänsyn till elevernas ålder.
Redan innan undervisningen i A-lärokursen inleds kan eleverna preliminärt stifta bekantskap med olika språk, till exempel engelska, samiska eller annat främmande språk. Sådan verksamhet kallas för språkdusch. Eleverna lär sig grunderna i språket eller språken samtidigt som de sjunger, leker, spelar och rör på sig. Innehållet väljs tillsammans med eleverna utifrån elevernas intressen. Undervisningen kan genomföras i samband med andra lektioner, som en del av den helhetsskapande undervisningen och de mångvetenskapliga lärområdena eller under särskilda lektioner eller undervisningspass. Språkdusch kan också ordnas i högre årskurser.

13.6.5. Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.
I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

"Vi leker och rör på oss tillsammans."
I årskurserna 1–2
ligger tyngdpunkten i undervisningen på att tillägna sig sensomotoriska färdigheter och grundläggande motoriska färdigheter, att göra saker tillsammans och att utveckla sociala färdigheter och stärka de positiva upplevelserna av gymnastik. Undervisningen ska hjälpa eleverna att möta emotionellt varierande situationer. Elevernas fantasi och idéer ska utnyttjas i undervisningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 1–2

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

- Eleverna bekantar sig med skolans utrymmen (t.ex. korridorer och trappor), skolgården och närmiljön.

- Trafikfostran och -säkerheten beaktas då eleverna rör sig i närmiljön.
- De olika årstiderna tas i beaktande i undervisningen.
- Fysisk aktivitet och funktionsförmåga framhävs.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 1–2

En uppmuntrande och accepterande atmosfär än en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet.
Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 1–2 är det viktigt att upptäcka sådana motoriska svårigheter som kan ha samband med andra inlärningssvårigheter.

- Uppgifter på olika nivå, olika arbetssätt och möjlighet att välja en uppgift på sin egen nivå.
- Bekanta sig med olika arbetssätt (banor, stationer, pararbete, grupparbete, lärarledd, småspel).
- Bli medveten om sina motoriska färdigheter i samarbete med hemmet och elevvården.
- Stödundervisning för de motoriska grundfärdigheterna vid behov.
- Eleverna ges möjlighet att påverka innehållet i gymnastikundervisningen.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 1–2

Bedömningen av lärandet ska stödja eleverna att röra på sig med hjälp av gymnastik. Syftet är med andra ord att stödja utvecklingen av den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig information om elevernas lärande, arbetssätt och framsteg.
I bedömningen ska man sträva efter att fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. Elevens hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Bedömningen görs utgående från observation av elevernas aktivitet och arbete och genom att eleverna handleds i självbedömning.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i gymnastik är följande

- *framsteg i förmågan att finna lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer*
- *framsteg i de grundläggande motoriska färdigheterna och träningen av dem*
- *framsteg i förmågan att agera tryggt och aktivt i överenskomna uppgifter*
- *framsteg i förmågan att arbeta självständigt och tillsammans med andra.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is).
Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.
Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

- lyfta och bära på egen hand skol- och idrottsredskap
- skriva/forma olika mönster, bokstäver och siffror med hjälp av den egna kroppen
- röra på sig på olika sätt med växlande snabbhet
- leka och göra olika övningar som går ut på att röra sig sicksack och väja

- balansera (t.ex. i omväxlande skogsmiljö, på golvfigurer, gå på till exempel gatstenar, en gymnastikbänk, linjerna i gymnastiksalen, ett hopprep som ligger på marken, att gymnastisera och leka tafatt)
- utveckla sin rörelsefärdighet (t.ex med hjälp av hinderbanor, hoppbanor, löp- och tafattlekar, gång och löpning i olika terränger)
- leka med boll och andra redskap
- hänga, klättra, hoppa och brottas lekfullt.
- utveckla snabbhet genom löp- och tafattlekar, spel, stafettävlingar, med olika hopp, språng och kast.
- röra sig mångsidigt, sträcka på sig, sitta på huk och göra korta tänjningar
- hantera redskap genom att rulla, skuffa, studsa, kasta, fånga, sparka och slå med handen eller en racket på olika banor, i lekar och spel

I2 Social funktionsförmåga

Gymnastikundervisningen omfattar enkla motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna samarbetar och får erfarenhet av att hjälpa varandra.

- lyssna på andra
- vänta på sin tur
- hjälpa andra

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen väljs roliga och uppfriskande lekar och uppgifter där eleverna får uppleva att de lyckas samt med stöd av läraren möta emotionellt varierande situationer, t.ex. situationer som uppstår under lek, tävlingar eller spel.

- lyssna på elevernas bekymmer och ta bort onödig rädsla
- stärka självförtroendet genom att berömma när eleverna lyckas
- skapa en positiv och aktiv atmosfär
- uppmuntra

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3, K6, K7
M7	I2	K2, K3, K6, K7
M8	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig och att självständigt och tillsammans med andra pröva nya, olika gymnastikuppgifter samt våga uttrycka sig själv genom gymnastiken

- Eleven kan turvis spänna kroppen och slappna av i olika övningar.
- Eleven kan balansera på omväxlande underlag och röra sig i olika terränger.
- Eleven kan åla, krypa, klättra, hoppa jämfota och på ett ben.

M4 lära eleven att röra sig tryggt i olika miljöer, med olika redskap och på olika ställningar

- Eleven kan rulla, sparka, kasta och fånga en boll.

M5 vänja eleven vid att röra sig i vatten och träna grundläggande simkunnighet

- Eleven kan simma 10m.

M6 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna

- Eleven kan sköta sin personliga hygien och ha med sig ändamålsenlig utrustning .

M7 vägleda eleven att reglera sina handlingar och känslouttryck i sociala situationer i gymnastiken

- Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i tävlingssituationer.

M8 stödja samarbetsfärdigheterna, t.ex. att följa gemensamt överenskomna regler genom att vägleda eleven att ta ansvar för att gemensamma spel och lekar lyckas

- Eleven kan lyssna på andra, vänta på sin tur och hjälpa andra.

M10 se till att eleven får positiva upplevelser av gymnastik och uppmuntra eleven att testa gränserna för sin förmåga

- Eleven vågar testa gränserna för sin förmåga.

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik innehåller mycket fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs lekar, uppgifter och idrottsformer där eleverna får träna sin balans- och rörelseförmåga (t.ex. att klättra, springa och hoppa) och sin förmåga att hantera redskap (t.ex. utföra uppgifter med olika redskap och spela boll) och i olika lärmiljöer (t.ex. i en sal, i naturen, på snö och is). Kroppskontrollen främjas genom olika uppgifter (t.ex. gymnastik- och musiklekar), där eleverna övar sig att uppfatta sin kropp, att uttrycka sig och att röra sig i takt till en rytm.
Eleverna får genom mångsidiga och trygga uppgifter lära sig att röra sig inomhus och utomhus under olika årstider och i olika lärmiljöer. Vattenvaneövningar och simning ingår i gymnastikundervisningen.

- skriva/forma olika mönster, bokstäver och siffror med hjälp av den egna kroppen
- leka och göra olika övningar som går ut på att röra sig sicksack och väja
- lyfta och bära på egen hand skol- och idrottsredskap
- balansera (t.ex. i omväxlande skogsmiljö, på golvfigurer, gå på till exempel gatstenar, en gymnastikbänk, linjerna i gymnastiksalen, ett hopprep som ligger på marken, att gymnastisera och leka tafatt)
- öva rörelsefärdighet med hjälp av hinderbanor, hoppbanor, löp- och tafattlekar, gång och löpning i olika terränger
- leka med boll och andra redskap
- hänga, klättra, hoppa och brottas lekfullt

- utveckla snabbhet genom löp- och tafattlekar, spel, stafettävlingar, med olika hopp, språng och kast
- röra sig mångsidigt, sträcka på sig, sitta på huk och göra korta tänjningar
- hantera redskap genom att rulla, skuffa, studsa, kasta, fånga, sparka och slå med handen eller en racket på olika banor, i lekar och spel

I2 Social funktionsförmåga

Gymnastikundervisningen omfattar enkla motionslekar med regler, uppgifter och spel där eleverna samarbetar och får erfarenhet av att hjälpa varandra.

- lyssna på andra
- vänta på sin tur
- hjälpa andra

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen väljs roliga och uppfriskande lekar och uppgifter där eleverna får uppleva att de lyckas samt med stöd av läraren möta emotionellt varierande situationer, t.ex. situationer som uppstår under lek, tävlingar eller spel.

- lyssna på elevernas bekymmer och ta bort onödig rädsla
- stärka självförtroendet genom att berömma när eleverna lyckas
- skapa en positiv och aktiv atmosfär
- uppmuntra

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3, K6, K7
M7	I2	K2, K3, K6, K7
M8	I2	K2, K6, K7
M9	I3	K1, K2, K3
M10	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig och att självständigt och tillsammans med andra pröva nya, olika gymnastikuppgifter samt våga uttrycka sig själv genom gymnastiken

- Eleven kan åla, krypa, klättra, hoppa jämfota och på ett ben.
- Eleven kan balansera på omväxlande underlag och röra sig i olika terränger.

M2 hjälpa eleven att utveckla sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

- Eleven kan turvis spänna kroppen och slappna av i olika övningar.
- Eleven kan röra på sig på olika sätt med växlande snabbhet.

M3 stärka de grundläggande motoriska färdigheterna (balans- och rörelseförmåga, förmåga att hantera redskap), så att eleven lär sig att anpassa dem i olika lärmiljöer, i olika situationer och under olika årstider

- Eleven utvecklar sin rörelsefärdighet.
- Eleven kan röra sig med boll och andra redskap.
- Eleven utvecklar sin snabbhet.
- Eleven kan röra sig mångsidigt.

M4 lära eleven att röra sig tryggt i olika miljöer, med olika redskap och på olika ställningar

- Eleven kan hantera olika redskap.

M5 vänja eleven vid att röra sig i vatten och träna grundläggande simkunnighet

- Eleven kan simma 50m.

M6 vägleda eleven att bete sig säkert och sakligt under gymnastiklektionerna

- Eleven kan sköta sin personliga hygien och ha med sig ändamålsenlig utrustning.

M7 vägleda eleven att reglera sina handlingar och känslouttryck i sociala situationer i gymnastiken

- Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i tävlingssituationer.

M8 stödja samarbetsfärdigheterna, t.ex. att följa gemensamt överenskomna regler genom att vägleda eleven att ta ansvar för att gemensamma spel och lekar lyckas

- Eleven kan lyssna på andra, vänta på sin tur och hjälpa andra.

M9 stödja eleven att stärka sin positiva självbild och sin förmåga att arbeta självständigt och att uttrycka sig på olika sätt

- Eleven kan arbeta självständigt.

M10 se till att eleven får positiva upplevelser av gymnastik och uppmuntra eleven att testa gränserna för sin förmåga

- Eleven vågar testa gränserna för sin förmåga.

13.6.6. Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld. Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.
Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2
ska tyngdpunkten i undervisningen i livsåskådningskunskap ligga på att utveckla elevernas samarbets- och kommunikationsförmåga, uttrycksförmåga samt tänkande och lärande. Genom att vara lyhörd för och respektera elevens tankar och erfarenheter hjälper man eleven att utveckla en sund självkänsla och en positiv självbild.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att arbeta och lära sig och går lätt att förändra. De gemensamma, lärarledda undersökande diskussionerna berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. Digitaliseringen av barnens livsmiljö ska beaktas i arbetet.

- Eftersom undervisningen i livsåskådning ofta sker i åldersintegrerade grupper bör lärmiljön anpassas enligt det.
- Pyssel, bildkonst och musik integreras undervisningen av livsåskådning.
- Hjälporganisationernas digitala material (Plan, Unicef, FRK) kan användas som stödmaterial

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av arbetssätt.

- Förståelse för olika familjers livsåskådliga bakgrund och dess seder utgör grunden för handledningen

- Existensen av olika övertygelser och respekten för dem bör beaktas i undervisningen
- Den kulturella mångfalden i den egna skolan skall tas till vara

Bedömning av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 1–2

Bedömningen av lärande ska vara handledande och uppmuntrande. Mångsidig respons ges i samband med arbetet och gemensamma diskussioner. Bedömningen ska stödja och stärka elevernas delaktighet och självförtroende. Responsen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och uppmuntra dem att uttrycka sina tankar. Eleverna ska i undervisningen ges utrymme och uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor samt att motivera sina åsikter och lyssna på andras synpunkter. Mångsidiga arbetssätt ger eleverna möjligheter att visa och själva ge akt på sina framsteg och kunskaper.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i livsåskådningskunskap är följande

- *framsteg i att känna igen och namnge fenomen som rör livsåskådning i sin närmiljö*
- *framsteg i förmågan att arbeta i grupp*
- *framsteg i förmågan att uttrycka tankar och att lyssna på andra.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

- samtalsfärdigheter (lyssna på andra och uttrycka sig tydligt)
- att skilja mellan rätt och fel
- människans inbygda godhet
- vänskap och dess betydelse i barnens liv

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

- olika sätt att leva och tänka
- olika livsstilar
- elevens egen hem- och kulturbakgrund

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

- grunderna för att kunna leva tillsammans
- regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i vardagen
- barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna

undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

- olika levnadssätt i världen
- olika teorier och berättelser om världens uppkomst
- den egna närmiljön och upplevelser som den erbjuder
- hur egna val och handlingar påverkar miljön

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4
M2	I2	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K7
M4	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K7
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K4
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K7
M7	I2	K2, K4
M8	I1, I2, I3, I4	K2, K3, K7
M9	I4	K3, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att lyssna på andra elevers åsikter och tankar

- Eleven kan i viss mån lyssna på andra elevers åsikter och tankar.

M2 uppmuntra eleven att uttrycka sina egna tankar och känslor på olika sätt

- Eleven kan i viss mån uttrycka sina egna tankar och känslor på olika sätt

M3 vägleda eleven att värdesätta sina egna och andras tankar

- Eleven kan i viss mån värdesätta sina egna och andras tankar.

M4 främja elevens förmåga att ställa frågor och framföra motiverade argument

- Eleven kan ställa frågor och i viss mån framföra motiverade argument.

M5 vägleda eleven att uppfatta orsak och verkan samt etiska aspekter i vardagliga situationer

- Eleven uppfattar orsak och verkan och kan i viss mån uppfatta etiska aspekter i vardagliga situationer.

M6 uppmuntra eleven att reflektera över skillnaden mellan rätt och fel samt godhet

- Eleven vet vad som är rätt och fel.

M7 handleda eleven att lära känna seder och bruk i närmiljön

- Eleven känner till seder och bruk i närmiljön.

M8 handleda eleven att förstå grundläggande faktorer för att människor ska kunna leva tillsammans

- Eleven förstår grundläggande faktorer för hur en familj kan leva tillsammans.

M9 vägleda eleven att respektera och uppskatta naturen och sin närmiljö

- Eleven uppskattar naturen och sin närmiljö.

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna tränar samtalsfärdigheter genom att lära sig lyssna på andra med respekt och genom att öva att uttrycka sig tydligt. De reflekterar tillsammans över betydelsen av gott handlande, rätt och fel och att skilja mellan dem samt på människans godhet. Tillsammans undersöker man vad vänskap innefattar och betyder i barns liv.

- samtalsfärdigheter (lyssna på andra och uttrycka sig tydligt)
- att skilja mellan rätt och fel
- människans inbygda godhet
- vänskap och dess betydelse i barnens liv

I2 Olika sätt att leva

Eleverna reflekterar över frågan "Vem är jag?" och olika sätt att leva och tänka. Tillsammans undersöker man olika livsstilar, särskilt sådana som anknyter till elevens egen hem- och kulturbakgrund.

- olika sätt att leva och tänka
- olika livsstilar
- elevens egen hem- och kulturbakgrund

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunderna för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i olika vardagliga situationer och miljöer i sitt liv. De stiftar inledningsvis bekantskap med barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen.

- grunderna för att kunna leva tillsammans
- regler, förtroende, ärlighet och uppriktighet i vardagen
- barnets rättigheter och barnets ställning i olika samhällen

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna undersöker olika levnadssätt i världen och reflekterar samtidigt över livets förgänglighet. Tillsammans fördjupar man sig i berättelser om världens uppkomst. Eleverna undersöker sin egen närmiljö och granskar hur de egna valen och handlingarna påverkar miljön. Eleverna försöker hitta betydelsefulla upplevelser som hör samman med naturen.

- olika levnadssätt i världen
- olika teorier och berättelser om världens uppkomst

- den egna närmiljön och upplevelser som den erbjuder
- hur egna val och handlingar påverkar miljön

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4
M2	I2	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K7
M4	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K7
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K4
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K7
M7	I2	K2, K4
M8	I1, I2, I3, I4	K2, K3, K7
M9	I4	K3, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att lyssna på andra elevers åsikter och tankar

- Eleven kan lyssna på andra elevers åsikter och tankar.

M2 uppmuntra eleven att uttrycka sina egna tankar och känslor på olika sätt

- Eleven kan uttrycka sina egna tankar och känslor på olika sätt.

M3 vägleda eleven att värdesätta sina egna och andras tankar

- Eleven kan värdesätta sina egna och andras tankar.

M4 främja elevens förmåga att ställa frågor och framföra motiverade argument

- Eleven kan ställa frågor och framföra motiverade argument.

M5 vägleda eleven att uppfatta orsak och verkan samt etiska aspekter i vardagliga situationer

- Eleven uppfattar orsak och verkan samt ser etiska aspekter i vardagliga situationer.

M6 uppmuntra eleven att reflektera över skillnaden mellan rätt och fel samt godhet

- Eleven kan reflektera över skillnaden mellan rätt och fel.

M7 handleda eleven att lära känna seder och bruk i närmiljön

- Eleven känner till seder och bruk i närmiljön.

M8 handleda eleven att förstå grundläggande faktorer för att människor ska kunna leva tillsammans

- Eleven förstår grundläggande faktorer för att människor ska kunna leva tillsammans.

M9 vägleda eleven att respektera och uppskatta naturen och sin närmiljö

- Eleven respekterar och uppskattar naturen och sin närmiljö.

13.6.7. Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.
Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.
Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2
ska eleverna i undervisningen i matematik erbjudas mångsidiga upplevelser för att tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Olika sinnen ska utnyttjas i undervisningen. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka matematiska tankar med konkreta hjälpmedel, muntligt, skriftligt och genom att rita och tolka bilder. Undervisningen i matematik ska lägga en stabil grund för förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt för räknefärdigheter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 1-2

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Målet är att skapa en lärmiljö där eleverna studerar matematik aktivt och med olika hjälpmedel. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna får vänja sig vid att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Pedagogiskt ledda lekar och spel är ett viktigt arbetssätt. Digitala verktyg används i undervisningen och studierna.

- Grupparbete
- Pararbete
- Självständigt arbete
- Lärarlett arbete
- Förutom matematikbok kan användas laborativt material, konkretiserande material och digitala program.
- Förutom i klassrumet kan uppgifter göras utanför klassrummet, t.ex. utomhus.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 1-2

Vid skolstarten ska man klargöra vad eleverna redan kan och vilka skillnader det finns i deras kunskaper. Eftersom matematik är ett kumulativt läroämne, är det nödvändigt att behärska grundläggande matematiska begrepp och färdigheter för att kunna lära sig nya saker. Eleverna ska erbjudas stöd både för att komplettera bristfälliga kunskaper och färdigheter och för

att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid och stödja lärandet systematiskt för att utveckla matematiklärandet och elevernas förmåga att ta till sig ny kunskap. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt. Stödet ska ge dem möjlighet att utveckla sina färdigheter och samtidigt känna glädje över att lära sig och att kunna. Eleverna ska erbjudas lämpliga hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Eleverna ska ges möjlighet att öva tillräckligt. Elever som behöver mera utmaningar ska erbjudas möjlighet att fördjupa förståelsen för innehållet i årskurserna 1–2. Uppgifterna kan till exempel omfatta egenskaperna hos naturliga tal, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och mera krävande tillämpningar av grundläggande räkneoperationer.

I slutet av både åk1 och åk 2 ska man göra en kartläggning av hela gruppens grundläggande färdigheter i matematik. Kartläggningen är ett pedagogiskt verktyg för att utvärdera om undervisningen har önskad effekt och utgör ett stöd för den fortsatta planeringen av gruppens undervisning i matematik. Kartläggningen kan också fungera som en objektiv grund för beslut om resursfördelning, eftersom den hjälper läraren att identifiera de elever som är i behov av stödåtgärder och vars matematiska färdigheter behöver utredas noggrannare.
Hjälpmedel som stöd för lärandet kan vara t.ex. hundraruta, sifferkort, tiobasmaterial eller digitala program.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 1-2

Under läsåret är den huvudsakliga uppgiften för bedömningen av lärandet att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen av matematiklärandet och responsen ska vara uppmuntrande. Eleverna ska sporras att utnyttja sina styrkor och att träna de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna handleds att själva iaktta hur deras eget lärande framskrider.
Elevernas kunskapsnivå och förståelse av matematik kan utredas med hjälp av samtal, konkreta hjälpmedel, figurer eller skriftliga alster. De ska ha möjlighet att visa sina framsteg på olika sätt. Det är viktigt att vid sidan av korrekta lösningar även beakta på vilket sätt och hur obehindrat eleven räknar.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i matematik är följande

- *framsteg i förståelsen av talbegreppet och talföljder*
- *framsteg i förståelsen av tiosystemet*
- *framsteg i hur obehindrat eleven räknar*
- *framsteg i förmågan att klassificera kroppar och figurer*
- *framsteg i förmågan att använda matematik vid problemlösning.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

- undersöka siffror, tal och former
- olika strategier för problemlösning och logiskt tänkande övas
- programmering tränas i klassen bl.a.genom att göra instruktioner som går att genomföra i praktiken i klassen

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas.

Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.
Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.
Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.
Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.
Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.
Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

- talområde: 0-20 (0-100)
- talens namn, talföljder, antalsuppfattning, ental-tiotal, jämna och udda tal
- addition och subtraktion: utan och med tiotalsövergång

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.
Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.
Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

- rumsuppfattning och lägesbeskrivningar
- plana figurer (kvadrat, triangel, rektangel, cirkel)
- mätning och uppskattning av centimeter
- timmar och minuter samt avläsning av hel och halvtimmar

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

- gemensamma stapeldiagram

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4	K4
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K4
M6	I2	K1, K4
M7	I2	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I3	K1, K4, K5
M10	I3	K1, K4
M11	I4	K4, K5
M12	I1	K1, K2, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende

- Eleven känner till matematikens olika uttrycksformer och får positiva upplevelser av matematik.

M2 handleda eleven att utveckla färdigheten att göra matematiska observationer samt tolka och utnyttja dem i olika situationer

- Eleven kan ge exempel på var man behöver matematik i vardagen.

M3 uppmuntra eleven att framföra sina lösningar och slutledningar med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

- Eleven kan belysa sina lösningar med hjälp av konkreta hjälpmedel eller bilder

M4 handleda eleven att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem

- Eleven kan lösa enkla problemlösningsuppgifter i anknytning till det aktuella temat

M5 handleda eleven att förstå matematiska begrepp och beteckningar

- Eleven känner igen och kan använda vanliga matematiska strukturer, beteckningar och begrepp i samband med addition och subtraktion.

M6 stödja eleven att utveckla förståelsen av talbegreppet och principen för tiosystemet.

- Eleven kan namnge talen 0-20 och känner till ental och tiotal.
- Eleven känner igen och kan namnge talen 0-100.
- Eleven kan placera tal i talföljden samt räkna uppåt och neråt inom talområdet 0-100.

M7 introducera eleven i principerna för de grundläggande räkneoperationerna och deras egenskaper

- Eleven kan räkna enkla additioner och subtraktioner inom talområdet 0-100.

M8 handleda eleven att utveckla flytande grundläggande räknefärdigheter med naturliga tal samt att använda olika huvudräkningsstrategier

- Eleven kan obehindrat räkna additioner och subtraktioner inom talområdet 0-20.

M9 introducera eleven i geometriska former och handleda eleven att uppfatta deras egenskaper

- Eleven kan namnge och rita kvadrat, rektangel, cirkel och triangel.

M10 handleda eleven att förstå principen för mätning

- Eleven kan mäta längder och vikter med enkla mätredskap.
- Eleven kan använda centimeter, meter, kilogram och gram på ett ändamålsenligt satt.
- Eleven kan avläsa hela och halva timmar på analoga och digitala klockor.

M11 introducera eleven i tabeller och diagram

- Eleven kan avläsa stapeldiagram.

M12 lära eleven att skapa stegvisa instruktioner och att följa dem

- Eleven kan ange påståenden som kan besvaras med sant eller falsk.

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna erbjuds möjligheter att finna likheter, skillnader och mönster. De jämför, klassificerar och ordnar samt observerar samband mellan orsak och verkan. De övar sig att se matematiska situationer ur olika perspektiv. Eleverna får kunskap om programmeringens grunder genom att skapa stegvisa instruktioner som också testas.

- bekanta sig med och undersöka tal, antal, former, kroppar
- olika strategier för problemlösning prövas
- verbalisera matematiska tankar
- logiskt tänkande tränas individuellt och i grupp
- programmering via bl.a. stegvisa instruktioner individuellt och i grupp

I2 Tal och räkneoperationer

I räkneoperationerna används naturliga tal. Målet är att eleverna behärskar sambandet mellan antal, talnamn och sifferbeteckning. Eleverna breddar sin förståelse av tal genom att räkna, observera och uppskatta antal. Förmågan att se talföljder, att jämföra och ordna tal övas. Eleverna undersöker egenskaper hos tal, såsom jämna tal, multiplar och halvering samt lär sig uppdelningarna av talen 1–10.
Eleverna handleds att använda tal på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer: uttrycka antal, ordningsföljd och mätresultat samt använda talen i räkneoperationer.
Eleverna utforskar principen för tiosystemet med hjälp av konkreta modeller.
Elevernas kunskaper i addition och subtraktion utvecklas först inom talområdet 0–20 och sedan inom talområdet 0–100. Man övar olika huvudräkningsstrategier för att utveckla elevernas räknefärdigheter. Addition och subtraktion konkretiseras med hjälp av tillämpningar i olika

situationer. Eleverna lär sig att utnyttja principerna för kommutativitet och associativitet i addition.
Eleverna handleds med hjälp av konkreta exempel att förstå begreppet multiplikation och lär sig multiplikationstabellerna för talen 1–5 och 10. Grunden för förståelse av division och sambandet mellan multiplikation och division läggs. Man utnyttjar kommutativitet vid multiplikation och introduceras i associativitet vid multiplikation.
Grunden för begreppet bråk läggs genom att dela det hela i lika stora delar.

- talområde: 0-100 (0-1000)
- talens namn, talföljd, antalsuppfattning, ental och tiotal, jämna och udda tal
- addition och subtraktion utan och med tiotalsövergång
- additons- och subtraktionsuppställning med minnessiffra och lån
- multiplikationstabellerna 0-5, 10
- grunderna i bråk

I3 Geometri och mätning

Elevernas förmåga att uppfatta den tredimensionella omgivningen och plangeometrin i den utvecklas. Eleverna övar sig att använda riktnings- och lägesbegrepp.
Kroppar och plana figurer studeras tillsammans. Eleverna övar sig att känna igen, bygga och rita. De handleds att hitta och nämna egenskaper som också utgör grund för klassificering av kroppar och plana figurer.
Eleverna övar och handleds att inse mätningens principer. Man behandlar storheterna längd, massa, volym och tid och övar sig att använda motsvarande måttenheter. De centrala måttenheterna är meter och centimeter, kilogram och gram samt liter och deciliter. Eleverna övar klockslag och tidsenheter.

- rumsuppfattning och lägesbeskrivningar
- plana figurer; hörn sida
- geometriska kroppar (klot, kub, rätblock)
- mätning och uppskattning av cm-m, g-kg, dl-l
- avläsning av analog och digital klocka
- minuter och timmar och beräkning av tid

I4 Informationsbehandling och statistik

Eleverna lär sig samla och registrera information om intressanta ämnesområden. De utarbetar och tolkar enkla tabeller och stapeldiagram.

- avläsa enkla tabeller
- avläsa och sammanställa stapeldiagram

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4	K4
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K4
M6	I2	K1, K4
M7	I2	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I3	K1, K4, K5
M10	I3	K1, K4
M11	I4	K4, K5
M12	I1	K1, K2, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens iver och intresse för matematik samt utvecklingen av en positiv självbild och ett gott självförtroende

- Eleven får positiva erfarenheter av matematik och hen upplever matematik som intressant.

M2 handleda eleven att utveckla färdigheten att göra matematiska observationer samt tolka och utnyttja dem i olika situationer

- Eleven kan observera och beskriva olika situationer där matematik behövs.

M3 uppmuntra eleven att framföra sina lösningar och slutledningar med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

- Eleven kan beskriva sina lösningar muntligt och skriftligt med eller utan hjälpmedel.

M4 handleda eleven att utveckla förmågan att dra slutsatser och lösa problem

- Eleven kan dra några slutsatser och lösa enkla problemlösningsuppgifter i anknytning till det aktuella temat.

M5 handleda eleven att förstå matematiska begrepp och beteckningar

- Eleven kan använda vanliga matematiska begrepp, beteckningar och strukturer i samband med addition och subtraktion.
- Eleven känner igen och kan använda multiplikationsbegrepp och beteckningar

M6 stödja eleven att utveckla förståelsen av talbegreppet och principen för tiosystemet.

- Eleven känner igen och kan namnge talen 0-1000 samt känner till ental, tiotal och hundratal.
- Eleven kan placera tal i talföljden samt räkna uppåt och neråt i talramsan.

M7 introducera eleven i principerna för de grundläggande räkneoperationerna och deras egenskaper

- Eleven kan räkna enkla additioner och subtraktioner inom talområdet 0-1000.
- Eleven kan räkna additioner och subtraktioner som uppställning med minnessiffra och lån.
- Eleven kan multiplikationstabellerna 0-5 och 10 samt känner igen begreppen bråk och delning.

M8 handleda eleven att utveckla flytande grundläggande räknefärdigheter med naturliga tal samt att använda olika huvudräkningsstrategier

- Eleven kan obehindrat räkna additioner och subtraktioner inom talområdet 0-100.

M9 introducera eleven i geometriska former och handleda eleven att uppfatta deras egenskaper

- Eleven känner till begreppen hörn och sida samt kan beskriva egenskaper för kvadrat, rektangel, cirkel och triangel.
- Eleven kan räkna omkrets på plangeometriska figurer med raka sidor.
- Eleven känner igen och kan namnge kub, klot och rätblock.

M10 handleda eleven att förstå principen för mätning

- Eleven kan uppskatta och mäta längder, vikter och volym på bekanta föremål och med enkla mätredskap.
- Eleven kan använda vanliga måttenheter vid redovisningen av sina resultat.
- Eleven kan avläsa analoga och digitala klockor samt göra enkla uträkningar med tid.

M11 introducera eleven i tabeller och diagram

- Eleven kan avläsa och sammanställa stapeldiagram.
- Eleven kan avläsa enkla tabeller.

M12 lära eleven att skapa stegvisa instruktioner och att följa dem

- Eleven kan göra stegvisa instruktioner som kan genomföras i vardagen. (programmering)

13.6.8. Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.
Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.
Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka

och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.
Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.
Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter.
Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.
Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1-2
har undervisningen i läroämnet modersmål och litteratur som särskilt uppdrag att, utgående från elevernas individuella förutsättningar, stärka uttrycks- och kommunikationsfärdigheterna och den språkliga medvetenheten samt att stödja eleven i att utveckla färdighet i att lyssna, tala, läsa och skriva. Undervisningens uppgift är att väcka intresset för språkliga uttrycksformer, drama och litteratur samt för att tolka och producera många olika slag av texter. Inom undervisningen ska man se till att lärprocessen blir progressiv från förskola till skola gällande både basfärdigheterna i modersmålet och de centrala mångsidiga kompetenserna.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö, med tillgång till litteratur och olika slags texter som eleverna finner intressanta. Eleverna producerar ensamma och i grupp texter som sedan publiceras i klassen, digitalt och i andra bekanta miljöer. Undervisningen skall poängtera delandet av upplevelser och öva färdigheter individuellt och tillsammans. Med hjälp av diskussioner och lekar, exempelvis roll-, drama- och teaterlekar undrsöks språket och litteraturen. Olika språkförstärkande undervisningsmetoder som drama och storyline integreras i modersmål samt andra läroämnen. Genom att bekanta sig med biblioteksverksamheten, media och delta i olika kulturevenemang utvidgas läromiljön till områden utanför klassrummet.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inlärningen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Det är viktigt att förstärka elevens modersmål i en kraftigt tvåspråkig miljö. Även hemmets roll är av stor vikt vid utvecklandet av läs- och skrivfärdigheter. Genom att läraren visar hur man läser, förstår ord, meningar, texter och skriver på olika sätt kan hen identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning. Detta möjliggör stödåtgärder i tidigt skede. Användandet av medier på ett mångsidigt och tryggt sätt ska ingå i undervisningen i modersmål och litteratur. Undervisningen bör beakta den individuella elevens kunskapsnivå och erbjudas uppgifter, texter och arbetssätt enligt egen nivå och intresse, oavsett kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- *framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet*
- *framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset*
- *framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord*
- *framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.*

Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1-2
är det speciellt viktigt att eleverna lär sig grundläggande läs- och skrivfärdighet, och att de kommunicerar genom många olika uttryckssätt och lär sig att lära. Undervisningens syfte är att väcka intresse för språk och kommunikation och för att producera och tolka olika slag av texter.

I årskurserna 1-2
är det speciellt viktigt att eleverna lär sig grundläggande läs- och skrivfärdighet, och att de kommunicerar genom många olika uttryckssätt och lär sig att lära. Undervisningens syfte är att väcka intresse för språk och kommunikation och för att producera och tolka olika slag av texter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära.

Lärmiljön ska utgöra en mångsidig text- och språkmiljö. Det ska finnas god tillgång till litteratur och olika slags texter som intresserar eleverna. Eleverna ska självständigt och tillsammans få producera texter som publiceras i klassen och i andra bekanta miljöer. Språket ska undersökas genom lek, till exempel med hjälp av roll-, drama- och teaterlekar. De olika delområdena ska integreras i undervisningen så att eleverna tillägnar sig olika färdigheter i läroämnet samtidigt som de lär sig att gestalta olika företeelser språkligt. Genom att bekanta sig med skolbiblioteks- eller närbiblioteksverksamheten och med olika kulturevenemang för barn utvidgas lärmiljön till områden utanför klassrummet. Den kulturella mångfalden i närmiljön och medierna ska också utnyttjas. Undervisningen ska fokusera på att dela upplevelser och öva färdigheter tillsammans och individuellt, också med hjälp av digitala verktyg. Drama ska integreras i litteraturundervisningen och i andra läroämnen, till exempel musik, gymnastik, omgivningslära

- Lärmiljön ska präglas av en mångsidig språkmiljö
- Lärmiljön ska stimulera eleven till att utveckla och förbättra sina kunskaper och färdigheter i modersmål och litteratur
- Eleven ska ha tillgång till intressant litteratur
- Eleven ska få producera texter till pappers och digitalt
- Eleven ska få öva på sitt modermål med hjälp av t.ex. lekar, diskussioner, böcker, bilder, digitala hjälpmedel

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inlärningen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling samt inlärningen av läs- och skrivfärdigheter i samarbete med hemmen. Det är viktigt att identifiera språksvårigheter vad gäller tal, läsning eller skrivning och att erbjuda stöd så tidigt som möjligt. Läraren ska visa hur man läser och förstår ord, meningar och texter och skriver på olika sätt. Eleven uppmuntras att använda medier på ett mångsidigt och tryggt sätt. Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanande uppgifter, material och textmiljöer. Alla elever oavsett kön ska stödjas så att de hittar texter och arbetssätt som intresserar dem.

- Eleven ska få stöd vid eventuella språkliga svårigheter (tal, läsning eller skrivning) i ett tidigt skede
- Språkligt begåvade elever ska erbjudas mera utmanade uppgifter, material och textmiljöer
- Alla elever ska stödas i att hitta texter och textmiljöer som intresserar dem

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 1–2

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- *framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet*
- *framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset*
- *framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord*
- *framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.*

Bedömningen ska handleda och sporra eleverna. Genom att diskutera med eleverna och genom att ge och ta emot respons styr läraren såväl hela undervisningsgruppen som den enskilda elevens lärande och framsteg. I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att ge en helhetsbild av elevens språkliga utveckling inom alla målområden. Genom den respons som baserar sig på bedömningen ska elevens kommunikativa färdigheter, verbala uttrycksförmåga samt utvecklingen av grundläggande läs- och skrivfärdigheter beaktas. Genom respons som baserar sig på utvärdering av elevens språkliga utveckling ska eleven få information om sina språkliga styrkor och om hur de språkliga och kommunikativa färdigheterna har utvecklats. Eleven ska också få mångsidig feedback om hur hen förstår och använder språket, uttrycker sig, deltar i diskussioner och tolkar och producerar texter. Det är viktigt med uppmuntrande respons inom de

olika färdighetsområdena. Eleven ska uppmuntras att observera sina egna modersmålskunskaper och vårdnadshavarna ska ges tillräcklig information om hur deras barns språkliga färdigheter, inklusive läs- och skrivfärdigheter, utvecklas.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen inom alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur är följande

- framsteg i förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt att utveckla ordförrådet
- framsteg i läsfärdigheten, textförståelsen och läsintresset
- framsteg i förmågan att producera texter, speciellt att skriva för hand och använda tangentbord
- framsteg i förmågan att förstå språk och kultur, speciellt då det gäller att reflektera över vardagsspråket och ords betydelser.

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

- lyssna och diskutera
- par- och grupparbete
- uttrycka sina egna tankar och åsikter
- leva sig in i och fördjupa sig i berättelser; deras karaktärer och miljöer
- använda drama på ett mångsidigt sätt t.ex. rollekar, dockteater, inlevelseövningar
- uppträda inför publik
- uttrycka sig mångsidigt (t.ex. genom lek)

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

- känna igen bokstäver, ljudning av bokstäver, stavelser och ord
- mekanisk läsning
- läsa och förstå texter
- strategier för läsförståelse
- samband mellan text och bild
- enkla fakta- och digitalatexter
- observera texter i omgivningen

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom

bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

- grunder i rättstavning
- forma bokstäver
- bilda meningar
- mellanrum mellan ord
- bygga upp berättelser utgående från egna upplevelser och fantasier, ensam, i par och i grupp

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

- språklekar t.ex. rim och ramsor, dikter, ordspråk, rebusar, rimord
- mångsidig läsning: högläsning, parläsning, individuell läsning, sambandet mellan att läsa och lyssna
- skillnaden mellan tal- och skriftspråk
- delta i skolans gemensamma kulturverksamhet och bekanta sig med finlandssvenska traditioner

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K3
M2	I1	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K7
M4	I1	K1, K2, K7
M5	I2	K1, K4, K5
M6	I2	K1, K2, K4
M7	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K2, K4, K5
M9	I3	K1, K4, K5, K7
M10	I3	K2, K4, K5
M11	I3	K1, K4, K5
M12	I4	K2, K4, K7
M13	I4	K2, K3, K4
M14	I4	K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 stödja eleven i att stärka sin förmåga att uttrycka sig och fungera i olika kommunikationssituationer

- Eleven kan i viss mån uttrycka sina egna tankar och åsikter

M2 stödja eleven i att utveckla sitt språk och sin fantasi, kommunikations- och samarbetsförmåga genom att erbjuda möjlighet för eleven att delta i olika kommunikations-situationer och bli bekant med normerna för dessa

- Eleven kan lyssna på andra.
- Eleven kan vänta på sin egen tur.
- Eleven tar ansvar för gruppens arbete och gemensamma process.
- Eleven har utvecklat sitt språk och sin fantasi.

M3 stödja elevens lust och vilja att uttrycka sig både verbalt och icke-verbalt och genom drama

- Eleven uttrycker sig på olika sätt.

M4 stödja eleven i att utveckla kommunikativa färdigheter och förståelse för att människor kommunicerar på olika sätt

- Eleven förstår sin egen roll i en grupp.
- Eleven förstår den egna påverkan på gruppens arbete och på gruppandan.

M5 sporra och handleda eleven vid läsinlärningen och ge eleven möjlighet till övning i att använda strategier för läsförståelse samt uppmuntra eleven att iaktta sin egen läsförståelse

- Eleven har utvecklat det egna läsandet.
- Eleven förstår ålderslämpliga texter.

M6 handleda eleven att analysera texter av många olika slag och att vidga sitt ordförråd i samband med textanalys

- Eleven känner igen alla bokstäver
- Eleven kan ljuda bokstäver, enkla stavelser och ord.
- Eleven känner till olika texttyper.
- Eleven har utvecklat sitt ordförråd.

M7 handleda eleven i att söka information på många olika sätt

- Eleven kan med hjälp av handledning söka information med hjälp av böcker och internet.

M8 sporra eleven att bli intresserad av (barn)litteratur, medietexter och andra texter genom att skapa positiva läsupplevelser och samtidigt väcka intresse och lust att läsa och lära sig samt dela med sig av sina läsupplevelser

- Eleven kan återge och dela med sig av sina läsupplevelser.
- Eleven har intresse och lust att läsa.

M9 inspirera eleven att berätta och uttrycka sina åsikteroch beskriva sina upplevelser i tal, bild och skrift

- Eleven kan uttrycka sina åsikter och beskriva sina upplevelser muntligt.

M10 erbjuda eleven möjlighet att producera enkla berättelser, beskrivningar och andra texter, även i multimediala miljöer

- Eleven kan producera enkla berättelser, beskrivningar och andra texter.
- Eleven kan skapa och planera en struktur för den egna berättelsen.

M11 lära eleven att skriva för hand och utveckla skrivförmågan och att använda tangentbord, handleda eleven i att småningom börja planera och strukturera texter samt lära känna de grundläggande färdigheterna i rättstavning och övriga skriftspråkskonventioner

- Eleven kan grunderna i att skriva.
- Eleven kan skriva på didgitala hjälpmedel.
- Eleven kan rättstavningens grunder.
- Eleven kan forma bokstäver och bokstavskombinationer.
- Eleven använder sig av rätt penngrepp.
- Eleven använder stor begynnelsebokstav, interpunktion, mellanrum mellan orden och radbrytning.

M12 sporra eleven att utveckla sin språkliga medvetenhet gällande talat och skrivet språk och sin kunskap om grundläggande språkbegrepp samt handleda eleven i att göra iakttagelser om språk och språkbruk och bli medveten om hur det egna språkbruket påverkar andra

- Eleven har utvecklat den egna litteraturförståelsen.
- Eleven har utvecklat sitt språk genom att läsa och lyssna.
- Eleven använder det egna modersmålet och leker med språket.

M13 uppmuntra eleven att lyssna till och själv läsa litteratur för barn, att hitta intressant läsning och utveckla sitt läsintresse och använda sig av bibliotek

- Eleven kan hitta litteratur som intresserar hen.
- Eleven kan använda bibliotek med hjälp av lärarens handledning.

M14 handleda eleven att uppskatta sin egen och andras kultur och språk samt kulturell mångfald, ge eleven möjlighet att bekanta sig med olika former av barnkultur och sporra eleven att producera kultur tillsammans med andra

- Eleven uppskattar sin egen och andras kultur och språk.
- Eleven producerar kultur tillsammans med andra.

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna får öva sig i att verbalt gestalta och benämna sin omvärld, att lyssna, fråga, svara och berätta ansikte mot ansikte i olika slag av kommunikationssituationer och för olika syften. De

övar sig att kommunicera i grupp i olika textmiljöer. Med hjälp av kommunikationsövningar och drama, roll- och teaterlekar får eleverna möjlighet att gemensamt behandla barnlitteratur, sagor, berättelser, ramsor, faktatexter, medietexter och spel.

- lyssna och disskutera
- par- och grupparbete
- uttrycka sina egna tankar och åsikter
- analysera berättelser (t.ex. med hjälp av berättelsens huvudpersoner och händelseplatser)
- använda drama som arbetsmetod
- uppträda inför publik
- uttrycka sig med alla sinnen (t.ex. genom lek)

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig läsa och övar sig samtidigt i läsförståelse och i att använda grundläggande lässtrategier. Eleverna bekantar sig med sambandet mellan ljud och bokstav och med begreppen språkljud, stavelse, ord, sats, mening, punkt, rubrik, text och bild. Eleverna får möjlighet att iaktta och tolka många olika slag av texter i omgivningen och fundera över deras betydelser och strukturer. De arbetar med bland annat bilder, berättelser, sagor, dikter, enkla faktatexter och olika slag av medietexter. Eleverna bekantar sig även med olika sätt att uttrycka tid, ordningsföljd och plats, speciellt i berättande, beskrivande och instruerande texter, och de lär sig förstå berättelsens grundbegrepp såsom huvudperson, plats, tid och händelseförlopp. Läsupplevelserna diskuteras med de övriga i gruppen och eleverna övar sig att återge en text med egna ord och reflektera kring texters innehåll, ordval och ords betydelser och vidgar på så sätt sitt ordförråd. Eleverna övar sig i informationssökning genom att göra iakttagelser om sin omgivning, analysera bilder och skrivna texter och berätta för andra om sina iakttagelser.

- träna läsfärdigheten
- strategier för läsförståelse
- tolka bilder
- läsa enkla fakta- och medietexter
- observera texter i omgivningen

I3 Att producera texter

Eleverna övar sig att producera texter utgående från sina egna tankar, upplevelser och iakttagelser och ur sin fantasi och sina inre bilder, både individuellt och tillsammans. Dessutom bekantar sig eleverna med textuella och språkliga drag som är typiska för berättelser såsom uttryck för tid och plats och berättelsestruktur. De använder sig av dessa strukturer i sina egna texter. Eleverna lär sig att forma och skriva textade gemener och versaler för hand och att använda tangentbord och skriva digitalt, lär sig grundläggande skrivregler såsom mellanrum mellan ord, mening och skiljetecken, användningen av versal i början av en mening och i namn och de övar rättstavning med hjälp av läsning och övningar som utvecklar den fonologiska medvetenheten.

- grunder i rättstavning
  - skriva meningar
  - stora och små bokstäver
  - skiljetecken
- rubriker
- mellanrum mellan ord
- bygga upp berättelser och sagor, ensam, i par och i grupp
  - skapande av enhetlig text
  - använda begrepp som huvudperson, händelsplats, tidpunkt och handling
  - utgående från bilder och bildserier

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Elevernas språkliga medvetenhet stärks genom att de laborerar med talat språk och grundläggande språkliga begrepp samt läser och lyssnar till skrivna texter, såsom litteratur

och kultur för barn. Eleverna får iaktta det talade språket i dess olika varianter och reflekterar kring hur språkanvändningen påverkar omgivningen. De läser, lyssnar till, diskuterar och bearbetar många olika slag av texter såsom sagor, berättelser, dikter, serier och annan litteratur i flera olika medier. Tillsammans bekantar sig eleverna med biblioteket och hur det används. Eleverna får även bekanta sig med kulturutbudet för barn i närområdet och med olika kultur- och högtidstraditioner och de arbetar kreativt tillsammans inom olika kulturella uttrycksformer.

- språklekar t.ex. rim och ramsor, dikter, ordspråk, rebusar, rimord
- mångsidig läsning: högläsning, parläsning, individuell läsning, sambandet mellan att läsa och lyssna
- skillnaden mellan tal- och skriftspråk
- delta i skolans gemensamma kulturverksamhet och bekanta sig med finlandssvenska traditioner

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K3
M2	I1	K1, K2, K7
M3	I1	K1, K2, K7
M4	I1	K1, K2, K7
M5	I2	K1, K4, K5
M6	I2	K1, K2, K4
M7	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K2, K4, K5
M9	I3	K1, K4, K5, K7
M10	I3	K2, K4, K5
M11	I3	K1, K4, K5
M12	I4	K2, K4, K7
M13	I4	K2, K3, K4
M14	I4	K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 stödja eleven i att stärka sin förmåga att uttrycka sig och fungera i olika kommunikationssituationer

- Eleven kan uttrycka sina egna tankar och åsikter genom diskussion.

M2 stödja eleven i att utveckla sitt språk och sin fantasi, kommunikations- och samarbetsförmåga genom att erbjuda möjlighet för eleven att delta i olika kommunikations-situationer och bli bekant med normerna för dessa

- Eleven behärskar olika handlingsmönster i kommunikationssituationer.
- Eleven kan vänta på sin tur och lyssna till andra då de talar.
- Eleven har utvecklat sitt skolspråk och sin fantasi på ett mångsidigt sätt.

M3 stödja elevens lust och vilja att uttrycka sig både verbalt och icke-verbalt och genom drama

- Eleven utrycker sig på olika sätt både verbalt och icke verbalt (t.ex. med hjälp av drama).

M4 stödja eleven i att utveckla kommunikativa färdigheter och förståelse för att människor kommunicerar på olika sätt

- Eleven förstår sin egen och andras roll i en grupp.
- Eleven förstår den egna och andras påverkan på gruppens arbete och på gruppandan.
- Eleven kan ta ansvar för gruppens gemensamma arbetsprocess.

M5 sporra och handleda eleven vid läsinlärningen och ge eleven möjlighet till övning i att använda strategier för läsförståelse samt uppmuntra eleven att iaktta sin egen läsförståelse

- Eleven har utvecklat det egna läsandet.
- Eleven förstår ålderslämpliga texter.

M6 handleda eleven att analysera texter av många olika slag och att vidga sitt ordförråd i samband med textanalys

- Eleven kan ljuda bokstäver, stavelser och ord.
- Eleven känner till olika texttyper och förstår deras uppbyggnad.
- Eleven har utvecklat sitt ordförråd och sin förmåga att uttrycka sig.

M7 handleda eleven i att söka information på många olika sätt

- Eleven kan söka enkel information med hjälp av böcker och internet.

M8 sporra eleven att bli intresserad av (barn)litteratur, medietexter och andra texter genom att skapa positiva läsupplevelser och samtidigt väcka intresse och lust att läsa och lära sig samt dela med sig av sina läsupplevelser

- Eleven kan återge och dela med sig av sina läsupplevelser.
- Eleven har intresse och lust att läsa.

M9 inspirera eleven att berätta och uttrycka sina åsikteroch beskriva sina upplevelser i tal, bild och skrift

- Eleven kan uttrycka sina åsikter och beskriva sina upplevelser både skriftligt och muntligt.
- Eleven kan producera text utgående från bilder, egna tankar och erfarenheter.

M10 erbjuda eleven möjlighet att producera enkla berättelser, beskrivningar och andra texter, även i multimediala miljöer

- Eleven kan skriva meningar och skapa enhetliga texter.
- Eleven kan bygga upp berättelser.

M11 lära eleven att skriva för hand och utveckla skrivförmågan och att använda tangentbord, handleda eleven i att småningom börja planera och strukturera texter samt lära känna de grundläggande färdigheterna i rättstavning och övriga skriftspråkskonventioner

- Eleven har utvecklat sin handstil.

- Eleven har utvecklat färdigheter i att skriva digitalt.
- Eleven har gjort framsteg i rättstavning.
- Eleven kan skriva ljudenligt stavade ord.
- Eleven förstår att rättskrivning och uttal kan stå i konflikt med varandra.

M12 sporra eleven att utveckla sin språkliga medvetenhet gällande talat och skrivet språk och sin kunskap om grundläggande språkbegrepp samt handleda eleven i att göra iakttagelser om språk och språkbruk och bli medveten om hur det egna språkbruket påverkar andra

- Eleven har utvecklat den egna litteraturförståelsen.
- Eleven har utvecklat sitt språk genom att läsa och lyssna.
- Eleven förstår växelverkan mellan tal och skrift.
- Eleven har utveckla sin språkliga medvetenhet gällande talat och skrivet språk.

M13 uppmuntra eleven att lyssna till och själv läsa litteratur för barn, att hitta intressant läsning och utveckla sitt läsintresse och använda sig av bibliotek

- Eleven kan hitta litteratur som intresserar hen.
- Eleven kan använda bibliotek med hjälp av lärarens handledning.

M14 handleda eleven att uppskatta sin egen och andras kultur och språk samt kulturell mångfald, ge eleven möjlighet att bekanta sig med olika former av barnkultur och sporra eleven att producera kultur tillsammans med andra

- Eleven uppskattar sin egen och andras kultur och språk.
- Eleven producerar kultur tillsammans med andra.
- Eleven har utvecklat sin mediala läsfärdighet.

13.6.9. Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.
Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2
kan eleverna i musikundervisningen tillsammans upptäcka och uppleva hur var och en är unik i musiken och hur musikalisk aktivitet i bästa fall skapar glädje och en känsla av samhörighet. Musikundervisningen ska stödja den kinestetiska och auditiva uppfattningsförmågan, en sund röstanvändning och utveckla en positiv relation till musik. Eleverna lär sig musikbegrepp och uttryckssätt när man sjunger, spelar, komponerar, rör sig och lyssnar till musik och diskuterar

om det. Elevernas kreativa musikaliska tänkande samt estetiska och musikaliska förståelse främjas när de ges möjlighet att planera och genomföra olika ljudhelheter och använda sin fantasi och påhittighet på egen hand eller tillsammans med andra. Musikalisk verksamhet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 1–2

Målet är att skapa pedagogiskt mångsidiga och flexibla studiehelheter i musik, som möjliggör olika arbetssätt, socialt sampel, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter i musikundervisningen. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleverna att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleverna ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. I undervisningen utnyttjar man de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Målet är att stifta bekantskap och idka samarbete med skolans närområgivning: t.ex. musikinstitut, församlingar, daghem, åldringshem, andra skolor, övriga musikaktörer, t. ex. konserttikeskus. Samarbete över klassgränser (t.ex. med vänelever). Arbetssätt: sång, spel, aktivt lyssnande genom att ge uttryck för musiken via rörelse, bild och ord, musik och rörelse, musiklek, improvisation, sammuciserande i grupp. Samarbete med övriga läroämnen. Undervisningen och arbetssätten bygger vidare på och fördjupar det eleven lärt sig tidigare.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 1–2

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, förutsättningar och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användningen av olika instrument och gruppindelning, så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärande och delaktighet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga.

I musikundervisningen beaktas elevens varierande behov och intressen och erbjuds nya och mångsidiga erfarenheter. Eleven får jobba på sin egen nivå och elevens förkunskaper utnyttjas och fördjupas.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 1–2

Bedömningen av elevernas lärande i musik ska handleda och sporra eleverna. Eleverna ska ges respons och möjligheter att utvärdera sin egen och gruppens aktivitet, så att responsen uppmuntrar dem att försöka och att träna sina färdigheter. I bedömningen ska särskild vikt fästas vid hur den musikaliska samarbetsförmågan och färdigheterna i musicerande utvecklats. Elevernas lärande ska bedömas med mångsidiga metoder.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i musik är följande

- *framsteg i musikalisk samarbetsförmåga, i synnerhet att musicera i grupp*
- *framsteg i förmågan att uppfatta grundläggande musikaliska begrepp i musikalisk aktivitet.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

- Sång

        - barnsånger, folkmusik, finlandssvenska visor och andra för åldersgruppen lämpliga sånger, också utan ackompanjemang
        - enkla övningar för att utveckla rösten, melodiupprepningar
        - i sångvalen beaktas
            - årstiderna, årets olika högtider (särskild tonvikt läggs på de finlandssvenska festerna)
            - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen (t.ex. alfabetsånger)
- Spel
    - rytminstrument, ekorytmer
    - i mån av möjlighet kantele och stavspel
    - body percussion
- Musik och rörelse
    - sång- och ringlekar
    - body percussion och ramsor
    - musikalisk improvisation genom rörelse, sång och spel
- Att framträda
    - i mån av möjlighet framträder man med något av det material man övat in under lektionerna
    - skolan erbjuder eleven positiva erfarenheter av att framträda inför publik
    - att agera som publik och stå på scen

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

- musik kännedom
- musikens grundbegrepp (t.ex.fjärdedelsnot, åttondelsnot, fjärdedelspaus, piano-forte, form (A-B-A), snabb-långsam)
- olika instrument

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

- lyssna koncentrerat och ge uttryck åt det hen hör
    - lyssnarexemplen stöder inlärningshelheten

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

- barnsånger, folkmusik, finlandssvenska visor och andra för åldersgruppen lämpliga sånger

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4
M3	I1, I2, I3, I4	K1, K4

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att musicera i grupp och utveckla en positiv självbild

- Eleven utvecklar sitt intresse för musik och deltar aktivt i sammusicerandet.

M2 handleda eleven att använda sin röst naturligt samt att sjunga och spela i grupp

- Eleven följer gemensamma spelregler och agerar ansvarsfullt i grupp.

M3 uppmuntra eleven att uppleva och uppfatta ljudmiljöer, ljud, musik och musikbegrepp genom att röra sig och lyssna

- Eleven känner till musikaliska begrepp.
- Eleven kan grunderna för att kunna läsa och tolka musik.

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerande fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp och skapa en positiv vi-anda. Det centrala innehållet är att uppmuntra eleverna att uttrycka sig och komma med idéer, öva sig att andas naturligt, använda sin röst och sjunga samt hantera de instrument och anordningar som finns på ett ändamålsenligt sätt.

- Sång
  - barnsånger, folkmusik, finlandssvenska visor och andra för åldersgruppen lämpliga sånger, också utan ackompanjemang
  - enkla övningar för att utveckla rösten, sångostinaton
  - i sångvalen beaktas
    - årstiderna, årets olika högtider (särskild tonvikt läggs på de finlandssvenska festerna)
    - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)
- Spel
  - rytminstrument, ekorytmer, ostinaton
  - melodi- eller harmoniinstrument (t.ex. kantele, stavspel)
  - body percussion
- Musik och rörelse
  - sång- och ringlekar
  - body percussion och ramsor
  - musikalisk improvisation genom rörelse, sång och spel
- Att framträda
  - i mån av möjlighet framträder man med något av det material man övat in under lektionerna
  - skolan erbjuder eleven positiva erfarenheter av att framträda inför publik
  - övar sig i att agera som publik och stå på scen

I2 Musikens beståndsdelar

Det centrala i undervisningen är att eleverna lär sig uppfatta grundbegreppen tonläge, tonlängd, tonstyrka och klang. När elevernas kunskaper utvecklas behandlas också rytm, melodi, dynamik, klangfärg, harmoni och form.

- musikens grundbegrepp genom funktionella övningar

- begrepp (t.ex. hög-låg, snabb-långsam, tretakt-tvåtakt)
- instrument ur symfoniorkestern

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser såväl gällande musik som olika vardagliga ljudmiljöer. Man funderar också över musikens betydelse i den egna livsmiljön.

- lyssna koncentrerat och ge uttryck åt det hen hör genom rörelse, bild och ord
  - lyssnarexemplen stöder inlärningshelheten (t.ex. Vivaldis Årstiderna, Saint-Saens Djurens karneval)

I4 Repertoar

I musikundervisningen används sånger, lekar, ramsor, rörelser och uppgifter där eleverna ska spela eller lyssna samt kreativa övningar som beträffande tema och musikaliska egenskaper lämpar sig för elevernas ålder och skolans verksamhetskultur. Repertoaren planeras också så att man beaktar elevernas egna kulturer och värnar om kulturarvet. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta olika slag av musik, också barnsånger och elevernas eventuella egna kompositioner och musikstycken.

- barnsånger, folkmusik, finlandssvenska visor och andra för åldersgruppen lämpliga sånger
  - i sångvalen beaktas årstiderna, årets olika högtider (särskild tonvikt läggs på de finlandssvenska festerna)
  - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M4	I1, I2, I3, I4	K5, K6
M5	I1, I2, I3, I4	K2, K4
M6	I1, I2, I3, I4	K4
M7	I1, I2, I3, I4	K7
M8	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M4 ge utrymme för elevernas egna musikaliska idéer och improvisationer samt handleda dem att planera och skapa mindre kompositioner eller andra helheter genom att använda ljud, rörelser, bilder, teknologi eller andra uttryckssätt

- Eleven har gjort framsteg i sitt musikaliska skapande.
- Eleven kan jobba självständigt och som en del av en grupp.

M5 inspirera eleven att utforska det musikaliska kulturarvet genom att leka, sjunga och röra sig till musik samt att njuta av musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

- Eleven känner till det finländska och finlandssvenska kulturarvet och har utvecklat ett intresse för det egna kulturarvet genom musiken.

M6 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

- Eleven kan notskriftens grunder.

M7 handleda eleven i att agera ansvarsfullt i samband med musicerande

- Eleven kan ta hänsyn till sin omgivning och fungerar ansvarsfullt i en musicerande grupp.
- Eleven följer gemensamma spelregler och kan agera ansvarsfullt i grupp.

M8 ge eleven erfarenhet av att ställa upp mål och förstå betydelsen av gemensam övning för att lära sig musik

- Eleven har utvecklat sin förmåga att ställa upp mål och se vilken betydelse det har för den egna inlärningen i musik.
- Eleven kan arbeta uthålligt och samarbeta med andra för att skapa musikaliska produktioner.

13.6.10. Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.
Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.
Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker deras egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnenas egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.
Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2 planeras undervisningen i omgivningslära som helheter där man granskar elevernas egen omgivning samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen.

Genom uppgifter där man på ett lekfullt sätt löser problem och gör undersökningar väcks elevernas nyfikenhet och intresse för olika fenomen i omgivningen. Dessutom får eleven öva sig att strukturera och benämna omgivningen samt företeelser som anknyter till det egna välbefinnandet och den egna tryggheten och säkerheten.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 1–2

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

I anslutning till undervisningen i omgivningslära kan man besöka Vanda naturskola. Naturskolan erbjuder verksamhet som stöder målen i omgivningslära. Ett besök till Vetenskapscentret Heureka ger möjlighet att forska och uppleva natrurvetenskapliga fenomen ur olika perspektiv vilket stöder omgivningslärans syfte. I Vanda kan man även besöka t.ex.Vanda stadsmuseum, Vanda Lantbruksmuseum, Helsinge hembygdsmuseum i Helsinge kyrkoby, Trollberga traktor- och lantbruksmuseum i Sottungsby, flygfältet och Flygmuseum. Naturmiljöer som är värda att ta i beaktande när man planerar undervisningen i omgivningslära är områdena kring Vandaforsen, Kervo å, skogarna i västra och östra Vanda.

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 1–2

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att varje elev ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetssätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gruppsamverkan stödjer att eleverna lär sig tillsammans och utnyttjar de olika styrkor som finns representerade i gruppen. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker elevernas självbild i omgivningslära. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt till lugn och ro.

Olika arbetssätt används i undervisningen anpassat till undervisningens karaktär. Undervisningen stöds av passande verktyg, som exempelvis lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel, olika kartor. Kreativt skapande och upplevelsebetonat lärande uppmärksammas även.

Bedömning av elevens lärande i omgivningslära i årskurs 1–2

Att dela in lärostoffet i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Konstruktiv respons, frågor och konkreta utvecklingsförslag bidrar till att arbetet framskrider. Positiv respons och uppmuntran stärker elevernas motivation och ökar deras intresse för att utforska sin omgivning. Eleverna ska ges möjligheter att visa sina kunskaper och färdigheter på många olika sätt, inte endast skriftligt. I slutet av helheten bedöms hur väl de överenskomna målen uppnåtts. Eleverna ska öva sig att observera sitt eget lärande och sin aktivitet. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i omgivningslära är följande

- *framsteg i förmågan att undersöka, agera och röra sig i närmiljön*

- *framsteg i förmågan att iaktta och observera*
- *framsteg i förmågan att agera tryggt och säkert*
- *framsteg i förmågan att arbeta i grupp.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

- kroppsdelar
- den egna åldersgruppens tillväxt och utveckling
- emotionella färdigheter: glädje, frustration, ilska, sorg m.m.
- kamratfärdigheter
- psykiskt välbefinnande: elevens färdigheter, vardagsrutiner

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

- säker skolväg
- bekanta sig med skolans omgivning
- gott uppförande i olika situationer och händelser
- behandla vardagliga fenomen; till exempel väder och lämpliga kläder för olika väder

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

- årstider, månader, veckodagar, dygnets tider
- bekanta sig med kartan
- observation av omgivningen under de olika årstiderna: livlösa och levande

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

- utfärder till skolans närmiljö

- odla växter, växtens delar

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

- vattnets aggregationsformer
- tallriksmodellen, hälsosam mat, varifrån kommer mat och vatten?

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

- egna, andras och gemensamma saker
- sortering

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I2, I3, I4, I6	K3
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I4, I6	K1, K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M15	I1, I5	K3

Mål för undervisningen

M1 ge eleven möjligheter att ge utlopp för sin naturliga nyfikenhet och hjälpa eleven att inse att innehållet i omgivningsläran är viktigt för hen

- Eleven känner till sin omgivning och lägger märke till olika fenomen i den.

M2 uppmuntra eleven att glädjas över sitt lärande i omgivningsläran, de egna kunskaperna och nya utmaningar samt att öva sig att arbeta långsiktigt

- Eleven känner till olika arbetssätt och arbetar individuellt och i grupp.

M3 stödja eleven att utveckla känsla för miljön och handleda eleven att agera på ett hållbart sätt i närmiljön och i skolan

- Eleven känner till några olika sätt att bidra till hållbar utveckling i sin vardag och i närmiljön.

M4 handleda eleven att undersöka, röra sig och göra utflykter i sin närmiljö

- Eleven undersöker sin närmiljö på ett mångsidigt sätt.
- Eleven kan röra sig i naturen och ta hänsyn till naturens mångfald.

M5 uppmuntra eleven att undra och ställa frågor samt använda gemensamma reflektioner som utgångspunkt för små undersökningar och andra aktiviteter

- Eleven lägger märke till omgivningen och ställer frågor i samband med undervisningen.
- Eleven reflekterar över sina observationer enskilt och i grupp.

M6 handleda eleven att göra iakttagelser och experiment i skolan och närmiljön med hjälp av olika sinnen och enkla undersökningsredskap samt att presentera sina resultat på olika sätt

- Eleven observerar och gör enkla experiment.
- Eleven känner till enkla undersökningsredskap.
- Eleven presenterar sina iakttagelser och resultat för andra.

M7 handleda eleven att mångsidigt beskriva, jämföra och klassificera organismer, livsmiljöer, fenomen, material och situationer samt namnge dessa

- Eleven känner igen och kan beskriva vanliga djur och växter i närmiljön.
- Eleven känner till olika organismer och livsmiljöer.
- Eleven känner till olika fenomen, material och situationer.

M8 vägleda eleven att agera på ett tryggt och säkert sätt, följa givna anvisningar och förstå motiveringarna för dem

- Eleven agerar tryggt och säkert i olika situationer.
- Eleven känner till hur man rör sig i närmiljön och trafikregler för fotgängare.
- Eleven förstår betydelsen av gemensamma regler och hen tar ansvar för sin egen och andras trygghet.

M9 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt bekanta sig med vardagsteknik samt uppmuntra eleverna att tillsammans pröva, upptäcka, bygga och skapa nytt

- Eleven kan beskriva vardagsteknik.

M10 handleda eleven att träna sin förmåga att arbeta i grupp och sina emotionella färdigheter samt att stärka respekten för sig själv och andra

- Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter samt delta i par- och grupparbeten.
- Eleven identifierar och uttrycker sina känslor samt utvecklar emotionell kompetens.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information samt för att dokumentera och presentera observationer

- Eleven känner till olika digitala hjälpmedel och söker information.

M12 handleda eleven att strukturera omgivningen, den mänskliga verksamheten och fenomen som förekommer i den med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära

- Eleven iakttar strukturer och fenomen i omgivningen.
- Eleven känner igen olika begrepp inom de olika ämnesområdena.

M13 hjälpa eleven att förstå enkla bilder, modeller och kartor som beskriver omgivningen

- Eleven undersöker bilder och modeller samt kan följa en enkel karta.

M14 uppmuntra eleven att uttrycka sig och öva sig att motivera sina åsikter

- Eleven vågar uttrycka sin åsikt och lyssnar på andra.

M15 handleda eleven att reflektera över faktorer som främjar växande och utveckling, hälsa och välbefinnande samt de grundläggande förutsättningarna för liv

- Eleven känner till goda matvanor och ändamålsenlig klädsel.
- Eleven förstår vikten av sömn och motion.

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Att växa och utvecklas

Innehållet väljs så att eleverna får en uppfattning om människokroppens olika delar och livsfunktioner samt om livets gång och den egna åldersgruppens växande och utveckling i huvuddrag. Eleverna får träna sina emotionella färdigheter och att främja psykiskt välbefinnande, som att respektera sig själva och andra, i enlighet med åldern.

- kroppens vitala funktioner
- livets olika skeden
- den egna åldersgruppens tillväxt och utveckling
- kamratfärdigheter

I2 Livet hemma och i skolan

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till livet hemma och i skolan. Lärmiljöerna iakttas ur säkerhetsperspektiv. Eleverna får öva att röra sig på ett säkert sätt i närmiljön och i trafiken. De fördjupar sig i säkerhetsfärdigheter och -anvisningar och motiveringarna till

att dessa behövs. Begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära används för att beskriva fenomen, teknik och vardagliga situationer, till exempel att klä sig enligt väderlek. Eleverna får öva sig att samarbeta och att arbeta i olika grupper. Dessutom får eleverna lära sig hur man beter sig i olika situationer i vardagen, att respektera fysisk integritet, att förhindra mobbning, att klara grundläggande egenvård i vardagen och att söka hjälp.

- gott uppförande i olika situationer och händelser
- små vardagliga första hjälpen färdigheter och hur man söker hjälp, nödläge
- förebyggande av mobbning

I3 Närmiljön och dess förändringar

Eleverna övar sig att iaktta och undersöka naturen i olika naturmiljöer och byggda miljöer i närheten av skolan. De lär sig att identifiera de vanligaste organismerna och deras livsmiljöer samt objekt i den byggda miljön. Naturens särdrag, fenomen och egenskaper under alla årstider studeras. Miljön och dess fenomen, såsom vädret, beskrivs med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Eleverna får skapa en gårdskarta över ett bekant område för att lära sig att förstå idén med kartor.

- kartritning (gårdskarta, klasskarta), väderstrecken, Vanda identitet
- (Finlands och Vandas karta)
- observation av närmiljön: arter och deras livsmiljöer
- bekanta sig med: klassificering, människans påverkan på miljön, trivsam miljö, bebyggd miljö
- Identifiering av sin egen skolas närmiljö ur miljöhänsyn med hjälp av olika djur- och växtarter
- tekniska färdigheter: el i vardagen

I4 Att undersöka och experimentera

Som innehåll väljs problemlösnings- och undersökningsuppgifter med anknytning till naturen, den byggda miljön, vardagliga fenomen och teknik samt människan och människans verksamhet. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Man experimenterar och hittar tillsammans på alternativ och lösningar till vardagliga problem. Man iakttar rörelse och funderar på orsaker till att en rörelse förändras. Småskaliga experiment och undersökningar görs i närmiljön och genom att odla växter.

- lära känna närmiljön genom att utforska och observera,
- små forskningar och olika forskningsskeden
- rörelse och konkretisering av friktion (till exempel ett pappersflygplan, cyklar, utförsåkning)

I5 Att reflektera över de grundläggande förutsättningarna för liv

Eleverna fördjupar sig i de grundläggande förutsättningarna för liv – näring, vatten, luft, värme och omsorg. De får insikt i näringsproduktion och varifrån dricksvattnet kommer. Vardagliga hälsovanor och -färdigheter tränas. Man funderar över vad som gör en människa glad och på gott humör och utvecklar tillsammans dagsrutinerna i skolan med tanke på hälsa, välmående och lärande.

- matsmältning

I6 Att träna en hållbar livsstil

Innehållet väljs mångsidigt från olika delområden inom hållbar utveckling. Eleverna övar sig att ta hand om sina egna och gemensamma saker. De får lära sig att minska mängden avfall samt att återvinna och sortera avfall. Eleverna får kunskap om den egna hembygden och dess betydelse. Man medverkar i att främja välbefinnandet i den närmaste omgivningen och i skolan. Man funderar på vilken betydelse de egna handlingarna har för en själv, andra människor samt den närmaste omgivningen.

- bekanta sig med återvinning, återvinningspunkter nära skola, avfallshantering och återvinning av avfall: Vart förs avfallet?
- gemensam omsorg för miljön
- hur våra handlingar inverkar på miljön (till exempel; skolans städdag)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I2, I3, I4, I6	K3
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I4, I6	K1, K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M15	I1, I5	K3

Mål för undervisningen

M1 ge eleven möjligheter att ge utlopp för sin naturliga nyfikenhet och hjälpa eleven att inse att innehållet i omgivningsläran är viktigt för hen

- Eleven känner till olika fenomen och företeelser i sin omgivning samt förstår vikten av att lära sig nya saker.

M2 uppmuntra eleven att glädjas över sitt lärande i omgivningsläran, de egna kunskaperna och nya utmaningar samt att öva sig att arbeta långsiktigt

- Eleven känner till laboration och observation som arbetssätt.
- Eleven kan arbeta självständigt och i grupp.

M3 stödja eleven att utveckla känsla för miljön och handleda eleven att agera på ett hållbart sätt i närmiljön och i skolan

- Eleven förstår några olika sätt som kan bidra till hållbar utveckling.

M4 handleda eleven att undersöka, röra sig och göra utflykter i sin närmiljö

- Eleven känner till olika undersökningsmetoder i närmiljön.
- Eleven deltar i utflykter i närmiljön och tar hänsyn till naturens mångfald.

M5 uppmuntra eleven att undra och ställa frågor samt använda gemensamma reflektioner som utgångspunkt för små undersökningar och andra aktiviteter

- Eleven iakttar olika företeelser i närmiljön och kan tillsammans med andra reflektera över dem.

M6 handleda eleven att göra iakttagelser och experiment i skolan och närmiljön med hjälp av olika sinnen och enkla undersökningsredskap samt att presentera sina resultat på olika sätt

- Eleven observerar och kan gör enkla experiment.
- Eleven känner till och kan använda enkla undersökningsredskap.
- Eleven kan presentera sina iakttagelser och resultat för andra.

M7 handleda eleven att mångsidigt beskriva, jämföra och klassificera organismer, livsmiljöer, fenomen, material och situationer samt namnge dessa

- Eleven känner igen och kan beskriva vanliga djur och växter i närmiljön.
- Eleven känner till olika organismer och livsmiljöer.
- Eleven känner till olika fenomen, material och situationer.

M8 vägleda eleven att agera på ett tryggt och säkert sätt, följa givna anvisningar och förstå motiveringarna för dem

- Eleven vet hur man agerar på ett tryggt och säkert sätt i vardagen samt kan tillkalla hjälp i nödsituationer.
- Eleven vet hur man rör sig i närmiljön och känner till trafikregler för fotgängare.
- Eleven förstår betydelsen av gemensamma regler och hen tar ansvar för sin egen och andras trygghet och säkerhet.

M9 handleda eleven att på ett mångsidigt sätt bekanta sig med vardagsteknik samt uppmuntra eleverna att tillsammans pröva, upptäcka, bygga och skapa nytt

- Eleven kan använda vardagsteknik.

M10 handleda eleven att träna sin förmåga att arbeta i grupp och sina emotionella färdigheter samt att stärka respekten för sig själv och andra

- Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter samt lyssna på andra.
- Eleven arbetar självständigt och tillsammans med andra.
- Eleven kan identifiera och uttrycka sina känslor samt ta hänsyn till andras känslor.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information samt för att dokumentera och presentera observationer

- Eleven kan använda något digitalt hjälpmedel.
- Eleven kan söka information och övar sig att dokumentera och presentera observationer.

M12 handleda eleven att strukturera omgivningen, den mänskliga verksamheten och fenomen som förekommer i den med hjälp av begrepp inom de olika ämnesområdena i omgivningslära

- Eleven förstår vardagssituationer och hur människor agerar.
- Eleven kan i viss mån använda rätt begrepp inom de olika ämnesområdena.

M13 hjälpa eleven att förstå enkla bilder, modeller och kartor som beskriver omgivningen

- Eleven förstår enkla beskrivningar och modeller.
- Eleven förstår idén med kartor och kan rita en enkel karta.

M14 uppmuntra eleven att uttrycka sig och öva sig att motivera sina åsikter

- Eleven kan uttrycka sin åsikt och delta i diskussioner samt lyssna på andra.

M15 handleda eleven att reflektera över faktorer som främjar växande och utveckling, hälsa och välbefinnande samt de grundläggande förutsättningarna för liv

- Eleven förstår hur kroppen fungerar och känner till samt kan beskriva goda vanor.

13.6.11. Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra. Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2
har religionsundervisningen som uppdrag att handleda eleverna att lära känna och uppskatta sin egen religiösa och konfessionella bakgrund och att möta mångfalden av religioner och livsåskådningar i den egna klassen, skolan och närmiljön med respekt. För detta ska undervisningen ge grundläggande kunskaper, färdigheter och tankeverktyg. Eleverna ska uppmuntras att identifiera och uttrycka sina känslor och åsikter och öva sig att identifiera andras känslor och respektera andras åsikter. Eleverna ska uppmuntras att undra, fråga och att delta i diskussioner. Eleverna ska vägledas att handla ansvarsfullt och rättvist.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 1–2
I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning religion eller livsåskådningskunskap. Enligt 13 § i samma lag ska undervisningen i religion genomföras enligt olika lärokurser i enlighet med elevernas religionssamfund. För att garantera enhetlighet i läroämnet är målen och det centrala innehållet gemensamma för alla lärokurser.
I beskrivningarna av lärokurserna för de olika religionerna preciseras det gemensamma innehållet utgående från respektive religions särdrag. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna och de preciserade beskrivningarna av lärokurserna i de olika religionerna.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 1–2

I undervisningen ska man sträva efter att skapa ett lugnt, öppet och förtroligt samtalsklimat. Det är viktigt att varje elev får berätta om sina iakttagelser och erfarenheter. Eleverna uppmuntras att lära sig genom samspel, att diskutera och att motivera sina åsikter samt att acceptera olikheter. Det är viktigt att i undervisningen utgå från eleven och respektera elevens upplevelsevärld, i synnerhet när man tar upp etiska frågor. Kreativa, konkreta och upplevelsebaserade metoder, projekt och diskussioner stödjer den holistiska synen på eleven som en social och aktiv person som lär sig genom alla sinnen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna. I undervisningen används digitala verktyg på ett mångsidigt och interaktivt sätt. Berättelser, musik, bildkonst, lek, drama samt gäster och studiebesök används för att ge variation i arbetet och glädje i lärandet.

- Eleverna deltar i evenemang som Vanda Svenska Församling ordnar för årskurserna
- Eleverna skall bekanta sig med hemförsamlingen
- Pyssel, bildkonst och musik integreras med religionsundervisningen.
- Hjälporganisationernas digitala material (Plan, Kyrkans utlandshjälp, FRK) kan användas som stödmaterial

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 1–2

Undervisningen i de olika lärokurserna i religion ska ta hänsyn till elevernas olika behov och bakgrund, såsom språkkunskap och kulturell bakgrund. Centrala begrepp diskuteras och förklaras så att alla elever har möjlighet att förstå dem. Arbetssätten anpassas till barnens ålder. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

- Förståelse för olika familjers livsåskådliga bakgrund och dess seder utgör grunden för handledningen
- Existensen av olika övertygelser och respekten för dem bör beaktas i undervisningen
- Den kulturella mångfalden i den egna skolan skall tas till vara

Bedömningen av elevens lärande i religion i årskurs 1–2

Bedömningen av lärande ska vara handledande och uppmuntrande. Mångsidig respons ges i samband med arbetet och gemensamma diskussioner. Responsen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och uppmuntra dem att uttrycka sina tankar. Eleverna ska i undervisningen ges utrymme och uppmuntras att ifrågasätta och ställa frågor samt att motivera sina åsikter och lyssna på andras synpunkter. Mångsidiga arbetssätt ger eleverna möjligheter att visa och själva ge akt på sina framsteg och kunskaper.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i religion är följande

- *framsteg i att känna igen och namnge fenomen som rör livsåskådning i sin närmiljö*
- *framsteg i förmågan att arbeta i grupp*
- *framsteg i förmågan att uttrycka tankar och lyssna på andra.*

Evangelisk-luthersk tro

Undervisningens mål är att utvidga och fördjupa elevens religiösa kompetens genom att bekanta sig med religionens heliga böcker, berättelser och seder som man studerar. I undervisningen bekantar man sig med Finlands och Europas religiösa rötter och livsåskådningar i dagens Finland och Europa. I undervisningen poängteras mediekunskap och källkritik samt befäster speciellt uppmärksamhet att tillämpa kunskap och att utveckla tänkandet. I undervisningen övar man att känna igen etiska val, man poängterar känslan och förmågan om växelverkan samt övar att framföra sina egna åsikter och att motivera dem.

Lärokursens uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2
har religionsundervisningen som uppdrag att handleda eleverna att lära känna och uppskatta sin egen religiösa och konfessionella bakgrund och att möta mångfalden av religioner och livsåskådningar i den egna klassen, skolan och närmiljön med respekt. För detta ska undervisningen ge grundläggande kunskaper, färdigheter och tankeverktyg. Eleverna ska uppmuntras att identifiera och uttrycka sina känslor och åsikter och öva sig att identifiera andras känslor och respektera andras åsikter. Eleverna ska uppmuntras att undra, fråga och att delta i diskussioner. Eleverna ska vägledas att handla ansvarsfullt och rättvist.
De olika lärokurserna i religion i årskurs 1–2
I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning religion eller livsåskådningskunskap. Enligt 13 § i samma lag ska undervisningen i religion genomföras enligt olika lärokurser i enlighet med elevernas religionssamfund. För att garantera enhetlighet i läroämnet är målen och det centrala innehållet gemensamma för alla lärokurser.
I beskrivningarna av lärokurserna för de olika religionerna preciseras det gemensamma innehållet utgående från respektive religions särdrag. De lokala läroplanerna utarbetas utgående från de gemensamma målen och innehållsbeskrivningarna och de preciserade beskrivningarna av lärokurserna i de olika religionerna.

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Undervisningen inleds med att eleven bekantar sig med historier, religioner och livsåskådningar i sin egen familj och släkt. Man uppmärksammar eleverna på att det finns olika slag av familjer. Eleverna bekantar sig med kyrkoårets centrala högtider, jul och påsk och de traditioner och berättelser i Bibeln som är förknippade med dessa. I undervisningen behandlas också livets högtider inom kristendomen, deras innehåll och innebörd. Psalmer och musik som anknyter till kyrkoåret och barndomen behandlas i undervisningen. Eleverna bekantar sig med centrala begrepp och symboler inom kristendomen och församlingen. Den kristna gudsbilden och kyrkobyggnaden behandlas i undervisningen.

- den egna familjen och dess livsåskådning, olika slag av familjer
- kristna högtider (dop, begravning) och traditioner som anknyter till dem
- utveckla barnets självkännedom och identitet
- förståelse för olika familjers livsåskådliga bakgrund och dess seder
- förståelse för sambandet mellan religion och vardag i sitt eget liv (jul, påsk, dop, söndag etc.)

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

- kyrkoårets högtider (t.ex. jul, påsk)
- bibliska berättelser

- psalmer och andliga sånger
- centrala kristna symboler och begrepp (bl.a. Gud, Jesus, korset, församlingen)
- berättelser och diskussioner
- evenemang som församlingen ordnar för årskursen
- bekanta sig med hemförsamlingen

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

- känslor, empati, växelverkan, att godkänna olikheter (t.ex. genom material för social träning)
- att bry sig om sig själv och andra
- ta andra i beaktande och goda beteendemönster
- egna handlingar, goda och dåliga samt följder av dem
- förlåtelse och förlåta

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K2, K4
M2	I1	K1
M3	I1	K2, K7
M5	I1, I3	K2, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för religionsundervisningen och handleda eleven att förstå sin egen familjs religiösa och konfessionella bakgrund

- Eleven förstår olika familjers livsåskådliga bakgrund och dess seder.
- Eleven förstår sambandet mellan religion och vardag i sitt eget liv (t.ex. jul, påsk, dop, söndag etc.).

M2 vägleda eleven att få insikt i centrala begrepp, berättelser och symboler i religionen i fråga

- Eleven känner till de centrala kristna symbolerna och begreppen (t.ex. Gud, Jesus, korset, församlingen).

M3 handleda eleven att utforska det religiösa året, religiösa högtider och seder

- Eleven vet varför vi firar jul och påsk.

M5 uppmuntra eleven att identifiera och uttrycka sina tankar och känslor

- Eleven har i viss mån förstått konsekvenserna av egna handlingar.
- Eleven kan självmant be om förlåtelse.

Årskurs 2

Centralt innehåll

I2 Religionernas värld

Man bekantar sig med religioner som förekommer i skolan och närmiljön, deras centrala högtider och seder. Också kristendomens mångfald och irreligiositet behandlas.

- andra religioner inom skolan och närmiljön
- att godkänna olikheter
- existensen av olika övertygelser och respekt för dem
- kulturell och religiös mångfald i den egna skolan
- irreligiositet - begreppen personlig tro och religion

I3 Ett gott liv

I undervisningen behandlas betydelsen av respekt för livet och för människovärdet samt barnets rättigheter. Man reflekterar över livsfrågor och bekantar sig med det kristna perspektivet på dessa. Centralt innehåll är etisk reflektion, FN:s konvention om barnets rättigheter och Den gyllene regeln. Man reflekterar över frågor som hör samman med elevernas vardag och anknyter dem till bibliska berättelser. Man uppmuntrar eleven att identifiera och uttrycka sina känslor och att leva sig in i andras situation och acceptera olikheter. Eleverna reflekterar över egna handlingar och konsekvenserna av dem samt ansvaret för andra människor, miljön och naturen.

- hur allmän etik och människovärde tangerar den kristna tron
- kopplingar mellan Den gyllene regeln och FNs konvention om barnets rättigheter
- anknyta bibelns berättelser till elevens vardag, t.ex mänskliga rättigheter, naturen, jämställdhet
- betydelsen av gemensamma överenskommelser, att ta andra i beaktan och gott beteende
- ta ansvar för sina egna handlingar
- hjälporganisationer (t.ex. Plan, Kyrkans utlandshjälp, FRK)
- FN-dagen
- huvuddragen i konventionen om barnets rättigheter

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I2, I3	K2, K4
M4	I2	K2, K3, K7
M6	I2, I3	K2, K6, K7
M7	I3	K3, K7
M8	I3	K1, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för religionsundervisningen och handleda eleven att förstå sin egen familjs religiösa och konfessionella bakgrund

- Eleven förstår olika familjers livsåskådliga bakgrund och dess seder.

M4 sporra eleven att lära känna seder och högtider i religioner och livsåskådningar som förekommer i klassen, skolan och närmiljön

- Eleven förstår existensen av olika övertygelser samt respekterar dem.

M6 vägleda eleven att handla rättvist, leva sig in i andras situation och att respektera andras tankar och övertygelser samt mänskliga rättigheter

- Eleven förstår betydelsen av gemensamma överenskommelser.
- Eleven känner till huvuddragen i konventionen om barnets rättigheter.

M7 handleda eleven att tänka etiskt och att inse vad det innebär att ta ansvar för sig själv, sin grupp, miljön och naturen

- Eleven kan i viss mån ta ansvar för sina egna handlingar.

M8 ge eleven möjligheter att öva sig att framföra och motivera sina åsikter samt att lyssna på och förstå olika åsikter

- Eleven kan i viss mån uttrycka sina egna åsikter i diskussionstillfällen.
- Eleven kan lyssna till och förstå andras åsikter.

13.6.12. Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.
I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 1-2

I årskurserna 1–2
är uppdraget för undervisningen i slöjd att göra det möjligt för eleverna att uttrycka sig genom slöjd och att utveckla sådana kunskaper, färdigheter och erfarenheter som behövs för att planera och skapa. Eleverna uppmuntras att planera och framställa slöjdprodukter med olika material. Slöjd utvecklar koncentrationsförmågan och förmågan att ta initiativ. Den uppmuntrar eleverna att värdesätta och utvärdera sitt eget och andras arbete. Slöjdens fostrande roll är att hjälpa eleverna att förstå kulturell mångfald och jämlikhet.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 1–2

Lärmiljön stödjer slöjdens konkreta och praktiska karaktär och elevernas samspel med läraren, de andra eleverna samt med externa parter. Ändamålsenliga och trygga utrymmen, arbetsredskap och material bidrar till att uppnå målen. Eleverna ska inspireras att iaktta och

använda sina iakttagelser som en del av slöjdfärdigheterna och för att påverka sin omgivning. Med hjälp av olika arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och ta självständigt ansvar. Fantasi, historier, drama, lek, spel, naturen och den byggda miljön används som stöd för planeringen och arbetet. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete.

Lärmiljön planeras och ordnas på ett sådant sätt att eleven självständigt kan tillägna sig material för planering, genomförande och utvärdering av slöjdarbetet.
Läraren ansvarar för att lärmiljön är ändamålsenlig, trygg och välplanerad för det aktuella slöjdarbetet.
Redan vid planeringen av arbetsuppgiften skall läraren beakta elevgruppens och den enskilda elevens behov, förutsättningar och färdigheter.
Arbetsuppgifterna planeras så att de ger möjlighet till individualisering och differentiering.
Undervisningen består av både textilarbete, tekniskt arbete och pyssel med olika material.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 1–2

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att man stödjer elevernas individuella lärande samt planeringen och det gemensamma arbetet i slöjdundervisningen genom att erbjuda olika pedagogiska arbetssätt och kommunikationssituationer. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar och behoven differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av material, arbetssätt och pedagogiska uppgifter. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid, utrymme och handledning för att eleverna ska lära sig att slöjda funktionellt.

Arbetsuppgifterna skall väljas så att eleven kan planera och genomföra slöjdarbetet utgående från sina egna förutsättningar, kunskaper och färdigheter.
Eleven erbjuds handledning och stöd i alla skeden av slöjdarbetet.
Tillsammans diskuteras olika möjligheter att lösa problem som uppstår under arbetets gång.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 1–2

Vid bedömningen av lärandet ska man fästa uppmärksamhet vid att ge positiv respons och uppmuntra eleven både under arbetets gång och i slutet av processen. Genom mångsidig bedömning och respons garanterar man att eleverna utvecklar mångsidiga kunskaper och färdigheter i slöjd. Eleverna ska erbjudas olika sätt att visa sina framsteg och uppmuntras att upprätthålla sina styrkor och träna de färdigheter som behöver utvecklas. Gruppens arbete och arbetsresultat kan presenteras och utvärderas tillsammans för att eleverna ska lära sig att uppträda och att uppskatta andras arbete.
Bedömningen ska omfatta hela slöjdprocessen. Dokumenteringen av de olika faserna i slöjdprocessen ska beskriva hur elevernas färdigheter utvecklats och ange nivån på deras kunskaper. Dokumentationen ska fungera som ett stöd för bedömningen. Eleverna ska vägledas att utvärdera sitt lärande och ges möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning.
Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på lärprocessen i slöjd är följande

- *framsteg i sättet att arbeta*
- *framsteg i förmågan att planera, tillverka och utvärdera*
- *framsteg i förmågan att arbeta målinriktat*
- *framsteg i förmågan att hitta på kreativa lösningar.*

Årskurs 1

Centralt innehåll

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

- mångsidig innovation för slöjdprodukter utgående från olika teman
- individuell och gemensam idé
- färg, form, yta
- rörelse och balans
- pröva och verkställa sina egna idéer

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

- olika slöjdmiljöer
- undersöka och bearbeta tråd, garn, tyg, trä, papper och kartong
- iaktta och undersöka slöjdprodukter i samband med det aktuella slöjdtemat

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

- slöjdprocessen introduceras, innovation, planering, tillverkning, utvärdering och bedömning
- gemensam arbetsordning för tillverkningen
- planeringen och den färdiga produkten diskuteras tillsammans

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

- tillverkning av olika slöjdprodukter med varierande material
- slöjdredskap introduceras; sax, nål, såg, hammare
- slöjdtekniker introduceras och övas; klippa, sy, tova, limma, kapa, foga
- ändamålsenlig terminologi för tekniker och redskap
- benämningar på redskap och material

I5 Att dokumentera

Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen.

- digitala verkytg används vid behov

I6 Att bedöma

Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får lära sig att ge respons till andra.

- självutvärdering och kamratrespons introduceras som en del av slöjdprocessen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M2	I1, I2, I3	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K7
M4	I2, I3, I4	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse och inspiration för att arbeta med händerna samt elevens nyfikenhet för kreativt och experimentellt slöjdarbete

- Eleven har utvecklat ett intresserad för att arbeta med händerna.
- Eleven känner till och kan tillverka olika slöjdprodukter.
- Eleven känner glädje över sin fingerfärdighet (används inte som grund för bedömningen).

M2 handleda eleven att genomföra en hel slöjdprocess, presentera sina idéer visuellt och berätta om slöjdarbetet och den färdiga produkten

- Eleven kan under handledning planera och tillverka slöjdprodukter.
- Eleven har gjort framsteg i berätta om arbetet och den färdiga produkten.

M3 handleda eleven att planera och framställa slöjdprodukter eller -alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

- Eleven har prövat sina egna idéer.
- Eleven har gjort framsteg i att diskuterat olika lösningar med andra.
- Eleven har gjort framsteg i att göra en enkel planering över slöjdprodukten där hen beaktat färg, form och vissa detaljer.
- Eleven har gjort framsteg i att dokumenterar slöjdprocessen och slöjdprodukten under handledning av läraren.

M4 introducera olika material för eleven och handleda eleven att bearbeta materialen samt arbeta på ett ansvarsfullt och säkert sätt

- Eleven känner till olika materal och enkla slöjdredskap.
- Eleven kan följa en enkel arbetsordning (gärna med bilder eller pictogram).
- Eleven kan följa lärarens anvisningar för säkerhet och ett ansvarsfullt användande av material och redskap.
- Eleven har gjort framsteg i att arbeta självständigt.

M5 stödja eleven att utveckla sin självkänsla genom att ge eleven möjlighet att känna att hen lyckas, förstår och hittar på lösningar i slöjden

- Eleven känner glädje över att planera och tillverka slöjdprodukter (användens inte som grund för bedömningen).
- Eleven har förslag på lösningar i några problemsituationer.

Årskurs 2

Centralt innehåll

I1 Att hitta en idé

Eleverna planerar en slöjdprodukt utgående från sina egna känslor, historier och fantasivärldar, den byggda miljön och naturen och tar hjälp av olika visuella och materiella metoder. Eleverna övar att ge sina arbeten form, färg och yta. Eleverna undersöker rörelse och balans. Eleverna diskuterar förvaring och skydd.

- mångsidig innovation för slöjdprodukter utgående från olika teman
- individuell och gemensam idé
- färg, form, yta
- förvaring och skydd
- pröva och verkställa sina egna idéer.

I2 Att pröva

Eleverna erbjuds möjligheter att utforska olika materiella och tekniska miljöer. Eleverna får pröva på olika material, t.ex. trä, metall, plast, fiber, garn och tyg. Utgående från experimenten planerar och bearbetar eleverna vidare sina produkter eller alster.

- slöjdmiljöer och arbete i dem
- undersöka och bearbeta tråd, garn, tyg, trä, papper, kartong, plast och ståltråd
- iaktta och undersöka slöjdprodukter och lösningar i samband med det aktuella slöjdtemat

I3 Att planera

Eleverna gör upp en plan för hela slöjdprocessen. Eleverna övar sig att beskriva processen och produkten.

- slöjdprocessen en naturlig del av slöjdarbetet
- gemensam och bearbetad arbetsordning för tillverkningen
- planeringen, tillverkningen och den färdiga produkten diskuteras

I4 Att tillverka

Eleverna tillverkar slöjdprodukter eller alster utgående från egna eller gemensamma planer. Eleverna använder olika slöjdredskap och apparater för att klippa, fästa, sätta ihop, forma och bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt.

- tillverkning av olika slöjdprodukter med varierande material
- slöjdredskap används; sax, nål, virknål, såg, hammare, borr
- slöjdtekniker introduceras och övas; klippa, sy,virka, limma, kapa, foga, borra
- ändamålsenlig terminologi för tekniker och redskap.
- benämningar på redskap och material

I5 Att dokumentera

Digitala verktyg introduceras som en del i idéarbetet, planeringen och dokumentationen.

- digitala verktyg används vid behov
- färdiga slöjdprodukter fotas

I6 Att bedöma

Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får lära sig att ge respons till andra.

- självutvärdering och kamratrespons är en naturlig del av slöjdprocessen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M2	I1, I2, I3	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K7
M4	I2, I3, I4	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse och inspiration för att arbeta med händerna samt elevens nyfikenhet för kreativt och experimentellt slöjdarbete

- Eleven har utvecklat ett intresse för att arbeta med händerna och har egna idéer som hen vill pröva.
- Eleven planerar och tillverkar olika slöjdprodukter.
- Eleven känner glädje över sin slöjdfärdighet (används inte som grund för bedömningen).

M2 handleda eleven att genomföra en hel slöjdprocess, presentera sina idéer visuellt och berätta om slöjdarbetet och den färdiga produkten

- Eleven kan nästan självständigt planera och tillverka slöjdprodukter.
- Eleven har gjort framsteg i att under slöjdprocessen beskriva olika skeden i arbetet och den färdiga produkten.

M3 handleda eleven att planera och framställa slöjdprodukter eller -alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

- Eleven har prövat sina egna idéer i slöjdarbetet.
- Eleven kan beskriva sina idéer för andra.
- Eleven har gjort framsteg i att planera sina slöjdprodukter med beaktande av detaljer, färg, form och yta .
- Eleven har gjort framsteg i att dokumentera slöjdprocessen och slöjdprodukten under handledning av läraren.

M4 introducera olika material för eleven och handleda eleven att bearbeta materialen samt arbeta på ett ansvarsfullt och säkert sätt

- Eleven känner till och kan använda olika slöjdmateral och slöjdredskap.
- Eleven kan tillsammans med gruppen göra upp en enkel arbetsordning och följa den.
- Eleven förstår och kan följa lärarens anvisningar för säkerhet och ett ansvarsfullt användande av material och redskap.
- Eleven har gjort framsteg i att arbeta självständigt utgående från arbetsordning och instruktioner.

M5 stödja eleven att utveckla sin självkänsla genom att ge eleven möjlighet att känna att hen lyckas, förstår och hittar på lösningar i slöjden

- Eleven har gjort framsteg i att utveckla sin fantasi och kreativitet.
- Eleven känner glädje över att planera och tillverka slöjdprodukter (används inte som grund för bedömningen).

- Eleven har förslag på lösningar i problemsituationer.

14. Årskurs 3-6

14.1. Övergången mellan årskurs 2 och 3

Vid övergången är det viktigt att försäkra sig om att eleven behärskar de grundfärdigheter som förutsätts i studierna och att stärka varje elevs självförtroende som skolelev. I synnerhet ska elevernas läs- och skrivfärdigheter, matematiska färdigheter och studiefärdigheter stödjas. Det blir allt viktigare att utveckla förmågan att arbeta självständigt och i grupp och att ta ansvar för sitt lärande. Skolan ska tillsammans med hemmen stödja eleverna att lyckas i skolarbetet. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om skolans språkprogram och om hur studierna ordnas, om de nya läroämnen som inleds i årskurs 3 och eventuella valfria eller frivilliga studier. Tillsammans ska man fundera över de krav som studierna ställer och över hur det känns att eventuellt ansluta sig till en ny grupp.
Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före årskurs tre.

I årskurs 1 till 2 läggs grunderna för all fortsatt inlärning. Därför är det nödvändigt att eleven har tillräckliga baskunskaper för att kunna uppflyttas till årkurs 3. Ett beslut om särskilt stöd ska granskas och uppdateras före eleven börjar i årskurs 3. Ett mera omfattande utvärderingssamtal ordnas under våren i årskurs 2, där samtalet kompletteras med en utvärdering av hur väl eleven uppnått målen för de mångsidiga kompetenserna.

14.2. Att utvecklas som elev

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.
Det särskilda uppdraget i årskurs 3–6 är att utveckla färdigheten att lära sig och att identifiera och utveckla sin studieteknik och sina studiefärdigheter. Eleverna ska uppmuntras att acceptera sig själva, att uppfatta sina gränser och rättigheter och vid behov försvara dem samt att värna om sin egen trygghet och säkerhet. De ska handledas att förstå sina skyldigheter och sitt ansvar. De ska också uppmuntras att på ett konstruktivt sätt uttrycka sina åsikter och att utveckla sina kommunikativa färdigheter. Mobbning och diskriminerande beteende ska inte tillåtas. Elevernas intresse för frågor om etik och moral ska utnyttjas genom att skapa tillfällen att diskutera och reflektera och öva sig att delta och ta ansvar. Eleverna ska uppmuntras att göra val utifrån sina förutsättningar och undvika könsbundna val. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid elevernas behov av handledning och stöd.
I årskurserna 3–6 ska undervisningen stärka och komplettera de grundläggande färdigheter som eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna och ge dem nya kunskaper. Antalet läroämnen ökar och man strävar efter att hitta naturliga situationer för helhetsskapande undervisning. De mångvetenskapliga lärområdena stärker samarbetet mellan läroämnena och erbjuder eleverna möjligheter till för åldern viktiga upplevelser. Med hjälp av mångvetenskapliga lärområden kan sättet att arbeta bli alltmer funktionellt och förutsättningarna för praktiskt och undersökande lärande i olika lärmiljöer ökar. Elevernas delaktighet i planeringen ökar. De mångvetenskapliga lärområdena ger eleverna möjlighet att arbeta tillsammans, att uttrycka sig och att delta i för gruppen meningsfull verksamhet.

14.3. Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir

aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.
Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

Övergången från årskurs 6 till 7 förutsätter samarbete mellan skolornas personal och att nödvändig information delges. Ett beslut om särskilt stöd ska granskas och uppdateras före eleven börjar i årskurs 7. Kommunikationen mellan hem och skola betonas vid övergången. Vårdnadshavaren anmäler sitt barn till årskurs 7 i januari. I samband med anmälningen till årskurs 7 kan vårdnadshavaren ansöka om studieplats i smågruppsundervisning eller musikklass. Rektorn för årskurs 7-9 ansvarar för att ett överföringsmöte ordnas där klassläraren för årskurs 6, speciallärare, samt studiehandledare och rektor för mottagande skola deltar. Annan elevvårdspersonal kan delta vid behov. Ett informationsmöte ordnas för elever och vårdnadshavare under våren. Under besöksdagen i maj har eleverna möjlighet att bekanta sig med skolan och sina blivande klasskamrater.

14.4. Mångsidig kompetens i årskurs 3–6

Utvecklingen av mångsidig kompetens ska systematiskt fortsätta. Målet är att eleven genom att utveckla olika kompetenser ska förbättra förutsättningarna för att lära känna och uppskatta sig själv och forma sin identitet. Den egna identiteten utvecklas i samspel med andra människor och omgivningen. Att ha vänner och känna sig accepterad är mycket viktigt. I den här åldern är eleverna särskilt mottagliga för att tillägna sig en hållbar livsstil och reflektera över betydelsen av hållbar utveckling.

14.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.
Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska sporras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska sporras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.
Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.
Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar

en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt. I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet. Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.
Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

K3 Vardagskompetens

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.
Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska sporras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i

trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.
Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.
Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

K4 Multilitteracitet

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.
Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.
Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

K5 Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.
Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över

att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.
Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.
Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.
Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.
Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.
Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de

betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.
Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

14.6. Läroämnen

14.6.1. Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.
Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6
breddar eleverna sitt personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur. Eleverna uppmuntras att pröva och träna olika sätt att uttrycka sig med bilder och att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter. I undervisningen granskas hur konst och annan visuell kultur påverkar åsikter, attityder och förfaringssätt i elevernas egen livsmiljö och i samhället. Eleverna handleds att utforska vilka mål och roller konstnärer och andra som skapar visuell kultur har haft under olika tider och i olika kulturella sammanhang. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar och möjligheter att arbeta tillsammans. Förmågan att tolka och skapa bilder fördjupas genom ansvarsfull användning av digitala verktyg och webbmiljöer.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 3–6

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva.

Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 3–6 ska eleverna granska aktuella fenomen inom konst och annan visuell kultur i sin livsmiljö. Tvärkonstnärliga och tematiska arbetssätt prioriteras i undervisningen. Eleverna uppmanas att förhålla sig kritiskt till olika informationskällor. Teknik och webbmiljöer används på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt i undervisningssituationerna.

Lärmiljön planeras och ordnas på ett sådant sätt att eleven individuellt och i grupp självständigt kan tillägna sig material för planering, genomförande och utvärdering av bildkonstarbetet.
Elevens egna initiativ, kreativitet, nyfikenhet och skapargläde sporras och uppmuntras i alla skeden av arbetet. Atmosfären i undervisningen skall vara uppmuntrande, stöttande och tillåtande.
Läraren ansvarar för att lärmiljön är ändamålsenlig, trygg och välplanerad för det aktuella arbetet.
Arbetsuppgifterna planeras, introduceras och genomförs så att eleverna hela tiden vet vad som förväntas av dem då arbetet är färdigt.
Redan vid planeringen av arbetsuppgiften skall läraren beakta elevgruppens och den enskilda elevens behov, förutsättningar och färdigheter.
Vid planering av exkursioner och utfärder utanför skolans område skall läraren beakta de föreskrifter för säkerhet som finns på respektive skola.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 3–6

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Karaktären i det konstnärliga lärandet att lära sig enskilt och tillsammans stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevens individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser.

Arbetsuppgifterna väljas så att eleven kan planera, genomföra och utvärdera bildkonstarbetet utgående från sina egna förutsättningar, kunskaper och färdigheter.
Eleverna sporras att göra sitt bästa och stäva efter för sin egen kunskap och färdighet bästa resultat.
Eleven får vid behov handledning och stöd i alla skeden av bildkonstarbetet. Läraren ansvarar för att en positiv och uppmuntrande atmosfär präglar undervisningen.
Tillsammans diskuteras olika möjligheter att lösa problem som uppstår under arbetets gång.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons man ger eleven i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Responsen ska stödja eleven att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Eleven ska handledas att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i bildkonst genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i bildkonst. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp elevens framsteg vad gäller utvecklingen av färdigheter i att skapa, betrakta och tolka bilder.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

- bilder i böcker och tidningar, virtuella bilder, bilder i medier eller andra bilder som eleven kommit i kontakt med
- bildens möjligheter att uttrycka olika känslor och händelser
- bildernas betydelse och ursprung
- utgående från iakttagelser och reflektioner av sin egen bildkultur utvecklar eleven idéer för sitt eget bildskapande

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

- bilder, föremål och visuell konst i närmiljön och i medier
- iaktta och undersöka fenomen som är representerade i omgivningen t.ex. reklam, skyltar, ordbilder
- diskutera bilder och annan konst samt bekanta sig med begrepp om innehåll (vad)
- utveckla det visuella tänkandet genom iakttagelser, reflektioner och diskussioner
- utgående från iakttagelser och reflektioner av bildkulturer i omgivningen utvecklar eleven idéer för sitt eget bildskapande

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

- olika tekniker och sätt att uttrycka sig
- allmänt känd finsk konst; tavlor, skulpturer, mönster, byggnader
- konstverk och bilder används som källa för inspiration och som underlag för analys och diskussion
- iakttagande av motiv och uttryckssätt
- några kulturers sätt att utrycka sig
- utgående från iakttagelser och reflektioner av konstens olika världar utvecklar eleven idéer för sitt eget bildskapande
- Exempel på centrala tekniker, material och teman:
  - teckning och målning
  - modellering, konstruktion och gjutning
  - bildframställning; motiv, bakgrund, horisont, proportion, färgcirkeln
  - grafik; enkelt djuptryck (t.ex.pressprint)
  - fotografering och rörliga bilder
  - bild och text

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K5
M8	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

- Eleven kan iaktta något särdrag i bilder, visuell kultur och omgivningen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

- Eleven deltar i diskussioner om olika fenomen i vardagen och närmiljön. .

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

- Eleven kan använda sina iakttagelser som inspiration och hen har egna idéer.
- Eleven kan använda idéer och fantasi i sitt eget skapande.
- Eleven har utvecklat sin personliga uttrycksförmåga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

- Eleverna kan använda vanliga redskap för teckning och målning.
- Eleven kan tillämpa enkla tekniker inom teckning och målning.
- Eleven känner några nya uttryckssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra

- Eleven vet målet med uppgiften och hen kan planera och påbörja ett skapande arbete.
- Eleven kan planera, förverkliga och slutföra uppgiften.
- Eleven har deltagit i par och grupparbeten och kan i viss mån ta ansvar för det gemensamma arbetet.
- Eleven kan ta hand om vanliga redskap på rätt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter	Eleven kan ställa upp mål och strävar efter att utveckla sina visuella färdigheter på egen hand och i grupp.

M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder

- Eleven kan skapa bilder och annan konst med olika syfte.
- Eleven kan använda något visuellt uttryckssätt i sina bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.

M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion

- Eleven kan urskilja motiv i bilder.

- Eleven kan utgående från motivet skilja på fakta och fiktion i bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.

M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder

- Eleven kan iaktta och berätta om likheter och olikheter i bilder och visuell kultur.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.

M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder

- Eleven vet att det finns olika uttryckssätt i olika kulturer.
- Eleven är intresserad av att pröva nya uttryckssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

- Eleven vet att det finns olika estetiska värden i konst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

- Eleven känner till begreppen kulturell mångfald och hållbar utveckling.
- Eleven använder redskap och material på ett ansvarsfullt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

- iaktta, undersöka och analysera bilder i elevens vardag
- bildens möjligheter att uttrycka erfarenheter och känslor
- bilders betydelse och ursprung
- källkritik och upphovsrätt
- utgående från iakttagelser, reflektioner och tankar av sin egen bildkultur utvecklar eleven idéer för sitt eget bildskapande

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

- bilder, föremål och visuell konst i närmiljön och i medier
- iaktta och undersöka fenomen som är representerade i omgivningen t.ex. rörliga bilder, serier, design, reklam
- att diskutera bilder och annan konst samt lära sig begrepp om innehåll (vad) och form (hur)
- utveckla det visuella tänkandet genom iakttagelser, reflektioner och diskussioner
- utgående från iakttagelser, reflektioner och tankar om bildkulturer i omgivningen utvecklar eleven idéer för sitt eget bildskapande

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

- olika tekniker och sätt att uttrycka sig genom konst
- motiv och form samt grundläggande element i bildkomposition
- estetiska och emotionella värden och aspekter som berör kulturell mångfald
- iakttagande, tolkning och diskussion kring allmänt känd konst i olika form
- bildens utveckling från stenåldern till nutid.
- utgående från iakttagelser, reflektioner och tankar om konstens olika världar utvecklar eleven idéer för sitt eget bildskapande
- exempel på centrala tekniker, material och teman;

- teckning och målning
- moddelering: lera
- bildframställning; motiv, form, proportion, bildkomposition
- föreställande och abstrakt konst
- grafik; högtryck
- fotografering och rörliga bilder
- mönster och upprepning
- origami

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K5
M8	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

- Eleven kan göra iakttagelser av bilder, visuell konst och omgivningen utgående från olika kriterier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

- Eleven deltar i diskussioner om fenomen i närmiljön och konst.
- Eleven kan motivera iakttagelser och tankar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

- Eleven kan använda sina iakttagelser som inspiration och utvecklar egna idéer.
- Eleverna kan använda sina intryck och tankar i sitt eget skapande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

- Eleven kan använda vanliga redskap och tekniker för att skapa konst.
- Eleven kan självständigt tillämpa vanliga tekniker inom tekning och målning.
- Eleven kan tillämpa några andra uttryckssätt i sitt eget arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra

- Eleven kan återge målet med uppgiften och ställa upp något individuellt mål för sitt arbete.
- Eleven kan identifiera sina styrkor och svagheter och kan tillsammans med andra fundera över hur den visuella färdigheten kunde utvecklas.
- Eleven kan planera, påbörja och slutföra ett arbete enligt instruktioner.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter	Eleven kan ställa upp mål och strävar efter att utveckla sina visuella färdigheter på egen hand och i grupp.

M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder

- Eleven kan skapa bilder och annan konst med olika syfte.

- Eleven känner till och kan uttrycka sig genom olika uttryckssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.

M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion

- Eleven kan iaktta hur motivet påverkar tolkningen av bilder.
- Eleven kan i någon mån självständigt göra iakttagelser om vad bilden föreställer och hur den är gjord.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.

M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder

- Eleven deltar i diskussioner om vad som är konstnärens och betraktarens perspektiv.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.

M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder

- Eleven vet att bilder utvecklats från stenåldern till nutid.
- Eleven är intresserad av att pröva nya uttryckssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

- Eleven kan uttrycka sin åsikt om estetiska värden i konst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

- Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald.
- Eleven väljer och använder redskap och material på ett ansvarsfullt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

- bilder i olika form och i olika medier
- bildens möjligheter att uttrycka känslor, erfarenheter och upplevelser
- utgående från elevernas bildkulturer väljs teman eller tekniker som främjar elevernas eget bildskapande
- bildernas ursprung, betydelse, form och motiv
- källkritik och upphovsrätt
- utgående från iakttagelser och intryck av sin egen bildkultur utvecklar eleven varierande idéer för sitt eget bildskapande

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

- bilder och annan visuell konst väljs så att den utvecklar och berikar elevens kännedom om konst i olika form
- iaktta och undersöka byggda och naturliga miljöer samt medier
- diskutera bilder och konst samt befästa begrepp om innehåll (vad), form (hur) och kontext (när och varför)
- utveckla det visuella tänkandet genom mångsidiga iakttagelse, reflektion och diskussioner

- utgående från iakttagelser och intryck av bildkulturer i omgivningen utvecklar eleven varierande idéer för sitt eget bildskapande

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

- olika tekniker, redskap, material och uttrycksmetoder
- konstens olika uttryckssätt och värden (estetiska, emotionella och etiska)
- olika konstnärer och riktningar i den finländska konsten, arkitekturen och desigen under olika tidsepoker
- olika riktningar inom konsten introduceras
- tolka verks, konstnärers och betraktares perspektiv samt reflektera över hur historiska faktorer påverkar bilder
- rummets proportioner och möjligheterna att uttrycka rörelse och rymd i egna bilder
- utgående från iakttagelser och intryck av konstens olika världar utvecklar eleven idéer för sitt eget bildskapande.
- exempel på tekniker, material och teman;
  - teckning och målning
  - layout och bildbehandling
  - bildframställning; brutna färger, rummets proportioner, människans proportioner
  - konstruktion; installation, relief, konstruktion
  - fotografering, animation och rörliga bilder
  - kol
  - grafik; högtryck

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K5
M8	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

- Eleven kan i någon mån självständigt göra iakttagelser av konst, visuell kultur och omgivningen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

- Eleven känner till olika former av konst och olika uttryckssätt.
- Eleven kan beskriva sina tankar och iakttagelser och kan reflektera över andras iakttagelser och tankar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

- Eleven är intresserad av skapande verksamhet och flera idéer.
- Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar genom olika uttryckssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

- Eleven känner till vanliga redskap och tekniker och deras egenskaper och kan i någon mån självständigt använda dem i sitt eget arbete.
- Eleven kan tillämpa varierande uttrycksätt i sitt eget arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra

- Eleven kan ställa upp mål för sitt arbete och diskutera olika målsättningar med andra.
- Eleven kan identifiera sina styrkor och svagheter samt utnyttja dem i sitt arbete.

- Eleven kan arbeta individuellt och i grupp på ett för arbetet lämpligt sätt.
- Eleven kan nästan självständigt ta hand om redskap och material på ett ändamålsenligt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter	Eleven kan ställa upp mål och strävar efter att utveckla sina visuella färdigheter på egen hand och i grupp.

M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder

- Eleven skapar olika bilder och annan konst, även digitalt, i olika syfte och med olika innehåll.
- Eleven känner till olika uttryckssätt och kan tillämpa dem i sitt eget arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.

M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion

- Eleven kan urskilja motivet i bilder och hur bilderna är gjorda.
- Eleven kan iaktta hur motivet och formen påverkar tolkningen av bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.

M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder

- Eleven kan tolka bilder individuellt och i grupp och hen deltar i diskussioner om hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder och konst.
- Eleven förstår att bilder och annan konst kan ses ur olika perspektiv.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.

M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder

- Eleven känner till några uttryckssätt från olika tider och kulturer.
- Eleven kan utnyttja olika uttryckssätt i sina bilder.
- Eleven känner igen några finska konstverk och konstnärer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

- Eleven kan uttrycka sin åsikt om estetiska, etiska och ekologiska värden i konst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

- Eleven kan i någon mån i sina bilder beakta aspekter som hör samman med kulturell mångfald
- Eleven väljer och använder redskap och material på ett ansvarsfullt sätt i alla skeden av skapandeprocessen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Elevernas bildkulturer utforskas i förhållande till andra bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt vid bildskapandet. I undervisningen behandlas de egna bildkulturernas betydelse för elevernas engagemang i olika gemenskaper, omgivningar och samband.

- bilder i olika form och i olika medier
- bildens olika uttrycksmöjligheter

- teman och tekniker som främjar elevernas eget bildskapande
- bildernas ursprung, betydelse, form och motiv
- källkritik och upphovsrätt
- den egna bildkulturen som grund för bildskapandet

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet i undervisningen utgörs av olika miljöer, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och ur medier. Innehållet ska också omfatta bilder och visuella fenomen som skapats av olika grupper och gemenskaper som strävar efter att förnya etablerade bildkulturer. Bildkulturer från omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas elevernas allt större livsrum och mediernas betydelse i samhället.

- bilder och annan visuell konst väljs så att den utvecklar och berikar elevens kännedom om konst i olika form
- aktuella bilder och visuella fenomen i omgivingen
- samtidskonst och olika uttryckssätt i den
- diskutera olika uttrycksätt och använda begrepp om innehåll (vad), form (hur) och kontext (när och varför)
- bildernas möjlighet att skapa olika fenomen, tankar och värderingar
- utveckla det visuella tänkandet genom kontinuerlig iakttagelse, relfektion och diskussion
- utgående från iakttagelser och intryck av bildkulturer i omgivningen utvecklar eleven kreativa och mångsidiga idéer för sitt eget bildskapande

I3 Konstens olika världar

Innehållet i undervisningen omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika tekniker som är karakteristiska inom konsten, olika konstarter och olika uppfattningar om konst. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas kulturidentitetens betydelse för att skapa och ta emot konst.

- olika tekniker, redskap, material och uttrycksmetoder
- uttryckssätt och värden i konst
- konstens möjlighet att uttrycka känslor, erfarenheter och upplevelser
- olika konstnärer och riktningar i den europeiska bildkonsten, arkitekturen och den visuella kulturen under olika tidsepoker
- olika riktningar inom konsten och arkitekturen
- iaktta och tolka verks, konstnärers och betraktares perspektiv samt reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder
- besök till någon konstutställning eller konstnärsateljé
- utgående från iakttagelser och intryck av konstens olika världar utveckla kreativa och mångsidiga idéer för det egna bildskapandet
- exempel på tekniker, material och teman;
    - teckning och målning
    - blyertspenna
    - bildframställning; färglära, proportioner, perspektiv, bildstorlek, stilar i bildkonsten
    - konstruktion; installation, arkitektur, lera
    - serier
    - grafik; djuptryck
    - digitala uttryckssätt

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K5
M8	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och genom att använda olika bilder

- Eleven kan i någon mån i sina bilder beakta aspekter som hör samman med kulturell mångfald.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan göra mångsidiga iakttagelser gällande omgivningen och dess bilder genom att använda visuella uttryckssätt.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina iakttagelser och tankar och att öva sig att motivera sina åsikter

- Eleven deltar i diskussioner om omgivningen, konst och annan visuell kultur.
- Eleven kan beskriva sina iakttagelser och tankar samt kan reflektera över andras iakttagelser och tankar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar verbalt	Eleven kan beskriva sina iakttagelser om omgivningen, konst och annan visuell kultur och motiverar sina tankar verbalt.

M3 inspirera eleven att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom bild och genom andra uttryckssätt

- Eleven har egna idéer och tankar som hen vill pröva och förverkliga i sitt skapande arbete.
- Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar med varierande uttryckssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sina iakttagelser och tankar visuellt	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar förutom med bilder även genom andra uttryckssätt

M4 handleda eleven att mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att öva sin förmåga att skapa bilder

- Eleven känner till vanliga redskap och tekniker och deras egenskaper och kan använda dem på ett ändamålsenligt sätt i sitt arbete.
- Eleven kan använda varierande uttryckssätt även i digital form.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

M5 handleda eleven att målinriktat utveckla sina visuella färdigheter självständigt och tillsammans med andra

- Eleven ställer upp mål för sitt arbete och sina framsteg.
- Eleven kan i någon mån självständigt identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov samt använda det som stöd för att utveckla sina visuella färdigheter.
- Eleven kan målmedvetet arbeta individuellt och i grupp.
- Eleven tar hand om sina redskap och sitt material på ett för arbetet ändamålsenligt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina visuella färdigheter	Eleven kan ställa upp mål och strävar efter att utveckla sina visuella färdigheter på egen hand och i grupp.

M6 handleda eleven att bekanta sig med olika former av visuell kommunikation och att använda olika visuella uttryckssätt för att påverka i sina bilder

- Eleven skapar olika bilder och annan konst, även digitalt, i olika syfte och med olika innehåll.
- Eleven känner till olika uttryckssätt och kan tillämpa dem för att uttrycka sina åsikter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka och delta med hjälp av bilder	Eleven kan uttrycka sina åsikter genom att använda olika visuella uttryckssätt.

M7 vägleda eleven att iaktta bilder ur olika perspektiv och i olika sammanhang och att fundera över förhållandet mellan fakta och fiktion

- Eleven kan iaktta bildernas innehåll, form och kontext.
- Eleven kan beskriva hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta bilder	Eleven kan iaktta hur bildernas innehåll, form och kontext påverkar tolkningen av bilderna.

M8 handleda eleven att tolka konst och annan visuell kultur ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och att reflektera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder

- Eleven kan tolka och diskutera bilder utgående från verkets, konstnärens och betraktarens synvinkel.
- Eleven kan diskutera över hur historiska och kulturella faktorer påverkar bilder och konst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka bilder ur olika perspektiv	Eleven kan tolka bilder ur verkets, konstnärens och betraktarens perspektiv och utnyttjar sina tolkningar i diskussioner om bilderna.

M9 uppmuntra eleven att använda olika uttryckssätt från olika tider och kulturer i sina bilder

- Eleven kan individuellt eller i grupp känna igen uttryckssätt från olika tider och kulturer.
- Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen gör bilder.
- Eleven känner igen några kända internationella konstnärer och deras konstverk.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda visuella uttryckssätt	Eleven kan använda sig av olika visuella uttryckssätt då hen granskar konst och annan visuell kultur samt då hen gör egna bilder.

M10 vägleda eleven att diskutera värden som finns i konsten, omgivningen och i den visuella kulturen

- Eleven kan uttrycka sin åsikt om estetiska, etiska och ekologiska värden i konst, omgivningen och den visuella kulturen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska värden	Eleven kan uttrycka sin åsikt om värden som kommer till uttryck i konsten, i omgivningen och i den visuella kulturen.

M11 handleda eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder och vid val av arbetssätt

- Eleven beaktar aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder.
- Eleven beaktar måttlighet och ansvarsfull användning av redskap och material i alla skeden av skapandeprocessen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja innehåll och arbetssätt	Eleven beaktar i sina bilder aspekter som hör samman med kulturell mångfald och hållbar utveckling.

14.6.2. Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, A-lärokurs

A-lärokurs i finska i årskurs 3-6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.
Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant som möjligt för eleverna. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Undervisningen i finska erbjuder eleven mångsidiga möjligheter att använda språket både muntligt och skriftligt. Elevens finska språkfärdighet stärks och utvecklas genom olika arbetssätt och arrangemang i undervisningen. Eleven uppmuntras och handleds att utveckla sitt språk i olika situationer.
I undervisningen uppmuntras och handleds eleverna till ett korrekt språkbruk i olika situationer i vardagen och olika offentliga sammanhang.
Lärmiljön organiseras på ett sådant sätt att eleven har tillgång till ändamålsenliga redskap för sin inlärning.
Arbetssätten är varierande och mångsidiga.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda sina språkkunskaper, utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbt.
Undervisningen planeras så att det finns utrymme för differentiering utgående från elevernas individuella behov.
Eleven handleds att välja för hen lämplig litteratur och eleven läser minst en bok varje läsår.
I undervisningen ges eleverna mångsidiga och varierande möjligheter att prata och uttrycka sig muntligt.
De elever som har svårigheter med inlärningen ges stöd enligt varje skolas plan för stödåtgärder.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger

också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

- bekanta sig med finskan på olika sätt t.ex. genom berättelser, sånger, lekar och spel
- muntliga och skriftliga kunskaper tränas i olika situationer
- uttalet av finska bokstäver och ord uppmärksammas
- bilderböcker och barnprogram
- digitala hjälpmedel i språkinlärningen

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

- målen med undervisningen samt goda inlärnings- och arbetsfärdigheter diskuteras
- planera och ta ansvar för sitt eget arbete
- vikten av att göra sina uppgifter i skolan och hemma diskuteras
- arbete med uppgifter individuellt och tillsammans med andra
- olika lärstrategier för språkstudier introduceras för eleven

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

- läsa enkla texter och tränar att använda språket på olika sätt både muntligt och skriftligt.
- hälsnings- och artighetsfraser introduceras och övas

- översättning av ord från finska till svenka och vice versa tränas tillsammans
- möjlighet att använda olika medier och digitala spel för att utveckla språkfärdigheten
- ordförråd och strukturer:
  - veckodagar, årstider, färger, räkneord 0-20
  - presensböjning av verb
  - nominativ singularis och pluralis
  - genitiv singularis
  - enkel lokalkasus
  - frågeord
- förslag till teman; Jag och min familj, skolan och närmiljön, fritid, biderböcker och barnprogram

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I1	K4, K5
M5	I2	K1, K7
M6	I2	K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K2, K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

- Eleven känner till att man pratar både svenska och finska i Vanda.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

- Eleven blir medveten om att människor pratar olika språk i sin vardag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

- Eleven känner till olikheterna i finskans och svenskans fonologi.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material

- Eleven kan återberätta en saga på svenska som hen hört på finska.
- Eleven kan använda färdiga spel i digitala medier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

- Eleven kan återberätta en saga på svenska som hen hört på finska.
- Eleven kan använda färdiga spel i digitala medier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en

- Eleven sporras att reflektera över sina språkfärdigheter.
- Eleven handleds att mångsidigt öva sina kunskaper i finska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

- Eleven kan muntligt svara på och ställa enkla frågor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

- Eleven svarar på frågor och uttrycker sig kort utgående från det aktuella innehållet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

- Eleven känner till och kan använda vanliga hälsnings- och artighetsfraser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

- Eleven förstår innehållet i enkla korta texter om bekanta ämnen.
- Eleven förstår tydligt och långsamt tal om bekanta ämnen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

- Eleven kan uttala inövade ord rätt.
- Eleven känner till enkla grammatikaliska strukturer och kan använda dem i bekanta situationer.
- Eleven behärskar ett antal enskilda ord och uttryck och kan skriva enkla satser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

- människors olika språkliga bakgrund diskuteras och behovet av finska i vardagen reflekteras över
- mångsidiga möjligheter att bekanta sig med finska i olika former
- muntliga och skriftliga färdigheter övas i olika situationer och den språkliga medvetenheten stöds

- skillnaden mellan finska och svenska uppmärksammas i olika språksituationer
- finsk barnlitteratur introduceras och eleven läser åtminstone en barnbok
- bibliotekstjänster och digitala hjälpmedel används som stöd för sin språkinlärning

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

- fördelarna med goda inlärnings- och arbetsfärdigheter diskuteras och målen för undervisningen uppgörs tillsammans
- uppmuntra målinriktat och effektivt arbete både individuellt och i grupp
- olika lärstrategier för språkstudier prövas
- öva att ge och ta respons

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

- läsa texter och träna att förstå innehållet med hjälp av kontexten
- mångsidiga tillfällen för eleven att uttrycka sig muntligt och skriftligt
- öva uttal och intonation
- utvidga ordförrådet och använda nya ord
- översättning av enkla korta meningar från finska till svenska och vice versa tränas tillsammans
- möjligheter att använda olika medier och digitala hjälpmedel för språkinlärningen
- ordförråd och strukturer:
  - naturen och företeelser i omgivningen
  - att umgås och röra sig i närmiljön
  - objekt i ackusativ och partitiv
  - jakande och nekande presens
  - inessiv, elativ, illativ, adessiv, ablativ, allativ
  - räkneord 0-1000
  - klockan
- förslag till teman: vänner och släkt, fritid, vardagskunskap

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I1	K4, K5
M5	I2	K1, K7
M6	I2	K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K2, K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

- Eleven kan ge några exempel på när hen behöver finska i sin vardag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

- Eleven utvecklar en positiv attityd till olika språk och värdesätter språklig mångfalld.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

- Eleven kan lägga märke till skillnader och likheter mellan finskan och svenskan i tal och skrift.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material

- Eleven kan låna böcker på bibliotek eller biblioteksbuss.
- Eleven kan använda färdiga inlärningsprogram och spel på digitala medier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

- Eleven kan återberätta några mål för undervisningen.
- Eleven lär sig självständigt och i grupp samt tar ansvar för sina arbetsuppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en

- Eleven reflekterar över sina språkfärdigheter och övar att gemensamt ställa upp mål för studierna.
- Eleven övar sina kunskaper i finska på olika sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

- Eleven kan berätta om sig själv och företeelser i sin vardag.

- Eleven kan delta i en enkel diskussion om bekanta ämnen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

- Eleven lär sig nya ord och vågar uttrycka sig i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

- Eleven kan använda hälsnings-, artighets- och tilltalsfraser i bekanta situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

- Eleven förstår innehållet i korta texter om bekanta ämnen och kan återberätta innehållet på svenska.
- Eleven förstår tydligt tal som berör ett bekant ämne.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

- Eleven kan uttala och betona bekanta ord.
- Eleven känner till centrala grammatikaliska strukturer och kan använda dem i bekanta situationer.
- Eleven kan skriva satser och enkel text.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

- mångsidiga möjligheter att läsa, skriva, tala, förstå och lyssna på finska
- finska övas i olika situationer och eleven handleds att lägga märke till och använda olika strukturer i sitt eget språkbruk
- finskans utbredning och användning i närmiljön uppmärksammas
- text och tal i olika medier
- familjens språkliga och kulturella bakgrund undersöks
- värdesätta eget och andras språk och traditioner
- digitala hjälpmedel som stöd för sin språkinlärning
- finskspråkig litteratur presenteras och eleven läser åtminstone en bok

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

- målen för undervisningen gås igenom tillsammans och eleven vet vad hen skall lära sig
- ansvar för arbetsuppgifter och målmedvetet arbete både individuellt och i grupp
- individuella lärstrategier
- förmågan att planera och utvärdera arbetet utvecklas och eleven reflekterar över sina styrkor och svagheter i språkstudierna

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

- läsa olika texter och träna att förstå innehållet även i svårare text
- mångsidiga tillfällen för eleven att uttrycka sig muntligt och skriftligt
- aktivt använda nya ord och begrepp
- muntliga översättningar och redogöra för innehåll i enkel finsk text på svenska och vice versa
- möjligheter att använda olika medier och digitala hjälpmedel för språkinlärningen
- ordförråd och strukturer:
  - månader
  - väderlek och väderstreck
  - rep. av objekt
  - verbböjning; imperfekt
  - böjning av substantiv och adjektiv
  - inre och yttre lokalkasus
  - possessiv suffix
  - grundtal och ordningstal
- förslag till teman: Finland, djur och natur i Finland, vardagskunskap

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I1	K4, K5
M5	I2	K1, K7
M6	I2	K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K2, K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

- Eleven kan nämna några orsaker till varför Finland är tvåspråkigt och hen inser nyttan av att lära sig finska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

- Eleven undersöker och kan berätta om den språkliga och kulturella bakgrunden i den egna familjen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

- Eleven kan identifiera strukturer i finskan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material

- Eleven känner till finska böcker och tv-program.
- Eleven känner till hur hen kan hitta intressanta texter och program även på digitala medier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

- Eleven kan återberätta målen för undervisningen.
- Eleven tar ansvar för sina arbetsuppgifter och kan arbeta självständigt och i grupp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en

- Eleven handleds att uppfatta sina styrkor och svagheter i språkstudierna och handleds att utveckla sina språkfärdigheter på olika sätt.
- Eleven kan med handledning ställa upp mål för studierna och övar att utvärdera sina kunskaper.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

- Eleven deltar i muntlig kommunikation i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

- Eleven utökar sitt ordförråd och kan uttrycka sig i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

- Eleven kan tillämpa artigt språkbruk i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

- Eleven förstår och kan svara på frågor om texter med bekanta ord och uttryck.
- Eleven förstår det centrala budskapet i text och tal om bekanta ämnen som innehåller några obekanta ord.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

- Eleven kan uttala och betona vanliga ord rätt.
- Eleven känner till grammatikaliska strukturer och kan i någon mån använda dem i sitt eget språkbruk.
- Eleven kan skriva enkla korta texter med olika innehåll och syfte.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med talad finska i klassen, skolan eller omgivningen. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att lyssna på olika former av talad finska och bekanta sig med olika former av skriven finska. Att diskutera och fundera över hur man kan kommunicera om man endast har ringa kunskaper i ett språk. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

- mångsidiga möjligheter för eleven att läsa, skriva, tala och förstå finska
- finska övas i olika situationer och språkliga medvetenheten utvecklas
- likheter och skillnader i svenskan och finskan uppmärksammas och diskuteras
- variationer och användningen av finska i omgivningen
- text och tal i olika medier
- digitala hjälpmedel som stöd för sin språkinlärning
- finskspråkig ungdomslitteratur presenteras och eleven läser minst en bok

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att vägleda eleven att lägga märke till finskan runt omkring sig. Att lära sig effektiva sätt att studera

språk, som t.ex. att använda nya ord och strukturer i olika egna sammanhang, att öva sig i studieteknik och att lära sig härleda ords betydelse ur en kontext. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. genom att använda den Europeiska språkportfolion.

- målen för undervisningen gås igenom tillsammans och eleven kan beskriva vad hen skall lära sig
- ändamålsenlig studieteknik samt individuella och gemensamma lärstrategier
- kamratrespons och självbedömning som stöd i språkinlärningen

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att erbjuda eleven möjlighet att öva sig i att använda finska också i språkligt mer krävande situationer. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation.

- läsa olika texter och träna att förstå innehållet även i svårare text
- tillsammans studeras olika texter i olika medier och eleven handleds att hitta för hen intressanta texter
- muntliga och skriftliga färdigheter tränas aktivt
- tillsammans diskuteras skillnaden mellan vårdat talspråk samt talspråk och eleven tränar att självständigt anpassa sitt språk enligt situationen.
- återge olika typer av enkel text och tal från finska till svenska och vice versa.möjligheter för eleven att använda olika medier och digitala hjälpmedel för språkinlärningen.
- möjligheter för eleven att använda olika medier och digitala hjälpmedel för språkinlärningen
- strukturer:
  - verbböjning;imperfekt och perfekt
  - böjning av substantiv, adjektiv och räkneord
  - rep. av lokalkasus
  - translativ och essiv
  - meningsbyggnad och interpunktion
  - dialog
- förslag till teman: finsk kultur,

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I1	K4, K5
M5	I2	K1, K7
M6	I2	K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K2, K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till finskan och dess kulturella mångfald i omgivningen, väcka intresse för finska och motivera hen att värdesätta svenskans och finskans ställning som nationalspråk

- Eleven vet varför Finland är tvåspråkigt.
- Eleven värdesätter sina kunskaper i finska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan nämna orsaker till varför man talar svenska och finska i Finland.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

- Eleven handleds att identifiera särdrag i finskan och svenskan och får kännedom om dem som nationalspråk.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja hen att utveckla språklig nyfikenhet och medvetenhet

- Eleven uppfattar likheter och skillnader mellan finskans och svenskans strukturer, ordförråd och betydelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att hitta finskspråkigt material

- Eleven kan beskriva var man kan läsa och höra finska.
- Eleven kan leta för hen intressanta texter och program även på digitala medier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta finska språket i omgivningen	Eleven kan beskriva i vilka sammanhang man kan läsa och höra finska.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

- Eleven kan självständigt och tillsammans med andra beskriva målen för undervisningen.
- Eleven tar ansvar för sina arbetsuppgifter samt kan samarbeta och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier och modigt öva sina kunskaper i finska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att få insikt i vilket sätt att lära sig språk som bäst passar var och en

- Eleven vet sina styrkor och svagheter i språkstudierna och utvecklar sina språkfärdigheter på olika sätt.
- Eleven kan ställa upp mål för studierna och utvärdera sin kunskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 ordna tillfällen där eleven med hjälp av olika medier får träna muntlig och skriftlig kommunikation

- Eleven kan diskutera bekanta ämnen i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

- Eleven behärskar ett vardagligt ordförråd och några idiomatiska uttryck.
- Eleven kan uttrycka sig förståeligt i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

- Eleven kan i någon mån självständigt anpassa sitt språkbruk enligt situationen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

- Eleven kan svara på frågor om och återberätta innehållet i korta enkla finska texter på svenska.
- Eleven förstår det centrala budskapet i text och tal om bekanta ämnen som innehåller några obekanta ord.
- Eleven kan utnyttja kontexten och slutledningsförmågan för att förstå innehållet i texter med obekanta ord.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

- Eleven uttalar och betonar de flesta vanliga ord rätt.
- Eleven utnyttjar mestadels riktiga och begripliga grammatikaliska strukturer i sitt eget språkbruk.
- Eleven skriver texter med olika innehåll och syfte.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

A-lärokurs i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.
I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.
Den modersmålsinriktade lärokursen undervisas som A1-språk eller som A2-språk. Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i modersmålsinriktad finska har samma mål.

Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta sina attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Undervisningen i finska erbjuder eleven mångsidiga möjligheter att använda språket både muntligt och skriftligt. Elevens finska språkfärdighet och tvåspråkighet stärks och utvecklas genom olika arbetssätt och arrangemang i undervisningen. Eleven uppmuntras, och handleds att utveckla sitt språk i olika situationer.
I undervisningen uppmuntras och handleds eleverna till ett korrekt språkbruk i olika situationer i vardagen och olika offentliga sammanhang.
Lärmiljön organiseras på ett sådant sätt att eleven har tillgång till ändamålsenliga redskap för sin inlärning.
Arbetssätten är varierande och mångsidiga.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda sina språkkunskaper, utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbt.

Eleven handleds att välja för hen lämplig litteratur och eleven läser minst en bok varje läsår.
I undervisningen ges eleverna mångsidiga och varierande möjligheter att prata och uttrycka sig muntligt.
De elever som har svårigheter med inlärningen ges stöd enligt varje skolas plan för stödåtgärder.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen modersmålsinriktad finska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i finska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Man bör i bedömningen speciellt ta hänsyn till att referensramen är anpassad för språkundervisningen i

främmande språk och att elever som undervisas enligt den modersmålsinriktade lärokursen har relativt goda muntliga kunskaper i finska redan vid skolstarten, medan elevens kunskaper i de övriga delområdena kan variera stort.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

- familjen, skolan och vardagen diskuteras. Den egna familjen och traditioner i den undersöks.
- finska traditioner iakttas och diskuteras. Eleven handleds att värdesätta sina egna och andras traditioner.
- Finlands nationalspråk diskuteras.
- olika varianter av talad finska introduceras och hälsnings och artighetsfraser tränas
- tvåspråkigheten och skillnaden mellan talspråk, vårdat talspråk och skriftspråk diskuteras tillsammans
- språkets möjligheter uppmärksammas och muntliga översättningar av ord från svenska till finska och vice versa tränas
- berätta om innehållet i enkel finsk text på svenska, och vice versa

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

- goda inlärnings- och arbetsfärdigheter samt målet med undervisningen diskuteras
- planering och ansvar för arbetet
- vikten av att göra sina uppgifter i skolan och hemma diskuteras
- individuellt och gemensamt arbete
- framstegen i språkstudierna utvärderas individuellt och i grupp (kamratrespons)
- olika lärstrategier för språkstudier introduceras för eleven.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

- enkla texter (även högt inför grupp) med olika innehåll och struktur läses.
- språket tränas på olika sätt både muntligt och skriftligt.

- olika typer av finsk barnlitteratur presenteras och eleven handleds att välja böcker som intresserar
- biblioteket eller bokbussen besöks för att utveckla elevens intresse för litteratur. Eleven läser åtminstone en barnbok, som hen kan berätta om.
- digitala spel används för att utveckla språkfärdigheten
- ordförråd och strukturer:
  - veckodagar, årstider, månader(muntligt), kroppsdelar
  - motsatser, synonymer
  - lång och kort vokal, enkel och dubbel konsonant, sammansatta ord
  - inre och yttre lokalkasus, substantiv och adjektiv, böjning av verb i presens
  - meningsbyggnad och interpunktion

Förslag till teman; Jag och min familj, skolan, Finland, närmiljön, hobby, sällskapsdjur

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K7
M5	I2	K6
M6	I3	K2, K4
M7	I3	K2, K4
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen

- Eleven kan nämna något drag i den finskspråkiga kulturen och läser åtminstone en finsk barnbok.
- Eleven kan låna för sig intressanta böcker.
- Eleven kan beskriva finsk vardagskultur utgående från familjen och närmiljön.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag inom den finskspråkiga kulturen och berätta var hen kan finna för hen intressant finskspråkigt material.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människokfördomsfritt

- Eleven handleds att identifiera kulturella särdrag inom familjen och närmiljön och hen blir medveten om sin egen språkbakgrund.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund

- Eleven känner till skillnaden mellan talspråk och vårdat talspråk.
- Eleven lägger märke till olika strukturer i språket och kan i någon mån använda dem i sin egen språkproduktion.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

- Eleven känner till målen för undervisningen.
- Eleven gör sina uppgifter och deltar i gemensamt arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken

- Eleven kan använda digitala vertyg för språkstudier (t.ex. färdiga spel).
- Eleven kan i viss mån utvärdera sina kunskaper.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg, utvecklar och utvärderar sina kunskaper och finner finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hens åldersgrupp i relation till livserfarenheten

- Eleven vågar uttrycka sig muntligt om bekanta saker och vanliga företeelser i vardagen och närmiljön.
- Eleven lyssnar på andra och kan ställa och svara på frågor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp

- Eleven vågar uttrycka sig i olika situationer och kan i någon mån ta hänsyn till samtalspartnerns kunskaper i finska.
- Eleven lägger märke till obekanta ord och uttryck.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation

- Eleven kan använda vanliga tilltals- och artighetsfraser och vågar uttrycka sig även inför andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk

- Eleven läser och kan redogöra för innehållet i enkla texter på finska och svenska.
- Eleven vågar läsa enkla texter högt inför andra.
- Eleven lär sig skillnaden på fiktion och fakta samt läser minst en barnbok.
- Eleven förstår det centrala innehållet i tal och skrift och hen kan uttrycka sig relativt obehindrat i ämnen som är bekanta.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter

- Eleven skriver meningar och korta texter samt kan tillämpa några rättstavningsregler.
- Eleven visar intresse för att utvidga sitt ordförråd.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

- familj och släkt diskuteras och eleven undersöker sin språkliga bakgrund
- finskspråkig kultur i olika form iakttas, tas del av och bearbetas. Eleven handleds att hitta intressant material i olika form
- olika festtraditioner; självständighetsdag, jul och midsommar behandlas tillsammans
- olika varianter av talad och skriven finska presenteras samt artigt språkbruk i olika situationer tränas
- träna språket med hjälp av digitala hjälpmedel
- olika tillfällen att göra muntliga översättningar och redogöra för innehåll i enkel finsk text på svenska och vice versa
- skillnaden mellan talspråk och skriftspråk i egen språkproduktion uppmärksammas
- praktiska språkfärdigheter övas i grupp och inför grupp

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

- fördelarna med goda inlärnings och arbetsfärdigheter reflekteras över
- muntliga och skriftliga instruktioner
- gemensamt diskuteras målen för undervisningen och eleven sporras att identifiera sina styrkor och svagheter samt ställa upp mål för sina framsteg i språkstudierna
- målinriktade och effektiva arbetssätt både individuellt och i grupp
- olika lärstrategier för språkstudier prövas på

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

- varierande texter med olika innehåll, med betoning på saga, texter om vardagen och enkel faktatext läses och bearbetas
- Finska folksagor och sagans värld undersöks och bearbetas

- tillsammans bekantar man sig med olika typer av finsk barnlitteratur och någon finsk barnboksförfattare. Eleven läser åtminstone en barnbok och kan berätta om innehållet och personerna i den (bokprat)
- färdigheter som behövs i vardagen (att handla, använda telefon och digitala hjälpmedel) tränas genom drama och dialoger
- utgående från teman som valts tillsammans skriver eleverna olika texter med sammanhängande innehåll
- i egna texter beaktar eleverna grundläggande rättstavningsregler och språkstrukturer.
- förmågan att uttrycka sig muntligt och delta i diskussioner tränas aktivt
- ordförråd och strukturer
    - månader (skriftligt, repetition av klockan,
    - personliga pronomen och possessivt suffix
    - egennamn, ng-ljudet, sammansatta ord (yhdysmerkki) rep av vokal och konsonantljud
    - böjning av verb i presens och imperfekt, räkneord och ordningstal, adjektivets komparation, böjning av adjektiv och substantiv
    - sammansatta meningar och konjunktioner

Förslag till tema; Finland och Norden, fritidsintresse, trafik och kommunikation, I sagans värld

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K7
M5	I2	K6
M6	I3	K2, K4
M7	I3	K2, K4
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen

- Eleven känner igen några festtraditioner och kan återberätta någon finsk folksaga eller berättelse.
- Eleven läser åtminstone en barnbok skriven av en finsk författare.
- Eleven kan beskriva finsk kultur utgående från sin egen vardag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag inom den finskspråkiga kulturen och berätta var hen kan finna för hen intressant finskspråkigt material.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människokfördomsfritt

- Eleven handleds att identifiera särdrag i finskan och svenskan och får kännedom om dem som nationalspråk.
- Eleven undersöker och kan berätta om den språkliga och kulturella bakgrunden inom den egna familjen och släkten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund

- Eleven utvecklar successivt ett varierande ordförråd och behärskar några idiomatiska uttryck.
- Eleven kan relativt obehindrat uttrycka sig med vårdat talspråk i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

- Eleven känner till och kan berätta om något mål för undervisningen.
- Eleven gör sina uppgifter både i skolan och hemma.
- Eleven förstår skriftliga och muntliga instruktioner och kan följa dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken

- Eleven vet om att det finns digitala ordböcker.
- Eleven kan använda färdiga spel och digitala läromedel.
- Eleven kan i viss mån ställa upp egna mål för studierna och utvärdera sina kunskaper.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg, utvecklar och utvärderar sina kunskaper och finner finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hens åldersgrupp i relation till livserfarenheten

- Eleven uttökar ordförrådet och vågar uttrycka sig i olika situationer.
- Eleven behärskar vanliga fraser och idiomatiska uttryck.
- Eleven kan uttrycka sig muntligt i olika situationer och delta i diskussioner om vardagsnära ämnen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp

- Eleven uttrycker sig i olika situationer och kan i någon mån självständigt anpassa sitt språk enligt situationen och samtalspartnern.
- Eleven förstår obekanta ord och uttryck med hjälp av kontexten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation

- Eleven kan använda tilltals- och artighetsfraser och vågar uttrycka sig i olika situationer inför och tillsammans med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk

- Eleven läser och förstår innehållet i kortare texter om bekanta ämnen och kan urskilja några detaljer i längre texter om bekanta ämnen.
- Eleven kan berätta om innehållet i texter och svara på frågor både på finska och svenska.
- Eleven läser och förstår lättfattliga korta texter och vågar läsa även obekanta lättfattliga texter inför andra.
- Eleven vet skillnad på fiktion och fakta samt har läst en barnbok.
- Eleven förstår allmänspråkligt tal och kan uttrycka sig obehindrat med adekvat ordförråd i ämnen som är bekanta.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter

- Eleven skriver korta berättelser och faktatexter.
- Eleven tillämpar enkla rättstavningsregler och strukturer i sitt eget skrivande.
- Eleven använder rätt ord och benämningar för vardagliga och bekanta ämnen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

- tillsammans behandlas vardagskultur och populärkultur; filmer, tv-program samt musik och eleven deltar i diskussioner om ämnet
- olika texter och varianter av talad finska
- likheter mellan normspråket, dialekter och slang
- artigt språkbruk i praktiken
- sammanfattning av olika typer av text och tal från finska till svenska och vice versa
- det finsk-och tvåspråkiga kulturutbudet i Vanda och övriga huvudstadsregionen presenteras
- Finlands nationalepos Kalevala behandlas och studeras tillsammans
- tillsammans diskuteras språkets betydelse för individen och samhället och eleven uppmuntras att reflektera över sin tvåspråkiga kulturidentitet
- möjligheter att jämföra svenska och finska i tal och skrift samt att utveckla förmågan att växla mellan språken och välja rätt språkbruk enligt situation
- digitala ordböcker och spel används som stöd i spårkinlärningen

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

- tillsammans diskuteras vilka lärstrategier som eleverna upplever att de har nytta av
- förmågan att planera och utvärdera sitt arbete utvecklas
- genom kamratrespons reflekterar eleven över sina styrkor och svagheter i språkstudierna
- utgående från självbedömning och kamratrespons ställs realistiska mål för språkstudierna
- målmedvetet arbete med uppgifter både individuellt och i grupp

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

- förmågan att förstå, tala, läsa och skriva utvecklas
- förmåga att läsa flytande samt att uttrycka sig flytande och med adekvat ordförråd tränas
- olika kommunikationssituationer planeras där eleven övar att uttrycka sig individuellt och i grupp. Eleven har minst ett muntligt föredrag.
- bibliotekets tjänster utnyttjas för att leta lämplig och intressant litteratur. Eleven läser åtminstone en ungdomsbok som är skriven på finska
- mångsidiga texter i olika genre skrivs
- vanliga rättstavningsregler, adekvat ordförråd och lämplig struktur
- kapitel indelning, ordböjning, interpunktion och sammansatta meningar
- texter och muntlig kommunikation i olika sammanhang
- faktatexter, dikter och sammanfattningar övas
- möjlighet att öva kamratrespons, dialog och debatt
- Strukturer
  - väderlek och väderstreck
  - geografiska namn
  - böjning av verb och nomen
  - adverb och konjunktioner
  - förkortningar
  - meningsbyggnad, interpunktion
  - jämföra strukturer mellan finska och svenska

Förslag till tema; Finland och Europa, ungdomskultur, resor

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K7
M5	I2	K6
M6	I3	K2, K4
M7	I3	K2, K4
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna

lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen

- Eleven har läst åtminstone en bok skriven av en en finsk författare.
- Eleven kan välja och låna intressant litteratur.
- Eleven känner till huvuddragen i Kalevala.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag inom den finskspråkiga kulturen och berätta var hen kan finna för hen intressant finskspråkigt material.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människorfördomsfritt

- Eleven känner till sin egen språkbakgrund och värdesätter sin förmåga att tala både finska och svenska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund

- Eleven kan utrycka sig obehindrat med vårdat talspråk.
- Eleven kan använda olika slags strukturer i sitt eget språk.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

- Eleven kan återge målen ör undervisningen.
- Eleven är aktiv, tar ansvar för sina arbetsuppgifter och kan arbeta självständigt och i grupp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken

- Eleven kan ställa upp mål för sina studier och utvärdera sina kunskaper.
- Eleven kan använda digitala verktyg i olika skeden av språkstudierna..
- Eleven kan använda en digital ordbok.
- Eleven förstår vilken nytta och vilka möjligheter digitala hjälpmedel tillför inlärningen och den egna språkutvecklingen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg, utvecklar och utvärderar sina kunskaper och finner finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hens åldersgrupp i relation till livserfarenheten

- Eleven utvecklar successivt ett varierande ordförråd och kan uttrycka sig i olika situationer.
- Eleven kan diskutera och delta i debatter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp

- Eleven har övat sig att uttrycka sin åsikt och att delta i olika kommunikationssituationer.
- Eleven kan diskutera om vardagliga och bekanta ämnen med varierade ordförråd.
- Eleven kan byta ut obekanta ord och uttryck i sin kommunikation.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation

- Eleven kan i någon mån nyansera sitt tilltal och kommunikationssätt enligt situationen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk

- Eleven läser och förstår innehållet i lättfattliga texter samt förstår det centrala innheållet i svårare texter utgående från kontexten.
- Eleven läser även obekanta texter inför andra och övar sig att uttala obekanta ord rätt. Eleven kan sammanfatta inehållet i texter både på svenska och finska.
- Eleven förstår tal med varierande innehåll och har läst åtminstone en för åldern lämplig skönlitterär bok.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer

krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter

- Eleven skriver sammanhängande korta berättelser och andra texter med adekvat ordförråd och god struktur.
- Eleven kan tillämpa vanliga rättskrivningsregler i sitt eget skrivande.
- Eleven använder rätt ord och benämningar i tal och skrift.
- Eleven kan publicera texter på bekanta sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med olika varianter av talad och skriven finska i klassen, skolan eller omgivningen och att jämföra finska och svenska texter. Att fundera över sin egen tvåspråkiga kulturidentitet. Att inhämta kunskap och diskutera om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället. Att fästa uppmärksamhet vid vad som är gemensamt för alla språk inklusive finska och svenska och hur man kan utnyttja och utveckla den språkkunskap man har. Att träna artigt språkbruk i olika kommunikationssituationer.

- vardagskultur, populärkultur, finsk film, teater och annan kultur
- tidningsartiklar läses och om aktuella händelser i Finland och den övriga världen diskuteras
- innehåll sammanfattas på både finska och svenska
- finska och svenska i tal och skrift undersöks och jämförs
- muntligt och skriftligt översättning av för åldern lämpliga texter övas
- utnyttja och utveckla språkkunskaper och välja rätt språk och språkbruk (talspråk, talat normspråk) enligt situation
- finskans ursprung och utveckling studeras i samband med att man undersöker språkets betydelse för individen och samhället
- tillsammans behandlas Alexis Kivis Sju bröder ur kulturellt och språkligt perspektiv. Berättelser och karaktärer i boken betraktas och diskuteras tillsammans .

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att uppmuntra eleverna att lägga märke till och utnyttja det finska språket i omgivningen (t.ex. via medier, nätet) för att utveckla sina kunskaper i finska. Att utveckla effektiva lärstrategier i språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper, t.ex. med hjälp av den Europeiska språkportfolion.

- planera och genomföra uppgifter och arbeta målmedvetet både individuellt och i grupp
- utvärdera arbetet och resultatet av det Individuellt och tillsammans med andra

- genom självbedömning, handledning och kamratrespons har eleven bildat sig en uppfattning om sina styrkor och svagheter och hen sporras att utnyttja och utveckla dem i sina språkstudier
- aktivitet och ansvar för att utveckla sina språkkunskaper

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på finska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i finskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet ska väljas utifrån intresse och aktualitet och perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter och att genom text- och ämnesval främja elevernas språkliga utveckling med beaktande av elevernas tvåspråkiga bakgrund och dubbla kulturarv. Att lära sig hitta finskspråkigt material i omgivningen, på nätet, i bibliotek osv. Att ge eleverna möjlighet att träna mera krävande språksituationer.

- mångsidiga möjligheter att tala, läsa och skriva
- utveckla förmågan att läsa flytande och förstå texter med olika innehåll och syfte
- ordförråd och språkförståelse utvecklas
- förmågan att förstå och kommunicera obehindrat tränas och utveckas
- möjlighet att söka, producera och förmedla information på olika sätt. Eleven håller minst ett muntligt föredrag om ett själv valt ämne
- förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp
- varierande fiktiva texter och faktatexter utgående från olika teman.
- rättstavningsregler, språkets struktur och adekvat ordförråd samt kapitelindelning, dialog och språkstruktur
- möjlighet att använda bibliotekets tjänster för att leta lämplig och intressant litteratur. Eleven läser åtminstone en ungdomsbok som är skriven på finska
- kamratrespons, dialog och debatt
- Strukturer
    - repetition av strukturer
    - jämföra strukturer mellan finska och svenska
    - meningsbyggnad och styckeindelning
    - dialog

Förslag till tema; Finland och världen, aktuella fenomen och händelser,

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K7
M5	I2	K6
M6	I3	K2, K4
M7	I3	K2, K4
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att lägga märke till och intressera sig för mångfalden och utbudet av finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet och att hjälpa eleven att bli förtrogen med karaktäristiska drag i den finskspråkiga kulturen

- Eleven bekantar sig med några finska litteraturklassiker och känner till huvuddragen i en av dem.
- Eleven har sett och analyserat finska barn- eller ungdomsfilmer.
- Eleven känner till huvuddrag i den finländska kulturen och kan välja för sig intressant matarial.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan beskriva karaktäristiska drag inom den finskspråkiga kulturen och berätta var hen kan finna för hen intressant finskspråkigt material.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen och andras språkliga och kulturella bakgrund, svenskans och finskans ställning som nationalspråk samt att bemöta människorfördomsfritt

- Eleven värdesätter språkkunskaper och visar intresse för att utveckla sina egna språkkunskaper.
- Eleven bekantar sig med finska språkets utveckling och utbredning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till likheter och olikheter i språk och väcka hens nyfikenhet för sin två/flerspråkighet och sin dubbla kulturbakgrund

- Eleven kan enligt situationen växla mellan vardagligt talspråk och vårdat talspråk och förstår syftet med att behärska olika register.
- Eleven kan skilja på språkstrukturer som används på olika sätt i finska och svenska samt kan benämna de mest centrala strukturerna som är typiska för finska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan finskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, som stöder och uppmuntrar eleverna att lära sig och lära av varandra

- Eleven kan beskriva målen för undervisningen.
- Eleven tar ansvar för sina arbetsuppgifter samt kan samarbeta och delta i gemensamma arbetsuppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M5 handleda eleven att också med hjälp av digitala verktyg ta ansvar för sina språkstudier och mångsidigt och aktivt använda sina kunskaper i både finska och svenska t.ex. genom att söka information på båda språken

- Eleven kan beskriva målen för undervisningen samt ställa upp mål, utveckla och utvärdera sina kunskaper.
- Eleven använder sig aktivt av digitala ordböcker och kan med hjälp av digitala verktyg skapa något eget arbete.
- Eleven kan hitta material som stöder det egna lärandet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg, utvecklar och utvärderar sina kunskaper och finner finskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

M6 uppmuntra eleven att diskutera och debattera ämnen som lämpligen angår och intresserar hens åldersgrupp i relation till livserfarenheten

- Eleven har ett mångsidigt ordförråd och kan uttrycka sig muntligt, diskutera och debattera i varierande situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att visa initiativförmåga i kommunikationssituationer och att utveckla språkliga kompensationsstrategier, t.ex. i samband med nya ord och begrepp

- Eleven kan inleda en diskussion och anpassa sitt språk enligt situationen.
- Eleven har ett mångsidigt ordförråd och kan vid behov byta ut ord och uttryck för att klargöra budskapet i en diskussion.
- Eleven kan diskutera olika betydelser av obekanta ord och uttryck.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i interaktionen på målspråket finska och på svenska och att stödja hens växande förmåga i interkulturell kommunikation

- Eleven kan anpassa sitt språkbruk och tilltal enligt situationen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att med hjälp av olika källor lyssna på, läsa och med hjälp av läs- och lärstrategier tolka för hen betydelsefulla lättbegripliga texter på standardspråk

- Eleven läser och förstår texter med varierande innehåll samt förstår innehållet i texter som kräver en viss slutledningsförmåga.
- Eleven läser även obekanta texter inför andra och uttalar obekanta ord rätt.
- Eleven förstår obehindrat talad finska i varierande situationer.
- Eleven kan redogöra för innehållet i och plocka ut det väsentliga ur lättbegripliga faktatexter.
- Eleven kan skilja på olika textgenrer och har läst minst en för åldern lämplig bok.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att producera texter som hänför sig till hens vardag och att med hjälp av strukturer på en grundläggande och något mer krävande språkfärdighetsnivå öva sig att producera, dela och publicera redan tolkade texter

- Eleven skriver sammanhängande texter i med varierande innehåll och syfte.
- Eleven har ett rikt ordförråd och hen använder ett varierat och nyanserat språk.
- Eleven kan beakta och tillämpa rättskrivningsregleroch inlärda strukturer i egna texter.
- Eleven känner till olika textgenrer och förstår syftet med att skriva normriktigt.
- Eleven vet hur man publicerar eller delar texter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

14.6.3. Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.
Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna. Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i

anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.
Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6
genomförs elevhandledningen huvudsakligen som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Man kan också reservera lektioner för elevhandledning på det sätt som fastställs i läroplanen. Klassläraren ansvarar tillsammans med de övriga lärarna för elevhandledningen. Utöver den egna skolan och närmiljön kan även företag och andra samarbetsparter i den närmaste omgivningen fungera som lärmiljöer.
Elevhandledningen ska stödja eleverna att hitta och utveckla studiestrategier, stärka deras förmåga att ställa upp individuella mål och utvärdera hur målen nås samt bidra till att utveckla förmågan att lära sig. Handledningen ska hjälpa eleverna att tillägna sig olika färdigheter och metoder som behövs för att lära sig, arbeta, inhämta kunskap och hantera information i studierna. De ska också lära sig att identifiera läroämnenas särdrag samt att välja lämpliga inlärningsstrategier för varje läroämne. Handledningen ska stödja utvecklandet av elevernas sociala färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp.
Elevhandledningen ska utveckla färdigheter som behövs i livet och stärka elevernas positiva uppfattning om sig själva som elever. Eleverna ska vägledas att identifiera och värdesätta både sina egna och andras styrkor, förmågor och färdigheter. De ska stödjas att ta ansvar för sitt liv, sina studier, sina val och sin medverkan som aktiva medlemmar och aktörer i gruppen och närmiljön. Eleverna ska ges möjligheter att delta och påverka i skolgemenskapen och närmiljön, för att de småningom ska få en uppfattning om sina möjligheter att påverka i samhället.
Via elevhandledningen ska eleverna bekanta sig med yrken, arbetsplatser och näringsliv i den närmaste omgivningen. Syftet med eventuella studiebesök och exkursioner är att ge eleverna en bild av arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Genom besöken väcks också elevernas intresse för olika yrken.
Elevhandledningen ska stödja eleverna och vårdnadshavarna när det gäller att få information och göra val förknippade med studierna. De ska ha möjlighet till personliga handledningssamtal om studier och val och att få svar på olika frågor gällande lärande och skolgång.

Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat. Som en del av elevhandledningen skall eleven också bekanta sig med yrken och arbetsplatser i näromgivningen. Elevhandledningen genomförs som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan. Klasslärare tillsammans med de övriga lärarna ansvarar för elevhandledningen.

14.6.4. Främmande språk

Engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den.
I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.
Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.
Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.
Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

A-lärokurs i engelska i årskurs 3–6

I årskurs 3–6 ska alla elever få undervisning i minst två andra språk utöver modersmålet. Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett A2-språk (frivillig, lång lärokurs) eller B1-språk.
Undervisningen i A1- och A2-lärokursen i engelska har samma mål. Årsveckotimmarna i A2-språket fördelas på de olika årskurserna utan etappmål mellan årskurs 6 och årskurs 7.
Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av lek, sång, spel och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Eleven ges möjlighet att kommunicera på engelska t.ex. genom vänskolor, kontakter till internationella skolor i hemlandet, med familjer med internationell bakgrund och i klassen med varandra. Målet är att eleverna skulle använda engelska muntligt så mycket som möjligt under lektionerna. Prestationer kan samlas in på någon elektronisk plattform.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges

stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska från tidigare.

Eleven som behöver stöd kan få det i form av t.ex. stödundervisning, texterna som ljudfiler, längre tid för uppgifter. Stöd i förebyggande syfte är att föredra. Eleven som är snabbare eller kan engelska från tidigare kan t.ex. hjälpa andra i klassen, få utförligare och mer krävande eller helt skilda uppgifter.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 3–6

Bedömningen ska sporra och ge eleverna möjlighet att bli medvetna om sina kunskaper, att utveckla dem och att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion eller andra liknande utvärderingsverktyg kan användas vid bedömningen.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i engelska genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i A-lärokursen i engelska. För att studierna ska framskrida är det viktigt att bedömningen sker på många olika sätt och att den beaktar alla mål. Bedömningen ska rikta sig till samtliga innehåll. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

- leta fakta på nätet
- enkla kommunikationsövningar
- lyssna på olika typer av engelska

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

- skriva korta meddelande med hjälp av hjälpmede (t.ex.textmeddelande eller en tecknad serie)
- använda enkla ordlistor

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller

uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

- ordförråd: familjen, färgerna, numrorna 1-10, alfabetet, husdjur, skolord, hälsningsfraser, kroppen, hobbys, semester, länder och språk, transportmedel, månader, veckodagar, matord, servicestatus (till exempel, shopping, ge anvisningar.), kläder, yrken, tider
- strukturer: frågeord och fraser, presens och tredje person singularis -s, singular och pluralformer, a /an, kan / kan inte, adjektiv, prepositioner, tid
- grammatik: jämföra adjektiv, prepositioner, personliga pronomen och ägandeformer, den vanligaste typen av ord, det är/det finns, genitiver, identifiera några av de vanligaste regelbundna och oregelbundna verben

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K2
M4	I1	K2, K3
M5	I2	K1, K3
M6	I2	K1, K4, K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk

- Eleven känner till olika språk som används i omgivningen och av lokala företag i området.
- Eleven kan namnge några engelsktalande länder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hens närmiljö, vilka språk det talas mest i världen och hur utbrett det engelska språket är.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

- Eleven kan reflektera över sina egna erfarenheter (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga

- Eleven känner till språkliga likheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet

- Eleven känner till att det finns gott om material på engelska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hitta engelskspråkigt material	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans

- Eleven förstår målen för undervisningen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst

- Eleven ställer upp mål för sina språkstudier.
- Eleven känner till och kan använda enkla språkspel och online inlärningsmiljöer.
- Eleven kan använda självutvärdering och kamratrespons.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser

- Eleven kan göra enkla intervjuer med varandra och lär sig av varandra.
- Eleven kan svara på enkla frågor om teman som är bekanta för hen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation

- Eleven kan uttrycka enkla fraser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer

- Eleven kan uttala grundläggande ord.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad

- Eleven känner till några olika typer av texter i sin omgivning.
- Eleven förstår korta bekanta fraser och läser enkla texter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

- Eleven känner till ett grundläggande ordförråd och några av de vanligaste uttrycken.
- Eleven känner till grunderna i att producera olika typer av texter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk

i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

- uttnytja internet för att undersöka språklig mångfald
- jämföra språks likheter
- lyssna på skillnaden mellan brittisk och amerikansk engelska.
- kommunikationsövningar i vardagen

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

- kommunikationsstrategier (t.ex. artighet och intonation)
- använda ordlistor (även digitalt)
- kamratrespons

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

- repetition av åk 4; ordförråd och strukturer
- ordförråd: vetenskap och informationsteknik , service status, natur och miljö. (T.ex., shopping eller en restaurang konversation)
- strukturer: den vanligaste regelbundna och oregelbundna imperfektformerna, prepositioner, objekt former av personliga pronomen
- tal, enkla presentationer

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K2
M4	I1	K2, K3
M5	I2	K1, K3
M6	I2	K1, K4, K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk

- Eleven kan beskriva kända semestermåls kulturer och relaterade traditioner.
- Eleven kan namnge engelsktalande länder och berätta lite grundläggande information om dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hens närmiljö, vilka språk det talas mest i världen och hur utbrett det engelska språket är.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

- Eleven kan reflektera över sina egna erfarenheter (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga

- Eleven förstår att språk har gemensamma drag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet

- Eleven förstår att det finns gott om material på engelska och kan välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hitta engelskspråkigt material	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans

- Eleven förstår målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst

- Eleven ställer upp mål för sina språkstudier.
- Eleven kan använda olika hjälpmedel för att lära sig.
- Eleven kan använda olika typer av självutvärdering och karatutvärdering.
- Eleven känner till hur man på olika sätt kan lära sig.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser

- Eleven kan kommunicera smidigt om sina egna behov.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation

- Eleven kan delta i enkla diskussioner.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer

- Eleven kan uttala hela meningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad

- Eleven känner till olika typer av texter i sin omgivning
- Eleven förstår ord och uttryck relaterade till sin vardag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

- Eleven har ett grundläggande ordförråd och kan uttrycka sig enligt givna strukturer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att bekanta sig med språklig och kulturell mångfald och engelskans utbredning bl.a. på internet. Att fundera över sin egen språkliga och kulturella bakgrund. Att inhämta kunskap om språkets och kulturens betydelse för individen och samhället. Att träna artigt språkbruk i kommunikationssituationer. Att lyssna på olika språk, att se på olika sätt att skriva och att upptäcka hur ord lånas från ett språk till ett annat. Att reflektera över hur man kan göra om man endast har ringa kunskaper i ett språk.

- engelskans utbredning
- lära sig de vanligaste orden som skilljer sig mellan brittisk och amerikansk engelska
- lyssna på engelska (t.ex. från Indien, Sydafrika, Australien eller Jamaica)
- låneord
- kommunikationsövningar med artigt språkbruk

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans lära sig planera arbetet, att ge och ta emot respons och att ta ansvar. Att lära sig effektiva sätt att studera språk, t.ex. att aktivt ta i bruk nya ord eller strukturer i sitt eget sätt att uttrycka sig, öva sig att använda olika minnesstrategier och härleda nya ords betydelse på basen av kontexten. Att vänja sig vid att utvärdera sina språkkunskaper t.ex. med hjälp an den Europeiska språkportfolion.

- planera arbetet
- ge och ta emot kamratrespons
- uttnyttja digitala översättningsverktyg
- utvärdera sina spåkkunskaper

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att lära sig att lyssna, tala, läsa och skriva på engelska och att behandla olika teman som bl.a. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritidsintressen och fritidssysslor och om livet i engelskspråkiga miljöer. Teman ska också väljas tillsammans. Innehållet väljs med beaktande av elevernas dagliga omgivning, intressen och aktualitet och utgående från perspektivet jag, vi och vårt samhälle. Att använda språket för olika syften, som t.ex. att hälsa, be om hjälp eller uttrycka en åsikt. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter, som t.ex. kortare berättelser, skådespel, intervjuer och sångtexter. Att ge eleven möjlighet att träna mer krävande språksituationer. Att lära sig hitta engelskspråkigt material t.ex. i omgivningen, på nätet eller i bibliotek. Att välja texter och ämne med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att iaktta och flitigt träna uttal, betoning av ord, satsbetoning, talrytm och intonation. Att öva sig att känna igen engelskans fonetiska tecken.

- repetition av åk 4 och 5; ordförråd och strukturer
- tal, hålla dialoger eller presentationer samt återberätta längre texter med egna ord
- ordförråd: nationaliteter, språk, land, bostäder och olika typer av bostäder, stad, miljö och ekologi
- strukturer: presens och imperfekt, adverb, fördjupa kunskapen om prepositioner, genitiv, lära sig att känna igen perfekt och pluskvamperfekt, genitiv

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K2
M4	I1	K2, K3
M5	I2	K1, K3
M6	I2	K1, K4, K5, K6
M7	I3	K2, K4, K5, K7
M8	I3	K4
M9	I3	K2, K4
M10	I3	K4
M11	I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att lägga märke till den språkliga och kulturella mångfalden i den närmaste omgivningen och i världen samt engelskans ställning som ett globalt kommunikationsspråk

- Eleven kan beskriva engelsktalande länders kultur och historia.
- Eleven känner till engelsktalande länder och kan presentera grundläggande information om dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att gestalta den språkliga miljön	Eleven kan i huvuddrag beskriva hurudana språk det finns i hens närmiljö, vilka språk det talas mest i världen och hur utbrett det engelska språket är.

M2 motivera eleven att värdesätta sin egen språkliga och kulturella bakgrund och den språkliga och kulturella mångfalden i världen samt att bemöta människor fördomsfritt

- Eleven kan reflektera över sina egna erfarenheter (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina egna erfarenheter.

M3 vägleda eleven att lägga märke till vad som förenar respektive skiljer olika språk åt samt stödja utvecklingen av hens språkliga slutledningsförmåga

- Eleven uppfattar likheter och olikheter mellan engelskan och modersmålet (t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven uppfattar likheter och olikheter i t.ex. strukturer, ordförråd och betydelser mellan engelskan och modersmålet eller andra språk hen kan.

M4 handleda eleven att förstå att det finns gott om material på engelska och att välja innehållsmässigt och till svårighetsgraden lämpligt material som stödjer det egna lärandet

- Eleven kan hitta, producera och välja material.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hitta engelskspråkigt material	Eleven kan beskriva och hitta engelskspråkigt material som stödjer det egna lärandet.

M5 tillsammans gå igenom målen för undervisningen och skapa en tillåtande studieatmosfär, där det viktigaste är att budskapet går fram och att uppmuntra varandra att lära sig tillsammans

- Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målen för undervisningen och om hur man arbetar som grupp	Eleven kan beskriva målen för undervisningen och deltar i gemensamma arbetsuppgifter.

M6 handleda eleven att ta ansvar för sina språkstudier, uppmuntra hen att modigt öva sina kunskaper i engelska, också med hjälp av digitala verktyg, samt att pröva sig fram till vilka sätt att lära sig språk som passar hen bäst

- Eleven ställer upp mål för sina språkstudier.
- Eleven kan använda olika hjälpmedel för att lära sig.
- Eleven har ett grundläggande ordförråd för informationsteknik.
- Eleven kan använda självutvärdering och kamratrespons.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa upp mål för sina språkstudier och att hitta väl fungerande studiemetoder	Eleven ställer upp mål för sina språkstudier, övar sig i olika sätt att lära sig språk också med hjälp av digitala verktyg och utvecklar och utvärderar sina kunskaper.

M7 handleda eleven att öva sig i att kommunicera på olika sätt och i olika miljöer också genom att uppmuntra till fortsatt interaktion oberoende av avbrott och pauser

- Eleven kan kommunicera om olika aktuella teman.
- Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.

M8 uppmuntra eleven att med hjälp av olika slag av strategier hålla igång och utveckla en kommunikation

- Eleven kan tala och bli förstådd i vardagliga situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.1: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder mera sällan nonverbala uttryck. Måste ganska ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.

M9 stödja elevens kulturellt lämpliga språkbruk genom att erbjuda möjligheter att mångsidigt öva sig i sociala situationer

- Eleven har ett smidigt talspråk och ett bra uttal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.1: Eleven klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.

M10 handleda eleven att med hjälp av olika läs- och hörförståelsestrategier sätta sig in i talade och skrivna texter av varierande svårighetsgrad

- Eleven förstår tydligt och enkelt tal, kan följa korta samtal i bekanta situationer och i viktiga ämnen.
- Eleven förstår enkla och vardagliga texter samt förstår sammanhang i långa texter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en växande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

- Eleven har ett rikligt ordförråd och kan använda de viktigaste strukturerna.
- Eleven kan producera korta och enkla texter.
- Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

14.6.5. Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.
I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

"Vi rör på oss och tränar våra färdigheter tillsammans."
I årskurserna 3–6
ligger tyngdpunkten i undervisningen på att befästa och bredda de grundläggande motoriska färdigheterna samt stärka de sociala färdigheterna. En mångsidig undervisning som präglas av samspel och kommunikation stödjer lärandet, elevernas välbefinnande, deras utveckling mot självständighet och delaktighet samt ger beredskap för en aktiv livsstil. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i att planera och genomföra aktiviteter på ett ansvarsfullt sätt.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 3–6

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I gymnastikundervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena

samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap och ger möjlighet till uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

- Skolans utrymmen (t.ex. korridorer och trappor), närindrottsplatser och naturen utnyttjas.
- Lärmiljön för gymnastiken vidgas.
- Årstiderna tas i beaktande i gymnastikundervisningen.
- Trafiksäkerheten tas i beaktande.
- Motionsteknologin används som hjälpmedel.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 3–6

En uppmuntrande och accepterande atmosfär än en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevens individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att tydlighet präglar undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 3–6 ska särskild vikt fästas vid sådana grundläggande färdigheter som inverkar på hur eleverna kan delta i gemensamma aktiviteter.

- Rörelsefärdigheter utvecklas genom positiva idrottsupplevelser.
- Samarbetsförmågan utvecklas.
- Uppmuntrande och idrottsbefrämjande atmosfär med möjlighet till deltagande och framgång.
- Undervisningen stöder elevens välmående.
- Övningar på olika nivåer
- Utnyttjande av motionsteknologi
- Handleda eleverna till en rörlig livsstil.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 3–6

Eleverna ska genom uppmuntrande och handledande respons och bedömning motiveras att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig information om elevernas lärande och sätt att arbeta.
I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov samt stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Vid bedömningen observeras elevernas aktivitet och arbete. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i gymnastik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i gymnastik.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium.

Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.
I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.
I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

- utveckla de sensomotoriska färdigheterna (t.ex. via tafattlekar, gymnastik, musikgymnastik, bollspel och -lekar)
- snurra, gunga, stanna, väja, böja sig, sträcka sig, rulla, stå i upprätt ställning och stå i en ställning med huvudet nedåt
- gå, springa, ta långa språng, hoppa i rytm, hoppa, klättra, galoppera, glida och hoppa på ett ben
- hantera olika redskap (t.ex. studsa, dribbla med händer och fötter, kasta och fånga, slå och skjuta)

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

- uppföra sig vänligt mot alla
- vara ärlig
- ta hand om sina egna och gemensamma redskap
- ge arbetsro åt andra

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Ge eleverna möjlighet att:
- påverka lektionsinnehållet.
- få estetiska upplevelser.
- uttrycka sig med kroppen.
- känna trygghet genom rättvist bemötande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

- Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

- Eleven förbättrar sina sensomotoriska färdigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

- Eleven kan röra sig på ett mångsidigt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

- Eleven kan använda olika redskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

- Eleven kan simma 100m.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

- Eleven kan röra sig säkert i en trafikerad miljö.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

- Eleven kan uppföra sig väl, vara ärlig och ge arbetsro åt andra.
- Eleven kan lyssna på andra, vänta på sin tur och hjälpa andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

- Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i tävlingssituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

- Eleven deltar i planeringen av innehållet i lektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

- Eleven reflekterar över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt

bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.
I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.
I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

- förbättra sensomotoriska färdigheter med bland annat tafattlekar, gymnastik, musikgymnastik, bollspel och -lekar
- snurra, gunga, stanna, väja, böja sig, sträcka sig, rulla, stå i upprätt ställning och stå i en ställning med huvudet nedåt
- gå, springa, ta långa språng, hoppa i rytm, hoppa, klättra, galoppera, glida och hoppa på ett ben
- använda olika redskap genom att studsa, dribbla med händer och fötter, kasta och fånga, slå och skjuta.
- ta hand om sina egna och gemensamma redskap.

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

- uppföra sig väl mot alla
- vara ärlig
- ta hand om sina egna och gemensamma redskap
- ge arbetsro åt andra

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Ge eleverna möjlighet att:
- påverka lektionsinnehållet.
- få estetiska upplevelser.
- uttrycka sig med kroppen.
- känna trygghetgenom rättvist bemötande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

- Eleven är aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

- Eleven förbättrar sina sensomotoriska färdigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

- Eleven kan röra sig på ett mångsidigt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

- Eleven kan använda olika redskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

- Eleven kan simma 200m

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

- Eleven kan röra sig säkert i en trafikerad miljö.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

- Eleven kan uppföra sig väl, vara ärlig och ge arbetsro åt andra.
- Eleven kan lyssna på andra, vänta på sin tur och hjälpa andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

- Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i tävlingssituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

- Eleven deltar i planeringen av innehållet i lektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

- Eleven reflekterar över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt

bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.
I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.
I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

- förbättra sensomotoriska färdigheter med bland annat tafattlekar, gymnastik, musikgymnastik, bollspel och -lekar
- snurra, gunga, stanna, väja, böja sig, sträcka sig, rulla, stå i upprätt ställning och stå i en ställning med huvudet nedåt
- gå, springa, ta långa språng, hoppa i rytm, hoppa, klättra, galoppera, glida och hoppa på ett ben
- använda olika redskap genom att studsa, dribbla med händer och fötter, kasta och fånga, slå och skjuta
- utveckla de fysiska egenskaperna (t.ex. med skridskoåkning, skidning, bollspel, gymnastik med redskap, musik- och dansgymnastik)
- utveckla rörelsefärdigheter (t.ex. med redskapsbanor, friidrott, skridskoåkning, skidning, orientering och friluftsliv)
- utveckla uthålligheten (t.ex. bollspel, simning och genom att röra sig i terrängen under olika årstider)
- utveckla styrka (t.ex. med cirkelövningar, hopp, kast och genom att springa upp och ner för en backe eller trappor)
- utveckla snabbhet genom löpruscher (också som en del av spel och lekar), hopp, kast, språng och tävlingar

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

- uppföra sig vänligt mot alla
- vara ärlig
- ta hand om sina egna och gemensamma redskap
- ge arbetsro åt andra

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Ge eleverna möjlighet att:
- påverka lektionsinnehållet.
- få estetiska upplevelser.
- uttrycka sig med kroppen.
- känna trygghet genom rättvist bemötande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

- Eleven är aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

- Eleven förbättrar sina sensomotoriska färdigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

- Eleven kan röra sig på ett mångsidigt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

- Eleven kan använda olika redskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

- Eleven utvecklar sina fysiska egenskaper, rörelsefärdigheter samt sin uthållighet, styrka och snabbhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

- Eleven kan simma 50m med regelrätt simteknik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

- Eleven kan röra sig säkert i en trafikerad miljö.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

- Eleven kan uppföra sig väl, vara ärlig och ge arbetsro åt andra.
- Eleven kan lyssna på andra, vänta på sin tur och hjälpa andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

- Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i tävlingssituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

- Eleven deltar i planeringen av innehållet i lektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

- Eleven reflekterar över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas i hög grad av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som är lämpliga och trygga med tanke på elevernas utvecklingsstadium. Uppgifterna ska ge eleverna möjlighet att öva sig att iaktta och välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (t.ex. gymnastik ute i naturen och bollspel) samt att stärka sin balans- och rörlighetsförmåga och förmåga att hantera redskap med hjälp av mångsidiga motionsformer (t.ex. aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och olika idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Eleverna ska ges sådana kunskaper som förutsätts för att utöva motion och idrott.
I undervisningen väljs uppgifter där eleverna får träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka. I undervisningen används mångsidigt lekar, övningar och spel, som ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig och att få estetiska erfarenheter.
I gymnastikundervisningen väljs också uppgifter där eleverna får lära sig att utvärdera den egna funktionsförmågan. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 5.

- förbättra sensomotoriska färdigheter med bland annat tafattlekar, gymnastik, musikgymnastik, bollspel och -lekar
- snurra, gunga, stanna, väja, böja sig, sträcka sig, rulla, stå i upprätt ställning och stå i en ställning med huvudet nedåt
- gå, springa, ta långa språng, hoppa i rytm, hoppa, klättra, galoppera, glida och hoppa på ett ben
- använda olika redskap genom att studsa, dribbla med händer och fötter, kasta och fånga, slå och skjuta
- utveckla de fysiska egenskaperna (t.ex. med skridskoåkning, skidning, bollspel, gymnastik med redskap, musik- och dansgymnastik)
- utveckla rörelsefärdigheter (t.ex. med redskapsbanor, friidrott, skridskoåkning, skidning, orientering och friluftsliv)
- utveckla uthålligheten (t.ex. bollspel, simning och genom att röra sig i terrängen under olika årstider)
- utveckla styrka (t.ex. med cirkelövningar, hopp, kast och genom att springa upp och ner för en backe eller trappor)
- utveckla snabbhet genom löpruscher (också som en del av spel och lekar), hopp, kast, språng och tävlingar

I2 Social funktionsförmåga

I undervisningen väljs par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel som ökar den positiva gemenskapen och där eleverna lär sig att ta hänsyn till och hjälpa varandra, samt uppgifter där eleverna lär sig att ta ansvar för de egna handlingarna, gemensamma aktiviteterna och reglerna.

- uppföra sig vänligt mot alla
- vara ärlig
- ta hand om sina egna och gemensamma redskap

- ge arbetsro åt andra

I3 Psykisk funktionsförmåga

I undervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom gemensamma uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild.

Ge eleverna möjlighet att:
- påverka lektionsinnehållet.
- få estetiska upplevelser.
- uttrycka sig med kroppen.
- känna trygghet genom rättvist bemötande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva på olika gymnastikuppgifter och att träna enligt bästa förmåga

- Eleven är aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikuppgifter.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

- Eleven förbättrar sina sensomotoriska färdigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer, t.ex. i lekar och spel.

M3 handleda eleven att både stärka och anpassa sin balans- och rörelseförmåga på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

- Eleven kan röra sig på ett mångsidigt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltеten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan balansera och röra på sig i olika lärmiljöer.

M4 handleda eleven att både stärka och anpassa sin förmåga att hantera redskap på ett mångsidigt sätt genom att använda olika redskap i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika situationer

- Eleven kan använda olika redskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltеten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan hantera redskap i olika lärmiljöer.

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

- Eleven utvecklar sina fysiska egenskaper, rörelsefärdigheter samt sin uthållighet, styrka och snabbhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltеten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att träna sina fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 lära ut simkunnighet så att eleven kan röra sig i och rädda sig ur vattnet

- Eleven kan simma 50m på två olika sätt med regelrätt teknik.
- Eleven kan dyka 5m.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltеten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven har grundläggande simkunnighet (kan simma 50 meter på två olika sätt och dyka 5 meter under vattnet).

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt under gymnastiklektionerna

- Eleven kan röra sig säkert i en trafikerad miljö.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan ta hänsyn till eventuella faror under gymnastiklektionerna och försöker agera på ett säkert och sakligt sätt.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

- Eleven kan uppföra sig väl, vara ärlig och ge arbetsro åt andra.
- Eleven kan lyssna på andra, vänta på sin tur och hjälpa andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och arbetsfärdigheter	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

- Eleven kan behärska sina känslor och handlingar i tävlingssituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

- Eleven deltar i planeringen av innehållet i lektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

- Eleven reflekterar över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

14.6.6. Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.
I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.
Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

Läroämnets uppdrag i årskurs 4-6

I årskurserna 4-6
är historieundervisningens uppdrag att göra eleverna förtrogna med den historiska kunskapens natur, hur man söker historisk information och vilka grundbegrepp som används. Syftet är att väcka elevernas intresse och förståelse för historia och för betydelsen av mänsklig aktivitet. I undervisningen av innehållet som beskrivs i grunderna ska konkreta och upplevelsebaserade arbetssätt prioriteras.

- Eleven har utvecklat ett intresse för historia t.ex.genom intervjuer och släktforskning och tolka närhistoria via diskussioner, bilder och föremål.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 4–6

För att uppnå målen i läroämnet historia är det viktigt att prioritera interaktiva, upplevelsebaserade arbetssätt, till exempel att undersöka olika källor och att berätta och använda drama, lekar och spel. Målet är att stärka elevernas förmåga att läsa och tolka historiska texter och miljöer samt att öva sig att göra tolkningar både självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska lära sig att söka och använda historisk information, också med hjälp av digitala verktyg. Som läroämne går historia bra att integrera med andra läroämnen.

- stärka elevernas förmåga att läsa och tolka historiska texter och miljöer samt att öva sig att göra tolkningar både självständigt och tillsammans med andra.
- prioritera interaktiva, upplevelsebaserade arbetssätt t.ex. genom intervjuer, släktforskning, tolkning av närhistoria via diskussioner, bilder, texter,statistik och föremål,
- användning av dramapedagogik,konstfärdighetsämnen, lekar och spel för att levandegöra historia
- Museibesök, besök vid utgrävningar.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen får eleverna lära sig genom att undersöka. Eleverna ska uppmuntras att tolka, jämföra, dra slutsatser och tillämpa information både muntligt och skriftligt. För att eleverna ska förstå historietexterna ska läraren förklara de begrepp som förekommer.

- Undervisningen differientieras med hjälp av olika typers arbetssätt (t.ex. undersökningsuppgifter, ljudböcker, LL-material)
- Eleverna uppmuntras att arbeta i olika konstallationer (t.ex. individuellt, parvis och grupper)
- Eleverna deltar i planeringen av undervisningen och uppsättandet av sina egna mål
- I undervisningen utnyttjas olika verktyg (t.ex.kartor, lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel och olika tabeller)

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 4–6

I historieundervisningen ska bedömningen vara handledande och sporrande. Genom att ge respons strävar man efter att uppmuntra eleverna att undersöka olika historiska källor och göra sina egna tolkningar av dem. I bedömningen beaktas såväl elevens förmåga att uttrycka sig mångsidigt i tal och skrift som kompetens som eleven visat eller uttryckt på andra sätt. I bedömningen ska man särskilt fokusera på hur eleven tillämpar kunskap och utvecklar sitt historiska tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i historia genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i historia. Bedömningskriterierna kan även användas i bedömningen i de lägre årskurserna. Med tanke på studieframgången är det viktigt att på ett interaktivt sätt få möjlighet att undersöka historiska företeelser och leva sig in i historiska skeenden, men också att förstå den kulturella miljön, uppfatta tidsperspektiv samt förstå människans roll i historien och historiens betydelse för mänskligheten och för det egna livet i dag och i framtiden.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Förhistorisk tid och civilisationens uppkomst

Eleven får kunskap om människans liv i små populationer, brytningsskedet mellan jakt- och jordbrukskultur och civilisationens uppkomst.

- jakt- och samlarkulturer
- utvecklingen från jordbruks-och stadskulturer till högkulturer (t.ex. Mesopotamiens och Egyptens)
- betydelsefulla uppfinningar (t.ex. hjulet, skrivkonsten)

I2 Gamla tiden och arvet från antiken

Eleven studerar demokratins uppkomst i den grekiska världen och det romerska samhället. Tidsperioden granskas också utgående från bosättningen i Norden.

- antikens Grekland, dess samhälluppsuppbyggnad, kultur samt betydelse för demokratins födelse
- utvecklingen till storvälde under Alexander den store
- romerska imperiets uppgång och fall, samt den romerska kulturens inverkan på de erövrade områdena
- från stenåldern till järnåldern i Finland
    - Under handledning jämförelser till Vandas lokalhistoria under denna period

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M2	I1, I2	K1, K2, K4, K5, K7
M3	I1, I2	K1, K2, K4, K5, K6, K7
M4	I1, I2	K1, K2, K3
M5	I1, I2	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2	K2, K4, K7
M7	I1, I2	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I2	K1, K2, K4, K7
M9	I1, I2	K1, K2, K4
M10	I1, I2	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M11	I1, I2	K1, K2, K3, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

- Eleven har utvecklat ett intresse för historia (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven kan under handledning levandegöra historiska händelser (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska handledas att reflektera över sina erfarenheter, som ett led i självbedömningen.

M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor

- Eleven är medveten om att informationen baserar sig på historiska källor.
- Eleven kan under handledning söka historisk information från olika informationskällor.
- Eleven är medveten om att historia baserar sig på olika sorters källor och vad dessa olika källor kan berätta åt oss om det förflutna.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen historiska källor	Eleven kan under handledning söka historisk information i olika informationskällor.

M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt

- Eleven förstår skillnaden mellan fiktion och fakta och att en faktatext kan tolkas på olika sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.	Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.

M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp

- Eleven förstår att historiska händelser kan delas i olika epoker.
- Eleven känner igen de centrala indelningarna.
- Elevens förstår vad kronologiskt tänkande innebär.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kronologisk uppfattning	Eleven känner igen de centrala indelningarna i historiska epoker och kan ge exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.

M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar

- Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser

- Eleven känner igen orsaks- och sambandsförhållande mellan olika historiska företeelser och vilka förändringar dessa i sin tur lett till.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för orsakssammanhang i historia	Eleven känner igen och kan ge exempel på historiska orsakssammanhang.

M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor

- Eleven har en förståelse för att historiska händelser kan tolkas olika av olika människor eller grupper.
- Eleven förstår att en förändring inte alltid innebär det samma som framsteg.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring	Eleven kan beskriva förändringar och förklara varför en förändring inte är det samma som framsteg och kan utgående från några exempel beskriva förändringar som inte har haft samma innebörd för olika människor och grupper.

M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter

- Eleven kan under handledning ge exempel på företeelser som omspänner flera epoker.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven kan ge exempel på företeelser som omspänner flera epoker.

M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar

- Eleven förstår att en eller flera historisk händelser kan ge upphov till förändringar som i sin tur leder till nya historiska händelser.
- Eleven förstår att dessa händelser kan vara planerade eller slumpmässiga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven kan i stora drag beskriva förhållandet mellan orsak och verkan i historiska företeelser.

M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt

- Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara tolkningar	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.

M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet

- Eleven kan berätta och förklara en händelse eller företeelse ur olika människors synvinkel.
- Eleven kan under handledning leva sig in i människors tankesätt under olika tidsåldrar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan berätta och förklara en händelse eller företeelse ur olika människors synvinkel.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I3 Medeltiden

Eleven utforskar den medeltida världsbilden samt kulturella likheter och skillnader mellan öst och väst och hur de påverkat olika folkgrupper. Här behandlas också övergången till historisk tid i Finland och införlivandet med det svenska riket.

- kyrkans betydelse för den medeltida människans liv
- ståndssamhällets uppbyggnad och betydelse i olika delar av Europa och i Finland
- handelns betydelse i olika delar av Europa; till exempel Medelhavet och Östersjön
- svarta dödens betydelse för Europas befolkning och dess kultur, samt jämförelse med nutida epidemier (t.ex. med hjälp av statistik)
- Finland som en del av det svenska riket
    - Från historisk tid till medeltiden
- livet i Finland på medeltiden, på landsbygden och i städerna

I4 Nya tiden - ett brytningsskede

Eleven undersöker förändringar inom vetenskapen, konsten och människans föreställningar.

- förändringar i vetenskapen, konsten och i människornas tankesätt
- renässansens och upplysningstidens vetenskapsmän,konstnärer och nya tidens mest betydelsefulla uppfinningar
- upptäcktsfärderna och deras betydelse
- dåtida världen sedd ur både Europeisk och de nya kulturernas synvinkel

I5 Finland som en del av Sverige

Eleven fördjupar sig i utvecklingen i Finland på 1600–1700-talen.

- svenska stormaktens uppgång och fall, samt stormaktspolitikens betydelse för Finland som en del av det svenska riket
- samhälletsutvecklingen i Finland under den svenska tiden

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M2	I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5, K7
M3	I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5, K6, K7
M4	I3, I4, I5	K1, K2, K3
M5	I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I3, I4, I5	K2, K4, K7
M7	I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I3, I4, I5	K1, K2, K4, K7
M9	I3, I4, I5	K1, K2, K4
M10	I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M11	I3, I4, I5	K1, K2, K3, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

- Eleverna ska handledas att reflektera över sina erfarenheter, som ett led i självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleverna ska handledas att reflektera över sina erfarenheter, som ett led i självbedömningen.

M2 vägleda eleven att känna igen olika historiska källor

- Eleven kan under handledning söka historisk information i olika informationskällor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen historiska källor	Eleven kan under handledning söka historisk information i olika informationskällor.

M3 hjälpa eleven att inse att historisk information kan tolkas på olika sätt

- Eleven skiljer fakta från åsikter och förstår vikten av källkritik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.	Eleven kan skilja mellan fakta och tolkning.

M4 hjälpa eleven att förstå olika sätt att dela in historien i epoker och att använda därmed relaterade historiska begrepp

- Eleven känner igen de centrala indelningarna i historiska epoker och kan ge exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kronologisk uppfattning	Eleven känner igen de centrala indelningarna i historiska epoker och kan ge exempel på olika särdrag som kännetecknar samhällen under olika tider och epoker.

M5 hjälpa eleven att förstå motiv bakom människans handlingar

- Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 vägleda eleven att inse olika orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser

- Eleven känner igen och kan ge exempel på historiska orsakssammanhang och vilka förändringar dessa i sin tur lett till.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för orsakssammanhang i historia	Eleven känner igen och kan ge exempel på historiska orsakssammanhang.

M7 hjälpa eleven att identifiera förändringar i den egna familjens eller samhällets historia samt förstå hur samma förändringar har kunnat få olika innebörd för olika människor

- Eleven kan beskriva förändringar och förklara varför en förändring inte är det samma som framsteg
- Eleven kan utgående från några exempel beskriva förändringar som inte har haft samma innebörd för olika människor och grupper.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring	Eleven kan beskriva förändringar och förklara varför en förändring inte är det samma som framsteg och kan utgående från några exempel beskriva förändringar som inte har haft samma innebörd för olika människor och grupper.

M8 lära eleven att uppfatta historiska kontinuiteter

- Eleven kan ge exempel på företeelser som omspänner flera epoker.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå kontinuitet	Eleven kan ge exempel på företeelser som omspänner flera epoker.

M9 vägleda eleven att redogöra för orsaker till förändringar

- Eleven kan i stora drag beskriva förhållandet mellan orsak och verkan i historiska företeelser.
- Eleven förstår att dessa händelser kan vara slumpmässiga eller planerade.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beskriva förhållandet mellan orsak och verkan	Eleven kan i stora drag beskriva förhållandet mellan orsak och verkan i historiska företeelser.

M10 lära eleven förklara hur tolkningar kan ändras på grund av nya källor eller betraktelsesätt

- Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara tolkningar	Eleven kan utgående från några exempel förklara varför samma händelse eller företeelse kan tolkas på olika sätt.

M11 instruera eleven att förklara mänsklig aktivitet

- Eleven kan berätta och förklara en händelse eller företeelse ur olika människors synvinkel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan berätta och förklara en händelse eller företeelse ur olika människors synvinkel.

14.6.7. Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld. Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.
Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I
årskurserna 3–6
har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att uppmuntra och stödja elevernas strävan efter att skapa en egen identitet och livsåskådning.Det centrala i undervisningen är att stödja utvecklingen av elevernas etiska tänkande, kulturella färdigheter och förmåga att uttrycka sina åsikter och motivera dem.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Vid valet av arbetssätt är det med tanke på läroämnets mål viktigt att skapa en trygg och öppen psykisk och social lärmiljö, där varje elev upplever att hen blir hörd och respekterad. Eleven ska uppmuntras till självstyrt lärande. Den fysiska lärmiljön utvecklas så att den tar hänsyn till olika sätt att lära sig och arbeta och går lätt att förändra. De gemensamma undersökningarna och diskussionerna som leds av läraren berikas med konkreta aktiviteter, sagor, berättelser, lekar, musik, bildkonst och drama. I de konkreta aktiviteterna ska digitaliseringen i livsmiljön beaktas.

- Eleven kan sätta sig in i en annans situation och kan leva sig in i olika känslor, känselkort kan användas i undervisningen
- Utnyttjar AV-hjälpmedel och lärplattor vid mediepresentationer som eleven producerar
- Eleven fördjupar sig i olika kulturella verksamhetsformer i hembygden
- IKT-färdigheter utvecklas genom att man producerar egna verk (animationer, serier, video)
- Eleven övar sig i färdigheter om växelverkan och samarbete genom att göra olika projekt och grupparbeten

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs särskilt för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

- Den egna familjens festtraditioner (intervju, diskussioner hemma etc.)
- Eleven sätter sig in i en annans situation och lever sig in i olika känslor, känselkort kan användas i undervisningen.
- Eleven lär sig färdigheter som behövs för att uppnå gemensamma mål genom att fungera i en åldersintegrerad grupp.
- Eleven förstår värdet och betydelsen av sitt eget kulturarv.

Bedömning av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 3–6

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska uppmuntra eleven att studera och undersöka centrala källor och deras särdrag och att själv tolka dem. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunskaper som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i livsåskådningskunskap genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i livsåskådningskunskap.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

- att möta och respektera varandra
- rättvisa, frihet och ansvar
- jämlikhet, lycka och ett bra liv
- förklara och motivera egen synpunkt

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

- den egna identiteten
- den finländska identiteten

- kulturella minoriteter i Finland
- uttrycken jämlikhet, acceptens och förståelse
- skillnaden mellan att veta, att tro och att anta
- förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

- grunden för att leva tillsammans (t.ex. betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter)
- grunderna i FN:s deklaration om barnets rättigheter
- förhållandet till olika kulturer och livsåskådningar
- etiskt bedömande av företeelser och gärningar

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

- tidsbegrepp
- olika sätt att förklara världens uppkomst
- hur eget agerande påverkar det egna livet
- naturens och människans framtid samt hållbar utveckling
- motivera egna synpunkter i förhållande till en hållbar framtid

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K3, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I3	K1, K4
M4	I1, I2, I3	K3, K7
M5	I2, I3, I4	K2, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3	K2, K7
M9	I3	K2, K3
M10	I1, I2, I3, I4	K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

- Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

- Eleven kan urskilja argument i en diskussion.
- Eleven kan framföra en relevant motivering

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande

- Eleven kan uppfatta samband mellan olika företeelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att dra slutsatser	Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

- Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen

- Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur

- Eleven känner till olika livsåskådningar och kulturer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

- Eleven kan ställa upp mål för sina studier.
- Eleven kan sträva mot ställda mål.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

- Eleven kan reflektera över sin egen och andras livsåskådningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

- Eleven kan ge exempel på barnets rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

- Eleven kan beskriva saker som påverka dess omgivning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

- att möta och respektera varandra
- rättvisa, frihet och ansvar
- jämlikhet, lycka och ett bra liv
- förklara och motivera egen synpunkt

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

- den egna identiteten
- den finländska identiteten
- kulturella minoriteter i Finland
- uttrycken jämlikhet, acceptens och förståelse
- skillnaden mellan att veta, att tro och att anta
- förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder.

Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

- grunden för att leva tillsammans (t.ex. betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter)
- grunderna i FN:s deklaration om barnets rättigheter
- förhållandet till olika kulturer och livsåskådningar
- etiskt bedömande av företeelser och gärningar

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

- tidsbegrepp
- olika sätt att förklara världens uppkomst
- hur eget agerande påverkar det egna livet
- naturens och människans framtid samt hållbar utveckling
- motivera egna synpunkter i förhållande till en hållbar framtid

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K3, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I3	K1, K4
M4	I1, I2, I3	K3, K7
M5	I2, I3, I4	K2, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3	K2, K7
M9	I3	K2, K3
M10	I1, I2, I3, I4	K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

- Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

- Eleven kan urskilja argument i en diskussion.
- Eleven kan framföra en relevant motivering.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande

- Eleven kan uppfatta samband mellan olika företeelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att dra slutsatser	Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

- Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen

- Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur

- Eleven känner till olika livsåskådningar och kulturer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

- Eleven kan ställa upp mål för sina studier.
- Eleven kan sträva mot ställda mål.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

- Eleven kan reflektera över sin egen och andras livsåskådningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

- Eleven kan ge exempel på barnets rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

- Eleven kan beskriva saker som påverka dess omgivning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

- att möta och respektera olika synsätt
- rättvisa, frihet och ansvar
- tanke- religions- och livsåskådningsfrihet
- värde och norm
- jämlikhet, lycka och ett bra liv
- förklara och motivera egen synpunkt i förhållande till andras synpunkter

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

- den egna identiteten ur olika perspektiv
- den finländska kulturen
- kulturella minoriteter i Finland
- olika livs- och världsåskådningar
- uttrycken jämlikhet, acceptens och förståelse
- skillnaden mellan att veta, att tro och att anta
- världens kulturarv och dess värde
- förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

- grunden för att leva tillsammans (t.ex. betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati)
- FN:s deklaration om barnets rättigheter
- barnets rättigheter ur lokalt och globalt perspektiv
- förhållandet till olika kulturer och livsåskådningar
- etiskt bedömande av företeelser och gärningar utgående från deras kontext, syfte och följder

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

- tidsbegrepp
- sätt att förklara världen, dess uppkomst och utveckling
- hur eget agerande påverkar människors liv
- olika naturuppfattningar
- naturens och människans framtid samt hållbar utveckling
- motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K3, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I3	K1, K4
M4	I1, I2, I3	K3, K7
M5	I2, I3, I4	K2, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3	K2, K7
M9	I3	K2, K3
M10	I1, I2, I3, I4	K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

- Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp.
- Eleven kan analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

- Eleven kan urskilja argument och dess motiveringar i en diskussion.
- Eleven kan reflektera över hur relevanta egna och andras motiveringar är.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande

- Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att dra slutsatser	Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

- Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen

- Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv.
- Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur

- Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

- Eleven kan ställa upp mål för sina studier.
- Eleven kan sträva mot ställda mål och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

- Eleven kan uttrycka sin egen livsåskådning.
- Eleven kan lyssna på andras synpunkter angående livsåskådning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

- Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter.
- Eleven kan ge exempel på barnets rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

- Eleven kan beskriva några sätt att påverka sin omgivning på ett ansvarsfullt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Att växa till ett gott liv

Eleverna övar sig att möta andra och att respektera olika synsätt. De undersöker hur rättvisa tar sig uttryck i det dagliga livet. Man undersöker frihet och ansvar, i synnerhet tanke-, religions- och livsåskådningsfrihet. Man fördjupar sig i begreppen värde och norm. Eleverna reflekterar över jämlikhet, lycka och ett bra liv. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till andras.

- att möta och respektera olika synsätt
- rättvisa, frihet och ansvar
- tanke- religions- och livsåskådningsfrihet
- värde och norm
- jämlikhet, lycka och ett bra liv
- förklara och motivera egen synpunkt i förhållande till andras synpunkter

I2 Olika sätt att leva

Eleverna undersöker den egna identiteten ur olika perspektiv. I undervisningen fördjupar man sig i den finländska kulturen och kulturella minoriteter samt olika livs- och världsåskådningar. Man reflekterar över till exempel vad det innebär att vara jämlik, att acceptera, att förstå, att veta, att tro och att anta. Man fördjupar sig i världens kulturarv och inser dess värde. Eleverna övar sig att förklara och motivera sin synpunkt i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar.

- den egna identiteten ur olika perspektiv
- den finländska kulturen
- kulturella minoriteter i Finland
- olika livs- och världsåskådningar
- uttrycken jämlikhet, acceptens och förståelse
- skillnaden mellan att veta, att tro och att anta
- världens kulturarv och dess värde
- förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till olika kulturer och livsåskådningar

I3 Grunderna för ett gemensamt liv

Eleverna fördjupar sig i grunden för att leva tillsammans genom att undersöka till exempel betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati i såväl olika vardagliga situationer i det egna livet som i större omfattning. I undervisningen fördjupar man sig i barnets rättigheter och fundera på hur de förverkligas nära och fjärran. Man övar sig att etiskt bedöma gärningar utifrån deras kontext, syfte och följder. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till förutsättningarna för att leva tillsammans.

- grunden för att leva tillsammans (t.ex. betydelsen av överenskommelser, löften, rättigheter och skyldigheter, jämlikhet, fred och demokrati)
- FN:s deklaration om barnets rättigheter
- barnets rättigheter ur lokalt och globalt perspektiv
- förhållandet till olika kulturer och livsåskådningar
- etiskt bedömande av företeelser och gärningar utgående från deras kontext, syfte och följder

I4 Naturen och en hållbar framtid

Eleverna fördjupar sig i olika tidsbegrepp och sätt att förklara världen och reflekterar över hur de påverkar människors liv samt över olika uppfattningar som anknyter till dem. De undersöker olika naturuppfattningar, naturens och människans framtid samt hållbar utveckling. Eleverna övar sig att förklara och motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid.

- tidsbegrepp
- sätt att förklara världen, dess uppkomst och utveckling
- hur eget agerande påverkar människors liv
- olika naturuppfattningar
- naturens och människans framtid samt hållbar utveckling
- motivera egna synpunkter i förhållande till världsbilden och en hållbar framtid

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K3, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I3	K1, K4
M4	I1, I2, I3	K3, K7
M5	I2, I3, I4	K2, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3	K2, K7
M9	I3	K2, K3
M10	I1, I2, I3, I4	K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 skapa förutsättningar för eleven att utveckla sitt etiska tänkande och sporra eleven att tillämpa etiska principer ivardagliga situationer

- Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp.
- Eleven kan analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan förklara vissa centrala etiska begrepp och kan med hjälp av dem analysera vissa etiska situationer som hen mött i livet.

M2 handleda eleven att känna igen och bedöma ett argument och motiveringar till det

- Eleven kan urskilja argument och dess motiveringar i en diskussion.
- Eleven kan reflektera över hur relevanta egna och andras motiveringar är.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen och bedöma argument och motiveringar	Eleven kan urskilja argument och motiveringar till dem i en diskussion samt fundera över hur relevanta motiveringarna är.

M3 främja elevens förmåga att uppfatta samband mellan olika företeelser och att utveckla sitt tänkande

- Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att dra slutsatser	Eleven kan identifiera felaktiga slutsatser och korrigera sitt tänkande utgående från dem.

M4 vägleda eleven att ta ansvar för sig själv, andra människor och naturen

- Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om vad det innebär att ta ansvar	Eleven kan beskriva vad det innebär att ta ansvar för sig själv, andra och naturen och ge exempel ur det egna livet.

M5 vägleda eleven att lära känna Finlands, Europas och världens kulturarv och att förstå kulturell mångfald som fenomen

- Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv.
- Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan namnge och förklara vissa kulturella fenomen som ingår i Finlands, Europas och världens kulturarv. Eleven kan ge exempel på kulturell mångfald i gruppen eller samhället.

M6 stödja eleven att utveckla sin allmänbildning inom livsåskådning och kultur

- Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och begrepp	Eleven kan nämna viktiga särdrag i några livsåskådningar och kulturer.

M7 vägleda eleven att planera och utvärdera sitt eget lärande i livsåskådning

- Eleven kan ställa upp mål för sina studier.
- Eleven kan sträva mot ställda mål och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven kan ställa upp mål för sina studier, sträva mot dem och bedöma hur de nås både individuellt och i grupp.

M8 uppmuntra eleven att uttrycka sin livsåskådning och att lyssna på andras ställningstaganden i livsåskådningsfrågor

- Eleven kan uttrycka sin egen livsåskådning.
- Eleven kan lyssna på andras synpunkter angående livsåskådning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sociala färdigheter och förmåga att arbeta i grupp	Eleven uttrycker sina livsåskådningstankar på ett konstruktivt sätt och kan lyssna på andras synpunkter och ställningstaganden.

M9 vägleda eleven att bekanta sig med människorättsetiken som baserar sig på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter

- Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter.
- Eleven kan ge exempel på barnets rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och kan ge exempel på barnets rättigheter.

M10 uppmuntra eleven att ta initiativ och agera på ett ansvarsfullt sätt i sin omgivning

- Eleven kan beskriva några sätt att påverka sin omgivning på ett ansvarsfullt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om sätt att påverka	Eleven kan söka och beskriva några sätt att påverka på ett ansvarsfullt sätt.

14.6.8. Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.
Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.
Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3-6
ska undervisningen i matematik erbjuda upplevelser med vilkas hjälp eleverna kan tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att uttrycka sina matematiska tankar och lösningar på olika sätt och med olika hjälpmedel. Mångsidig problemlösning självständigt och i grupp samt jämförelse av olika sätt att lösa problem är centrala delar av undervisningen. Undervisningen i matematik ska befästa och bredda elevernas förståelse av talbegreppet och tiosystemet samt utveckla en flytande räknefärdighet.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 3–6

Undervisningen ska utgå från bekanta ämnen och problem som intresserar eleverna. Matematik ska fortsättningsvis studeras i en lärmiljö som präglas av konkretisering och olika hjälpmedel. Hjälpmedlen ska vara lätt tillgängliga. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna ska ha möjlighet att påverka valet av arbetssätt. Man arbetar både gemensamt och individuellt. Pedagogiska spel och lekar är ett viktigt arbetssätt som motiverar eleverna. Digitala verktyg och miniräknare används i undervisningen och studierna.

- Grupparbete
- Pararbete
- Självständigt arbete
- Lärarlett arbete
- Förutom matematikbok kan användas laborativt material, konkretiserande material och digitala program.
- Förutom i klassrumet kan uppgifter göras utanför klassrummet, t.ex. utomhus.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 3–6

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om kunskaperna är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Man ska reservera tillräckligt mycket tid för matematiklärandet och stödet ska vara systematiskt. Utvecklingen av elevernas kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp

kontinuerligt. Stödet ska ge eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper samtidigt som deras positiva attityd och självförtroende stärks. Eleverna ska erbjudas lämpliga konkreta hjälpmedel som stöd för lärandet samt möjligheter att själva komma till insikt och förstå. Varje elev ska ges möjlighet att öva tillräckligt.
Elever som behöver mera utmaningar ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer och genom att berika undervisningsinnehållet. Uppgifterna kan till exempel omfatta talens egenskaper, olika talföljder, geometri, kreativ problemlösning och matematiska tillämpningar.

I slutet av varje årskurs ska man göra en kartläggning av hela gruppens grundläggande färdigheter i matematik. Kartläggningen är ett pedagogiskt verktyg för att utvärdera om undervisningen har önskad effekt och utgör ett stöd för den fortsatta planeringen av gruppens undervisning i matematik. Kartläggningen kan också fungera som en objektiv grund för beslut om resursfördelning, eftersom den hjälper läraren att identifiera de elever som är i behov av stödåtgärder och vars matematiska färdigheter behöver utredas noggrannare.
Hjälpmedel som stöd för lärandet kan vara t.ex. hundraruta, sifferkort, tiobasmaterial eller digitala program.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 3–6

Under läsåret är den huvudsakliga uppgiften för bedömningen av lärandet att stödja och främja elevernas matematiska tänkande och kunskapsutveckling inom alla målområden. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och konstruktiv. Dessa stödjer eleverna att utveckla matematiska färdigheter och sporrar vid behov eleverna att försöka på nytt. Eleverna handleds att själva utvärdera sitt lärande och upptäcka sina styrkor. Responsen ska hjälpa dem att förstå vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur. Eleverna ska dessutom handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sin attityd till matematikstudierna.
Eleverna förutsätts att bättre än tidigare kunna uttrycka sitt matematiska tänkande i tal, skrift, med figurer och olika hjälpmedel. Föremål för bedömning är prestationssättet, hur korrekta lösningarna är och hur eleven tillämpar det som hen lärt sig.
Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

- jämföra och ordna tal 0-1000 och bråk
- matematik i vardagen
- enkla problemlösningsstrategier
- pröva olika lösningsmodeller
- enkel programmering i olika miljöer

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.
Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras

vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.
Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.
Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Talområde 0-10 000

- talens namn, jämförelse, talföljder
- matematiska termer i addition, subtraktion, multiplikation och division
- ental-tiotal-hundratal-tusental
- addition och subtraktion som huvudräkning
- addition och subtraktion med uppställning
- multiplikationstabellerna 0-10
- multiplikation med 10, 100 och 1000 som huvudräkning
- uppställning av multiplikation där den ena faktorn är < 10
- enkel division med och utan rest

Bråk

- tal i bråkform samt jämförelse av liknämniga och oliknämniga bråk

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

- talföljer med positiva heltal
- ekvationer där ena termen är obekant
- ekvationer där en faktor är obekant

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.
Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.
I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna. Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.
Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

- rep. av kvadrat, cirkel, rätblock, triangel och månghörningar
- area av rätblock
- kub, rätblock, klot, pyramid, cylinder
- rätvinklig-, trubbvinklig- och spetsvinkligtriangel

- omkrets av figurer med raka sidor
- introduktion av vinklar
- tidmätning och enhetsbyten; h, min, sek
- kalendern
- enkla enhetsbyten med; massa, längd, volym

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.
Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

- avläsa stapeldiagram
- avläsa tabeller

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I2	K1, K4
M10	I2	K1, K3, K6
M11	I4	K4, K5
M12	I4	K1, K3, K6
M13	I5	K4, K5
M14	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

- Eleven visar intresse för matematik och handleds att lita på sina egna matematiska lösningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

- Eleven kan jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal.
- Eleven förstår i någon mån sambandet mellan matematiken och vardagen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

- Eleven kan ställa och svara på frågor i enkla räkneoperationer och problemlösningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

- Eleven kan muntligt presentera sina lösningar med konkreta hjälpmedel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

- Eleven lär sig strategier för huvudräkning, mekaniskräkning och problemlösning.
- Eleven kan lösa enkla ekvationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

- Eleven kan tillsammans med andra uppskatta rimligheten av ett resultat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

- Eleven känner till de fyra räknesättens symboler och kan i viss mån använda sig av rätt terminologi.
- Eleven känner till och kan använda begrepp som används i vardagsmatematik, geometri och statistik.
- Eleven avläser och förstår tids- och måttenheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

- Eleven känner igen och kan namnge talen 0-10000.
- Eleven kan urskilja ental, tiotal, hundratal och tusental samt jämföra och ordna tal.
- Eleven känner igen positionssystemet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

- Eleven kan namnge tal i bråkform och kan jämföra liknämniga och oliknämniga bråk.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

- Eleven befäster räknesättens systematik samt sambandet mellan räknesätten.
- Eleven kan räkna additioner och subtraktioner med och utan uppställning.
- Eleven kan multiplikationstabellerna 0-10.
- Eleven kan räkna additioner och subtraktioner som huvudräkning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

- Eleven känner till de vanligaste plangeometriska figurerna och kropparna.
- Eleven kan beräkna omkrets på rektangel, kvadrat och triangel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

- Eleven kan använda olika redskap för längdmätning och kan mäta längd.
- Eleven känner till enheterna för volym och massa samt kan mäta dem med lämpliga mätredskap
- Eleven kan förvandla mellan intilliggande måttenheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

- Eleven kan sammanställa och avläsa stapeldiagram.
- Eleven kan avläsa enkla tabeller.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

- Eleven kan med hjälp göra enkel programmering.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

- jämföra och ordna tal 0-10000 och bråk
- matematik i vardagen
- samband mellan tal och räkneoperationer
- utveckla problemlösningsstrategier
- kodning och programmering

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.
Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.
Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.
Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Naturliga tal

- positionssystemet
- algoritmer för addition, subtraktion, multiplikation och division
- addition och subtraktion som huvudräkning och med uppställning
- multiplikationstabellerna 0-10
- multiplikation där den andra faktorn är tvåsiffrig
- division med uppställning och kort division
- räknesättens ordningsföljd
- uttryck med parenteser
- sambandet mellan räknesätten

Decimaltal

- tiondelar och hundradelar
- addition och subtraktion
- samband mellan bråk och decimaltal

Bråk

- addition och subtraktion av liknämniga bråk
- addition och subtraktion med decimaltal som huvudräkning och som uppställning

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

- talföljder med heltal
- ekvationer där en term är obekant
- ekvationer där en faktor är obekant
- ekvationer där täljaren eller nämnaren är obekant

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.
Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.
I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna. Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.
Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

- namn och egenskaper hos geometriska kroppar och plangeometriska figurer
- namnge och rita vinklar och månghörningar
- omkrets av månghörningar
- area av fyrhörningar
- rita och undersöka cirkeln
- rita och bestämma punkter i koordinatsystemets första kvadrant
- avläsa klockan och beräkna tid
- enhetsbyten med h, min, sek
- tidtabeller

- mätning och uppskattning av tid, massa, längd och volym
- enhetsbyten med mm, cm, m, km
- enhetsbyten med g, kg, ton
- symmetri och spegling i linje

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.
Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

- avläsa tabeller och diagram
- sammanställa stapeldiagram

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I2	K1, K4
M10	I2	K1, K3, K6
M11	I4	K4, K5
M12	I4	K1, K3, K6
M13	I5	K4, K5
M14	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

- Eleven visar intresse för matematik och eleven uppmuntras att reflektera över sina styrkor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

- Eleven kan jämföra och uppfatta samband mellan tal och räkneoperationer.
- Eleven kan återge räkneoperationer som verkliga situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

- Eleven kan formulera egna frågor och dra några slutsatser på basen av sina observationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

- Eleven kan muntligt presentera sina lösningar med hjälp av konkreta hjälpmedel och figurer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

- Eleven utvecklar en individuell strategi för huvudräkning och problemlösning samt befäster reglerna för mekanisk räkning.
- Eleven kan lösa ekvationer med en obekant variabel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

- Eleven kan i någon mån självständigt bedöma rimligheten i resultat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

- Eleven känner till de fyra räknesättens symboler och terminologi och kan använda dem på rätt sätt.
- Eleven känner till och kan namnge olika begrepp och symboler i samband med bråk och decimaltal.
- Eleven kan använda vanliga begrepp i samband med geometri, tid och måttenheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

- Eleven känner igen och kan namnge talen 0-100000.
- Eleven kan beskriva tal enligt tiosystemet samt jämföra och ordna tal.
- Eleven kan namnge tal i decimalform och benämna tiondelar och hundradelar.
- Eleven kan avrunda heltal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

- Eleven kan namnge och jämföra liknämniga och oliknämniga bråk samt addera och subtrahera liknämniga bråk.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

- Eleven har befäst räknesättens systematik och kan utnyttja sambandet mellan räknesätten.
- Eleven kan lösa huvudräkningsuppgifter inom det aktuella området.

- Eleven kan skriftligt räkna additioner, subtraktioner, multiplikationer och divisioner inom talområdet 0-100 000.
- Eleven behärskar multiplikationstabellerna 0-10.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

- Eleven kan namnge och beskriva plangeometriska figurer samt kroppar.
- Eleven kan utläsa och placera ut punkter i koordinatsystemets första kvadrant.
- Eleven känner till symmetri samt spegling i linje och punkt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

- Eleven kan mäta längd, volym och massa med lämpliga mätredskap samt ange resultaten i rätt måttenhet.
- Eleven kan beräkna omkrets och area av fyrhörningar.
- Eleven använder rätt måttenhet och kan göra enkla måttenhetsomvandlingar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

- Eleven kan sammanställa och avläsa linje och stapeldiagram.
- Eleven kan avläsa tabeller.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

- Eleven vet vad kodning och programmering är samt kan självständigt eller tillsammans med andra göra enkla programmerings uppgifter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

- jämföra och ordna reella tal, bråk och negativa tal
- samband mellan matematik och verklighet
- förstå och utnyttja sambandet mellan räknesätten
- befästa problemlösningsstrategier
- programmering i olika programmeringsmiljöer

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal.
Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.
Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.
Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Naturliga tal
- positionssystemet
- algoritmer
- addition, subtraktion, multiplikation och division som huvudräkning och med uppställning
- delbarhet
- räknesättens ordningsföljd

Negativa tal
- negativa tal på tallinjen
- tillämpning

Decimaltal
- tiondelar, hundradelar, tusendelar
- avrundning
- addition och subtraktion
- multiplikation och division där det andra talet är ett naturligt tal

Bråk
- förlängning och förkortning
- förvandlingar från bråkform till blandad form och vice versa
- addition och subtraktion med liknämniga
- multiplikation och division med tal < 10
- från bråk till procent

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

- talföljder med heltal, decimaltal och tal i bråkform
- ekvationer med heltal och decimaltal

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.
Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.
I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna. Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.
Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

- kroppar och plangeometriska figurer
- mäta och rita vinklar
- area av fyrhörningar och trianglar
- cirkelns delar
- skalor, förstoring och förminskning
- koordinatsystemets första och andra kvadrant

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.
Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

- tabeller och diagram
- största och minsta värde
- medelvärde
- introduktion av sannolikhet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I2	K1, K4
M10	I2	K1, K3, K6
M11	I4	K4, K5
M12	I4	K1, K3, K6
M13	I5	K4, K5
M14	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

- Eleven är intresserad av matematik och hen stöds att utveckla en positiv självbild.
- Eleven känner till sina styrkor och svagheter i ämnet samt kan i någon mån utnyttja styrkorna för att utveckla sitt kunnande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

- Eleven förstår sambandet mellan räknesätten och kan i viss mån utnyttja det för att kontrollera sina uträkningar.
- Eleven kan beskriva verkliga situationer matematiskt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

- .Eleven kan beskriva konkreta och abstrakta matematiska problem genom att göra påståenden om dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

- Eleven kan presentera sina lösningar muntligt och skriftligt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

- Eleven befäster olika strategier för huvudräkning och mekaniskräkning samt kan självständigt tillämpa några strategier vid problemlösning.
- Eleven kan lösa ekvationer med heltal och decimaltal med en obekant variabel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

- Eleven kan i någon mån bedöma hur ändamålsenlig lösningen är och hen kan uppskatta resultatet på förhand.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

- Eleven använder de fyra räknesättens symboler och terminologi på rätt sätt.
- Eleven använder adekvata begrepp i anknytning till geometri, bråk, decimaltal, tid- och måttenheter.
- Eleven övar att använda symboler och begrepp i samband med procent och statistik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

- Eleven känner igen och kan namnge reella tal samt jämföra och ordna dem.
- Eleven kan benämna heltal, tiondelar, hundradelar och tusendelar samt avrunda tal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

- Eleven kan förlänga och förkorta bråk samt addera och subtrahera tal i bråkform och blandad form.
- Eleven kan utföra enkla additioner och subtraktioner med negativa tal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

- Eleven kan skriftligt räkna additioner, subtraktioner, multiplikationer och divisioner inom talområdet 0-1 000 000.
- Eleven kan lösa huvudräkningsuppgifter inom det aktuella området.
- Eleven utvecklar fungerande strategier för huvudräkning och problemlösning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

- Eleven kan skriftligt räkna additioner, subtraktioner, multiplikationer och divisioner inom talområdet 0-1 000 000.
- Eleven kan lösa huvudräkningsuppgifter inom det aktuella området.
- Eleven utvecklar fungerande strategier för huvudräkning och problemlösning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

- Eleven känner till de vanligaste mätredskapen och kan använda dem för att fastställa längd, vikt och volym.
- Eleven kan räkna omkrets och area på fyrhörningar och trianglar.
- Eleven kan göra måttenhetsförvandlingar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

- Eleven kan sammanställa och avläsa tabeller och diagram.
- Eleven kan räkna medelvärde.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

- Eleven känner till olika programmeringsspråk och har idéer för vad hen kan programmera.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande

Eleverna utvecklar sin förmåga att finna likheter, skillnader och mönster. De fördjupar sin förmåga att jämföra, klassificera och ordna, systematiskt söka alternativ samt upptäcka orsakssammanhang och samband i matematiken. Eleverna planerar och utarbetar datorprogram i en visuell programmeringsmiljö.

- jämföra och ordna reella tal, bråk, negativa tal och procent
- samband mellan matematiska språket och vardagsspråket
- självständigt och tillsammans undersöka och pröva olika strategier för problemlösning.
- programmering av enkla fungerande program

I2 Tal och räkneoperationer

Elevernas förståelse av tiosystemet fördjupas och förankras. De utvecklar sin uppfattning om talens uppbyggnad, samband och delbarhet genom att undersöka och klassificera tal. Eleverna övar sig att utföra grundläggande räkneoperationer som huvudräkning. De övar additions- och subtraktionsalgoritmer och försäkrar sig om att de behärskar dem. Förståelsen av begreppet multiplikation förankras och eleverna lär sig multiplikationstabellerna 6–9. Man försäkrar sig om att eleverna kan multiplikationstabellerna 1–10. Eleverna övar multiplikationsalgoritmen och försäkrar sig om att de kan den. Begreppet division studeras vid både innehålls- och delningsdivision. Eleverna övar att dividera en talenhet i taget. Räkneoperationernas egenskaper och sambanden mellan dem utnyttjas.
Eleverna handleds att avrunda tal och använda överslagsräkning för att lära sig att bedöma storleksordningen av ett resultat. Alla räkneoperationer övas i mångsidiga situationer med olika konkreta hjälpmedel.

Begreppet negativt tal introduceras och talområdet utvidgas med negativa heltal. Eleverna lär sig begreppet bråk och övar de grundläggande räkneoperationerna med bråk i olika situationer. I multiplikation och division används naturliga tal. Eleverna utforskar decimaltal som en del av tiosystemet och övar grundläggande räkneoperationer med decimaltal. Eleverna gör sig förtrogna med begreppet procent. De utvecklar en förståelse för procenttal och –värde och övar sig att beräkna dem i enkla situationer. Sambanden mellan bråk, decimaltal och procent utnyttjas.

Heltal
Naturliga tal
- algoritmer
- addition, subtraktion, multiplikation och division
- räknesättens ordningsföljd

Negativa tal
- addition och subtraktion
- tillämpning

Decimaltal
- tiondelar, hundradelar, tusendelar
- avrundning
- addition och subtraktion
- multiplikation och division

Bråk
- förlängning och förkortning
- förvandlingar från bråkform till blandad form och vice versa
- addition och subtraktion med liknämniga samt oliknämniga bråk
- multiplikation och division av tal i bråkform och blandad form
- från bråk till procent

Procent
- beräkna procent
- procent av ett tal

I3 Algebra

Eleverna undersöker mönster i talföljder och fortsätter en talföljd enligt en regel. De introduceras i begreppet obekant, undersöker ekvationer och söker lösningar till ekvationer genom slutledning och prövning.

- talföljder med reella tal
- ekvationer med heltal och decimaltal

I4 Geometri och mätning

Eleverna bygger, ritar, undersöker och klassificerar kroppar och figurer. Kropparna klassificeras som cylindrar, koner och övriga kroppar. Eleverna undersöker närmare rätblock, cylindrar och koner med cirkulär basyta samt pyramider. Plana figurer indelas i månghörningar och andra figurer och deras egenskaper undersöks. Eleverna utforskar närmare trianglar, fyrhörningar och cirklar. De lär sig begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel. Eleverna övar sig att rita, mäta och klassificera vinklar.
Eleverna granskar symmetri i förhållande till en rät linje. Eleverna handleds också att iaktta rotations- och förskjutningssymmetri i omgivningen, till exempel inom konst.
I koordinatsystemet behandlas först den första kvadranten och därefter de övriga kvadranterna. Eleverna undersöker begreppet skala och använder skalor för att förstora och förminska. De handleds i att använda skalor vid kartläsning.
Eleverna övar sig att mäta och man fäster deras uppmärksamhet vid mätningens noggrannhet, vid bedömningen av mätresultatet och vid att mätningen kontrolleras. Eleverna mäter och

beräknar omkretsen och arean av olika figurer och volymen av rätblock. De vägleds att förstå hur ett enhetssystem är uppbyggt. Eleverna tränar enhetsbyten genom att använda de vanligaste måttenheterna.

- vinklar
- vinkelsumma i fyrhörningar och trianglar
- area och volym av rätblock
- skalor
- förminskning och förstoring
- koordinatsystemet

I5 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Elevernas förmåga att systematiskt söka information om intressanta ämnen utvecklas. Informationen registreras och presenteras med hjälp av tabeller och diagram. Av statistiska nyckeltal behandlas största och minsta värde, medelvärde och typvärde.
Eleverna undersöker sannolikhet utgående från vardagliga situationer genom att resonera sig fram till om en händelse är omöjlig, möjlig eller säker.

- tabeller och diagram
- största och minsta värde, medelvärde och typvärde
- sannolikhet i praktiken

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K3
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M8	I2	K1, K4
M9	I2	K1, K4
M10	I2	K1, K3, K6
M11	I4	K4, K5
M12	I4	K1, K3, K6
M13	I5	K4, K5
M14	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 bibehålla elevens inspiration och intresse för matematik samt stödja elevens positiva självbild och självförtroende

- Eleven visar intresse för matematikens olika delområden och hen vågar pröva olika lösningar.
- Eleven kan använda sina styrkor föra att utveckla sina kunskaper och färdigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att uppfatta samband i det som hen lär sig

- Eleven kan utnyttja sambandet mellan tal och räknesätt för att lösa matematiska problem.
- Eleven kan se sambandet mellan matematiken och den reella värden och förstår sambandet mellan vardagsspråket och det matematiska språket.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Samband mellan saker man lärt sig	Eleven uppfattar och ger exempel på samband mellan saker som hen lär sig

M3 handleda eleven att utveckla sin förmåga att ställa frågor och dra motiverade slutsatser utifrån sina observationer

- Eleven kan ställa frågor och dra slutsatser i samband med räkneoperationer och problemlösning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ställa frågor och slutledningsförmåga	Eleven kan presentera matematiskt intressanta frågor och slutledningar.

M4 uppmuntra eleven att presentera sina lösningar och slutledningar för andra med konkreta hjälpmedel, figurer, muntligt och skriftligt, även med hjälp av digitala verktyg

- Eleven uttrycker sina tankar och kan beskriva sina lösningar och slutsatser på olika sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att presentera lösningar och slutledningar	Eleven presenterar sina lösningar och slutledningar på olika sätt.

M5 handleda och stödja eleven i utvecklingen av förmågan att lösa problem

- Eleven har utvecklat fungerande strategier för huvudräkning och mekaniskräkning.
- Eleven utnyttjar olika strategier och tankeprocesser för att lösa matematiska problem.
- Eleven kan lösa olika ekvationer med en obekant variabel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsfärdigheter	Eleven kan använda olika strategier vid problemlösning.

M6 handleda eleven att utveckla förmågan att bedöma hur ändamålsenlig en lösning är och om resultatet är rimligt

- Eleven kan uppskatta resultatet i förväg och bedöma hur ändamålsenlig lösningen är.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma en lösning	Eleven kan i regel bedöma en lösnings ändamålsenlighet och ett resultats rimlighet.

M7 handleda eleven att förstå och använda matematiska begrepp och symboler

- Eleven har befäst symboler och terminologi för de fyra räknesätten.
- Eleven använder rätt begrepp och symboler i samband med geometri, bråk, decimaltal, procent, statistik, tid och måttenheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse och användning av matematiska begrepp	Eleven använder i regel rätta begrepp och symboler.

M8 stödja och handleda eleven att förstärka och bredda förståelsen av tiosystemet

- Eleven förstår principen för tiosystemet samt kan benämna reella tal och talens delar.
- Eleven kan benämna, jämföra och avrunda reella tal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av tiosystemet	Eleven behärskar tiosystemets princip också vid räkning med tal i decimalform.

M9 stödja eleven att utveckla talbegreppet till positiva rationella tal och negativa heltal

- Eleven kan addera, subtrahera, multiplicera och dividera tal i bråkform och blandad form.
- Eleven kan addera och subtrahera negativa tal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven kan använda positiva rationella tal och negativa heltal.

M10 handleda eleven att uppnå flytande räknefärdigheter både i huvudräkning och skriftligt genom att utnyttja räkneoperationernas egenskaper

- Eleven kan tillämpa de fyra räknesätten och räkna med dem.
- Eleven räknar huvudräkning och mekanisk räkning samt löser problem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Räknefärdigheter och att utnyttja de grundläggande räkneoperationernas egenskaper	Eleven räknar relativt obehindrat i huvudet och skriftligt.

M11 handleda eleven att observera och beskriva geometriska egenskaper hos kroppar och figurer samt introducera eleven i geometriska begrepp

- Eleven kan namnge figurer och kroppar samt se likheter och skillnader .
- Eleven kan mäta och rita vinklar samt beräkna vinkelstorlekar i trianglar och fyrhörningar.
- Eleven kan bestämma arean av trianglar och fyrhörningar samt beräkna volymen av rätblock.
- Eleven kan avläsa skalor samt kan göra förminskningar och förstoringar.
- Eleven kan rita och avläsa punkter i koordinatsystemets alla kvadranter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geometriska begrepp och förmåga att observera geometriska egenskaper	Eleven kan klassificera och identifiera kroppar och figurer. Eleven kan använda skalor samt känner igen symmetriska figurer i förhållande till räta linjer och punkter.

M12 handleda eleven att uppskatta storleken av ett mätobjekt, välja lämpliga mätredskap och lämplig enhet samt bedöma mätresultatets rimlighet

- Eleven kan självständigt välja lämpligt mätredskap, mäta och bedöma rimligheten i resultatet.
- Eleven kan göra måttenhetsförvandlingar.
- Eleven kan bestämma arean av trianglar och fyrhörningar samt beräkna arean och volymen av rätblock.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att mäta	Eleven kan välja ett lämpligt mätredskap, mäta och bedöma mätresultatets rimlighet. Eleven kan beräkna areor och volymer. Eleven behärskar de vanligaste måttenhetsomvandlingarna.

M13 handleda eleven att utarbeta och tolka tabeller och diagram samt använda statistiska nyckeltal samt erbjuda eleven upplevelser om sannolikhet.

- Eleven kan sammanställa och avläsa olika tabeller och diagram.
- Eleven kan räkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att göra och tolka tabeller och diagram	Eleven kan göra en tabell utgående från ett material samt tolka tabeller och diagram. Eleven kan beräkna medelvärdet och bestämma typvärdet.

M14 inspirera eleven att utarbeta instruktioner som datorprogram i en visuell programmeringsmiljö

- Eleven vet hur man programmerar och kan programmera utgående från egna eller gemensamma idéer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuell programmering	Eleven kan programmera ett fungerande program i en visuell programmeringsmiljö.

14.6.9. Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.
Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.
Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.
Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social

och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.
Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter.
Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.
Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i åk 3-6

I årskurserna 3–6
har undervisningen som särskilt uppdrag att utveckla elevernas uttrycks- och kommunikationsförmåga, läs- och skrivfärdigheter samt läs- och skrivstrategier och att vidga elevernas textvärld. Eleven ska handledas att på ett ändamålsenligt, tryggt och ansvarsfullt sätt ta del av allt mer mångsidiga kommunikationssituationer, även multimediala, samt att tolka, producera och analysera allt mer multimodala texter som en del av förmågan att lära sig. Samtidigt som eleven utvecklar sina språkliga färdigheter och reflekterar över betydelser i texter utökas kunskapen om språk, litteratur, medier och övrig kultur. Målet för undervisningen är att väcka elevens intresse och ge redskap för att göra språkliga iakttagelser, utveckla ett läsintresse och för att uttrycka sig på olika sätt. Undervisningen ska även erbjuda läs- och språkupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnen.

Målet för lärmiljön är att den ska vara språkligt stimulerande och social. Elevernas åsikter ska värdesättas och de ska ha möjlighet att både undersöka och producera texter. Eleverna ska få arbeta individuellt och i grupp. Texterna och böckerna ska vara varierande och elevens nivå ska tas i beaktande. Modersmål och litteratur ska innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Eleven ska vara en aktiv del av läroprocessen. Målet är att innehållsområdena integreras med varandra där process- och projektarbete är naturliga arbetssätt.Undervisningen ska berikas med

kommunikativa övningar samt drama. Drama och litteraturundervisning ska användas som verktyg i andra läroämnen.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

Eleven ska stödjas i sin språkliga utveckling. Fokus ska ligga på att mångsidigt utveckla och fördjupa läs- och skrivfärdigheten. Eleven ska uppmuntras att öka sitt ordförråd, lära sig nya begrepp, klä sina tankar i ord samt förbättra sina kommunikativa färdigheter. Eleven ska uppmuntras till läsning av olika genrers texter i enligthet med sin färdighetsnivå. Eleven ska stödjas i att använda läsförståelsestrategier, utveckla sin studieteknik samt indentifiera sina styrkor.Eleven ska få utveckla sin rättstavningsförmåga. Eleven ska få stöd i att producera och bygga upp texter. Eleven ska få arbeta individuellt ochi i grupp. Lärmiljön ska vara språkligt stimulerande och social. Även språkligt begåvade elever ska få möjlighet att utveckla sina färdigheter i modersmål och litteratur. Vid val av texter och arbetssätt ska jämlikhet bland elever och jämställdhet mellan könen beaktas.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3-6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.
Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modermål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i ifrågavarande lärokurs. Bedömningen i årskurs 3–6 ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska

uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursens uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3-6
är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lär sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

I årskurserna 3-6
är det specifika uppdraget för undervisningen i svenska och litteratur att befästa elevens kommunikativa färdigheter, förmåga att lär sig, läsintresse och en flytande läs- och skrivfärdighet. I funktionella sammanhang, då eleverna tolkar och producerar texter, övar de sig även i att laborera med språkliga strukturer och litteratur ur olika perspektiv. Eleverna läser allt längre texter och hela verk och delar med sig av sina läserfarenheter.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är en språkligt stimulerande och social lärmiljö, där elevernas åsikter värdesätts och där det finns möjlighet att undersöka och producera texter individuellt och gemensamt, också med hjälp av kommunikationsteknik. Varierande texter och böcker som eleverna själva valt och som intresserar dem ska användas i undervisningen. Elevernas läsupplevelser ska breddas. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att eleverna har möjlighet att arbeta tillsammans och dela med sig av erfarenheter och så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete. De kommunikativa färdigheterna och färdigheterna i drama fördjupas både med hjälp av övningar i kommunikation och drama och genom att framträda för andra. Drama och litteraturundervisning ska integreras i undervisningen i andra läroämnen.

- Eleven ska vara en aktiv del av sin läroprocess i modermål och litteratur
- Lärmiljön ska vara språkligt stimulerande och social
- Lärmiljön ska uppmana eleven att både undersöka och producera texter
- Eleven ska få arbeta på varierande sätt t.ex. individuellt, grupparbete, med dator
- Lärmiljön ska stimulera till process- och projektarbete
- Modersmål och litteratur integreras med övriga ämnen i skolan tex. bildkonst, omgivninglära

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3–6

Målet är att stödja elevens språkliga utveckling, utveckla flytande läs- och skrivfärdigheter samt fördjupa läsfärdigheten och läsförståelsen. Eleven ska stödjas att utvidga sitt ordförråd, tillägna sig begrepp, klä sina tankar i ord och utveckla sina kommunikativa färdigheter. Varje elev ska uppmuntras att läsa litteratur och andra texter i enlighet med sin färdighetsnivå och handledas att tillämpa läsförståelsestrategier, utveckla lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleven ska ges både modeller och gemensamt och individuellt stöd för att utveckla rättstavningsförmågan samt förmågan att producera och bygga upp texter. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att läsa och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten väljs med syfte att uppnå jämlikhet bland eleverna och jämställdhet mellan könen.

- Eleven ska få rätt och tillräcklig stöd i att mångsidigt utveckla och fördjupa läs- och skrivfärdigheten
- Eleven ska stödas i att utvidga och förbättra sina kommunikativa färdigheter i tal, text och digitalaverktyg

- Eleven ska utveckla sin studieteknik samt identifiera sina styrkor i modersmål och litteratur
- Eleven ska ha tillgång till lämplig litteratur och texter
- Begåvade elever ska få utmaningar och möjligheter att utveckla sina färdigheter i modermål och litteratur

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 3-6

Bedömningen och återkopplingen som baserar sig på den ska vara mångsidig, konkret och utveckla förmågan att lära sig. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Den ska grunda sig på en mångsidig dokumentering av hur elevens språkliga färdigheter och förmåga att producera och tolka texter utvecklats och på elevens kunskaper om språket, litteraturen och annan kultur.
Eleven ska öva sig att utvärdera egna och andras arbeten, presentationer och alster. Mångsidig, analytisk bedömning som stödjer lärandet hjälper eleven att bli medveten om sina kunskaper, färdigheter och arbetsprocesser och ger eleven verktyg att utveckla dem. Ett viktigt mål är att eleven läser frivilligt, vilket stöds och bedöms i relation till respektive elevs läs- och skrivfärdigheter.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i läroämnet modermål och litteratur genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i ifrågavarande lärokurs. Bedömningen i årskurs 3–6 ska fokusera på grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i modersmål och litteratur och de arbetsprocesser och lärstrategier som de bygger på.

- Bedömningen ska vara naturlig, kontinuerlig, mångsidig, konkret och den ska utveckla elevens förmåga att förbättra sina kunskaper och färdigheter i modersmål och littertur
- Bedömningen ska beakta elevens framsteg och utveckling i att kommunicera, tolka texter, producera texter och förstå språk samt litteratur och kultur

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

- att agera i olika kommunikationssituationer
- mångsidigt arbete i grupp
- uttrycka sina åsikter
- att ge och få feedback: läsa andra elevers texter, läsning i par och i grupp
- drama (arbetssätt: mim, improvisation, ansiktsuttryck, poséer, ljud)
- behandling av olika teman och litterära uttryck på en mängd olika sätt (t.ex. heta stolen, rollspel,olika uppträdanden och presentationer)

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera

med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.
Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).
Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

- läsa och lyssna på olika typer av texter: skönlitterära texter, fakta- och medietext.
- reflektera över den egna läsfärdigheten
- olika strategier för läsförståelse: titel, underrubrik, bild
- ordklasser (t.ex. plocka ut ordklasser från lästa och självproducerade texter)
- verbböjning (tempus och pronomen)
- söka information från olika källor (utöver läromedel även Internet, facklitteratur, tidningar och tidskrifter, samarbete med bibliotek)
- begreppen synonym och ordspråk
- stärka stoff som lärts in under årskurs två; litteraturbegrepp som t.ex. huvudperson och händelseplats
- nya begrepp: berättare, motiv och tematik

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.
Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.
Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

- fiktiva texter och faktatexter (t.ex. berättelse, serier, dikter)
- skriva för hand och digitalt
- skriva texter tillsammans
- sammansatta ord
- använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning
- känna igen huvudsats och bisats
- producera texter steg för steg; från idé till publicering

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna

med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

- språkets variation enligt situation och textinnehåll
- att hitta intressant läsning och öva informationssökning, samarbete med bibliotek
- kultur- och medieupplevelser (t.ex. barnteater, konserter, utställningar, muséer, filmer)
- den egna kulturen och traditioner (t.ex. skolans gemensamma morgonsamlingar, tema- och festdagar)
- skolans kulturevenemang (t.ex. genom att planera en gemensam tillställning)
- läsa och diskutera finländsk och svensk litteratur

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K4, K7
M4	I1	K1, K2, K3, K4
M5	I2	K1, K4, K5
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M9	I3	K1, K2, K4, K7
M11	I3	K1, K4, K5
M14	I4	K2, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

- Eleven tar hänsyn till andra och fungerar på ett konstruktivt sätt i olika interaktiva situationer och kommunikationsmiljöer.
- Eleven uttrycker sina egna idéer och åsikter och övar argumentering.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

- Eleven är medveten om sin egen och andras roll i gruppen.
- Eleven tar ansvar för grupparbeten och den gemensamma processen.

- Eleven förstår hur man själv påverkar gruppandan och -arbetet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

- Eleven kan uttrycka sig själv mångsidigt.
- Eleven kan ge uttryck för sina idéer och åsikter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

• Eleven kan ge och ta emot konstruktiv feedback.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

- Eleven har utvecklat en flytande läsning och kan reflektera över sin egen läsförmåga.
- Eleven kan läsa olika texter och kan använda olika lässtrategier.
- Eleven har förmåga att dela sina läsupplevelser med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

- Eleven känner till olika strategier för läsförståelse.
- Eleven har utökat sitt ord- och begreppsförråd.
- Eleven kan hitta information från olika källor.
- Eleven kan bedöma tillförlitligheten i texter och källor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

- Eleven har förmåga att producera berättande, beskrivande och ledande texter i olika kommunikationsmiljöer.
- Eleven kan dela sina erfarenheter, synpunkter, tankar och åsikter.
- Eleven klarar av att granska och utvärdera sin egen text.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

- Eleven har insikt i skillnader mellan tal- och skriftspråk.
- Eleven har förkovrat sina färdigheter i rättstavning.
- Eleven behärskar grunderna i processkrivning.
- Eleven kan skriva för hand och med dator.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

- Eleven har förstärkt sin språkliga medvetenhet.
- Eleven läser mångsidig och åldersenlig litteratur samt utnyttjar bibliotek.
- Eleven kan ta del av och reflektera kring kulturella upplevelser.
- Eleven är bekant med traditioner och sin egen kulturella identitet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

- att agera i olika kommunikationssituationer
- mångsidigt arbete i grupp
- att uttrycka sina åsikter; korta debattartiklar, drama
- att ge och få feedback: läsa andra elevers texter, läsning i par och i grupp
- drama (t.ex. mim, improvisation, ansiktsuttryck, poséer, ljud).
- behandling av olika teman och litterära uttryck på en mängd olika sätt (t.ex. heta stolen, rollspel,olika uppträdanden och presentationer).

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.
Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).
Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

- läsa och lyssna på olika typer av texter: skönlitterära texter, fakta- och medietext
- reflektera över sin egen läsfärdighet
- olika strategier för läsförståelse: titel, underrubrik, bild, sammanfattning, nyckelord, fetstilade ord
- ordklasser (t.ex. plocka ut ordklasser från lästa och självproducerade texter)
- verbböjning (tempus och pronomen)
- söka information från olika källor (utöver läromedel även Internet, facklitteratur, tidningar och tidskrifter, samarbete med bibliotek)
- begreppen synonym och ordspråk
- stärka stoff som lärts in under tidigare årskurser; litteraturbegrepp som t.ex. huvudperson och händelseplats
- nya begrepp: berättare, motiv och tematik

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.
Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.
Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

- producera fiktiva texter och faktatexter (berättelse, dikt, nyhet, föredrag, faktaruta, brev/e-post, serier)
- att göra texter levande
- skriva flytande för hand och digitalt
- skriva texter tillsammans
- sammansatta ord
- använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning
- de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) och använda sig av det i egen textproduktion
- huvudsats och bisats och använda sig av det i egen textproduktion
- producera texter steg för steg; från idé till publicering

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll
- hitta intressant läsning
- informationssökning, samarbete med bibliotek
- kultur- och medieupplevelser (barnteater, konserter, utställningar, muséer, filmer)
- granska och diskutera mediernas roll i elevens liv
- den egna kulturen och egna traditioner (skolans gemensamma morgonsamlingar, tema- och festdagar)
- skolans kulturevenemang (t.ex. genom att planera en gemensam tillställning)
- läsa och diskutera finländsk, svensk och nordisk

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K4, K7
M4	I1	K1, K2, K3, K4
M5	I2	K1, K4, K5
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K1, K4, K5
M9	I3	K1, K2, K4, K7
M10	I3	K1, K4, K5, K7
M11	I3	K1, K4, K5
M13	I4	K1, K2, K4
M14	I4	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

- Eleven tar andra i beaktande samt fungerar konstruktivt i olika kommunikation- och informationsmiljöer.
- Eleven tar emot och ger konstruktiv respons.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

- Eleven beaktar sin egen och andras roll i gruppen.
- Eleven tar ansvar vid arbete i grupp och den gemensamma arbetsgången.

- Eleven förstår hur hen påverkar gruppandan och arbetsprocessen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

- Eleven uttrycker sina egna tankar och åsikter samt motiverar dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

- Eleven uttrycker sig på ett kreativt och mångsidigt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

- Eleven läser flytande.
- Eleven använder olika strategier vid textförståelse.
- Eleven reflekterar över sitt läsande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

- Eleven läser mångsidiga texter.
- Eleven behärskar olika läsesätt.
- Eleven har utvidgat sitt ordförråd och lär sig nya begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet

- Eleven har utvecklat sin förmåga att söka information från olika informationskällor.
- Eleven kan bedöma texter och källors tillförlitlighet (bl.a. mediekunskap).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

- Eleven kan använda litteratur och dela sina läsupplevelser med andra via olika kommunikationsmiljöer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

- Eleven producerar berättande, beskrivande och ledande texter i olika kommunikationsmiljöer.
- Eleven delar upplevelser, observationer, tankar och åsikter med andra.

- Eleven kan skriva för hand och på dator.
- Eleven har utvecklat färdigheten att granska och utvärdera egna texter.
- Eleven förstår skillnaden mellan skrivet och talat språk.
- Eleven har fördjupat sina kunskaper rättskrivning.
- Eleven kan forma grunderna i processkrivning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer

- Eleven kan återge och redogöra för sina tankar.
- Eleven kan producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter i olika lärmiljöer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

- Eleven har vidareutvecklat sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt.
- Eleven har förstärkt sina färdigheter i rättstavning
- Eleven behärskar de grundläggande strukturerna i skriftspråket.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven

möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer

- Eleven har utvecklat sin språkliga medvetenhet.
- Eleven kan undersöka språket.
- Eleven behärskar begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

- Eleven hittar och läser mångsidig, för åldern lämplig, litteratur.
- Eleven kan redogöra för och reflektera kring sina läsupplevelser.
- Eleven använder aktivt bibliotek.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

- Eleven utvecklar sin språkliga och kulturella identitet.
- Eleven känner till olika kulturer och språk.
- Eleven får en inblick i de nordiska grannspråken.
- Eleven medverkar själv i egna kulturproduktioner.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

- delge sina upplevelser på ett mångsidigt sätt
- motivera sina åsikter och beakta andra vid skriftlig, muntlig och dramatikalisk framställning
- uppmuntras till ett övergripande uttryckssätt med hjälp av uppträdanden vid olika tillfällen samt muntliga och fysiska kommunikationsmetoder
- att uttrycka sina åsikter; korta debattartiklar, drama
- aktuella ämnen, teman och litteratur behandlas med hjälp av drama
- planera och utföra kulturell verksamhet inom skolgemenskapen

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.
Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).
Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

- reflektera över den egna läsfärdigheten
- läsa både enskilt och tillsammans
- ett levande och uttrycksfullt sätt att läsa
- att utöver faktabaserade och fiktiva verk bekanta sig med samt tolka skönlitteratur på ett bredare plan
- läsa hela litterära verk
- födjupa sig i konsten att tolka texter genom forska och jämföra olika texter
- kritiskt förhållandesätt till läsandet (fördjupade kunskaper gällande källkritik och mediehantering)
- känna igen berättande, beskrivande, handledande och ställningstagande texter
- elevens kunskaper om språkets egenskaper fördjupas genom att undersöka texter
- verbens tempusformer (tempus och pronomen)
- stärka stoff som lärts in under tidigare årskurser; litteraturbegrepp som t.ex. huvudperson och händelseplats
- bekanta sig med metaforer och begrepp samt deras betydelser och hierarki

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.
Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.
Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

- producera fiktiva och reella texter på ett mångsidigt sätt (utöver tidigare inlärda skrivsätt skapas också insändare, fakta blad, manuskript
- producera nya texter på basen av andras texter (essäer)
- livge texter genom ordval, uttryck, ordföljder och repliker
- vid egen textproduktion övas användningen av textuppbyggnad och styckeindelning
- skrivprocessens faser: idé, planering, skrivprocessen, korrekturläsning, färdig text
- mening, huvudsats och bisats
- använda tempusformer i den egna texten
- fokus på stavningen samt öva att korrekturläsa självproducerade texter
- skriva och sammanställa anteckningar
- användandet och nämnandet av källmaterial
- bekanta sig med upphovsrätten och medieetik
- träna på ordval, talesätt, ordföljder, repliker
- bruket av sammansatta ord, egennamn och generiska namn

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

- undersöka språkets variationer i samband med olika tillfällen och ämnen samt reflektera över orden, utrycksformerna och texternas betydelse
- bekanta sig med olika dialekter
- bekanta sig med intertexualitet i olika texter
- bekanta sig med den egna och andras kulturer och språk samt jämföra svenskan med, för eleverna andra bekanta språk
- utnyttja det medie- och kulturutbud som erbjuds barn och unga t.ex. bibliotek, filmföreställningar, teater och museer
- undersöka mediekulturella fenomen och diskuterar mediers roll i elevens vardag

- eleven lär sig söka litteratur enligt egenintresse samt uppmuntras till att självmant läsa och skriva
- bekanta sig med folklore i nutid

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K4, K7
M4	I1	K1, K2, K3, K4
M5	I2	K1, K4, K5
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K1, K4, K5
M9	I3	K1, K2, K4, K7
M10	I3	K1, K4, K5, K7
M11	I3	K1, K4, K5
M13	I4	K1, K2, K4
M14	I4	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

- Eleven deltar i olika kommunikationsmiljöer.
- Eleven observerar olika komminikationssituationer samt beaktar andras behov.
- Eleven har utvecklat förmågan att lyssna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

- Eleven tar hänsyn till mottagarens behov i sin kommunikation.
- Eleven uppmärksammar de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

- Eleven använder sin kreativitet och uttrycker sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer.
- Eleven deltar i och uttrycker sig genom drama.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

- Eleven kan ta emot och ge enkel respons på sin egen och andras kommunikation.
- Eleven utvecklar sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

- Eleven har utvecklat sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande.
- Eleven har grundläggande färdigheter för lässtrategier.
- Eleven observerar och utvärderar sitt eget läsande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

- Eleven har utvecklat sin färdighet att analysera, tolka och utvärdera olika typer av texter.
- Eleven har utvidgat sitt ord- och begreppsförråd.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet

- Eleven behärskar mångsidig informationssökning.
- Eleven kan i någon mån bedöma informationens tillförlitlighet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

- Eleven har utvecklat sin litteraturkunskap.
- Eleven har utvecklat ett intresse för medietexter och barn- och ungdomslitteratur.
- Eleven kan dela med sig av sina läsupplevelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

- Eleven kan uttrycka upplevelser, tankar och åsikter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer

- Eleven kan återge och redogöra för sina tankar.
- Eleven har utvecklat sina färdigheter att använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

- Eleven kan skriva flytande för hand och digitalt.
- Eleven känner till normerna för grundläggande rättstavning.
- Eleven känner till skriftspråket grundläggande strukturer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer

- Eleven kan göra iakktagelser om språkliga drag i texter samt är språkligt medveten.
- Eleven känner till olika varianter av det svenska språket.
- Eleven kan använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer vid textanalys.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

- Eleven kan hitta och läsa litteratur som är riktad till barn och unga.
- Eleven har läst de böcker som man har kommit överrens om.
- Eleven kan reflektera kring sina läsupplevelser.
- Eleven kan använda sig av bibliotekstjänster.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

- Eleven kan beskriva likheter och skillnader mellan olika kulturer och språk.
- Eleven känner till de nordiska grannspråken.
- Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

I årskurs 3-6 övar sig eleverna i att i olika kommunikationssituationer dela med sig av sina tankar, erfarenheter och åsikter och övar sig att ta och ge konstruktiv respons som kommunikatörer i olika kommunikationsmiljöer. Eleverna observerar sitt eget sätt att kommunicera och tränar sig till exempel i att visa respekt, kommunicera målinriktat, uttrycka sina egna åsikter och motivera dessa samtidigt som de lyssnar till andra. De övar sig i att fungera i olika slag av kommunikations- och rollsituationer och att använda sig av retoriska

verktyg och drama som kommunikationsverktyg då man behandlar litteratur och aktuella teman. Eleverna får möjlighet att medverka i kulturproduktioner i skolan och i planeringen av dessa.

- träning i olika kommunikationssituationer
- mångsidigt arbete i grupp
- att uttrycka sina åsikter (t.ex.korta debattartiklar, drama)
- öva sig i att ge och få feedback: läsa andra elevers texter, läsning i par och i grupp
- drama (arbetssätt: mim, improvisation, ansiktsuttryck, poséer, ljud)
- behandling av olika teman och litterära uttryck på en mängd olika sätt(t.ex. heta stolen, rollspel,olika uppträdanden och presentationer)

I2 Att tolka texter

Eleverna lär sig tillämpa lässtrategier och kognitiva strategier (tankestrategier) som är lämpliga för olika situationer. De övar sig att läsa flytande olika slag av texter, såsom skönlitteratur, faktatexter och medietexter som kombinerar ord och bild. De observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet. Eleverna fördjupar sin textanalytiska förmåga genom att laborera med och jämföra många olika slag av texter. De övar sig att förklara, jämföra och reflektera över ord, synonymer, metaforer, ordspråk och talesätt och olika begrepp. Eleverna lär sig identifiera de typiska språkliga och textuella dragen i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter.
Eleverna tolkar och laborerar med texter genom att använda sig av sin kunskap om språkliga strukturer och klassificerar ord enligt form och innehåll (ordklasser).
Tillsammans läser de och lyssnar till barn- och ungdomslitteratur som de själva är med och väljer. De övar sig att använda även nya begrepp såsom berättare, motiv och tematik när de tolkar skönlitteratur. Eleverna får handledning i att förklara, jämföra och reflektera över innebörden i ord och begrepp. De utvärderar sin egen läsförståelse och vidgar sina kunskaper genom de texter de läser. De söker information i olika källor och skaffar sig nya kunskaper genom att läsa. De använder skolbiblioteket och andra bibliotekstjänster och övar sig i att bedöma texters och källors tillförlitlighet.

- läsa och lyssna på olika typer av texter: skönlitterära texter, fakta- och medietext
- utveckla egna läsfärdigheten
- reflektera över den egna läsfärdigheten
- olika strategier för läsförståelse: titel, underrubrik, bild, sammanfattning, nyckelord, fetstilade ord
- ordklasser (t.ex. plocka ut ordklasser från lästa och självproducerade texter)
- söka information från olika källor (utöver läromedel även Internet, facklitteratur, tidningar och tidskrifter, samarbete med bibliotek)
- begreppen synonym och ordspråk
- stärka stoff som lärts in under tidigare årskurser, litteraturbegrepp som t.ex. huvudperson och händelseplats
- fortsätta med att arbeta med berättendes konst, berättare, motiv och tematik

I3 Att producera texter

Eleverna producerar både fiktiva texter och faktatexter multimodalt, utgående från egna upplevelser, tankar och iakttagelser och från andras texter. De reflekterar över skrivandets idé och hur texters syften syns i de språkliga val man gör. Eleverna skriver textade bokstäver för hand och övar sig att skriva obehindrat digitalt. Eleverna undersöker språkliga drag och textuppbyggnad i olika texter och lär sig att använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning i berättande, beskrivande, instruerande och argumenterande texter som de själva producerar. Medvetenheten om språkets uppbyggnad utvecklas genom övningar i språkanalys av de texter eleverna själva skriver.
Tillsammans undersöker de språkstrukturer och meningsbyggnad: stavningsregler, skiljetecken, ordklasser, böjningsformer, huvudsatser och bisatser. Språkliga element i svenska språket jämförs med andra språk som är bekanta för eleverna.
Eleverna övar sig att producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering. De övar sig i grundläggande rättskrivning och

undersöker valet av ordval, uttryck och ordföljd i relation till textens betydelse. De lär sig skilja mellan skriftspråkliga och talspråkliga uttryckssätt och att känna igen huvudsats och bisats och de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) i en sats och att använda denna kunskap då de producerar texter.

- producera fiktiva texter och faktatexter (berättelse, dikt, nyhet, föredrag, faktaruta, brev/e-post, serier)
- skriva faktabaserade texter
- öva sig att göra texterna levande: ordval, ordspråk, ordföljd, repliker
- processkrivning; producera texter steg för steg från idé till planering, utkast, skrivande, respons, bearbetning, finslipning och publicering
- skriva flytande för hand och digitalt
- skriva texter tillsammans
- lära sig använda rubriker, textstrukturer och styckeindelning
- känna igen de centrala satsdelarna (subjekt och predikat) och använda sig av det i egen textproduktion
- känna igen huvudsats och bisats och använda sig av det i egen textproduktion
- verbböjning (tempus och pronomen)
- utveckla rättstavning och lära sig att korrekturläsa sin egen text
- öva sig att göra anteckningar och sammandrag
- öva sig att använda källor och göra källförteckningar
- bekanta sig med upphovsrätten och nätikett

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Inom detta delområde arbetar eleverna med det talade och skrivna språket och dess strukturer, med kulturell mångfald samt med litteratur och kultur. De undersöker språkets variation enligt situation och textinnehåll och funderar över olika betydelser i ord, texter och talesätt. De undersöker relationer mellan texter i multimodala sammanhang. Därtill bekantar sig eleverna med övriga språk och kulturer i Finland och med de nordiska grannspråken och nordisk kultur. De möter moderna kulturformer som berör barnens värld. Det lokala kultur- och medieutbudet, till exempel bibliotek, film, teater och museer utnyttjas i undervisningen. Eleverna reflekterar över olika mediekulturella uttryck och diskuterar mediernas roll i sin vardag. De medverkar i skolans kulturevenemang och i planeringen av dessa. Eleverna uppmuntras till att aktivt och mångsidigt använda bibliotekstjänster, hitta intressant läsning och att läsa och skriva på fritiden. Inom litteraturundervisningen läser eleverna finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barn- och ungdomslitteratur inom olika genrer och de diskuterar och bearbetar teman och frågor som litteraturläsningen väcker.

- undersöka språkets variation enligt situation och textinnehåll och fundera på ord, texter och talesätt
- bekanta sig med olika dialekter och övriga språk och kulturer i Finland
- undersöka relationer mellan texter i multimodala sammanhang (hur text hänger ihop med bilder, faktarutor, ljud, animationer...)
- hitta intressant läsning och öva informationssökning, samarbete med bibliotek
- erbjuda kultur- och medieupplevelser (barnteater, konserter, utställningar, muséer, filmer)
- granska och diskutera mediernas roll i elevens liv
- bekanta sig med den egna kulturen och traditioner (skolans gemensamma morgonsamlingar, tema- och festdagar)
- medverka i skolans kulturevenemang (t.ex. genom att planera en gemensam tillställning)
- läsa och diskutera finländsk, svensk, nordisk och annan internationell barnlitteratur

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K4, K7
M4	I1	K1, K2, K3, K4
M5	I2	K1, K4, K5
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K4, K5
M8	I2	K1, K4, K5
M9	I3	K1, K2, K4, K7
M10	I3	K1, K4, K5, K7
M11	I3	K1, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I4	K1, K2, K4
M14	I4	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven i förmågan att uttrycka sin åsikt och delta konstruktivt i olika kommunikationssituationer

- Eleven deltar i olika kommunikationsmiljöer.
- Eleven observerar olika komminikationssituationer samt beaktar andras behov.
- Eleven har utvecklat förmågan att lyssna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika kommunikationsmiljöer	Eleven kan uttrycka sina tankar och åsikter i välbekanta kommunikationssituationer.

M2 stödja eleven att i sin kommunikation ta hänsyn till mottagarens behov och de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp

- Eleven tar hänsyn till mottagarens behov i sin kommunikation.
- Eleven uppmärksammar de egna språkvalens betydelse vid kommunikation i grupp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att beakta andra i en kommunikationssituation	Eleven kan använda sig av sin röst och kan rikta sitt budskap och ta kontakt i olika kommunikationssituationer samt modifiera sin kommunikation efter behov och ta andra i betraktande.

M3 uppmuntra eleven att använda sin kreativitet och uttrycka sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer, även genom drama

- Eleven använder sin kreativitet och uttrycker sig mångsidigt i olika kommunikationssituationer.
- Eleven deltar i och uttrycker sig genom drama.
- Eleven kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda mångsidiga retoriska uttrycksmedel	Eleven kan ge uttryck för sina idéer och tankar i grupp, kan hålla en kort förberedd presentation eller ett diskussionsinlägg och deltar i dramaverksamhet.

M4 sporra eleven att stärka sitt självförtroende som kommunikatör och viljan och sin förmåga att delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala

- Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.
- Eleven kan delta i olika typer av kommunikationssituationer, även multimediala.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven utvecklat sina kommunikationsfärdigheter	Eleven kan ta emot och ge respons på sin egen och andras kommunikation.

M5 stödja eleven i att vidareutveckla sin grundläggande läsfärdighet till ett flytande läsande, utveckla strategier för läsförståelse samt stödja eleven i att observera och utvärdera sitt eget läsande

- Eleven läser många olika slag av texter flytande,
- Eleven använder sig av grundläggande lässtrategier.
- Eleven observerar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande strategier för läsförståelse	Eleven läser många olika slag av texter flytande, använder sig av grundläggande lässtrategier samt iakttar och utvärderar sin egen läsfärdighet.

M6 stödja eleven i att utveckla elevens färdighet att analysera, tolka och utvärdera texter av flera olika slag, bredda elevens ord- och begreppsförråd samt stödja tänkandet

- Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter.
- Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Läsförståelse och textanalytisk förmåga	Eleven känner igen vissa typiska språkliga och textuella drag i berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter. Eleven kan använda textanalys för att utveckla sitt ord- och begreppsförråd.

M7 handleda eleven att söka information, använda många olika slag av informationskällor och bedöma informationens tillförlitlighet

- Eleven kan använder olika medier och textmiljöer.
- Eleven använder lämpliga strategier vid informationssökning.
- Eleven kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven använder olika medier och textmiljöer samt lämpliga strategier vid informationssökning och kan i någon mån bedöma källors tillförlitlighet.

M8 stödja eleven i att öka sin litteraturkunskap och att utveckla sitt intresse för barn- och ungdomslitteratur och medietexter samt ge möjlighet till positiva läsupplevelser som eleven kan dela med sig av bland annat i multimediala miljöer

- Eleven har utvecklat sin litteraturkunskap.
- Eleven känner i någon mån till medietexter och barn- och ungdomslitteratur.
- Eleven kan dela med sig av sina läsupplevelser, även i multimediala miljöer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om litteratur och texter för barn och unga och förmåga att dela med sig av sina läsupplevelser	Eleven känner i någon mån till barn- och ungdomslitteratur, medietexter och andra texter och kan dela med sig av sina läserfarenheter, även i multimediala miljöer.

M9 uppmuntra eleven att uttrycka upplevelser, tankar och åsikter och stärka elevens positiva bild av sig själv som textproducent

- Eleven kan uttrycka upplevelser, tankar och åsikter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och erfarenheter	Eleven uttrycker sina erfarenheter och tankar med hjälp av texter.

M10 uppmuntra och handleda eleven i att återge och redogöra för sina tankar och att öva sig att producera berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter, även i multimediala lärmiljöer

- Eleven kan återge och redogöra för sina tankar och kan reflektera över sina ordval.
- Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av språk som är typiskt för berättande, beskrivande, instruerande och enkla argumenterande texter.
- Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att verbalisera sina tankar och använda olika textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning använda sig av det språk som är typiskt för berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter. Eleven behärskar styckeindelning och rubriksättning och kan reflektera över sina ordval.

M11 stödja eleven att vidareutveckla sin förmåga att skriva flytande för hand och digitalt och stärka färdigheterna i rättstavning och de grundläggande strukturerna i skriftspråket

- Eleven kan skriva flytande för hand och digitalt.
- Eleven känner till normerna för grundläggande rättstavning och kan använda dem i textproduktion.
- Eleven kan användade skriftspråkets grundläggande strukturer i textproduktion.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivfärdighet och grundläggande kunskap om menings- och satsbyggnad	Eleven skriver flytande och läsligt för hand och har den digitala kompetens som skolarbetet kräver, känner till normerna för grundläggande rättstavning och skriftspråkets strukturer och kan använda dem vid textproduktion.

M12 sporra eleven att lära sig textproduktionsprocesser och förmåga att utvärdera sina egna texter, erbjuda möjligheter att ta emot och ge konstruktiv respons samt lära eleven att ta hänsyn till textmottagaren och att tillämpa etiska regler, sekretess och normer för upphovsrätt på internet

- Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser,
- Eleven kan skriva om sina erfarenheter, tankar och åsikter samt kan utvärdera och reflektera kring sina egna texter,

- Eleven kan producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra och kan ge och ta emot saklig och innehållsrik respons.
- Eleven kan välja rätt språk och stil i olika typer av skrivuppgifter.
- Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att strukturera texter och kommunicera på ett etiskt lämpligt sätt	Eleven känner till och kan beskriva grundläggande textproduktionsprocesser, kan utvärdera sina egna texter, producera texter stegvis både individuellt och tillsammans med andra och kan ge och ta emot respons. Eleven kan ange sina källor samt känner till normerna för upphovsrätt på nätet.

M13 stödja eleven i att utveckla språklig medvetenhet, väcka elevens intresse för att undersöka språket och dess olika varianter samt ge eleven möjligheter att använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer

- Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter samt är språkligt medveten.
- Eleven känner till olika varianter av det svenska språket.
- Eleven kan använda begrepp som beskriver språket och språkliga strukturer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra en språkanalys och behärska språkliga begrepp	Eleven kan göra iakttagelser om språkliga drag i texter och använder sig av språkanalytiska begrepp vid muntlig och skriftlig textanalys.

M14 sporra eleven att vidga sin textvärld och läsa litteratur som är riktad till barn och unga och uppmuntra eleven att läsa och reflektera kring sina läsupplevelser samt att aktivt använda sig av bibliotek

- Eleven kan hitta och läsa litteratur som är riktad till barn och unga.
- Eleven har läst de böcker som man har kommit överens om.
- Eleven kan reflektera kring sina läsupplevelser.
- Eleven kan använda sig av bibliotekstjänster.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap	Eleven läser de barn- och ungdomsböcker man har kommit överens om och diskuterar och delar med sig av sina läsupplevelser.

M15 stärka elevens språkliga och kulturella identitet(er), handleda eleven att lära känna och värdesätta olika kulturer och språk, väcka elevens intresse för de nordiska grannspråken och erbjuda eleven möjlighet att

bekanta sig med ett mångsidigt medie- och kulturutbud och att själv medverka i kulturproduktioner

- Eleven kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika kulturer och språk.
- Eleven känner till de nordiska grannspråken.
- Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om kultur och förmåga att reflektera över språklig och kulturell identitet	Eleven har kunskap om sin egen och andras språk och kultur och kan beskriva och reflektera över likheter och skillnader mellan olika språk och kulturer. Eleven medverkar i och planerar egna framträdanden.

14.6.10. Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.
Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6
ska eleverna i musikundervisningen få lära sig att förhålla sig öppet och respektfullt till andras upplevelser och bidra till att skapa en känsla av samhörighet i gruppen. Samtidigt vänjer de sig vid att analysera musikaliska erfarenheter och fenomen samt musikkulturer mer medvetet än tidigare. Elevernas förståelse för musikaliska begrepp och uttryckssätt fördjupas och breddas i takt med att elevens färdigheter i att sjunga, spela, komponera, röra sig och lyssna till musik utvecklas. För att utveckla det kreativa och estetiska tänkande som hör ihop med ljud och musikaliska uttryckssätt ska eleverna ges möjlighet att planera och genomföra olika musikaliska eller tvärkonstnärliga helheter genom att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom självständigt eller tillsammans med andra. Musicerandet ska vara en naturlig del av de ämnesövergripande studierna i skolans vardag och fest. Elevernas uppfattning om sig själva som musikaliska aktörer stärks genom positiva upplevelser av lärande.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 3–6

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger varje elev möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaliska aktiviteter. Glädje i lärandet, en fördomsfri atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att

använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. De möjligheter som konst- och kulturinrättningar och andra samarbetspartner erbjuder ska användas i undervisningen.

Stifta bekantskap och idka samarbete med skolans näromgivning: t.ex. musikinstitut, församlingar, daghem, åldringshem, andra skolor, övriga musikaktörer, konserttikeskus. Samarbete över klassgränser (t.ex. med vänelever). Arbetssätt: sång, spel, aktivt lyssnande genom att ge uttryck för musiken via rörelse, bild och ord, musik och rörelse, musiklek, improvisation, sammuciserande i grupp. Samarbete med övriga läroämnen. Undervisningen och arbetssätten bygger vidare på och fördjupar det eleven lärt sig tidigare.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 3–6

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Utgående från dem fattas beslut om bland annat arbetssätt, användning av läromedel och beslut om grupparbeten så, att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärka elevens studiefärdighet och initiativförmåga.

I musikundervisningen beaktas elevens varierande behov och intressen och erbjuds nya och mångsidiga erfarenheter. Eleven får jobba på sin egen nivå och elevens förkunskaper utnyttjas och fördjupas.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 3–6

I musikundervisningen behöver eleverna handledande och uppmuntrande respons, i synnerhet när man tränar samarbete och musikaliska färdigheter. Responsen ska hjälpa varje elev att uppfatta musiken och musikbegreppen och att anpassa sin egen medverkan i gruppen till den musikaliska helheten.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i musik genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i musik.
Med tanke på studieframstegen är det viktigt att följa upp i synnerhet hur elevens förmåga att musicera tillsammans, att tänka i begrepp och att lära sig utvecklas.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

- Sång
  - för åldersgruppen lämpliga sånger, folkmusik, finlandssvenska visor, också sånger utan ackompanjemang
  - enkla övningar för att utveckla rösten, sångostinaton, eleven bekantar sig med flerstämmighet
  - i sångvalen beaktas: årets olika högtider (särskild tonvikt sätts på de finlandssvenska festerna)
  - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)
- Spel
  - spela i grupp på något melodi- eller harmoniinstrument (t.ex. gitarr, stavspel, blockflöjt eller kantele också olika rytminstrument används)
  - body percussion, också som förberedande övningar inför samspel

- Musik och rörelse
  - sång- och ringlekar, dans
  - musikalisk improvisation genom rörelse, sång och spel
  - pulskänslan befästs genom olika övningar
- Att framträda
  - i mån av möjlighet framträder man med något av det material man övat in under lektionerna
  - skolan erbjuder eleven positiva erfarenheter av att uppträda och fäster uppmärksamhet vid övningsprocessen
  - att agera som publik och stå på scen

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

- notsystem, notnyckel
- halvnot, helnot, fjärdedelsnot
- stamtonerna
- dynamik (t.ex. crescendo-diminuendo)
- taktarter (t.ex. 3/4 och 4/4)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

- igenkänning av olika orkesterinstrument
- ge uttryck åt musiken genom rörelse, bild och ord
- musikens formuppbyggnad
- centrala verk inom konstmusiken (t.ex. något verk av Sibelius, Cantus Arcticus av Rautavaara, Peter och vargen av Prokofjev, Nötknäpparen av Tjajkovskij)

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

- för åldersgruppen lämpliga sånger, folkmusik, finlandssvenska visor
- i sångvalen beaktas
  - årets olika högtider (särskild tonvikt sätts på de finlandssvenska festerna)
  - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M3	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

- Eleven deltar i samspel och fördjupar den kunskap hen lärt sig tidigare.
- Eleven kan arbeta självständigt och i grupp.
- Eleven tar ansvar för sitt eget arbete och lär sig uppskatta dess resultat.
- Eleven förstår konsekvenserna av sina egna val och handlingar både för sig själv och för sin omgivning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

- Eleven deltar i sång och spel och kan följa instruktioner och anpassa sig till den musikaliska helheten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse

- Eleven uttrycker sig genom musiken med hjälp av rörelse och lek.
- Eleven deltar i samspel och fördjupar det inlärda.
- Eleven uttrycker sig genom musiken och övar på att framträda i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

- Eleven kan lyssna koncentrerat och berätta om det hen hört och upplevt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

- Sång
  - för åldersgruppen lämpliga sånger, folkmusik, finlandssvenska visor, nordiska visor, också sånger utan ackompanjemang
  - enkla övningar för att utveckla rösten, sångostinaton, eleven bekantar sig med flerstämmighet
  - i sångvalen beaktas
    - årets olika högtider (särskild tonvikt sätts på de finlandssvenska festerna)
    - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)
- Spel
  - att spela i grupp på något melodi- eller harmoniinstrument (t.ex. gitarr, stavspel, blockflöjt eller kantele, också olika rytminstrument används)
  - body percussion, också som förberedande övningar inför samspel
- Musik och rörelse
  - sång- och ringlekar, dans
  - musikalisk improvisation genom rörelse, sång och spel
  - pulskänslan befästs genom olika övningar
- Att framträda
  - i mån av möjlighet framträder man med något av det material man övat in under lektionerna
  - skolan erbjuder eleven positiva erfarenheter av att uppträda och fäster uppmärksamhet vid övningsprocessen
  - att agera som publik och stå på scen

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

- notsystem, notnyckel
- halvnot, helnot, fjärdedelsnot

- stamtonerna
- dynamik (t.ex. crescendo-diminuendo)
- taktarter (t.ex. 3/4 och 4/4)

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

- känna igen olika orkesterinstrument
- ge uttryck åt musiken genom rörelse, bild och ord
- musikens formuppbyggnad
- centrala verk inom konstmusiken (t.ex. Peer Gynt)

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

- för åldersgruppen lämpliga sånger, folkmusik, finlandssvenska visor, nordiska visor
- i sångvalen beaktas
  - årets olika högtider (särskild tonvikt sätts på de finlandssvenska festerna)
  - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M3	I1, I2, I3, I4	K1, K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att delta i gemensamt musicerande och att medverka till att skapa en positiv sammanhållning i sin grupp

- Eleven deltar i samspel och fördjupar den kunskap hen lärt sig tidigare.
- Eleven kan arbeta självständigt och i grupp.
- Eleven tar ansvar för sitt eget arbete och lär sig uppskatta dess resultat.
- Eleven förstår konsekvenserna av sina egna val och handlingar både för sig själv och för sin omgivning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att musicera tillsammans	Eleven tar vid gemensamt musicerande hänsyn till de andra i gruppen.

M2 handleda eleven till en naturlig röstanvändning och sång samt att utveckla sina färdigheter att spela i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

- Eleven deltar i sång och spel och kan följa instruktioner och anpassa sig till den musikaliska helheten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sjunga och spela i grupp	Eleven sjunger och spelar tillsammans med andra och försöker anpassa sig till den musikaliska helheten.

M3 uppmuntra eleven att kroppsligt uttrycka musik, bilder, berättelser och känslor genom rörelse

- Eleven uttrycker sig genom musiken med hjälp av rörelse och lek.
- Eleven deltar i samspel och fördjupar det inlärda.
- Eleven uttrycker sig genom musiken och övar på att framträda i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven rör sig till musik och använder sin kropp för att uttrycka sig musikaliskt.

M4 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och hjälpa eleven att analysera och berätta om vad hen hört

- Eleven kan lyssna koncentrerat och berätta om det hen hört och upplevt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till musik	Eleven lyssnar koncentrerat till musik och framför sina synpunkter på det hen hört.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

- Sång
  - för åldersgruppen lämpliga sånger ur varierande tids- och stilgenrer (t.ex. Europa, finlandssvenska visor)
  - röstvård och målbrott

    - i sångvalen beaktas
        - årets olika högtider (särskild tonvikt sätts på de finlandssvenska festerna)
        - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)
- Spel
    - att spela i grupp på något melodi- eller harmoniinstrument (t.ex. gitarr, stavspel, blockflöjt eller kantele, också olika rytminstrument används)
    - body percussion, också som förberedande övningar inför samspel
- Musik och rörelse
    - sång- och ringlekar, dans
    - musikalisk improvisation genom rörelse, sång och spel
    - pulskänslan stärks genom olika övningar

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

- notsystem, notnyckel
- notvärden och pauser
- stamtonerna, fiss och b
- tempobeteckningar
- notbilden (t.ex. dal segno, coda, mål)
- symfoniorkestern

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

- igenkänning av olika orkesterinstrument
- ge uttryck åt musiken genom rörelse, bild och ord
- musikens formuppbyggnad
- centrala verk inom konstmusiken och scenmusiken (t.ex. Sibelius: Tuonelas svan, Valse triste, Britten: Young person´s guide to orchestra, Mozart: Trollflöjten, Mary Poppins)
- musik och välmående
- musikens betydelse för individen, samfunden och samhället, möjlighet till samarbete med t.ex. religion, livsåskådning, gymnastik och omgivningslära, mångsidiga lärområden
- individen som en del av musiken, möjligt samarbete med olika yttre musikaktörer, möjlig kontakt med lokala musikaktörer
- musiken i media

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

- för åldersgruppen lämpliga sånger ur varierande tids- och stilgenrer, t.ex. Europa, finlandssvenska visor
- i sångvalen beaktas
    - årets olika högtider (särskild tonvikt sätts på de finlandssvenska festerna)

- sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4	K2
M7	I1, I2, I3, I4	K4
M8	I1, I2, I3	K3
M9	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg

- Eleven deltar i att planera och genomföra mindre musikaliska kompositioner.
- Eleven deltar i samspel och sång och uttrycker sig via musiken.
- Eleven granskar den digitala dimensionen inom musiken och överväger hur den kan utnyttjas ändamålsenligt.
- Eleven lär sig känna igen sina egna styrkor samt lär sig betydelsen av samarbete och interaktion inom musiken.
- Eleven granskar medias inverkan och ser dess möjligheter.
- Eleven tar del i planeringen och genomförandet av gemensamma projekt och tar ansvar för förverkligandet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

- Eleven granskar musiken och sina egna musikaliska upplevelser genom ord, bild och rörelse.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

- Eleven förstår musikaliska begrepp och kan tolka musiknotation.
- Eleven granskar och tolkar tonspråket och ser musikens tids- och platsbundenhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

- Eleven granskar musikens effekter på människans fysiska och psykiska välmående samt lär sig beakta hörsel- och andra säkerhetsfrågor då hen musicerar.
- Eleven förstår hur det egna beteendet påverkar omgivningens välmående och säkerhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.

M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

- Eleven utvecklar sitt musikaliska kunnande genom övning och hen deltar aktivt i sin egen inlärning genom att ställa upp mål och utvärdera sina egna framsteg.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

I samband med musicerandet fästs uppmärksamhet vid att arbeta i grupp. Genom gemensamt musicerande övar eleven en naturlig röstanvändning och sång, rörelse och de grundläggande teknikerna i att musicera med hjälp av kropps-, rytm-, melodi- och ackordinstrument. Det centrala i undervisningen är att utveckla elevens uttrycksförmåga och fantasi på ett mångsidigt sätt.

- Sång

- för åldersgruppen lämpliga sånger ur varierande tids- och stilgenrer, världsmusik (t.ex. Afrika, Asien, finlandssvenska visor)
- röstvård och målbrott
- i sångvalen beaktas
  - årets olika högtider (särskild tonvikt sätts på de finlandssvenska festerna)
  - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)

- Spel
  - att spela i grupp på något melodi- eller harmoniinstrument (t.ex. gitarr, stavspel, blockflöjt eller kantele, också olika rytminstrument används)
  - body percussion, också som förberedande övningar inför samspel
- Musik och rörelse
  - sång- och ringlekar, dans
  - musikalisk improvisation genom rörelse, sång och spel
  - pulskänslan stärks genom olika övningar
- Att framträda
  - i mån av möjlighet framträder man med något av det material man övat in under lektionerna
  - skolan erbjuder eleven positiva erfarenheter av att uppträda och fäster uppmärksamhet vid övningsprocessen
  - att agera som publik och stå på scen

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet fästs uppmärksamheten, utöver vid de grundläggande begreppen, vid att utveckla elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik. I takt med att elevens kunskaper utvecklas börjar man namnge och använda egna eller vedertagna symboler för att beskriva musikaliska skeenden. I musikalisk verksamhet fästs också uppmärksamhet vid olika sätt att tolka och uttrycka musik.

- notsystem, notnyckel
- notvärden och pauser
- stamtonerna, fiss och b
- tempobeteckningar
- notbilden (t.ex. dal segno, coda, mål)
- symfoniorkestern

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen också behandla elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik och musicerande i olika miljöer i och utanför skolan. I undervisningen skapar man kopplingar till andra läroämnen och till den egna livsmiljön och reflekterar över musikens betydelser i olika livssituationer under olika tider och epoker.

- hörseln och dess vård
- huvuddragen i den västerländska konstmusiken
- ge uttryck åt musiken genom rörelse, bild och ord
- musikens formuppbyggnad
- centrala verk inom konstmusiken och scenmusiken (t.ex. Phantom of the opera, Sound of music)
- musik och välmående
- musikens betydelse för individen, samfunden och samhället, möjlighet till samarbete med (t.ex. religion, livsåskådning, gymnastik och omgivningslära, mångsidiga lärområden)
- individen som en del av musiken, möjligt samarbete med olika yttre musikaktörer, möjlig kontakt med lokala musikaktörer
- musiken i media

I4 Repertoar

Vid planeringen av repertoar ska man beakta elevernas egna kulturer, värna om kulturarvet och vidga den kulturella förståelsen. Repertoaren ska vara mångsidig och omfatta bland annat barnmusik, musik från olika kulturer, konstmusik, populärmusik och folkmusik. Också musikaliska produkter och kompositioner som eleverna skapat i musicerandet ska ingå i repertoaren.

- för åldersgruppen lämpliga sånger ur varierande tids- och stilgenrer, världsmusik (t.ex. Afrika, Asien, finlandssvenska visor)
- i sångvalen beaktas
  - årets olika högtider (särskild tonvikt sätts på de finlandssvenska festerna)
  - sånger som kan kopplas ihop med andra läroämnen, en del sånger sjungs utantill (t.ex. Vårt land, Den blomstertid)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4	K2
M7	I1, I2, I3, I4	K4
M8	I1, I2, I3	K3
M9	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M5 uppmuntra eleven att improvisera samt planera och skapa mindre kompositioner eller tvärkonstnärliga helheter på olika sätt, även med hjälp av digitala verktyg

- Eleven deltar i att planera och genomföra mindre musikaliska kompositioner.
- Eleven deltar i samspel och sång och uttrycker sig via musiken.
- Eleven granskar den digitala dimensionen inom musiken och överväger hur den kan utnyttjas ändamålsenligt.
- Eleven lär sig känna igen sina egna styrkor samt lär sig betydelsen av samarbete och interaktion inom musiken.
- Eleven granskar medias inverkan och ser dess möjligheter.
- Eleven tar del i planeringen och genomförandet av gemensamma projekt och tar ansvar för förverkligandet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kreativt uttrycka musikaliskt tänkande på olika sätt	Eleven hittar på egna lösningar genom att använda sig av ljud, musik, bilder eller andra uttryckssätt och kan vid behov under handledning utnyttja de möjligheter musikteknologin erbjuder.

M6 handleda eleven att analysera sina musikaliska upplevelser och musikens estetiska, kulturella och historiska mångfald

- Eleven granskar musiken och framför synpunkter och sina egna musikaliska upplevelser genom ord, bild och rörelse.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta musikens betydelse	Eleven framför synpunkter utgående från sina iakttagelser och upplevelser av musikalisk verksamhet.

M7 handleda eleven att förstå musikaliska begrepp och principerna för notationssätten inom musiken i samband med musicerande

- Eleven förstår musikaliska begrepp och kan tolka musiknotation.
- Eleven granskar och tolkar tonspråket och ser musikens tids- och platsbundenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för notationssätten inom musiken	Eleven kan följa musiknotationer som övats i samband med musicerande.

M8 hjälpa eleven att iaktta hur musiken påverkar välbefinnandet och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

- Eleven granskar musikens effekter på människans fysiska och psykiska välmående samt lär sig beakta hörsel- och andra säkerhetsfrågor då hen musicerar.
- Eleven förstår hur det egna beteendet påverkar omgivningens välmående och säkerhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda instrument och anläggningar på ett säkert sätt	Eleven tar hänsyn till bland annat faktorer som påverkar ljud- och musikvolymen då hen använder anläggningar och instrument.

M9 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att vara med och ställa upp mål och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen

- Eleven utvecklar sitt musikaliska kunnande genom övning och hen deltar aktivt i sin egen inlärning genom att ställa upp mål och utvärdera sina egna framsteg.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig, arbetsfärdigheter	Eleven ställer upp mål för att utveckla sina musikaliska färdigheter och strävar i sitt musicerande till att nå sitt mål.

14.6.11. Omgivningslära

Läroämnets uppdrag

I läroämnet omgivningslära integreras ämnesområdena biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen ska omfatta perspektivet för hållbar utveckling. I omgivningslära

förenas såväl naturvetenskapliga som humanvetenskapliga perspektiv. I omgivningsläran ska eleverna ses som en del av den omgivning de lever i. Utgångspunkten är respekt för naturen och ett människovärdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna.
Undervisningen ska stödja eleven att utveckla sitt förhållande till miljön och sin världsbild samt att växa som människa. Målet för undervisningen i omgivningslära är att eleverna lär känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen som förekommer i dem, sig själva och andra människor samt betydelsen av hälsa och välbefinnande. Omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär förutsätter att eleverna lär sig att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika situationer. Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och eleverna ska utveckla kritiskt tänkande. De ekologiska, kulturella, sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling ska beaktas i undervisningen i omgivningslära. Det centrala målet för omgivningsläran är att handleda eleverna att förstå hur människans val påverkar livet och miljön i dag och i framtiden.
Omgivningsläran ska lägga grund för kunskaper inom de olika ämnesområdena i omgivningslära. Målet är att förstå deras betydelse för miljön, tekniken, det vardagliga livet, människan och mänsklig verksamhet. Inom biologi är det centralt att eleverna lär känna och förstå naturmiljön, människan, livet och dess utveckling samt villkoren för liv på jorden. Inom geografi är det viktigt att eleverna undersöker deras egen närmiljö och förstår olika områden i världen, fenomen som förekommer i dem och hur livet ser ut för de människor som bor i områdena. Inom fysik är det viktigt att stödja eleverna att förstå naturens grundstrukturer och fenomen och att förklara dessa fenomen även med hjälp av information baserad på egna undersökningar. Inom kemi är det centralt att iaktta olika ämnen i vår omgivning. Man ska undersöka, beskriva och förklara ämnenas egenskaper, deras sammansättning samt omvandlingar som de genomgår. Inom hälsokunskap är det viktigt att eleverna lär sig att förstå de faktorer som stödjer och skyddar hälsan i vår omgivning och i mänsklig verksamhet samt att främja kunskaper som stödjer hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet.
Målet med undervisningen är att väcka och fördjupa elevernas intresse för de olika ämnesområdena i omgivningslära. Likvärdighet och jämlikhet främjas genom att varje elev erbjuds möjligheter att mångsidigt bekanta sig med omgivningslärans samtliga vetenskapsområden och med den teknik och de utbildningsmöjligheter som finns på området.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6
kan undervisningen i omgivningslära planeras som helheter där man granskar den omgivande världen samt eleverna och deras aktiviteter som en del av omgivningen. Eleven vägleds att ge akt på sitt växande och sin utveckling. Med hjälp av problemlösnings- och undersökningsuppgifter fördjupas intresset för fenomen i omgivningen. I slutet av årskurshelheten funderar man också på de olika ämnesområdenas särdrag.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i omgivningslära i årskurs 3–6

Utgångspunkten vid valet av arbetssätt och lärmiljöer är elevernas egna erfarenheter av olika företeelser, fenomen och händelser som anknyter till människan, omgivningen, människans aktiviteter och vardag. I valet av lärmiljöer och arbetssätt beaktas funktionalitet, erfarenhets- och upplevelseaspekten, användningen av drama och berättelser samt omgivningslärans tvärvetenskapliga karaktär. Målet är att undersöka fenomen inom omgivningslärans olika ämnesområden i naturliga situationer och miljöer. Som lärmiljöer används förutom skolans lokaler och den egna klassen mångsidigt även den närliggande naturen och den byggda miljön, olika sociala sammanhang och situationer, digitala lärmiljöer samt lokala möjligheter såsom samarbete med naturskolor, museer, företag, medborgarorganisationer samt natur- och vetenskapscentra. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar i planeringen och genomförandet av enkla undersökningar samt i diskussionen kring olika perspektiv och lösningar. Genom att eleverna arbetar aktivt med det fenomen, tema eller aktuella problem som studeras stödjer man lärandet enligt omgivningslärans mål.

I anslutning till undervisningen i omgivningslära kan man tex besöka Vanda naturskola. Naturskolan erbjuder verksamhet som stöder målen i omgivningslära. Ett besök till vetenskapscentret Heureka ger möjlighet att forska och uppleva natrurvetenskapliga fenomen ur olika perspektiv vilket stöder omgivningslärans syfte. I Vanda kan man även besöka ett av de

många muséerna. I högre klasser kan besök till Sortti-stationer och Vanda Energis avfallskraftverk vara ändamålsenliga besöksmål. Naturmiljöer runt skolan är värda att ta i beaktande när man planerar undervisningen i omgivningslära.

Handledning, differentiering och stöd i omgivningslära i årskurs 3–6

Med tanke på målen för omgivningsläran är det viktigt att handleda eleverna att mångsidigt använda olika studiesätt. Handledning behövs särskilt för att eleven ska lära sig agera tryggt och ta hänsyn till andra i olika lärmiljöer. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt specialbehov i anslutning till utveckling, livssituation och kultur. Eleverna får lära sig att respektera allas rätt till integritet i personliga frågor. Ett undersökande arbetssätt och övningar som förutsätter olika nivåer av tänkande kan stödja differentiering enligt individuella behov. Gemenskap stödjer lärande tillsammans och möjligheten att utnyttja olika styrkor. Handledning och stöd, valet av arbetssätt samt känslan av att lyckas stärker elevens självbild i omgivningsläran. Eleverna ska även ges möjlighet till fördjupning samt lugn och ro.

Olika arbetssätt används i undervisningen anpassat till undervisningens karaktär. Undervisningen stöds av passande verktyg, som exempelvis lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel och olika kartor. Kreativt skapande och upplevelsebetonat lärande uppmärksammas även inom de olika delområdena. Eleverna uppmuntras till att arbeta i olika konstallationer; individuellt, parvis och i olika stora grupper.

Bedömning av elevens lärande i omgivningslära i årskurs 3–6

Disponering av arbetet i helheter med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. I undersökningar och projekt koncentrerar man sig på att utvärdera endast några delområden utgående från de uppställda målen. Eleverna handleds att analysera sina förhandskunskaper, färdigheter och -uppfattningar. Konstruktiv respons, frågor och konkreta utvecklingsförslag bidrar till att arbetet framskrider. Positiv respons och uppmuntran stärker elevernas motivation och ökar deras intresse för att utforska sin omgivning. Eleverna ska erbjudas mångsidiga möjligheter att visa sina kunskaper. Bedömningen ska förutom på olika alster även grunda sig på iakttagelser av elevens arbete och på diskussioner. Utöver innehållet bedöms elevens förmåga att uppfatta det väsentliga, söka information och uttrycka sig tydligt. I slutet av helheten bedöms hur väl de uppställda målen uppnåtts. Eleverna övar sig att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov samt att uppmuntra varandra att lära sig. Elevernas värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala färdigheter, temperament eller andra personliga egenskaper är inte föremål för bedömningen.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i omgivningslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i omgivningslära. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att eleven förutom undersöknings- och arbetsfärdigheter även har kunskaper inom de olika ämnesområdena.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

- känna igen, ge uttryck för och reglera olika känslor
- skötsel av hälsan, en god vardag
- kroppens delar, hur en person fungerar (skelett och rörelse)

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

- vett och etikett
- respektfullt handlande gentemot andra
- ta andra i beaktande och följa instruktioner samt hålla fast vid överenskommelser
- att känna till och identifiera riskfaktorer som hotar säkerheten i den egna miljön (t.ex. trafik)

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

- genom aktuella nyheter byggs en bild av Finlands naturmiljöer och mänsklig verksamhet upp
- Finland på kartan

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

- observation av närmiljön och bokföring av observationer
- den levande naturen: organismer och deras livsmiljöer, klassificering (t.ex. ryggradsdjur, ryggradslösa djur, däggdjur, kräldjur),
- begreppet näringskedja
- bekanta sig med närmiljöns vanligaste växt- och djurarter
- väderfenomen

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man

bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

- bekanta sig med jordklotets rörelse på omloppsbanan (t.ex. dag/natt, årstider)
- vattnets kretslopp
- utforska ljud- och ljuseffekter
- djurens förökning

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

- vårda sitt eget kulturarv
- bekanta sig med andra kulturer
- utvärdera effekterna av hur den egna verksamheten påverkar närmiljön

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K5
M7	I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I3, I4, I5, I6	K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M15	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M16	I3, I4, I5, I6	K1, K5
M19	I1, I2, I3, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

- Eleven visar intresse för omgivningslära.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

- Eleven kan ställa upp enkla mål för sitt lärande i omgivningslära.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

- Eleven visar intresse för miljömedvetenhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

- Eleven kan ställa frågor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

- Eleven känner till hur man gör små undersökningar och observationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

- Eleven känner till samband mellan orsak och verkan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

- Eleven känner till vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

- Eleven känner till sunda och säkra handlingssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

- Eleven kan undersöka och göra utflykter i naturen och den byggda miljön.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

- Eleven kan arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer.
- Eleven kan uttrycka sig och lyssna på andra.
- Eleven känner till hur hen kan identifiera, uttrycka och reglera sina känslor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

- Eleven känner till informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen

- Eleven observerar nyfiket omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran.
- Eleven använder enkla begreppskonstruktioner inom ämnet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

- Eleven undersöker naturen, identifierar organismer och livsmiljöer, tänker och handlar ekologiskt.
- Eleven känner till människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

- Eleven känner till geografiskt tänkande och kan iaktta sin näromgivning och sitt hemland.
- Eleven kan använda enkla kartor och andra enkla geomedier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

- Eleven kan några delområden inom hälsa och individens tillväxt och utveckling.
- Eleven har kunskaper om hälsa i vardagen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

- pubertetens inverkan på din kropp och själ
- känna igen de vanligaste sjukdomarna och veta hur man sköter dem

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental

integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

- brandsäkerhet och trafiksäkerhet
- lära sig första hjälpen och hur reagera i nödsituationer
- jag som en del av olika sammanhang

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

- genom aktuella nyheter byggs en bild av Östersjöstaternas naturmiljöer och kulturer upp
- Östersjöregionen på karta

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

- observation av närmiljön, bokföring av observationer,
- användning av olika informationskällor för presentationer
- förklara beteende
- handledd forskning
- bekanta sig med närmiljöns vanligaste växt- och djurarter
- göra en växtsamling (t.ex. digitalt)
- allemansrätten

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

- bekanta sig med solsystemet
- ämnens olika aggregationstillstånd
- mätning av temperatur
- livsmedelsproduktion och livsmedlens vägar
- att röra sig i skogen

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna

kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

- öva sig på miljövänlig verksamhet
- effekterna av den egna verksamheten på djurens välmående och naturen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K5
M7	I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I3, I4, I5, I6	K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M15	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M16	I3, I4, I5, I6	K1, K5
M19	I1, I2, I3, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

- Eleven visar intresse för omgivningslära.
- Eleven känner till några ämnesområden i omgivningslära.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

- Eleven kan ställa upp enkla mål för sitt lärande och kan arbeta för att uppnå sina mål.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

- Eleven visar intresse för miljömedvetenhet och agerar miljömedvetet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

- Eleven kan ställa frågor och söka svar till dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

- Eleven kan göra små undersökningar, observationer och mätningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

- Eleven känner till samband mellan orsak och verkan och kan dra slutsatser på basen av resultaten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

- Eleven känner till vardagliga tekniska tillämpningar och deras funktion och användning.
- Eleven deltar genom att pröva, upptäcka och skapa tillsammans.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

- Eleven känner till goda levnadsvanor och kan agera på ett säkert sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

- Eleven kan undersöka, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

- Eleven kan arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer.
- Eleven kan och vill uttrycka sig och lyssna på andra.
- Eleven känner till hur hen kan identifiera, uttrycka och reglera sina känslor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

- Eleven känner till informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från

att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen

- Eleven använder sina färdigheter i att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran.
- Eleven använder begreppskonstruktioner av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar användningen av begreppen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

- Eleven kan undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka och handla ekologiskt.
- Eleven känner till hur människan är uppbyggd, känner till livsfunktioner och hens utveckling.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

- Eleven visar förmåga att tänka geografiskt och kan iaktta sin omgivning och hur den anknyter till Norden och Baltikum.
- Eleven kan använda kartor och andra geomedier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

- Eleven kan delområden inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång.
- Eleven kan tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

- min kropp: de viktigaste vitala delarna (t.ex. blodcirkulation, andning) och inre organ (t.ex. placering och huvudfunktion)
- människans fortplantning och den egna sexualiteten
- pubertetens inflytande på våra egna känslor

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental

integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

- gemensamma avtal: veta vilka skyldigheter och rättigheter som hör till åldersgruppen

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

- genom aktuella nyheter byggs en bild av Europas länders naturmiljöer och mänsklig verksamhet upp
- Europa på kartan

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

- göra mindre forskningar självständigt (t.ex. hypotes, observering, bokföring och syntes)
- levande natur: organismer och deras livsmiljöer, klassificering (t.ex. ryggradsdjur, ryggradslösa djur, däggdjur, kräldjur)
- begreppet näringskedja
- undersöka experimentellt växters tillväxt
- jordmån, berggrund och jordklotets uppbyggnad

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

- rymdens uppbyggnad
- fotosyntes
- växternas förökning
- olika ämnens egenskaper och olika begrepp i anslutning till de kemiska och fysikaliska reaktioner (t.ex. grundämnen, blandningar, strukturer, densitet, massa)
- materians bevarande (t ex. kolets kretslopp i naturen)

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och

i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

- klimatförändring
- hållbart nyttjande av naturresurser
- effekten av den egna verksamheten gentemot andra människor och samhället

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K5
M7	I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I3, I4, I5, I6	K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M15	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M16	I3, I4, I5, I6	K1, K5
M17	I2, I4, I5, I6	K1
M18	I2, I4, I5, I6	K1
M19	I1, I2, I3, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

- Elevens visar intresse för omgivningslära och undervisningen i omgivningslära.
- Eleven förstår att ämnesområden i omgivningslära har betydelse för hen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

- Eleven kan ställa upp mål för sina studier, kan arbeta långsiktigt och utvärdera sina kunskaper i omgivningslära för att uppnå sina mål.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

- Eleven visar intresse för miljömedvetenhet och verkar i sin närmiljö för att främja hållbar utveckling.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

- Eleven kan formulera frågor om olika ämnesområden och använda frågorna vid olika undersökningar i omgivningslära.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

- Eleven kan göra små undersökningar, observationer och mätningar i olika lärmiljöer med hjälp av sina sinnen och olika redskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

- Eleven kan se samband mellan orsak och verkan, dra egna slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

- Eleven förstår vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används.
- Eleven deltar genom att pröva, upptäcka och skapa tillsammans.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

- Eleven följer sunda levnadsvanor och kan handla på ett säkert sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

- Eleven kan undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

- Eleven kan arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer.
- Eleven kan uttrycka sig mångsidigt och lyssna på andra.
- Eleven kan i viss mån identifiera, uttrycka och reglera sina känslor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

- Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen

- Eleven kan observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran.
- Eleven använder begreppskonstruktioner som motsvarar den exakta användningen av begreppen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

- Eleven kan på olika sätt undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka och handla ekologiskt.
- Eleven vet och förstår människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

- Eleven tänker geografiskt och kan iaktta sin omgivning och Europa på olika sätt.
- Eleven kan använda kartor och andra geomedier på ett mångsidigt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande

- Eleven kan delvis undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken.
- Eleven förstår delvis principen om energins bevarande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.

M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande

- Eleven kan delvis undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar.
- Eleven förstår delvis principen om materiens bevarande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan observera och beskriva aggregationstill-stånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.	Eleven kan observera och beskriva aggregationstillstånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

- Eleven kan och förstår några delområden inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen.
- Eleven kan diskutera, öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Jag som människa

Innehållet väljs så att det anknyter till människans uppbyggnad och centrala livsfunktioner samt de olika faserna i människans växande och utveckling. Särskild vikt fästs vid aktuella förändringar i utvecklingen hos åldersgruppen och att förstå dem. Man behandlar den sexuella utvecklingen som anknyter till åldersstadiet samt människans fortplantning. Eleverna övar sig att identifiera olika fysiska och psykiska signaler och att bli medvetna om sina egna tankar, behov, attityder och värderingar. Eleverna får insikt i de olika delområdena av hälsa, hälsoresurser, vardagliga hälsovanor, mentala färdigheter, förhindrande av sjukdomar och färdigheter i egenvård. Dessutom får de öva sig att identifiera, uttrycka och reglera känslor. Eleven ger akt på faktorer som stödjer det egna lärandet.

- betydelsen av motion, kost och sömn för den egna hälsan
- en positiv inställning till att sköta sin egen hälsa
- den egna sexualiteten och rätten till den egna kroppsintegriteten

I2 Vardagliga situationer och sammanhang

Innehållet och uppgifterna väljs så att de anknyter till vardagliga situationer och sammanhang. Eleverna får öva sig att beskriva vardagliga situationer, fenomen och teknik med begrepp och modeller från olika ämnesområden. De undersöker hur apparater och olika konstruktioner fungerar. Säkerhetskunskapen utvecklas till exempel inom följande delområden: trafik-, brand-, elsäkerhet, olyckor, förgiftningar, rusmedel, förebyggande av mobbning, fysisk och mental integritet samt åtgärder i nöd- och risksituationer. Eleverna övar sig att delta i olika grupper och funderar över hur olika sociala situationer och sammanhang påverkar välbefinnandet.

- gemensamma avtal: veta vilka skyldigheter och rättigheter som hör till åldersgruppen
- ansvar och t; samarbete med skolpolis och ungdomsväsendet
- eget handlande i olika sociala sammanhang
- rusmedelsfostran
- vad göra vid förgiftningsfall
- elsäkerhet och brandsäkerhet

I3 På upptäcktsfärd i en pluralistisk värld

Naturmiljön och mänsklig verksamhet i Finland, Norden, Europa och övriga världsdelar undersöks med hjälp av mångsidiga regionala exempel och aktuella nyheter. Centrala perspektiv är att värdesätta naturens och kulturens mångfald samt öka den globala förståelsen. Man bygger upp sin världsbild och dess regionala ramar med hjälp av olika kartor och andra geomedier.

- med hjälp av nyheter skaffa sig en bild av olika världsdelars naturliga landskap, kulturella särdrag och mänskliga aktiviteter
- geografiska begrepp (t.ex. klimat, vegetation, karttecken; bergskedjor, lågland, högland, världshav, vattendrag)
- att stärka global förståelse

I4 Att undersöka omgivningen

Som innehåll väljs undersökningsuppgifter som härrör till den egna livsmiljön. I livsmiljön fäster man uppmärksamhet vid den levande och icke-levande naturen, den byggda och sociala miljön samt fenomen, material och tekniska tillämpningar i omgivningen. Med hjälp av uppgifterna får eleven insikt i de olika faserna av en undersökning. Eleverna undersöker jordmånen och berggrunden. Genom att undersöka förändringar i kroppars rörelser bekantar de sig med begreppet kraft. Eleverna identifierar organismer och olika livsmiljöer, sammanställer under handledning en växtsamling samt undersöker experimentellt växternas tillväxt. De undersöker också betydelsen av olika miljöer i hembygden ur ett hälsoperspektiv. Eleverna bekantar sig också med de rättigheter och skyldigheter som gäller då de rör sig i sin omgivning.

- klassificeringen av organismer (djur, växter, svampar, bakterier)
- mindre forskningar från egna livsmiljöer
- forska självständigt (forskningens arbetsmoment)
- bekanta sig med hembygdens olika livsmiljöer
- värdesätta mångfalden i miljöer

I5 Naturens strukturer, principer och kretslopp

Med hjälp av olika material och ämnen granskas aggregationstillstånd och ämnens egenskaper. Förbränning, fotosyntesen och vattnets kretslopp utgör grunden för förståelse av principen om ämnens förändringar och bevarande. Med hjälp av att utföra temperaturmätningar, studera värmeenergi och omvandling mellan energiformer får eleven insikt i principen om energins bevarande. Man undersöker ljud- och ljusfenomen. Eleverna fördjupar sig i närrymden, årstiderna, växlingen mellan dag och natt samt jordklotets uppbyggnad. De ska undersöka växelverkan mellan mänsklig verksamhet och olika organismer och deras livsmiljöer. Man bekantar sig med näringskedjor, djurs och växters fortplantning, näringsproduktion och matens kretslopp samt bruket av skog.

- fenomen som härrör sig från jordens och månens rörelser (dag/natt, årstidernas växlingar, tidvatten)
- gå tillbaka till de grundläggande förutsättningarna
- förbränningens grundförutsättningar (tex värmenergi)
- skogarnas nyttoanvändning
- utrotnings hotade organismer och deras livsmiljöer (förhållande mellan mänskan och naturen)

I6 Att bygga en hållbar framtid

Vid valet av innehåll beaktas värnandet om naturens mångfald, klimatförändringen och hur den kan hejdas, hållbar användning av naturresurser, att främja hälsa, värna om det egna kulturarvet och att bo i en mångkulturell värld samt människans globala välbefinnande nu och i framtiden. Eleverna reflekterar över hur deras egna aktiviteter påverkar dem själva, andra människor, djurens välmående, naturen och samhället. I den egna närmiljön övas miljövänlig

verksamhet och omsorg om andra. Man förverkligar ett gemensamt påverkningsprojekt där man övar sig att delta och påverka lokalt eller globalt.

- bekanta sig med andra kulturer
- global välfärd
- förverkliga ett gemensamt projekt där man övar delaktighet och inflytande på lokal eller på global nivå (t.ex. påverkardag).
- bromsa klimatförändringen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K5
M7	I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3
M9	I2, I3, I4, I5, I6	K3
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M14	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4, K5
M15	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M16	I3, I4, I5, I6	K1, K5
M17	I2, I4, I5, I6	K1
M18	I2, I4, I5, I6	K1
M19	I1, I2, I3, I6	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 väcka och upprätthålla elevens intresse för omgivningen och undervisningen i omgivningslära samt hjälpa eleven att inse att samtliga ämnesområden i omgivningsläran är viktiga för hen

- Elevens visar intresse för omgivningslära och undervisningen i omgivningslära
- Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningslära och förstår att de är viktiga för hen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Att uppfatta omgivningslärans betydelse	Eleven kan ge exempel på betydelsen av de olika ämnesområdena i omgivningsläran.

M2 vägleda och sporra eleven att ställa upp mål för sina studier och att arbeta långsiktigt för att uppnå dem samt att analysera sina kunskaper i omgivningslära

- Eleven kan ställa upp mål för sina studier, kan arbeta långsiktigt och kan analysera sina kunskaper i omgivningslära för att uppnå sina mål.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbeta för att uppnå gemensamma mål.

M3 stödja eleven att utveckla miljömedvetenhet samt att agera och påverka i sin närmiljö och i olika sammanhang för att främja hållbar utveckling och att uppskatta betydelsen av en hållbar utveckling för sig själv och världen

- Eleven visar intresse för miljömedvetenhet och verkar i sin närmiljö för att främja hållbar utveckling.
- Eleven förstår att uppskatta en hållbar utveckling för sig själv och omvärlden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva stödande och hotande element i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika metoder för att värna om, utveckla och påverka sin närmiljö och -gemenskap samt under handledning arbeta i gemensamma påverkningsprojekt.

M4 uppmuntra eleven att formulera frågor om olika ämnesområden samt att använda dem som utgångspunkt för undersökningar och andra aktiviteter

- Eleven kan formulera frågor om olika ämnesområden och använda dem vid undersökningar och andra aktiviteter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor	Eleven kan formulera frågor som anknyter till ämnet och som tillsammans kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar och andra aktiviteter.

M5 hjälpa eleven att planera och genomföra små undersökningar, göra observationer och mätningar i mångsidiga lärmiljöer med hjälp av olika sinnen samt undersöknings- och mätredskap

- Eleven kan göra små undersökningar, observationer och mätningar i olika lärmiljöer med hjälp av sina sinnen samt med undersöknings- och mätredskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att planera, observera och mäta	Eleven kan agera, observera, mäta och dokumentera resultat enligt anvisningar. Eleven kan planera små undersökningar ensam eller tillsammans med andra.

M6 hjälpa eleven att se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt

- Eleven kan se samband mellan orsak och verkan, dra slutsatser utgående från resultaten och presentera sina resultat och undersökningar på olika sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter: förmåga att dra slutsatser och presentera resultat	Eleven övar sig under handledning att se samband mellan orsak och verkan och kan dra enkla slutsatser utgående från resultaten. Eleven kan presentera sina resultat på ett tydligt sätt.

M7 handleda eleven att förstå betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används samt inspirera eleven att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans

- Eleven förstår betydelsen av vardagliga tekniska tillämpningar och hur de fungerar och används.
- Eleven deltar genom att pröva, upptäcka och skapa nytt tillsammans.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta vid teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva hur vissa vardagliga tekniska tillämpningar fungerar och kan ge exempel på deras betydelse. Eleven kan samarbeta med andra kring experiment och uppfinningar.

M8 uppmuntra eleven att främja välbefinnande och säkerhet i sina aktiviteter och i sin närmiljö och vägleda eleven att handla på ett säkert, ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt som även skyddar hen själv

- Eleven följer sunda levnadsvanor, agerar säkert i sina aktiviteter och i sin närmiljö.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja säkerheten, säkerhetskunskap	Eleven kan presentera centrala faktorer som anknyter till välbefinnande och säkerhet. Eleven kan beskriva säkerhetsanvisningar och tillvägagångssätt i olika risk- och nödsituationer, kan tillämpa dem i undervisningssituationer samt övar sig att motivera dem med hjälp av omgivningslärans olika ämnesområden.

M9 handleda eleven att undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön

- Eleven kan undersöka, agera, röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön samt reflektera över iakttagelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att undersöka omgivningen	Eleven kan röra sig och göra utflykter i naturen och den byggda miljön enligt anvisningar. Eleven kan under handledning göra undersökningar i omgivningen både självständigt och i grupp.

M10 erbjuda eleven möjligheter att öva sig att arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer, inspirera eleven att uttrycka sig och lyssna på andra samt stödja elevens förmåga att identifiera, uttrycka och reglera sina känslor

- Eleven kan arbeta i grupp genom att delta i olika roller och sociala situationer.
- Eleven kan uttrycka sig mångsidigt, delta aktivt i diskussioner och lyssna på andra.
- Eleven kan identifiera, uttrycka och reglera sina känslor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Utveckling av de sociala färdigheterna, hur eleven identifierar och reglerar känslor	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva handlingsmönster för hur man arbetar i grupp, uppför sig artigt samt uttrycker och reglerar känslor och övar sig att tillämpa mönstren i olika roller.

M11 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt

- Eleven har fördjupade färdigheter i att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, bearbeta och presentera information och för att kommunicera på ett ansvarsfullt, tryggt och ergonomiskt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikations- teknik	Eleven kan använda digitala verktyg i de olika faserna av en undersökningsprocess och för att kommunicera. Eleven kan beskriva hur digitala verktyg används på ett ansvarsfullt, säkert och ergonomiskt sätt.

M12 vägleda eleven att observera omgivningen, mänskliga aktiviteter och fenomen i anknytning till dem med hjälp av begrepp inom omgivningsläran samt att utveckla sina begreppskonstruktioner från att bestå av olika förhandsuppfattningar så att de bättre motsvarar den exakta användningen av begreppen

- Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord.
- Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda begrepp	Eleven kan beskriva miljön, mänskliga aktiviteter och fenomen som anknyter till dem med centrala begrepp inom omgivningslärans olika ämnesområden och med egna ord. Eleven kan koppla ihop begrepp på ett logiskt sätt.

M13 handleda eleven att förstå, använda och skapa olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen

- Eleven förstår, använder och skapar olika modeller med hjälp av vilka man kan tolka och förklara människan, omgivningen och anknytande fenomen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan använda och tolka olika konkreta mo-deller. Eleven övar att an-vända abstrakta modeller.	Eleven kan använda och tolka olika konkreta modeller. Eleven övar att använda abstrakta modeller.

M14 handleda eleven att söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar

- Eleven kan söka tillförlitlig information, uttrycka olika synpunkter och motivera dem samt tolka och kritiskt bedöma informationskällor och synvinklar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka åsikter och läsa kritiskt	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja några tillförlitliga informationskällor. Eleven övar att motivera olika åsikter och kan nämna skillnader mellan olika synvinklar.

M15 vägleda eleven att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, tänka ekologiskt samt hjälpa eleven att förstå människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling

- Eleven kan använda mångsidiga metoder för att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer.
- Eleven kan tänka och handla ekologiskt.
- Eleven vet och förstår människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i biologi: Förmåga att undersöka naturen, identifiera organismer och livsmiljöer, människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling	Eleven kan iaktta naturen och identifiera de vanligaste växtarterna och de livsmiljöer som är typiska för dem. Eleven sammanställer under handledning en liten växtsamling, kan självständigt och tillsammans med andra experimentellt undersöka växternas tillväxt samt kan i huvuddrag beskriva människans uppbyggnad, livsfunktioner och utveckling.

M16 handleda eleven i geografiskt tänkande och att iaktta sin omgivning och hela världen samt att lära sig använda kartor och andra geomedier

- Eleven behärskar geografiskt tänkande och har en fördjupad förmåga i att kunna iaktta sin omgivning och hela världen.
- Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka relevant information på mångsidiga sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i geografi: Förmåga att gestalta jordklotet, använda kartor och andra geomedier	Eleven kan identifiera olika regionala nivåer, strukturera sin omgivning, uppfatta de områden som granskas och kartbilden av hela jordklotet samt kan beskriva den regionala mångfalden på jordklotet. Eleven kan använda kartor och andra geomedier för att söka och presentera information.

M17 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt lägga grund för förståelsen av principen om energins bevarande

- Elevens kan undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken.
- Eleven förstår i princip principen om energins bevarande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i fysik: Förmåga att undersöka, beskriva och förklara fysikaliska fenomen	Eleven kan observera och beskriva enkla fysikaliska fenomen i vardagen, naturen och tekniken samt övar sig att förklara dem. Eleven kan använda energi-, kraft- och rörelsebegrepp i vardagliga situationer och kan ge exempel på principen om energins bevarande.

M18 vägleda eleven att undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar samt lägga grund för förståelsen av principen om materiens bevarande

- Eleven kan undersöka, beskriva och förklara kemiska fenomen, ämnens egenskaper och omvandlingar.
- Eleven förstår i princip principen om materiens bevarande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Eleven kan observera och beskriva aggregationstill-stånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.	Eleven kan observera och beskriva aggregationstillstånd och bekanta ämnens egenskaper samt övar sig att förklara dem. Eleven kan förklara till exempel vattnets kretslopp eller återvinning med hjälp av principen om materiens bevarande.

M19 vägleda eleven att förstå delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen

i barndomen och ungdomen samt uppmuntra eleven att öva och tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen

- Eleven förstår och behärskar delområdena inom hälsa, betydelsen av sunda vanor samt livets gång, den individuella tillväxten och utvecklingen i barndomen och ungdomen samt kan reflektera över och beskriva dessa.
- Eleven kan tillämpa sina kunskaper om hälsa i vardagen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper i hälsokunskap: Kännedom om delområdena inom hälsa och sunda vanor, förmåga att reflektera över deras betydelse samt att identifiera och beskriva tillväxten och utvecklingen vid en viss ålder	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och ge exempel på hur hälsan kan främjas i vardagen. Eleven kan beskriva olika skeden i livet och förklara vad som kännetecknar växandet och utvecklingen i puberteten och individuella variationer i dem.

14.6.12. Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra. Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6
ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hens egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer. Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.
De olika lärokurserna i religion i årskurs 3–6
Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock

enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll. I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 3–6

Innehållet behandlas med hjälp av berättelser och drama samt genom erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att börja introducera begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. I undervisningen betonas rofylldhet och diskussion. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna. Målet är att visa respekt för alla religioner och livsåskådningar som finns representerade i skolan.

- Eleven kan granska berättelser ur olika synvinklar, kan sätta sig in i en annans situation och kan leva sig in i olika känslor, känselkort kan användas i undervisningen
- Utnyttjar AV-hjälpmedel och lärplattor vid mediepresentationer som eleven producerar
- Eleven fördjupar sig i församlingens olika verksamhetsformer samt i hembygdens kristna liv
- Besök till elevernas hemförsamlingar
- Evenemang och besök som församlingar ordnar för olika årskurser
- IKT-färdigheter utvecklas genom att man producerar egna verk (animationer, serier, video) on Jesu liv och lära
- Eleven övar sig i färdigheter om växelverkan och samarbete genom att göra olika projekt och grupparbeten

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 3–6

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrund och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. Eleverna ska få stöd för att förstå centrala begrepp. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet och eleven handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

- Den egna familjens festtraditioner (intervju, diskussioner hemma etc.)
- Handleda eleven i att uppföra sig på religiösa tillställningar och stunder
- Eleven granskar berättelser ur olika synvinklar, sätter sig in i en annans situation och lever sig in i olika känslor, känselkort kan användas i undervisningen
- Eleven lär sig färdigheter som behövs för att uppnå gemensamma mål genom att fungera i en grupp
- Eleven förstår värdet och betydelsen av sitt eget kulturarv med hjälp av Nya Testamentets berättelser

Bedömning av elevens lärande i religion i årskurs 3–6

Bedömningen i religion ska vara handledande och uppmuntrande. Responsen ska uppmuntra eleven att studera och undersöka religiösa källor och deras särdrag och att själv tolka dem. I bedömningen ska man beakta olika former av skriftlig och muntlig framställning samt kunskaper som visas med hjälp av andra uttrycksformer. Det centrala är elevens förmåga att uttrycka sig själv och sina tankar. I stället för att fästa uppmärksamheten vid memorering av detaljer ska man i bedömningen uppmärksamma elevens förmåga att förstå och kunna tillämpa sin kunskap och utveckla sitt tänkande.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i religion genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i religion.

Evangelisk-luthersk tro

Undervisningens mål är att utvidga och fördjupa elevens religiösa kompetens genom att bekanta sig med religionens heliga böcker, berättelser och seder som man studerar. I undervisningen bekantar man sig med Finlands och Europas religiösa rötter och livsåskådningar i dagens Finland och Europa. I undervisningen poängteras mediekunskap och källkritik samt befäster speciellt uppmärksamhet att tillämpa kunskap och att utveckla tänkandet. I undervisningen övar man att känna igen etiska val, man poängterar känslan och förmågan om växelverkan samt övar att framföra sina egna åsikter och att motivera dem.

Lärokursens uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6
ska undervisningen i religion bredda och fördjupa elevens baskunskaper i hens egen religion. Eleven får insikt i religionens heliga skrifter och berättelser samt centrala lära, etiska principer, ritualer och seder. Eleverna uppmuntras att undra och fråga. I undervisningen granskas de religiösa rötterna i Finland och Europa samt det religiösa livet och livsåskådningarna i dagens Finland och Europa. Eleverna ska utveckla sin mediekunskap och handledas att bedöma och använda olika källor för att söka information och utnyttja den i olika situationer.
Undervisningen behandlar barnets rättigheter och individens ansvar för sina handlingar. Eleverna får träna sina emotionella och sociala färdigheter och lär sig att formulera egna åsikter och motivera dem. Eleverna uppmuntras att utveckla vänskap, att bidra till en positiv gemenskap i klassen och skolan och att motarbeta diskriminering.
De olika lärokurserna i religion i årskurs 3–6
Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll. I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

- urberättelser (skapelsen)
- Gamla Testamentets patriarkberättelser: Abraham, Isak, Jakob
- andra centrala berättelser från Gamla Testamentet (t.ex. Josef, Moses etc.)
- judendomens, islams och kristendomens gemensamma berättelser (Abrahams barn)
- kristendomens centrala begrepp, symboler och lära

- Bibeln och det religiösa språkets särdrag

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

- kyrkoåret, kristna ritualer i olika skeden i livet samt traditioner som förknippas med dem.
- psalmer och annan andlig musik
- det heliga inom kristendomen, judendomen och islam samt högtider under året

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

- centrala livsfrågor
- känslor, värderingar och val utgående från Gamla Testamentets texter

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1
M3	I1, I2	K2, K3, K4
M6	I2, I3	K2
M7	I1, I2, I3	K2, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K7
M11	I1, I2, I3	K1, K4, K6, K7
M12	I3	K1

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran

- Eleven känner till Bibeln, skapelseberättelsen, patriarkberättelserna och andra centrala berättelser (t.ex. Josef, Mose etc.).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna källor och texter inom religionen i fråga samt beskriva det centrala innehållet i dem.

M3 hjälpa eleven att känna igen karaktäristiska drag och symbolik i religiöst språk

- Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera religiöst språk och symboler	Eleven kan ge exempel på religiöst språk och religiös symbolik.

M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa

- Eleven känner till gemensamma berättelser ur judendomen, kristendomen och islam.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religion och kultur	Eleven kan beskriva huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam och deras inbördes relationer.

M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer

- Eleven förstår vad som avses med helighet i religioner.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös multilitteracitet	Eleven vet hur man ska agera och strävar efter att agera på ett lämpligt och respektfullt sätt i olika reli-giösa situationer och på religiösa platser.

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner

- Eleven känner igen de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter

- Eleven kan samtala om olika livsfrågor, uttrycka sina känslor och lyssna på andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

- Eleven har en positiv självkänsla (används inte som grund för bedömning).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

Centralt innehåll:

- lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänster och församlingens verksamhet
- psalmer och annan andlig musik

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Centralt innehåll:

- Jesu liv, lära och dess betydelse i kristendomen

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Centralt innehåll:

- centrala livsfrågor, känslor och värden med hjälp av valda berättelser ur Nya Testamentet som förknippas med olika situationer i Jesu liv

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1
M2	I1	K1, K2
M4	I1, I2, I3	K4, K5, K6
M7	I1, I2, I3	K2, K5, K6
M10	I2, I3	K1, K3, K6
M11	I1, I2, I3	K1, K4, K6, K7
M12	I3	K1

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att fördjupa sig i religionens heliga skrifter och berättelser samt den centrala läran

- Eleven kan nämna källor och texter inom kristendomen samt beskriva det centrala innehållet i dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan nämna källor och texter inom religionen i fråga samt beskriva det centrala innehållet i dem.

M2 handleda eleven att bekanta sig med ritualer och seder samt heliga platser och byggnader inom religionen i fråga

- Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för kristendomens viktiga ritualer, seder och heliga platser och beskriva deras innebörd.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera information om religion, religiös multilitteracitet	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för viktiga ritualer, seder och heliga platser inom religionen i fråga och beskriva deras innebörd.

M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen

- Eleven känner till de stora dragen i Jesu liv och hur bibeln är uppbyggd.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information i flera källor. Eleven övar sig att bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i den information hen hittar.

M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer

- Eleven förstår det heliga för en själv och för andra. Eleven kan bete sig sakligt i religiösa situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös multilitteracitet	Eleven vet hur man ska agera och strävar efter att agera på ett lämpligt och respektfullt sätt i olika reli-giösa situationer och på religiösa platser.

M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid

- Eleven ser en koppling mellan Jesus lära och respekten för natur och liv.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan ge exempel på hur man skapar en hållbar framtid. Eleven kan tillämpa de etiska principerna i religionen i fråga i sina exempel.

M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter

- Eleven kan diskutera centrala livsfrågor, känslor och värden enligt Nya testamentets etik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

I undervisningen granskas kristendomens centrala begrepp, symboler och lära. Vid val av innehåll uppmärksammas kristendomens mångfald och i synnerhet protestantismen som en del av kristendomen. Man bekantar sig med Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen. Man behandlar den lutherska läran, sakramenten, böner, gudstjänst och församlingsverksamhet. I undervisningen granskas Bibeln och dess olika stilarter, det religiösa språkets särdrag och symbolik. Man bekantar sig med Jesu liv, lära och betydelse inom kristendomen. Man reflekterar över Paulus och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion. Man bekantar sig med sambandet mellan Bibelns centrala berättelser och konst, vetenskap och kultur och hur kristendomen syns inom populärkulturen. I undervisningen fördjupas kunskaperna om kyrkoåret och kristna ritualer som hör ihop med livet samt olika seder och bruk. Man bekantar sig med kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den. Psalmer och annan andlig musik behandlas i undervisningen.

- Paulus verksamhet och den tidiga kristendomens betydelse för kristendomens utveckling till världsreligion
- Martin Luthers och Mikael Agricolas betydelse som reformatorer inom religionen

- kristendomens mångfald och speciellt protestantismen som en del av kristendom
- ortodoxa, katolska och frikyrkliga samfund som en del av den kristna gemenskapen i Finland, uppmärksamma närmiljöns religiösa samfund
- kristna sakrament i olika kyrkosamfund

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

Centralt innehåll:

- religioner och livsåskådningar samt irreligiositet i nuläget i Finland och Europa
- ekumenik och dialog mellan olika religioner
- religioners synlighet i vardagen och media
- respektera andras övertygelser och att bete sig sakligt på olika religiösa tillställningar och stunder
- det religiösa kulturarvet i Vanda, i medier och i populärkultur
- kyrkan som religiös byggnad, med kyrkoarkitektur och den symbolik som hör samman med den

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

Centralt innehåll:

- kristendomens viktigaste etiska normer: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden
- att uttrycka och motivera sina tankar och åsikter på ett mångsidigt sätt
- att hantera konflikter och att söka lösningar
- människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter och människovärde
- att respektera livet och omsorg om naturen
- etiska frågor samt elevens möjligheter är att deltaga och påverka
- ansvar för sin nästa och sin omgivning
- en hållbar framtid

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M4	I1, I2, I3	K4, K5, K6
M5	I1, I2	K1, K2
M6	I2, I3	K2
M7	I1, I2, I3	K2, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K7
M9	I2, I3	K2
M11	I1, I2, I3	K1, K4, K6, K7
M12	I3	K1

Mål för undervisningen

M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen

- Eleven känner till olika samfund som är en del av kristendomen.
- Eleven känner till livsåskådningar och irreligiositet i nuläge i Finland och Europa.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information i flera källor. Eleven övar sig att bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i den information hen hittar.

M5 handleda eleven att utforska Finlands och Europas religiösa och konfessionella rötter och situationen i dag

- Eleven känner till hur religionerna har påverkat samhällenas utveckling, kultur och medier och kan ge exempel.
- Eleven kan i huvuddrag beskriva Finlands och Europas religiösa rötter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religion och kultur	Eleven känner till hur religionerna har påverkat samhällenas utveckling, kultur och medier och kan ge exempel. Eleven kan i huvuddrag beskriva Finlands och Europas religiösa rötter.

M6 handleda eleven att få insikt i judendomen, kristendomen och islam och deras inflytande och historia i Europa

- Eleven kan beskriva huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam och deras inbördes relationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religion och kultur	Eleven kan beskriva huvuddragen i judendomen, kristendomen och islam och deras inbördes relationer.

M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer

- Eleven förstår vad som avses med helighet i religioner och kan bete sig sakligt på olika religiösa tillställningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös multilitteracitet	Eleven vet hur man ska agera och strävar efter att agera på ett lämpligt och respektfullt sätt i olika reli-giösa situationer och på religiösa platser.

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner

- Eleven kan de centrala etiska normerna inom kristendomen och andra religioner: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudet och de tio budorden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv

- Eleven ser kopplingen mellan de kristna etiska normerna och FNs konvention om barnets rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.

M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter

- Eleven kan motivera sina tankar och åsikter på ett mångsidigt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I2 Religionernas värld

I undervisningen undersöks vad som avses med helighet i religioner, det heliga för en själv och för andra. Man bekantar sig inledningsvis med profeter, heliga platser och berättelser som förenar judendomen, kristendomen och islam samt Jesu ställning i dessa religioner. Man bekantar sig med religiösa samfund i skolans närhet. I undervisningen granskar man religioners och livsåskådningars situation i Finland och Europa i dag och bakgrunden till den samt irreligiositet. Man bekantar sig med ekumenik och religionsdialog och granskar med hjälp av aktuella exempel religiösa inslag i medier och inom populärkulturen.

- religionen i populärkultur och medier
- religionen i samhället och i vandabors vardag
- analysera och tolka kritiskt text och bilder

I3 Ett gott liv

I undervisningen granskas de centrala etiska normerna inom kristendomen: Den gyllene regeln, det dubbla kärleksbudskapet och de tio budorden. Man reflekterar över Den gyllene regelns etiska princip inom kristendomen och andra religioner. I undervisningen behandlas centrala livsfrågor, känslor och värdeval med hjälp av valda berättelser ur Gamla och Nya Testamentet. Viktiga innehåll är människorättsetik, FN:s konvention om barnets rättigheter samt människovärde, att respektera livet och att värna om naturen. Man reflekterar över elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar. Viktiga aspekter är livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande. Innehållet i undervisningen ska ge eleven verktyg att diskutera och motivera sin egen syn på etik samt att diskutera religioner.

- viktigaste etiska normerna i kristendomen
- människorättsetik
- att respektera livet
- omsorg om naturen, djurens rättigheter
- elevens egna val och värden som påverkar dem samt globalt ansvar
- livskompetens, självkännedom, emotionella färdigheter och ett helhetsmässigt välbefinnande
- den egna synen på etik

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M4	I2, I3	K4, K5, K6
M7	I2, I3	K2, K5, K6
M8	I2, I3	K7
M9	I2, I3	K2
M10	I2, I3	K1, K3, K6
M11	I2, I3	K1, K4, K6, K7
M12	I3	K1

Mål för undervisningen

M4 vägleda eleven att söka information om religionen i olika källor samt bedöma och använda informationen

- Eleven kan söka information i flera källor.
- Eleven kan bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i religiös information.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig i religionsundervisningen	Eleven kan söka information i flera källor. Eleven övar sig att bedöma tillförlitligheten och objektiviteten i den information hen hittar.

M7 uppmuntra eleven att respektera det som är heligt för en själv och för andra samt att agera lämpligt i olika religiösa sammanhang och situationer

- Eleven vet hur man agerar på ett lämpligt och respektfullt sätt i olika religiösa situationer och på religiösa platser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös multilitteracitet	Eleven vet hur man ska agera och strävar efter att agera på ett lämpligt och respektfullt sätt i olika reli-giösa situationer och på religiösa platser.

M8 handleda eleven i att utforska etiska normer i religionen i fråga och etiska principer som förenar olika religioner

- Eleven känner igen och kan nämna kristendomens etiska normer.
- Eleven vet vilka etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik	Eleven känner igen och kan nämna etiska normer i den religion som studeras samt etiska principer som förenar religioner och livsåskådningar.

M9 vägleda eleven att förstå värdena i de mänskliga rättigheterna och i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter ur individuellt och kollektivt perspektiv

- Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om människorättsetik	Eleven kan det centrala innehållet i FN:s konvention om barnets rättigheter och kan ge exempel på mänskliga rättigheter.

M10 vägleda eleven att bedöma sina val och reflektera kring de värden som påverkar dem ur ett etiskt perspektiv och med tanke på en hållbar framtid

- Eleven kan ge exempel på hur man skapar en hållbar framtid.
- Eleven kan tillämpa kristna etiska principer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan ge exempel på hur man skapar en hållbar framtid. Eleven kan tillämpa de etiska principerna i religionen i fråga i sina exempel.

M11 ge eleven möjligheter att diskutera etiska frågor, uttrycka sina tankar och känslor på ett konstruktivt sätt samt öva sig att motivera sina synpunkter

- Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i gemensamma diskussioner, kan lyssna på andra och uttrycka sig.

M12 hjälpa och stödja eleven att utveckla och stärka en positiv syn på världen, en positiv självkänsla och tro på livet

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

14.6.13. Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälleliga och ekonomiska aktörer.
I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhälleliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

Läroämnets uppdrag i årskurs 4-6

I årskurserna 4-6
ligger tyngdpunkten i undervisningen i samhällslära på att göra eleven förtrogen med samhällslivet och med konstruktiv kommunikation. Eleverna ska uppmuntras att lyssna på andra, uttrycka sina åsikter och motivera dem samt att hitta sina styrkor. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i sin närmiljö få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. Undervisningen ska stärka elevernas intresse för olika arbeten, arbetsliv, företagsamhet och olika yrken. Eleverna ska även få grundläggande kunskaper om hur de bör handskas med sin egen ekonomi och om ansvarsfull konsumtion.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 4–6

För att uppnå målen i samhällslära är det viktigt att använda interaktiva, upplevelsebaserade och konkreta arbetssätt då man förmedlar kunskap, till exempel simulering, diskussioner, debatter och drama. På så sätt får eleverna möjlighet att öva sig att samverka, delta och påverka i närsamhället. I synnerhet elevernas vardag inklusive hobbyer och egna erfarenheter samt den egna klassen, skolan och elevkåren samt andra aktörer i närsamhället erbjuder goda möjligheter att öva sig att delta. Med hjälp av digitala verktyg kan eleverna på ett naturligt sätt söka information om samhället och ekonomin och engagera sig både självständigt och tillsammans med andra.

Eleven skall på ett mångsidigt sätt kunna bekanta sig med samhällets olika områden. Det är viktigt att använda interaktiva, upplevelsebaserade och konkreta arbetssätt då man förmedlar kunskap, till exempel simulering, diskussioner,intervjuer,inbjudna föreläsare, debatter och drama. På så sätt får eleverna möjlighet att öva sig att samverka, delta och påverka i närsamhället.
I den egna klassen, skolan och elevkåren, i vardagen och i samband med hobbyer kan eleven öva sig på delaktighet.
Med hjälp av digitala verktyg kan eleverna på ett naturligt sätt söka information om samhället och ekonomin och engagera sig både självständigt och tillsammans med andra.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 4–6

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i samhället med såväl rättigheter som skyldigheter och att stödja elevernas utveckling till handlingskraftiga medlemmar i olika grupper. Eleverna ska speciellt få stöd för att söka, förstå och tillämpa sådan information om samhälle och ekonomi som har betydelse för deras liv och framtid. De ska uppmuntras att delta och diskutera. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas genom att läraren förklarar och konkretiserar centrala begrepp som används.

Eleverna ska speciellt få stöd för att söka, förstå och tillämpa sådan information om samhälle och ekonomi som har betydelse för deras liv och framtid. De ska uppmuntras att delta och diskutera. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas genom att läraren förklarar och konkretiserar centrala begrepp som används och strävar till att befästa dem i elevens vardag.Från det enkla konkreta till större abstrakta helheter.

- Undervisningen differientieras med hjälp av olika typers arbetssätt (t.ex. undersökningsuppgifter, ljudböcker)
- Eleverna uppmuntras att arbeta i olika konstellationer (t.ex. individuellt, parvis och grupper)
- Eleverna deltar i planeringen av undervisningen och uppsättandet av sina egna mål
- I undervisningen utnyttjas olika verktyg (t.ex.kartor, lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel och olika tabeller)

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 4–6

I undervisningen i samhällslära ska man genom bedömning och feedback handleda och uppmuntra eleverna att agera aktivt och konstruktivt i den egna närmiljön och att tillämpa sina samhällskunskaper och-färdigheter i praktiken. I bedömningen ska läraren beakta olika sätt att arbeta och producera. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur väl eleven behärskar sina samhällskunskaper.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i samhällslära genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i samhällslära. Med tanke på studieframgången är det viktigt att eleven har en uppfattning om hur det omgivande samhället fungerar, ser sig själv som en del av medborgarsamhället och är medveten om sitt ansvar och sina möjligheter att påverka.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

- ansvar som individ, familjemedlem, skolelev eller samhällsindivid
- ansvar för trygghet och trivsel i omgivningen
- förståelse för värdet av pengarna i vardagliga livet
- användning av egna pengar, vad pengar räcker till och vad hållbar konsumtion innebär

- olika yrken och vikten av arbetet i samhället

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

Behandlas i åk 6

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen, i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

- Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem.
- Eleven förstår att ansvar och rättigheter hör ihop.
- Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.
- Eleven kan grunderna i den finska demokratin.

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

Behandlas i åk 6

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	
M2	I1, I2, I3, I4	
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K7
M4	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M5	I1, I4	K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M8	I1, I4	K3
M9	I1, I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap

Motivationsfaktorer används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivationsfaktorer används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor

Etisk förståelse och omdömesförmåga används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Etisk förståelse och omdömesförmåga används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet

- Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem.
- Eleven förstår att ansvar och rättigheter hör ihop.
- Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.
- Eleven kan grunderna i den finska demokratin.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.

M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället

- Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.
- Eleven kan under handledning analysera de olika mediernas för- och nackdelar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera mediernas roll	Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.

M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön

- Eleven kan ge exempel ur vardagen hur arbete och entrepenörskap möjliggör en familjs utkomst.
- Eleven kan med hjälp av handledning inse sin betydelse för ett fungerande samhälle.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att säkra en utkomst för familjen och för att garantera ett fungerande samhälle.

M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften

- Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.
- Eleven kan ge exempel på olika sorts samhällsinformation.
- Eleven kan med hjälp av handledning analysera kritiskt text och bild och producenternas motiv.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta olika perspektiv, syften och värderingar	Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.

M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt

- Eleven förstår hur en demokrati fungerar.
- Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut.
- Eleven förstår hur den påverkar närsamhället.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grundläggande demokratisk kompetens samt samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken	Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut och vilken effekt de har i närsamhället.

M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem

- Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön.

- Eleven kan bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grun-derna för penninganvänd-ning och egna konsumtionsval	Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön. Eleven kan också bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.

M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt

- Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.
- Eleven kan använda medier för att skaffa information i samhällsfrågor.
- Eleven kan under handledning förstå hur medierna kan användas.
- Eleven förstår vad mediekritiska färdigheter innebär.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Mediekunskap och mediekompetens	Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna får insikt i hur samhället fungerar ur individens, familjens och närmiljöns synvinkel. Man funderar på hur var och en själv kan påverka tryggheten och trivseln i närmiljön. Dessutom fördjupar sig eleverna i arbete, yrken, egen penninganvändning och egen ekonomi samt ansvarsfull konsumtion i vardagliga situationer.

- Behandlas i åk 5

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna bekantar sig med olika slag av samhällsgrupper i närmiljön och med deras rättigheter och skyldigheter, och övar sig i att fatta gemensamma beslut. De får även kunskap om demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet. Därtill behandlas olika kulturer och minoritetsgrupper i Finland.

- innebörden av demokratiska värden och grundprinciper, såsom mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet.
- fatta gemensamma beslut.
- olika kulturer och minoriteter i Finland samt deras rättigheter och skyldigheter

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna utforskar och tränar demokratisk kompetens och samhällsmedverkan i praktiken, det vill säga sådan kompetens som behövs för att kunna delta i olika grupper, till exempel i klassen,

i skolan, på fritiden, inom ramen för olika fritidssysselsättningar och föreningar, i medier och i ekonomiska sammanhang. De övar sig också i att samarbeta med aktörer i närmiljön.

- Behandlas i åk 5

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna undersöker ekonomisk verksamhet och dess betydelse. De fördjupar sig i hur man förtjänar, använder och sparar pengar och i hållbar konsumtion. Dessutom får de i praktiska situationer kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

- olika företag och arbetsuppgifter inom kommunen
- tredjesektorns arbete
- hur arbete, skatter, tjänster och konsumtion hör ihop med varandra
- betydelsen av hållbar konsumtion

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	
M2	I1, I2, I3, I4	
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K7
M4	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M5	I1, I4	K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M8	I1, I4	K3
M9	I1, I3	K3, K4, K5, K7

Mål för undervisningen

M1 väcka elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällslära som vetenskap

- Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivationsfaktorer används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 stödja eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor

- Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Etisk förståelse och omdömesförmåga används inte som grund för bedömningen. Eleverna uppmuntras att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M3 stödja eleven att uppfatta sig själv som en individ och medlem i olika grupper och handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och jämlikhet samt att känna till grunderna för rättssystemet

- Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem.
- Eleven förstår att ansvar och rättigheter hör ihop.
- Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.
- Eleven kan grunderna i den finska demokratin.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över gemensamma spelregler och principen om lika värde	Eleven förstår betydelsen av gemensamma spelregler och kan följa dem. Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och varför ett rättsväsende behövs i samhället.

M4 handleda eleven att analysera mediernas roll och betydelse i samhället

- Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.
- Eleven kan under handledning analysera de olika mediernas för- och nackdelar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera mediernas roll	Eleven kan ge exempel på hur olika medier kan användas för att påverka.

M5 hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön

- Eleven kan ge exempel ur vardagen hur arbete och entrepenörskap möjliggör en familjs utkomst.
- Eleven kan med hjälp av handledning inse sin betydelse för ett fungerande samhälle.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå betydelsen av arbete och entreprenörskap	Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att säkra en utkomst för familjen och för att garantera ett fungerande samhälle.

M6 handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften

- Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.
- Eleven kan ge exempel på olika sorts samhällsinformation.
- Eleven kan med hjälp av handledning analysera kritiskt text och bild och producenternas motiv.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta olika perspektiv, syften och värderingar	Eleven kan beskriva hur samhällsinformation som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.

M7 uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt

- Eleven förstår hur en demokrati fungerar.
- Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut.
- Eleven förstår hur den påverkar närsamhället.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grundläggande demokratisk kompetens samt samhällskunskaper och -färdigheter i praktiken	Eleven kan tillämpa demokratiska principer och färdigheter, till exempel att lyssna, ta ställning och anpassa sig till majoritetsbeslut och vilken effekt de har i närsamhället.

M8 hjälpa eleven att förstå grunderna för sin egen penninganvändning och sina egna konsumtionsval och öva färdigheter som anknyter till dem

- Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön.
- Eleven kan bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa grun-derna för penninganvänd-ning och egna konsumtionsval	Eleven kan motivera sin penninganvändning och sina konsumtionsval och berätta hur konsumtionsvalen påverkar andra människor och miljön. Eleven kan också bedöma sambandet mellan konsumtion och sparande.

M9 uppmuntra eleven att delta i olika samhällsaktiviteter och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt

- Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.
- Eleven kan använda medier för att skaffa information i samhällsfrågor.
- Eleven kan under handledning förstå hur medierna kan användas.
- Eleven förstår vad mediekritiska färdigheter innebär.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Mediekunskap och mediekompetens	Eleven kan använda medier som verktyg för att tänka och handla i samhällsfrågor samt reflektera över medieanvändning och säkerhet.

14.6.14. Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.
I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 3-6

I årskurserna 3–6
är slöjdens uppdrag att stödja elevernas förmåga att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Undervisingen ska stödja eleverna att lära sig och tillämpa begrepp, ord och termer som anknyter till slöjd. Eleverna bekantar sig med olika materiella egenskaper och blir bekant med hur egenskaperna kan utnyttjas och vilka lösningar de möjliggör. Eleverna ska vägledas i att kunna välja mellan olika arbetsmetoder, arbetsredskap, maskiner och anordningar samt att arbeta med hjälp av dem. Slöjdens fostrande uppdrag är att lära eleven att kritiskt granska människans konsumtions- och produktionssätt ur ett rättvise- och hållbarhetsperspektiv och ur ett etiskt perspektiv.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 3–6

Ändamålsenliga och säkra lokaler, arbetsredskap, maskiner, anordningar och material formar en lärmiljö som stödjer lärandet. Samtidigt lär sig eleverna med hjälp av dem förstå hur den teknologi som används inom slöjd fungerar. Informations- och kommunikationsteknik ger möjlighet att använda olika läromedel, plattformer för lärande, ritprogram och digital bildredigering samt att skapa ritningar och modeller som stöd för det egna arbetet och planeringen. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för teknisk slöjd och textilslöjd. Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt, över läroämnesgränserna och i samarbete med utomstående experter och gemenskaper. Eleverna får kunskap om den nationella kulturen och det nationella kulturarvet virtuellt och genom att besöka museer, utställningar och bibliotek. Besök på utställningar och företag används för att stödja och förstärka lärandet. Besöken utnyttjas i olika pedagogiska uppgifter. Teknik och virtuella lärmiljöer används mångsidigt, ansvarsfullt och säkert.

Lärmiljön planeras och ordnas på ett sådant sätt att eleven självständigt kan tillägna sig mångsidiga material för planering, genomförande och utvärdering av slöjdarbetet.
Läraren ansvarar för att lärmiljön är ändamålsenlig, trygg och välplanerad för det aktuella slöjdarbetet.
Planeringen av arbetsuppgiften kan ske tillsammans med eleverna utgående från olika teman eller tekniker som är specifika för slöjden. Vid planeringen av arbetsuppgiften skall läraren beakta den aktuella tekniken, elevernas tidigare kunskaper och färdigheter samt målen för undervisningen. Arbetsuppgifterna planeras så att de ger möjlighet för eleven att komma på och utveckla egna idéer samt skapar förutsättningar för eleven att utveckla sina kunskaper och färdigheter.
Elevens egna idéer stöds i alla skeden av slöjdarbetet och i undervisningen skapas utrymme för experiment och provning av tekniker, material och processer.
Undervisningen består av lika stora delar textilarbete och tekniskt arbete eller som ett ämnesövergripande samarbete mellan dessa.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 3–6

Med tanke på målen för läroämnet är det väsentligt att man beaktar elevernas olika förutsättningar och behov och differentierar slöjdundervisningen utgående från det, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetssätt och arbetsuppgifter. Eleverna ska stödjas att utveckla sina slöjdfärdigheter på ett flexibelt och lämpligt sätt. Eleverna ska uppmuntras att njuta av sitt skapande. Slöjdundervisningen ska stödja eleverna att utveckla egna lösningar och att bygga och använda nyskapande kunskap individuellt eller tillsammans med andra. Det är viktigt att reservera tillräckligt med tid för handledning och stöd.

Arbetsuppgifterna väljas så att eleven kan planera, genomföra och utvärdera slöjdarbetet utgående från sina egna förutsättningar, kunskaper och färdigheter.
Eleverna sporras att göra sitt bästa och stäva efter för sin egen kunskap och färdighet bästa resultat.
Eleven får vid behov handledning och stöd i alla skeden av slöjdarbetet. Läraren ansvarar för att en positiv och uppmuntrande atmosfär präglar undervisningen i slöjd.
Tillsammans diskuteras olika möjligheter att lösa problem som uppstår under arbetets gång. Läraren ger handledning i grupp eller individuellt vid behov.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 3–6

Bedömningen av lärandet och den respons som eleverna får ska vara handledande och uppmuntrande och grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet. Dokumentationen av processens olika faser utnyttjas som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges positiv respons på sina framsteg och uppmuntras att utöka och fördjupa sina färdigheter. Bedömningen ska fokusera på hur eleverna tillägnat sig det centrala innehållet men också mångsidigt på hur elevernas kunskaper och färdigheter i slöjd utvecklats. I samband med utvärderingssamtal och annan respons anvisas eleverna mål för utveckling och vägledning för hur prestationen kan utvecklas. Eleverna ska delta i bedömningen genom att erbjudas olika sätt att utvärdera sitt eget och sina klasskamraters arbete. Eleverna kan ges möjlighet att presentera och utvärdera grupparbeten

och arbetsresultat för att lära sig att framträda, att presentera information tydligt och klart, uppskatta andras arbete och utveckla förmågan att ge konstruktiv respons.
Läraren ska ge en verbal bedömning eller ett siffervitsord i slöjd genom att bedöma elevernas kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. För att definiera kunskapsnivån för läsårsbetyget i årskurs 6 ska läraren använda de nationella bedömningskriterierna i slöjd. Med tanke på studieframstegen är det viktigt att iaktta slöjdprocessen i sin helhet, hur eleverna arbetar med olika material, hur smidigt arbetet löper, kvaliteten på produkterna, och hur eleverna tillämpar sådant som de lärt sig i andra läroämnen.

Årskurs 3

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

- innovation utgående från olika utgångspunkter och behov
- iaktta och analysera föremål med olika sinnen
- form, färg, detaljer

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

- digitala hjälpmedel används som inspirationskälla vid planeringen
- arbetstekniker introduceras och prövas
- slöjdprodukter planeras i mindre skala och eleven övar att ange mått och färg
- planeringen dokumenteras på papper eller digitalt

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

- olika maskiner som behövs för slöjdarbetet introduceras och prövas
- fakta och egenskaper hos någon råvara (t.ex. ull och furu)
- iaktta och pröva egenskaper hos ull och olika typer av tyg och trä

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

- uppgörande av arbetsordning
- symaskinen introduceras
- användning av slöjdredskap och handverktyg
- slöjdprocessen övas

- tillverkning av enkla slöjdprodukter
- tekniker: sömnad, tovning, garnteknik (t.ex. virkning), kapa, foga, borra, fila, slipa, ytbehandla

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

- grundläggande termer inom slöjden används och olika material och redskap används
- olika produkter undersöks
- säkra arbetssätt introduceras

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

- dokumentation av slöjdprocessen introduceras
- enkel självbedömning utifrån målen och slöjdprocessen
- självbedömning, kamratrespons och formativ bedömning under arbetet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I3, I5	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K3, K6
M6	I1, I2, I6	K5
M7	I6	K1, K4, K7
M8	I1, I2, I3, I5	K1, K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

- Eleven har intresse att arbeta med händerna och hen har egna idéer (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven visar glädje över att skapa med händerna (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

- Eleven kan planera en slöjdprodukt i mindre skala.
- Eleven kan dokumentera den färdiga produkten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

- Eleven kan i någon mån självständigt följa en gemensam arbetsordning.
- Eleven känner till aktuella slöjdtekniken och kan nästan självständigt tillverka egna produkter utifrån sin egen idé.
- Eleven deltar i uppgörandet av en individuell eller gemensam arbetsordning och kan i någon mån självständigt följa den.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

- Eleven känner till olika slöjdmaterial.
- Eleven känner till centrala begrepp och kan i viss mån använda dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

- Eleven kan använda redskap på ett ansvarsfullt sätt.
- Eleven känner till hur symaskinen fungerar.

- Eleven känner till säkra och ergonomiska arbetssätt och kan i viss mån självständigt beakta dem i sitt eget arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

- Eleven kan i planeringsskedet använda digitala hjälpmedel som inspirationskälla.
- Eleven kan dokumentera sin slöjdprodukt med digitala hjälpmedel under handledning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

- Eleven värdesätter sitt arbete.
- Eleven kan i någon mån enskilt eller tillsammans muntligt utvärdera sitt och andras slöjdarbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

- Eleven kan beskriva egenskaperna för en råvara. (t.ex. bomull eller furu).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

Årskurs 4

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

- innovation utgående från olika utgångspunkter och behov
- iaktta och analysera föremål med olika sinnen
- form, färg, detaljer

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

- digitala hjälpmedel används som inspirationskälla vid planeringen
- arbetstekniker prövas och utvecklas
- slöjdprodukter planeras i mindre skala och eleven övar att ange mått och färg samt handleds att utveckla planen vid behov
- planeringen dokumenteras på papper eller digitalt

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

- arbete med olika maskiner som behövs för slöjdarbetet
- val av material och arbetssätt diskuteras
- fakta och egenskaper hos något material (t.ex. tyg, metall)
- iaktta och pröva egenskaper hos olika typer av tyg, tråd, garn, trä och metall

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

- uppgörande av arbetsordning
- symaskinen
- elektronik

- användning av slöjdredskap och handverktyg
- slöjdprocessen befästs
- tillverkning av slöjdprodukter
- tekniker: sömnad, broderi, tryckning, kapa, foga, borra, ytbehandla, löda, koppla

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

- grundläggande termer inom slöjden används och olika material och redskap används
- varudeklarationen hos olika föremål
- produkters tillkomst och användning
- säkerhet vid användning av maskiner och redskap

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

- dokumentation av slöjdprocessen övas
- självbedömning utifrån målen och slöjdprocessen
- självbedömning, kamratrespons och formativ bedömning under arbetet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I3, I5	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K3, K6
M6	I1, I2, I6	K5
M7	I6	K1, K4, K7
M8	I1, I2, I3, I5	K1, K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

- Eleven kan arbeta med händerna och är öppen för att experimentera med nya idéer (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven är nöjd med sina idéer och sitt slöjdande (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

- Eleven kan planera en slöjdprodukt i mindre skala utgående från instruktioner.
- Eleven kan i stora drag beskriva vad hen skall göra.
- Eleven kan dokumentera planeringsskedet och den färdiga produkten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

- Eleven kan följa en arbetsordning med bekanta instruktioner.
- Eleven behärskar den aktuella slöjdtekniken och kan arbeta självständigt utgående från instruktioner.
- Eleven förstår betydelsen av en arbetsordning och kan med handledning göra upp en individuell arbetsordning för sin slöjdprodukt och följa den.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

- Eleven har lärt sig nya arbetssätt och kan använda material på ett ansvarsfullt sätt.
- Eleven känner till och kan använda centrala begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

- Eleven kan arbeta utan att störa andra på ett för slöjdprocessen ändamålsenligt sätt.
- Eleven har lärt sig nya arbetssätt och använder redskap på ett ansvarsfullt sätt.
- Eleven kan använda symaskinen.
- Eleven kan välja lämpligt material för sitt slöjdarbete.
- Eleven beaktar säkra och ergonomiska arbetssätt i sitt arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

- Eleven kan använda digitala hjälpmedel vid inlärningen av en teknik.
- Eleven kan dokumentera tillverkningen med digitala hjälpmedel under handledning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

- Eleven värdesätter sitt arbete och utvärderar sin slöjdprocess och sin slöjdprodukt muntligt eller skriftligt.
- Eleven kan muntligt utvärdera sitt eget och en klasskamrats slöjdarbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

- Eleven känner till en produkts livscykel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

Årskurs 5

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

- innovation utifrån olika utgångspunkter och behov
- iaktta och analysera, föremål, miljön och företeelser
- form, stil, fasthet, böjlighet

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

- digital planering introduceras
- arbetstekniker introduceras och prövas
- slöjdprodukter planeras på olika sätt och eleven övar att ange mått, mängder och skalor
- planeringen görs på papper eller digitalt

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

- arbete med olika maskiner som behövs för slöjdarbetet
- val av material och arbetssätt diskuteras
- fakta och egenskaper hos något material (t.ex. linne och plast)
- iaktta och pröva egenskaper hos olika typer av tyg, tråd, garn, trä samt återvinningsmaterial, fibrer och plast
- robotteknik och automation introduceras

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

- individuell arbetsordning
- tillverkning av olika slöjdprodukter
- användning av mångsidiga tekniker, redskap och maskiner
- tekniker: sömnad, garnteknik (virkning), tygtryck, girsågning, kapa, foga, borra, ytbehandla

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

- rätt terminologi för tekniker, redskap och maskiner används
- nödvändiga säkerhetsåtgärder vidtas vid användningen av redskap, material och maskiner
- I undervisningen diskuteras hur och var olika slöjdprodukter produceras (t.ex. kläder, inredning, möbler) och eleverna uppmärksammas på att produkter har olika kvalitet

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

- några sätt att dokumentera slöjdprocessen behandlas
- kamratrespons och självutvärdering är en del av slöjdprocessen och eleven får flera möjligheter till det under slöjdarbetet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I3, I5	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K3, K6
M6	I1, I2, I6	K5
M7	I6	K1, K4, K7
M8	I1, I2, I3, I5	K1, K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

- Eleven utnyttjar vardagen och närmiljön som inspirationskälla och är intresserad att tillverka olika slöjdprodukter (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven är nöjd med sin slöjdprocess och kan i någon mån uppmuntra andra i deras slöjdande (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

- Eleven kan planera en användbar produkt i mindre skala och kan dokumentera planering, tillverkning och slutprodukt.
- Eleven kan beskriva slöjdprocessen på förhand och kan genomföra med handledning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

- Eleven kan utifrån den aktuella slöjdtekniken utveckla egna estetiska lösningar.
- Eleven gör upp en individuell arbetsordning utgående från en modell och följa den.
- Eleven behärskar den aktuella slöjdtekniken och arbetar självständigt eller tillsammans med andra på ett målinriktat sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

- Eleven kan välja och använda material på ett ändamålsenligt sätt.
- Eleven kan tillämpa tidigare inlärda arbetssätt och utveckla sitt eget kunnande.
- Eleven känner till och använder för slöjdarbetet specifika begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

- Eleven kan arbeta självständigt och är noggrann och målmedveten.
- Eleven kan nästan självständigt använda symaskinen.
- Eleven kan tillämpa tidigare inlärda arbetssätt och använda apparater och redskap på rätt sätt.
- Eleven kan redogöra för ergonomiska och säkra arbetssätt i bekanta slöjdsituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

- Eleven kan under handledning använda digitala hjälpmedel i olika skeden av slöjdprocessen.
- Eleven kan under handledning dokumentera olika skeden i slöjdprocessen med digitala hjälpmedel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

- Eleven kan värdesätta sitt arbete.
- Eleven kan utvärdera sin slöjdprocess och sin slöjdprodukt muntligt eller skriftligt.
- Eleven kan i någon mån muntligt utvärdera en klasskamrats slöjdarbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

- Eleven kan beskriva sina konsumtionsvanor och känner till något produktionssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

Årskurs 6

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna lär sig att planera en slöjdprodukt genom att begrunda olika utgångsmöjligheter, genom att utnyttja sina egna multisensoriska erfarenheter och upplevelser samt genom att iaktta och analysera föremål, den byggda miljön och naturen för att utveckla nya idéer. I slöjd kombinerar eleverna färger, figurer, olika ytor, stilar och former och utnyttjar materialens fasthet och böjlighet. Eleverna undersöker hur olika strukturer skapas och hur energi kan utnyttjas.

- innovation utifrån olika utgångspunkter och behov
- iaktta och analysera, föremål, miljön och företeelser
- form, stil, fasthet, böjlighet

I2 Planering

Eleverna utarbetar en plan för att framställa en egen produkt eller ett alster och utvecklar planen vid behov. Eleverna prövar olika material och arbetstekniker för att utveckla sina idéer till en produkt eller ett alster. Eleverna övar att dokumentera planen verbalt och/eller visuellt samt numeriskt genom att t.ex. ange mått, mängder och skalor.

- olika sätt att planera av slöjdprodukter
- arbetstekniker introduceras och prövas
- slöjdprodukter planeras på olika sätt och eleven övar att ange mått, mängder och skalor
- planeringen görs på papper eller digitalt

I3 Prövning

Eleverna undersöker materialens egenskaper samt hur de vanligaste maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet fungerar. Kunskapen tillämpas sedan i det egna arbetet. Eleverna experimenterar mångsidigt med olika material såsom träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. Eleverna övar programmering av olika funktioner, t.ex. med hjälp av robotteknik och automation. Eleverna bearbetar sina produkter eller alster utgående från experiment.

- arbete med olika maskiner som behövs för slöjdarbetet
- val av material och arbetssätt diskuteras

- fakta och egenskaper hos något material (t.ex. konstfiber och metall)
- iaktta och pröva egenskaper hos olika slöjdmaterial
- robotteknik och automation behandlas

I4 Tillverkning

Eleverna framställer olika individuella och/eller gemensamma produkter och alster och använder många olika typer av tekniker, redskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet. Arbetet genomförs enligt den plan som eleverna själva utarbetat.

- individuell arbetsordning
- tillverkning av mångsidiga slöjdprodukter
- användning av mångsidiga tekniker, redskap och maskiner
- elektronik
- tekniker: sömnad, garnteknik (stickning), broderi, kapa, borrtappning, foga, ytbehandling

I5 Tillämpning

Eleverna lär sig använda grundläggande termer inom branschen och bekantar sig med säkra material och arbetssätt. Eleverna utforskar egenskaperna hos en produkt av hög kvalitet och får kunskap om arbetssäkerhet.

- rätt terminologi för tekniker, redskap, material och maskiner används
- säkra arbetssätt tillämpas vid slöjdarbetet
- i undervisningen undersöker eleven olika produkter och diskuterar vad som definierar god kvalitet

I6 Dokumentering och bedömning

Informations- och kommunikationsteknik används som en del av planeringen och dokumentationen. Under slöjdprocessens gång ges eleverna möjlighet till olika slag av självbedömning och kamratbedömning. Eleverna får öva sig att ge respons till enskilda elever och till grupper.

- slöjdprocessen dokumenteras på olika sätt.
- kamratrespons och självutvärdering är en naturlig del av slöjdprocessen och eleven kan i någon mån självständigt ta initiativ till det.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M3	I1, I2, I3, I4	K2, K4, K5
M4	I3, I5	K4, K6
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K3, K6
M6	I1, I2, I6	K5
M7	I6	K1, K4, K7
M8	I1, I2, I3, I5	K1, K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens intresse för arbete med händerna samt väcka elevens nyfikenhet för kreativt, experimentellt och lokalt förankrat slöjdarbete

- Eleven är kreativ och kan självständigt förverkliga sina idéer (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven uppskattar sitt och andras slöjdande och slöjdprodukt (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 handleda eleven att lära sig gestalta, behärska och dokumentera en slöjdprocess i sin helhet

- Eleven kan redan i planeringsskedet beakta sina styrkor och svagheter.
- Eleven kan planera, tillverka och utvärdera en produkt samt dokumentera alla skeden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att planera och genomföra sitt arbete samt utvärdera och dokumentera processen	Eleven genomför en hel slöjdprocess och kan dokumentera alla faser i processen.

M3 handleda eleven att på egen hand eller tillsammans med andra planera och framställa en slöjdprodukt eller ett alster genom att lita på sina egna estetiska och tekniska lösningar

- Eleven kan utifrån tidigare erfarenheter skapa estetiskt tilltalande produkter som präglas av smarta tekniska lösningar.
- Eleven kan självständigt utgående från sina tidigare kunskaper göra upp en arbetsordning för sitt arbete.
- Eleven behärskar det den aktuella slöjdtekniken och kan i sitt arbete reflektera över och tillämpa tidigare kunskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillverka en produkt eller ett alster	Eleven kan framställa en produkt eller ett alster utgående från en egen eller gemensam plan. Eleven tar hänsyn till estetik och funktionalitet.

M4 handleda eleven att bli bekant med olika termer, använda många olika material samt kunna bearbeta material på ett ändamålsenligt sätt

- Eleven kan välja arbetssätt och material på ett för slöjdprocessen ändamålsenligt sätt.
- Eleven känner till och använder adekvata begrepp i slöjdprocessens alla skeden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja, kombinera och använda material och tillverkningstekniker som används inom slöjden	Eleven väljer, kombinerar och an-vänder på ett ändamålsenligt sätt olika material och tillverkningstekni-ker. Eleven känner till och kan använda slöjdtermer.

M5 uppmuntra eleven att arbeta långsiktigt, ansvarsfullt och med hänsyn till trygghet och säkerhet samt att lära eleven att välja och använda ändamålsenliga redskap

- Eleven kan arbeta långsiktigt och ta ansvar för sin slöjdprocess.
- Eleven kan självständigt använda symaskinen.
- Eleven väljer apparat och redskap på ett för slöjdprocessen ändamålsenligt sätt.
- Eleven tar ansvar för sin egen och andras säkerhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja och använda arbetsredskap, maskiner och anordningar	Eleven tar ansvar för sitt arbete och arbetar målinriktat. Eleven kan redogöra för hur enkla och vardagliga apparater fungerar. Eleven kan använda lämpliga arbetsredskap, maskiner och apparater på ett korrekt, säkert och ändamålsenligt sätt.

M6 handleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter samt för att dokumentera slöjdprocessen

- Eleven kan självständigt bedöma behovet av digitala hjälpmedel i slöjdprocessen.
- Eleven kan dokumenterar alla skeden i en slöjdprocess med digitala hjälpmedel under handledning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda informations- och kommunikationsteknik i det egna arbetet	Eleven använder under handledning av läraren informations- och kommunikationsteknik för att planera och tillverka slöjdprodukter och för att dokumentera slöjdprocessen.

M7 handleda eleven att utvärdera, uppskatta och granska både sin egen och de andras slöjdprocess på ett interaktivt sätt

- Eleven kan värdesätta sitt eget och andras arbete.
- Eleven kan utvärdera sin slöjdprocess och slöjdprodukt på olika sätt.
- Eleven kan på ett konstruktivt sätt ge kamratrespons.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera sitt eget och andras arbete samt förmåga att ge kamratrespons	Eleven deltar konstruktivt i utvärderingen av sitt eget och andras arbete samt ger kamratrespons.

M8 uppmana eleven att börja granska olika konsumtionsvanor och produktionssätt kritiskt

- Eleven känner till olika material och hur man sköter dem.
- Eleven kan beskriva konsumtionsvanor och produktionssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över olika konsumtionsvanor och produktionssätt	Eleven kan beskriva hur konsumtionsvanor och produktionssätt påverkar produktens livscykel.

14.6.15. Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen

Valinnaisen tehtävä

Särdrag i fråga om lärmiljöer och arbetssätt

Särdrag i fråga om stöd och handledning

Bedömning

Årskurs 4

Centralt innehåll

Mål för undervisningen

Årskurs 5

Centralt innehåll

Mål för undervisningen

Årskurs 6

Centralt innehåll

Mål för undervisningen

14.6.16. Valfritt ämne Matematik

Valinnaisen tehtävä

fördjupade och tillämpade kunskaper i matematik.

Särdrag i fråga om lärmiljöer och arbetssätt

Särdrag i fråga om stöd och handledning

Bedömning

Årskurs 6

Centralt innehåll

Mål för undervisningen

14.6.17. Valfritt ämne Modersmål

Valinnaisen tehtävä

fördjupade och tillämpande kunskaper i svenska som modersmål.

Särdrag i fråga om lärmiljöer och arbetssätt

Särdrag i fråga om stöd och handledning

Bedömning

Årskurs 3

Centralt innehåll

Mål för undervisningen

Årskurs 4

Centralt innehåll

Mål för undervisningen

15. Årskurs 7-9

15.1. Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetssätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetssätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva.
Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

Övergången från årskurs 6 till 7 förutsätter samarbete mellan skolornas personal och att nödvändig information delges. Ett beslut om särskilt stöd ska granskas och uppdateras före eleven börjar i årskurs 7. Kommunikationen mellan hem och skola betonas vid övergången. Vårdnadshavaren anmäler sitt barn till årskurs 7 i januari. I samband med anmälningen till årskurs 7 kan vårdnadshavaren ansöka om studieplats i smågruppsundervisning eller musikklass. Rektorn för årskurs 7-9 ansvarar för att ett överföringsmöte ordnas där klassläraren för årskurs 6, speciallärare, samt studiehandledare och rektor för mottagande skola deltar. Annan elevvårdspersonal kan delta vid behov. Ett informationsmöte ordnas för elever och vårdnadshavare under våren. Under besöksdagen i maj har eleverna möjlighet att bekanta sig med skolan och sina blivande klasskamrater.

15.2. Att växa som medlem i gemenskapen

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskurshelhet i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt.
Det särskilda uppdraget i årskurs 7–9 är att handleda och stödja eleverna under deras intensiva utvecklingsfas, se till att de slutför den grundläggande utbildningens lärokurs och uppmuntra alla elever att fortsätta studera. Det är särskilt viktigt att varje elev får så bra förutsättningar som möjligt för att studera efter den grundläggande utbildningen och kunna fatta realistiska och kunskapsbaserade beslut. Individuella skillnader i elevernas utveckling, också mellan pojkar och flickor, blir tydligare och inverkar på skolarbetet. Eleverna ska handledas att förstå sin utveckling och uppmuntras att acceptera och ta ansvar för sig själva och sina studier, sina kamrater och närmiljön. Eleverna ska stödjas att utveckla en gemenskap, som inte godkänner varken mobbning, sexuella trakasserier, rasism eller annan diskriminering. Studiemotivationen ska stärkas genom omsorg, individuellt bemötande samt mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer. Praxis för bedömning och respons under studierna planeras och genomförs så att de är interaktiva och ger handledning i lärandet samt uppmuntrar eleverna att arbeta målmedvetet som individer och i grupp. Samarbetet mellan hem och skola antar nya former och får nytt innehåll men är fortfarande ett viktigt stöd för den unga. Gemensamma avtal om spelregler och uppförande med eleverna och deras vårdnadshavare skapar trygghet och främjar skolarbetet. Under årskurs 7–9 lägger eleverna grunden för sin vuxenidentitet, stärker sina kunskaper samt inriktar sig på och förbereder sig för livet efter den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska fördjupa, berika och bredda de kunskaper och färdigheter eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna. Nya gemensamma läroämnen är huslig ekonomi och elevhandledning. Undervisningen i fysik och kemi, biologi och geografi samt hälsokunskap som tidigare ingått i omgivningslära uppdelas i fem separata läroämnen. Eleverna erbjuds flera valfria läroämnen. De mångvetenskapliga lärområdena och de valfria ämnena ger eleverna möjligheter att fördjupa sina intressen och att kombinera det de lärt sig på fritiden med skolarbetet. Dessa ger eleverna

tillfällen att öva sig att arbeta självständigt och ta ansvar i till exempel konstnärliga produktioner, forskningsprojekt eller samhällsprojekt.

15.3. Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium

Vid övergången från den grundläggande utbildningen till utbildning på andra stadiet inriktar sig eleverna på fortsatta studier och fattar beslut om sin utbildning och karriär. Övergången förutsätter systematiskt och yrkesövergripande samarbete samt kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna. Målet är att ge eleverna så goda färdigheter som möjligt att gå vidare till följande utbildningsstadium samt att trygga välbefinnandet och förutsättningarna för studier. Övergången till ett nytt skede av livet förutsätter ökad livskompetens och självständighet och mera ansvar. Skolan ska stödja eleverna i utvecklingsprocessen, vilket innebär att betydelsen av elevhandledning och elevvård ökar. Eleverna behöver mycket information om olika utbildningsmöjligheter efter grundskolan samt mångsidig handledning både av studiehandledaren och av lärarna i olika läroämnen. Det är viktigt att reservera tid för diskussion med eleverna om deras planer, att hjälpa dem att förstå vilka krav de fortsatta studierna ställer och att göra realistiska val.

15.4. Mångsidig kompetens i årskurs 7–9

Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att eleverna utvecklas. Å andra sidan ökar utmaningarna i fråga om samarbete mellan läroämnena och i skolvardagen. Skolan kan i bästa fall erbjuda en gemenskap som känns meningsfull för den unga som är i puberteten och där den unga får hjälp med att strukturera både sin egen utveckling och omvärlden. Det är särskilt viktigt att ge eleverna möjligheter att uppleva att de kan och lyckas för att på så sätt stärka deras självkänsla och att handleda varje elev att bli medveten om sina styrkor och att realistiskt se sina utvecklingsbehov.
Under dessa år fortsätter man att lägga grund för en hållbar livsstil och ett hållbart välbefinnande och reflekterar tillsammans med eleverna över sociala, samhälleliga och ekonomiska samt kulturella och ekologiska förutsättningar för hållbar utveckling. Undervisningen ska innehålla både praktiska och teoretiska exempel på sambandet mellan de olika aspekterna av hållbar utveckling och vad en hållbar livsstil i praktiken betyder.
Varje läroämne ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens på ett för läroämnet naturligt sätt. Att planera och genomföra de mångvetenskapliga lärområdena i samarbete med eleverna strävar i synnerhet till att utveckla och fördjupa mångsidig kompetens.

15.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.
Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska sporras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska sporras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.
Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt. I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet. Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.
Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

K3 Vardagskompetens

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad

vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.
Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska sporras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.
Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.
Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsumenter. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

K4 Multilitteracitet

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriven, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.
Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.
Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

K5 Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.
Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetssätt och lärstigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.
Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.
Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.
Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.
Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika

alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsrollers och andra rollmodellers inverkan.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.
Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.
Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

15.6. Läroämnen

15.6.1. Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturellt mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.
Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttryckssätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att utöva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9
handleds eleverna att fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonsten och annan visuell kultur och att ställa upp bestämda mål för sitt arbete. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att skapa bilder och uppmuntra dem att arbeta i olika visuella miljöer. Eleverna ska öva sig att undersöka personliga och samhälleliga betydelser inom bildkonsten och annan visuell kultur och att använda dem som underlag för att delta och påverka. Undervisningen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och skapa kopplingar till aktuella koncept och fenomen inom bildkonsten och annan visuell kultur. Eleverna ska få öva sig att använda informations- och kommunikationsteknik och webbmiljöer på ett kreativt, kritiskt och ansvarsfullt sätt. Undervisningen ska ge eleverna tillräckliga förutsättningar för studier efter den grundläggande utbildningen och även allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet och i samhället ska beaktas.

Bildkonst i åk 7 är ett gemensamt läroämne för alla elever och bedöms enligt nationella kriterier då undervisningen avslutas.
Bildkonst i åk 8 och åk 9 är tillvalsstudier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 7–9

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 7–9 ska eleverna stödjas att arbeta på ett undersökande och fenomenorienterat sätt genom att utnyttja konsttraditioner och metoder inom den samtida konsten. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att mångsidigt använda webb- och mediemiljöer, delta i tvärkonstnärliga projekt och projekt utanför skolan samt ta upp globala frågor.

Lärmiljön planeras och ordnas på ett sådant sätt att eleven individuellt och i grupp självständigt kan tillägna sig material för planering, genomförande och utvärdering av bildkonstarbetet. Elevens egna initiativ, kreativitet, nyfikenhet och skapargläde sporras och uppmuntras i alla skeden av arbetet. Atmosfären i undervisningen skall vara uppmuntrande, stöttande och tillåtande. Läraren ansvarar för att lärmiljön är ändamålsenlig, trygg och välplanerad för det aktuella arbetet. Vid planering av exkursioner och utfärder utanför skolans område skall läraren beakta de föreskrifter för säkerhet som finns på skolan.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 7–9

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevernas individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser. I årskurs 7–9 är målet att stärka elevens kunskaper i bildkonst med tanke på studier efter den grundläggande utbildningen.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Bedömningen ska stödja eleverna att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Med hjälp av bedömningen handleds eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen. Slutbedömningen infaller det läsår då bildkonst upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i bildkonst när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i bildkonst. I bildkonst utvecklas elevens kunskaper inom alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som beskrivs i målen för undervisningen tills studierna avslutas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i slutbedömningen i åk 7:
Att iaktta och tänka visuellt

- Eleven kan ibland uttrycka sina iakttagelser om konst, visuell kultur och omgivningen.
- Eleven känner till några uttryckssätt och kan använda dem självständigt.

Att skapa bilder

- Eleven kan välja mellan föreslagna materia, tekniker och uttryckssätt.
- Eleven deltar i gemensamma arbetsuppgifter och slutför några arbeten.
- Eleven känner till att man kan påverka miljön med bilder

Att tolka visuell kultur

- Eleven känner till en metod för att tolka bilder och kan använda den.
- Eleven kan beskriva vad konst och visuell kultur betyder för hen själv.
- Eleven känner igen någon kulturs sätt att utrycka sig.

Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden

- Eleven vet att det förekommer olika värden i konst, visuell kultur och i omgivningen.
- Eleven kan åtminstone ett sätt att påverka med bilder.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i valfria bildkonsten i åk 8:
Att iaktta och tänka visuellt

- Eleven kan använda några visuella hjälpmedel för att betrakta bilder, visuell kultur och omgivningen.
- Eleven kan uttrycka några iakttagelser om konst, visuell kultur och omgivningen.
- Eleven känner till några tekniker samt uttryckssätt och kan använda dem självständigt.

Att skapa bilder

- Eleven kan använda bekanta material, tekniker och uttryckssätt.
- Eleven arbetar självständigt och tillsammans med andra.
- Eleven känner till ett uttryckssätt för att påverka med bilder.

Att tolka visuell kultur

- Eleven känner till en metod för att tolka bilder och kan använda den.
- Eleven deltar i diskussioner om konst.
- Eleven känner igen någon kulturs sätt att utrycka sig och kan tillämpa det i sitt eget skapande.

Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden

- Eleven urskilja några värden i konst.
- Eleven är medveten att man kan påverka med bilder.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i valfria bildkonsten i åk 9:
Att iaktta och tänka visuellt

- Eleven kan använda några visuella hjälpmedel för att betrakta bilder, visuell kultur och omgivningen.
- Eleven kan uttrycka några iakttagelser och tankar om konst, visuell kultur och omgivningen.
- Eleven känner till några tekniker och metoder samt kan uttrycka några iakttagelser i bild.

Att skapa bilder

- Eleven kan uttrycka sig i bild genom att anväda bekanta tekniker och material.
- Eleven känner till att man kan påverka miljön med hjälp av bilder.

Att tolka visuell kultur

- Eleven kan använda några metoder för att tolka bilder.
- Eleven kan i någon mån tolka konst och delta i diskussioner.
- Eleven känner till någon konstriktning samt någon kulturs sätt att uttrycka sig och kan tillämpa det i sitt eget skapande.

Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden

- Eleven kan berätta om värden som finns i konst.
- Eleven kan i någon mån beakta kulturell mångfald och hålbar utveckling i sitt skapande.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

- bildkulturernas innehåll och betydelse för eleven
- närmiljön och fenomen i elevens vardag

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

- de former av bildkulturer som eleven är i kontakt med i sin vardag
- diskussion om mediers betydelse i elevens vardag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

- konstnärer ur olika tidsåldrar och kulturer
- välja konstverk som utgångspunkt i sitt egna bildskapande.
- kulturell mångfald (t.ex. med hjälp av bildanalys)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning

- Eleven kan självständigt göra iaktagelser av visuell kultur och omgivningen med olika sinnen, samt diskutera sambanden mellan dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan använda olika visuella hjälpmedel vid granskning av omgivningen och dess bilder.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter

- Eleven kan beskriva och reflektera över sina iaktagelser och tankar samt diskutera omgivningen och konst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över iakttagelser och tankar	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar om konst, omgivningen och annan visuell kultur verbalt.

M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer

- Eleven kan uttrycka sina tankar med varierande utryckssätt och tekniker.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar med hjälp av bilder	Eleven kan använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild.

M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder

- Eleven kan använda samt välja olika material, tekniker och uttryckssätt för sitt arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig i bild	Eleven kan målmedvetet använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att uttrycka sig i bild.

M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra

- Eleven kan arbeta metodiskt och långsiktigt, slutföra sitt arbete samt värdesätta resultatet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett undersökande sätt	Eleven kan använda ett undersökande arbetssätt självständigt och tillsammans med andra.

M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder

- Eleven har utvecklat sin förmåga att påverka miljön med hjälp av bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven strävar till att påverka miljön och annan visuell kultur med hjälp av bilder.

M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder

- Eleven känner till olika metoder för att tolka bilder och kan använda några av dem för att tolka bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika metoder för att tolka bilder	Eleven kan använda några visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder.

M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv

- Eleven analyserar och diskuterar sina iakttagelser om den visuella kulturens betydelse för individen och samhället.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska betydelsen av visuell kultur	Eleven deltar utgående från sina tolkningar i diskussioner om vad konst och annan visuell kultur betyder.

M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande

- Eleven kan tillämpa några olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven kan tillämpa några olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild.

M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur

- Eleven kan uttrycka sin syn på värden som framkommer i konst, i omgivningen och i annan visuell kultur.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sin syn på värden	Eleven kan uttrycka sin syn på värden som framkommer i konst, i omgivningen och i annan visuell kultur.

M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder

- Eleven beaktar kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt skapande.
- Eleven undersöker och provar på olika sätt påverka med bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig och påverka genom bilder	Eleven granskar i sina bilder kulturell mångfald och hållbar utveckling och blir medveten om möjligheterna att påverka genom bilder.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

- bildkulturernas innehåll och betydelse för eleven
- närmiljön och fenomen i elevens vardag

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Bildskapandet inspireras utgående från de former av bildkulturer som hen är i kontakt med i sin vardag. I undervisningen diskuteras mediers betydelse i elevens vardag samt ur globalt perspektiv.

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

- konstnärer ur olika tidsåldrar och kulturer
- välja konstverk som utgångspunkt i sitt egna bildskapande.
- kulturell mångfald (t.ex. med hjälp av bildanalys)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning

- Eleven kan självständigt göra mångsidiga iaktagelser av visuell kultur och omgivningen med olika sinnen, samt diskutera sambanden mellan dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan använda olika visuella hjälpmedel vid granskning av omgivningen och dess bilder.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter

- Eleven kan beskriva och reflektera över sina iaktagelser och tankar samt diskutera fenomen i omgivningen och konst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över iakttagelser och tankar	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar om konst, omgivningen och annan visuell kultur verbalt.

M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer

- Eleven kan självständigt uttrycka sina tankar med varierande utryckssätt och tekniker.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar med hjälp av bilder	Eleven kan använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild.

M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder

- Eleven kan mångsidigt använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig i bild	Eleven kan målmedvetet använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att uttrycka sig i bild.

M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra

- Eleven kan arbeta metodiskt och långsiktigt, slutföra sitt arbete samt bedöma och analysera resultatet både ensam och med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett undersökande sätt	Eleven kan använda ett undersökande arbetssätt självständigt och tillsammans med andra.

M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder

- Eleven kan medvetet påverka miljön med hjälp av olika utryckssätt och digitala medel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven strävar till att påverka miljön och annan visuell kultur med hjälp av bilder.

M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder

- Eleven kan välja mellan olika metoder för att tolka bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika metoder för att tolka bilder	Eleven kan använda några visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder.

M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv

- Eleven kan diskutera konst ur olika synvinklar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska betydelsen av visuell kultur	Eleven deltar utgående från sina tolkningar i diskussioner om vad konst och annan visuell kultur betyder.

M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande

- Eleven bekantar sig med olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder samt kan tillämpa sina kunskaper i sitt eget bildframställande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven kan tillämpa några olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild.

M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur

- Eleven kan individuellt och i grupp iakkta och reflektera över olika värden som framkommer i konst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sin syn på värden	Eleven kan uttrycka sin syn på värden som framkommer i konst, i omgivningen och i annan visuell kultur.

M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder

- Eleven kan beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig och påverka genom bilder	Eleven granskar i sina bilder kulturell mångfald och hållbar utveckling och blir medveten om möjligheterna att påverka genom bilder.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

- bildkulturernas innehåll och betydelse för eleven
- närmiljön och fenomen i elevens vardag

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

- de former av bildkulturer som eleven är i kontakt med i sin vardag
- diskussion om mediers betydelse i elevens vardag

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

- konstnärer ur olika tidsåldrar och kulturer
- välja konstverk som utgångspunkt i sitt egna bildskapande.
- kulturell mångfald (t.ex. med hjälp av bildanalys)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning

- Eleven kan med hjälp av olika metoder och visuella hjälpmedel mångsidigt granska sin omgivning och bilderna i den.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan använda olika visuella hjälpmedel vid granskning av omgivningen och dess bilder.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter

- Eleven kan beskriva sina iakttagleser samt jämföra och diskutera dem med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över iakttagelser och tankar	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar om konst, omgivningen och annan visuell kultur verbalt.

M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer

- Eleven använder mångsidigt och kreativt olika tekniker, uttryckssätt och metoder för att visualisera sina tankar och iaktagelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar med hjälp av bilder	Eleven kan använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild.

M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder

- Eleven använder mångsidigt och kreativt olika tekniker, uttryckssätt och material för att skapa bilder och visuell konst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig i bild	Eleven kan målmedvetet använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att uttrycka sig i bild.

M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra

- Eleven är öppen och nyfiken inför nya uttryckssät samt arbetar kreativt, metodiskt och långsiktigt.
- Eleven är aktiv och deltar i gemensamma projekt och tar ansvar för sitt egna skapande verksamhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett undersökande sätt	Eleven kan använda ett undersökande arbetssätt självständigt och tillsammans med andra.

M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder

- Eleven vet vilka visuella medel som kan användas för att påverka andra, omgivningen och miljön med hjälp av bilder och visuell kultur.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven strävar till att påverka miljön och annan visuell kultur med hjälp av bilder.

M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder

- Eleven kan mångsidigt tolka bilder med olika metoder och ur olika synvinklar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika metoder för att tolka bilder	Eleven kan använda några visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder.

M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv

- Eleven deltar i diskussioner om konstens betydelse och hen kan mångsidigt beskriva sina åsikter och iakttagelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska betydelsen av visuell kultur	Eleven deltar utgående från sina tolkningar i diskussioner om vad konst och annan visuell kultur betyder.

M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande

- Eleven känner till olika konstriktningar och flera kulturers sätt att uttrycka sig i bild samt kan använda intryck av dessa i sitt eget skapande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven kan tillämpa några olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild.

M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur

- Eleven kan på olika sätt ta ställning till värden som finns i konst, visuellkultur och omgivningen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sin syn på värden	Eleven kan uttrycka sin syn på värden som framkommer i konst, i omgivningen och i annan visuell kultur.

M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder

- Eleven utvecklar sitt bildskapande och förmågan att påverka genom bilder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig och påverka genom bilder	Eleven granskar i sina bilder kulturell mångfald och hållbar utveckling och blir medveten om möjligheterna att påverka genom bilder.

15.6.2. Biologi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i biologiundervisningen är att hjälpa eleverna att förstå livet och dess utveckling, att öka deras naturkännedom och handleda dem att förstå ekosystemens funktion, människans livsfunktioner samt grunderna i ärftlighet och evolution.
Undervisningen i biologi genomförs också i naturen och eleverna får genom undersökande lärande insikter i hur man söker biologisk kunskap. Naturen undersöks både i terrängen och med laboratoriemetoder. Upplevelse- och erfarenhetsbaserat lärande ökar glädjen i lärandet och väcker elevernas intresse att iaktta sin livsmiljö och förändringar i den.
Användning av informations- och kommunikationsteknik främjar jämlikhet och likvärdighet i biologiundervisningen.
Biologiundervisningen ska stödja eleverna att utveckla sina problemlösnings- och samarbetsfärdigheter och den sociala gemenskapen. Undervisningen ska ge färdigheter för studier inom områden som utnyttjar biologi och för arbetslivet.
Biologiundervisningen ska hjälpa eleverna att förstå hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas och utnyttjas i deras eget liv, i etiska frågor, för att följa med aktuella nyheter som anknyter till biologi och hur man kan påverka beslutsfattandet i samhället. Biologiundervisningen ska utveckla elevernas miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. Eleverna ska få färdigheter för att påverka och vara med och utveckla sin närmiljö och bevara dess livskraft. De ska också vägledas att tillägna sig en hållbar livsstil och förståelse för globalt ansvar.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i biologi i årskurs 7–9

Målet är att eleverna i biologiundervisningen har möjlighet att arbeta i olika lärmiljöer som stödjer forskningsorienterat lärande, både i och utanför skolan. I samband med fält- och laboratoriearbete handleds eleverna att iaktta och använda undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Med tanke på målen för biologiundervisningen är det också viktigt att eleverna får lära sig använda digitala lärmiljöer för att söka, behandla, tolka och presentera biologisk information.
Arbetssätten i biologi ska väljas så att de främjar kommunikation och social gemenskap och tar hänsyn till elevernas olika individuella behov. Genom mångsidiga arbetssätt får eleven olika erfarenheter, kan tillägna sig naturvetenskapliga undersökningsmetoder och lär sig att dra slutsatser samt rapportera och tillämpa sin kunskap. I enlighet med målen för

biologiundervisningen utvecklas förmågan att reflektera över värdeval genom upplevelser, erfarenheter och praktiskt arbete. Dessutom utvecklas förmågan att kritiskt granska fenomen och olika informationskällor.

Arbetssätt

- Lärarledd genomgång av teori
- Självständigt arbete
- Pararbeten och grupparbeten
- Laborativa övningar och dissektioner för att induktivt lära sig ny teori eller för att konkretisera teori
- Odlingsexperiment och insamling av växter
- Pedagogiska spel och övningar med hjälp av IKT
- IKT används kontinuerligt som ett arbetsverktyg

Lärmiljöer

- Klassrummet
- Skolgården
- Närmiljön

Handledning, differentiering och stöd i biologi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för biologiundervisningen är det viktigt att handleda eleverna att göra iakttagelser och undersökningar självständigt och i grupp samt i olika lärmiljöer. I fält- och laboratoriearbete ska säkerhetsaspekter beaktas. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av olika arbetsmetoder. Undersökande lärande, arbete tillsammans, ansvar för det egna arbetet, en fördjupad relation till naturen och koppling till tidigare kunskap stödjer elevernas tillväxt och utveckling och ökar glädjen i lärandet. Med tanke på målen i biologi är det viktigt att upptäcka elevernas eventuella svårigheter i laboratorie- eller fältarbete. De ska få stöd i arbetet utgående från sina styrkor och vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika stödformer. Differentiering kan genomföras i gemensamma undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och avancera i egen takt till olika nivåer av tänkande.

- Undervisningen differientieras med hjälp av olika typers arbetssätt (t.ex. undersökningsuppgifter, modeller, ljudböcker, bilder)
- Eleverna uppmuntras att arbeta både självständigt och i grupp
- Eleverna medverkar i att sätta upp egna mål
- I undervisningen utnyttjas olika digitala verktyg (t.ex. lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel)
- Eleven kan få personligt stöd eller stöd i en liten grupp om elevens kunskaper är bristfälliga

Bedömning av elevens lärande i biologi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i biologi stödjer elevernas motivation, utvecklar forskningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i biologi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologikunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevens teoretiska kunskaper som biologiska färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Läraren iakttar elevens förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Vidare bedöms förmågan att använda utrustning som är typisk för biologin, digitala verktyg samt förmågan att genomföra små experiment och undersökningar i och utanför skolan. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla elevernas arbetsfärdigheter.
Slutbedömningen infaller det läsår då biologi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i biologi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i biologi. Elevens kunskaper i biologi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet

ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Kunskapskrav för godkänt i åk 7
:

Biologisk kunskap och förståelse

- Eleven förstår att arter kan delas in i olika grupper på basen av släktskap.
- Eleven har en uppfattning om hur organismerna är uppbyggda.
- Eleven kan känna igen några typiska organismer som lever i vatten- och luftmiljö i närområdet.
- Eleven vet vad biologisk mångfald är.
- Eleven förstår att både gener och mljö påverkar hur en individ ser ut och fungerar

Biologiska färdigheter

- Eleven kan ställa förnuftiga frågor om vatten- och luftmiljöer.
- Eleven kan använda olika metoder för att söka information.
- Eleven förstår att det är viktigt att använda biologisk utrustning på varsamt sätt.
- Eleven har medverkat i ett odlingsexperiment eller insamlande av växter till ett herbarium

Attityder och värderingar

- Eleven har en uppfattning om hur man kan agera för att värna om vatten- och luftmiljöer.
- Eleven förstår vikten av att göra vardagsval som skyddar och bevarar vatten- och luftmiljöer.

Kunskapskrav för godkänt i åk 8:

Biologisk kunskap och förståelse

- Eleven förstår grundprinciperna för hur ett ekosystem fungerar.
- Eleven känner till begreppet näringskedja.
- Eleven kan känna igen några typiska organismer som lever i olika landekosystem i närområdet.
- Eleven förstår betydelsen av biologisk mångfald i naturen.

Biologiska färdigheter

- Eleven kan ställa förnuftiga frågor om vatten- och luftmiljöer.
- Eleven kan använda olika metoder för att söka information.
- Eleven förstår att det är viktigt att använda biologisk utrustning på varsamt sätt.

Attityder och värderingar

- Eleven har en uppfattning om hur man kan agera för att värna om vatten- och luftmiljöer.
- Eleven förstår vikten av att göra vardagsval som skyddar och bevarar vatten- och luftmiljöer.

Kunskapskrav för godkänt i slutbedömningen i åk 9:

Biologisk kunskap och förståelse

- Eleven förstår hur både gener och miljö påverkar individutvecklingen.
- Eleven har en uppfattning om den genetiska bakgrunden till könsbestämning
- Eleven kan räkna upp några viktiga organ samt förklara lite hur de fungerar.
- Eleven känner till hur befruktningen och fosterutvecklingen går till.

Biologiska färdigheter

- Eleven kan ställa förnuftiga frågor om människokroppen.
- Eleven kan medverka i ett enkelt experiment för att förstå den egna kroppens funktioner.
- Eleven kan använda olika metoder för att söka information.
- Eleven vet hur man använder biologisk utrustning på korrekt och varsamt sätt.

Attityder och värderingar

- Eleven kan ta ansvar för sin hälsa och den egna kroppen..

- Eleven förstår vikten av att göra vardagsval som främjar hälsa och välmående.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

- växtodling (insikter i biologisk undersökning)

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

- exkursion till vattendrag, växtliv och djurliv undersöks
- fågelexkursion till fågelrikt område, fåglarnas vår- eller höstflyttning observeras

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

- olika typer av vattenmiljöer
  - livsmiljöer, arter, miljöns tillstånd
  - hav, sjöar, vattendrag och myrar
  - kännetecknande drag för dessa ekosystem
  - samverkan mellan arter
- vattnets egenskaper och aggregationstillstånd i naturen samt vattnets kretslopp

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

- skillnader mellan levande och icke-levnade natur samt viktiga kännetecken för liv
- samverkan mellan den levande och den icke-levande naturen
- växtcellens uppbyggnad och funktioner samt fotosyntes
- klassificeringen av organismer med tyngdpunkt på djurriket
- ryggradsdjuren, ryggradslösa djur samt jämförelse mellan olika djurgrupper enligt deras egenskaper
- typiska egenskaper som organismer i olika riken har, d.v.s. växter, svampar, urdjur och bakterier
- djurrikets evolution samt olika djurs anpassning till olika livsmiljöer

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar

näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

- hållbar utveckling ur ett vatten- och luftperspektiv
  - världens vattenresurser och deras hushållning
  - vattenkvalitet och konsekvenser av förorenat vatten
  - viskets och fiskodlingens hållbarhet
  - Östersjöns ekosystem och hållbara lösningar för dess välmående
  - övergödningen av vattendrag och vad det leder till
  - försurning av vattendrag och dess följder
  - luftkvaliteten och konsekvenser av förorenad luft
- klimatförändringen
  - ökad växthuseffekt och dess orsaker
  - klimatförändringen påverkar klimatet, ökar förekomst av extrema väderfenomen och höjer havsnivån
  - innovationer och ny teknik som hjälper oss att tackla dessa problem
  - hur kan man som enskild individ påverka i dessa frågor

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1, I2, I3, I4	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K7
M4	I1, I4	K1
M7	I1, I2, I3, I4, I6	K1
M8	I1, I2, I3, I4	K1, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I6	K5, K6, K7
M10	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I6	K7
M13	I6	K7
M14	I6	K5, K7

Mål för undervisningen

M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur

- Eleven förstår hur organismerna klassificeras.
- Eleven kan beskriva organismernas uppbyggnad och kan på basen av det jämföra släktskap mellan organismgrupper.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismsamhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner	Eleven kan beskriva principerna för klassificering inom organismsamhället, kan benämna organismers struktur och beskriva deras livsfunktioner. Eleven kan jämföra släktskapet mellan olika organismgrupper utgående från deras strukturella och funktionella anpassning samt känna igen, klassificera och jämföra grupper av organismer.

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald

- Eleven kan observera och identifiera organismer som lever i vatten och luft och förstår deras betydelse för biodiversiteten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismers anpassningsförmåga och livsmiljöernas mångfald	Eleven kan göra observationer om arters förekomst och kan beskriva deras anpassning till olika livsmiljöer. Eleven identifierar typiska organismer i närmiljön och förstår deras betydelse för naturens mångfald.

M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution

- Eleven har en grundförståelse för ärftlighet som en mekanism i evolutionen.
- Eleven kan beskriva olika djurgruppers individutveckling.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftlighet och evolution	Eleven förstår och kan beskriva arvsmassans och miljöns påverkan i organismernas individutveckling. Eleven kan beskriva hur livet och naturens mångfald har utvecklats som ett resultat av evolution.

M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

- Eleven kan ställa grundläggande frågor om vatten- och luftmiljöer.
- Eleven kan använda biologiska begrepp för att förklara vatten- och luftmiljöer.
- Eleven kan använda olika metoder för undersökning och informationssökning.
- Eleven kan framställa välgrundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationssökningsmetoder. Eleven kan presentera väl-grundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik

- Eleven kan bete sig på ett ändamålsenligt och tryggt sätt i laboratorium och fält.
- Eleven vet hur man använder undersökningsutrustning samt informations- och kommunikationsteknik inom biologin.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

M9 vägleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen

- Eleven kan framställa ett herbarium.
- Eleven kan göra ett småskaligt odlingsexperiment.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att samla organismer och odla växter experimentellt	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling av organismer. Eleven genomför ett odlingsexperiment under handledning.

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

- Eleven kan göra observationer i laboratorium och fält samt sammanställa resultaten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

- Eleven vet hur man agerar på ett sätt som är hållbart för vatten- och luftmiljön för att bevara mångfalden och minska effekterna av klimatuppvärmningen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.

M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val

- Eleven kan på basen av biologiska kunskaper och färdigheter göra etiskt hållbara val i vardagen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan utnyttja biologiska kunskaper och färdigheter för att bedöma ansvarsfrågor i anknytning till människa och miljö och kan ange motiveringar för etiskt hållbara val.

M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid

- Eleven vet hur man som individ kan påverka en hållbar framtid för jordens vatten- och luftmiljöer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

- vetenskaplig undersökning relaterat till landekosystem

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

- skogsexkursion
  - olika delekosystem i skogen
  - olika skogstyper
  - allemansrätten och hur man visar hänsyn till naturen

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

- skogsekosystemets funktion och samverkan mellan olika arter
  - producent, konsument, nedbrytare
  - näringskedja, näringsväv
  - näringsämnens kretslopp och energins flöde i ekosystemet
- jämförelse av olika ekosystem
  - skogstyper och myrtyper
  - skogs-, myr-, fjäll- och stadsekosystem

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

- det naturliga urvalet i naturen och i förädling av arter
- grunderna i ärftlighet
  - kärna, kromosom, celldelning
  - egenskapernas nerdärvning hos växter
- bioteknikens möjligheter inom växtförädling

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

- världens skogs- och landsresurser, deras bevarande och hållbara andvänding.
- konsekvenser av minskad biodiversitet, förorenade markområden, förstörelse av skogsmark
- klimatförändringens påverkan på landområden
- enskilda individens inverkan på en hållbar framtid
- innovationer och ny teknik för en hållbar framtid

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K7
M4	I1, I4	K1
M6	I6	K4, K7
M7	I1, I2, I3, I4, I6	K1
M8	I1, I2, I3, I4	K1, K5
M10	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I6	K7
M13	I6	K7
M14	I6	K5, K7

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter

- Eleven kan redogöra för huvuddragen i landekosystemens uppbyggnad samt deras funktion.
- Eleven känner till begreppen näringskedja, näringsväv och näringspyramid.
- Eleven förstår mångfaldens betydelse för ekosystemens välmående.
- Eleven vet hur man på ett hållbart sätt använder skogarna och andra landekosystem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar	Eleven kan beskriva grund-strukturen i skogsekosystemet och hur det fungerar. Eleven identifierar olika ekosystem och arter i deras näringsväv. Eleven kan beskriva mångfaldens betydelse för ekosystemens funktion och reflektera över betydelsen av hållbar användning av skogarna för organismerna och människan.

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald

- Eleven kan observera och beskriva växter samt förstå växternas betydelse för mångfalden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismers anpassningsförmåga och livsmiljöernas mångfald	Eleven kan göra observationer om arters förekomst och kan beskriva deras anpassning till olika livsmiljöer. Eleven identifierar typiska organismer i närmiljön och förstår deras betydelse för naturens mångfald.

M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution

- Eleven kan beskriva egenskapers nedärvning hos växter samt dess betydelse för växtföräding.
- Eleven kan redogöra för växternas evolution.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftlighet och evolution	Eleven förstår och kan beskriva arvsmassans och miljöns påverkan i organismernas individutveckling. Eleven kan beskriva hur livet och naturens mångfald har utvecklats som ett resultat av evolution.

M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster

- Eleven kan iakta naturliga och antropogena förändringar i sin närmiljö.
- Eleven vet hur man rör sig i naturen och kan ta allemansrätten i beaktande.
- Eleven vet att jordens naturresurser är begränsade.
- Eleven förstår vad ekosystemtjänster innebär.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera förändringar i naturen	Eleven kan i sin egen närmiljö göra observationer och mindre undersökningar av naturliga förändringar och förändringar som orsakats av människan i naturmiljön. Eleven förstår att jordens naturresurser är begränsade, förstår betydelsen av ekosystemtjänster och känner till grunderna för en hållbar livsstil samt allemansrätten och vilka skyldigheter den innebär.

M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

- Eleven kan ställa grundläggande frågor om landekosystem.
- Eleven kan använda biologiska begrepp för att förklara landekosystem.
- Eleven kan använda olika metoder för undersökning och informationssökning.
- Eleven kan framställa välgrundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationssökningsmetoder. Eleven kan presentera väl-grundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik

- Eleven kan bete sig på ett ändamålsenligt och tryggt sätt i laboratorium och fält.
- Eleven vet hur man använder undersökningsutrustning samt informations- och kommunikationsteknik inom biologin.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

- Eleven kan göra observationer i laboratorium och fält samt sammanställa resultaten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

- Eleven vet hur man agerar på ett sätt som är hållbart för skogs- och landekosystem för att bevara mångfalden och minska effekterna av klimatuppvärmningen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.

M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val

- Eleven kan på basen av biologiska kunskaper och färdigheter göra etiskt hållbara val i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan utnyttja biologiska kunskaper och färdigheter för att bedöma ansvarsfrågor i anknytning till människa och miljö och kan ange motiveringar för etiskt hållbara val.

M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid

- Eleven vet hur man som individ kan påverka en hållbar framtid för jordens skogs- och landekosystem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

- framställning av egna cellpreparat och studie i mikroskåp
- små experiment som visar hur kroppen fungerar
- småskalig biologisk undersökning görs som tangerar kroppen och om detta skrivs en forskningsrapport om resultaten

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

- grunddragen i människans evolution
- djurcellens uppbyggnad och funktion
- ärftlighetsfaktorer hos männsiskan

    - gener, DNA, proteinsyntes
    - könsbestämning
    - nedärvning av egenskaper
- bioteknikens nytta för människokroppen
    - mediciner och livsmedel

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

- människokroppens uppbyggnad och funktion
    - organisationsnivåer
        - cell, vävnad, organ, organsystem, individ
    - stöd- och rörelseorgan
    - ämnesomsättning
        - matsmältning
        - andning
        - blodcirkulation
        - transport av slaggämnen
    - styrsystem
        - nervsystem
        - hormonsystem
    - sinnen
    - fortplantning
        - könsorgan
        - graviditet och fosterutveckling

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

- etiska frågor och förhållningssätt inom biotekniken

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M4	I1, I4, I5	K1
M5	I5	K3
M8	I1, I4, I5	K1, K5
M10	I1, I4, I5, I6	K1, K5
M11	I6	K2, K3, K7
M13	I6	K7
M14	I6	K5, K7

Mål för undervisningen

M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution

- Eleven förstår hur samverkan gener och miljö formar människan.
- Eleven vet principerna för könsbestämning.
- Eleven förstår principerna för nedärvning av egenskaper.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftlighet och evolution	Eleven förstår och kan beskriva arvsmassans och miljöns påverkan i organismernas individutveckling. Eleven kan beskriva hur livet och naturens mångfald har utvecklats som ett resultat av evolution.

M5 hjälpa eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner

- Eleven vet hur människokroppen är uppbyggd och fungerar, olika organ och organsystem.
- Eleven vet hur djurcellen är uppbyggd samt fungerar.
- Eleven kan redogöra för människans förökning och fosterutveckling.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om människokroppens uppbyggnad och hur den fungerar	Eleven kan beskriva människokroppens grundläggande uppbyggnad och livsfunktioner och redogöra för huvudprinciperna för människans tillväxt och utveckling.

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik

- Eleven kan använda biologisk utrustning på ett ändamålsenligt sätt och kan arbeta på ett tryggt sätt i fält och laboratorium.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

- Eleven kan utföra små experiment för att förstå den egna kroppens funktioner.
- Eleven kan ställa upp hypoteser, analysera sina resultat och sammanfatta resultaten i en forskningsrapport.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet

- Eleven genomför och rapporterar om ett projekt i närmiljön gällande människan.
- Eleven vet hur biologisk kunskap kan användas i vardagen och i samhället.
- Eleven kan motivera sina åsikter med hjälp av biologisk kunskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Eleven kan beskriva hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen och i samhället samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi. Eleven deltar i projekt som värnar om närmiljön genom att delta i genomförandet och rapporteringen.

M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val

- Eleven kan bedöma ansvarsfrågor som tangerar människa och miljö och kan motivera hållbara etiska val.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan utnyttja biologiska kunskaper och färdigheter för att bedöma ansvarsfrågor i anknytning till människa och miljö och kan ange motiveringar för etiskt hållbara val.

M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid

- Eleven kan använda biologisk kunskap för att som individ göra val som styr in samhället mot en hållbar framtid.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

15.6.3. Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.
Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.
Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.
Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.
Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, A-lärokurs

A-lärokurs i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla deras språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.
Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs. Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med

hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

- Elevernas färdigheter att hålla i sär finska och svenska tränas kontinuerligt genom att både spontant och förberett växla mellan språken i undervisningen. Eleverna ges möjligheter att befästa och utveckla sina kunskaper i svenska även inom ramarna för finskundervisningen.
- Interaktion mellan eleverna uppmuntras genom att variera möblering, sittordning och gruppsammansättningar i klassrummet.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Eleven som behöver stöd kan få det i form av t.ex. stödundervisning, texterna som ljudfiler, längre tid för uppgifter. Stöd i förebyggande syfte är att föredra. Eleven som är snabbare eller kan engelska från tidigare kan t.ex. hjälpa andra i klassen, få utförligare och mer krävande eller helt skilda uppgifter.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.
Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.
Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Kunskapskrav för godkänt i åk 7:
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

- Eleven förstår språkets betydelse för sin egen möjlighet att agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.
- Eleven kan bestämma grundformen av verb (A-infinitiv) och av nomen (kasus nominativ).

Färdigheter för språkstudier

- Eleven kan på finska ge muntlig kamratrespons på ett sakligt sätt.
- Eleven kan känna igen åtminstone någon egen språkinlärningsstrategi och utnyttja den i sitt eget lärande.
- Eleven kan muntligt förklara varför det är viktigt att kunna finska i Finland.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera

- Eleven kan uttrycka sig på finska i tal

- Eleven kan producera enkel presentationsgrafik som stöd för sin muntliga framställning.
- Eleven vet var hen kan slå upp ett ords betydelse eller översättning.
- Eleven känner till huvudprinciperna för användningen av stor respektive liten bokstav.
- Eleven kan skriva en i någon mån sammanhängade finskspråkig uppsats om vardagsnära ämnen.
- Eleven behärskar ordföljd och ordböjning i finskans vanligaste satstyper.
- Eleven känner till grunderna för användningen av de vanligaste skiljetecknen (punkt, utropstecken, frågetecken) trots att hen inte använder dem konsekvent.

Kunskapskrav för godkänt i åk 8:
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- Eleven känner till språkliga och etniska minoriteters rättigheter i Finland och kan jämföra dem med förhållandena i andra länder.
- Eleven kan skilja på aktiva och passiva verbformer.
- Eleven kan på egen hand följa med och delta i finskspråkiga diskussionsforum på ett sakligt och uppbyggande sätt.

Färdigheter för språkstudier
- Eleven kan på finska ge muntlig kamratrespons på ett sakligt sätt.
- Eleven kan känna igen sina egna språkinlärningsstrategier och utnyttja dem i sitt eget lärande.
- Eleven kan muntligt förklara varför det är viktigt att kunna finska i Finland.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera
- Eleven kan uttrycka sig relativt obehindrat i tal
- Eleven känner till huvudprinciperna för användningen av stor respektive liten bokstav.
- Eleven kan skriva en i någon mån sammanhängade finskspråkig uppsats om vardagsnära ämnen.
- Eleven behärskar ordföljd och ordböjning i finskans vanligaste satstyper.
- Eleven känner till användningen av de vanligaste skiljetecknen (punkt, utropstecken, frågetecken) trots att hen inte använder dem konsekvent.
- Eleven kan känna igen vanliga talspråkligheter och förstår i någon mån att undvika talspråkligheter i skrift.

Kunskapskrav för godkänt i slutbedömningen i åk 9:
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- Eleven vet att var och en har rätt att använda och utveckla sitt språk.
- Eleven kan producera och dela finskspråkigt material med andra på ett sakligt sätt.
- Eleven kan benämna några av finskans centrala språkvetenskapliga begrepp och ge exempel.
- Eleven förstår innebörden av konditionalis- och potentialisformer i text.

Färdigheter för språkstudier
- Eleven kan på finska ge muntlig kamratrespons på ett sakligt sätt.
- Eleven kan känna igen sina egna språkinlärningsstrategier och utnyttja dem i sitt eget lärande.
- Eleven kan muntligt förklara varför det är viktigt att kunna finska i Finland.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera
- Eleven har förmåga att i någon mån växla mellan olika språkliga register i varierande talsituationer.
- Eleven känner till huvudprinciperna för användningen av stor respektive liten bokstav.
- Eleven kan skriva en i någon mån sammanhängade finskspråkig uppsats om vardagsnära ämnen.
- Eleven behärskar ordföljd och ordböjning i finskans vanligaste satstyper.
- Eleven behärskar användningen av de vanligaste skiljetecknen (punkt, utropstecken, frågetecken).

- Eleven kan undvika talspråkligheter i formell text och förstår vikten av korrekturläsning av egna texter.
- Eleven kan använda räkneord på ett mestadels begripligt sätt.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

- olika finskspråkiga verksamheter
- jämföra olika språk och att hjälpa eleverna att studera finska
- ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter

Förslag på teman med kulturell anknytning:
- finsk ungdomsfilm
- högtidsdagar, flaggdagar
- kulturell mångfald i Finland
- betydande finska personer
- resor i Finland
- seriekultur

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

- vidareutveckla färdigheterna för språkstudier
- öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera,
- söka information och bedöma informationens tillförlitlighet

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Utgångspunkten är gruppernas specifika behov. Innehåll och fördjupningsgrad väljs utgående från elevernas förkunskaper.
- klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan
- innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier.
- lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter (t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter)
- studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier

Temaförslag: jag och andra, hobbyer och fritid, hälsa och välmående, naturen och närmiljön, dikt.
Strukturer:

- böjning och användning av nomen
- possessivt suffix
- verbböjning i indikativ och unipersonella uttryck
- satsbyggnad, styckeindelning, interpunktion
- vanligaste fallen av kasusstyrning (rektio)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K2, K5
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4
M8	I3	K2, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finska och flerspråkiga miljöer

- Eleven har en realistisk uppfattning om den egna språkfärdigheten i relation till den språkliga verkligheten i Finland
- Eleven kan i huvuddrag redogöra för de språklig förhållandena i Vanda, huvudstadsregionen och Finland
- Eleven kan nämna ett antal rättigheter och skyldigheter som förknippas med språkförhållandena i Finland

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och språkets och kulturens betydelse	Eleven kan nämna några rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk och hen har en uppfattning om språkens betydelse för individen, och för sin egen möjlighet att agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang

- Eleven handleds att aktivt ta del av finskspråkigt material och finskspråkiga miljöer för lärande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina medborgerliga färdigheter med hjälp av finska språket	Eleven lär sig iaktta i vilka finskspråkiga sammanhang och miljöer det finns möjligheter att lära sig.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Eleven tillägnar sig en grundläggande uppfattning om finskans grammatik och språkliga strukturer enligt sin egen utgångsnivå.

- Eleven behärskar finskans kongruensprinciper.
- Eleven känner till finskans ordklasser.
- Eleven kan benämna lokalkasusformerna i nomenböjningen och ge exempel.
- Eleven kan bestämma grundformen av verb (A-infinitiv) och nomen (kasus nominativ)

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

- Eleven kan på finska ge för situationen relevant och begriplig muntlig kamratrespons.
- Eleven kan känna igen sina egna språkinlärningsstrategier och utnyttja dem i sitt eget lärande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

- Eleven känner till de möjligheter till finskspråkig hobby- och fritidsverksamhet som erbjuds i Vanda och närliggande kommuner
- Eleven inser vikten av goda finskkunskaper i det finländska samhället och kan muntligt förklara varför det är viktigt att kunna finska och andra språk i Finland

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

- Eleven kan använda sig av olika slags IKT-utrustning för kommunikationssyften under lärarens handledning.
- Eleven kan på basen av inhämtad kunskap muntligt presentera bekanta ämnen.
- Eleven kan på ett ändamålsenligt sätt utnyttja presentationsgrafik som stöd för sin muntliga framställning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier

- Eleven ber om ordet på lektioner.
- Eleven kan relativt obehindrat delta i olika klassdiskussioner på ett konstruktivt sätt.
- Eleven kan i någon mån både skriftligt och muntligt förklara innebörden av inövade ord och uttryck på ett relativt tydligt sätt.
- Eleven kan även på eget initiativ ta reda på betydelser av ord och uttryck.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk

- Eleven kan i viss mån växla till formellare stil i relevanta situationer.
- Eleven kan nämna några situationer där niande tilltal kan användas.
- Eleven känner till och kan använda ett antal olika sätt att hälsa, tacka, be om ursäkt och uttrycka önskemål.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll

- Eleven kan läsa och återge innehållet i kortare och för åldern lämplig sakprosa.
- Eleven kan plocka ut nyckelord ur en text och sätta relevanta rubriker och underrubriker.
- Eleven kan med förberedelse eller repetition återge och diskutera innehållet i finskspråkig nyhetsinslag eller dylika program.
- Eleven känner till Vanda stadsbiblioteks tjänster och kan använda de elektroniska sökverktyg som är relevanta för hen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Eleven utnyttjar mestadels begripliga grammatikaliska strukturer i sitt eget språkbruk. Eleven skriver texter med olika innehåll och syfte.

- Eleven vet när hen ska använda stor eller liten bokstav
- Eleven kan dela in en text i logiska stycken
- Eleven behärskar ordföljd och ordböjning i finskans vanligaste satstyper
- Eleven behärskar användningen av de vanligaste skiljetecknen (punkt, utropstecken, frågetecken)
- Eleven kan skriva en dialog med talstreck/citationstecken
- Eleven kan undvika de vanligaste talspråkligheterna i skrift
- Eleven kan skriva en konsekvent uppbyggd uppsats

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

- olika finskspråkiga verksamheter
- jämföra olika språk och att hjälpa eleverna att studera finska
- ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter

Förslag på temahelheter med kulturell anknytning:
- finsk matkultur
- Kalevala
- ungdomslitteratur
- finskans släktspråk
- finländsk idrott förr och nu
- drama och film

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

- vidareutveckla färdigheterna för språkstudier
- öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera,
- söka information och bedöma informationens tillförlitlighet

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

- klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan

- att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier.
- lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter (t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter)
- studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier

Temaförslag:
- natur och miljö
- hållbar utveckling
- olika regioner i Finland
- skriftlig kommunikation i vardagen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K2, K5
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4
M8	I3	K2, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finska och flerspråkiga miljöer

- Eleven känner till språkliga och etniska minoriteters rättigheter i Finland och kan jämföra dem med förhållandena i andra länder.
- Eleven känner till finskans släktspråk samt deras aktuella situation och framtidsutsikter.
- Eleven kan nämna några viktiga faktorer som inverkar på minoriteters förhållanden och rättigheter både lokalt och globalt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och språkets och kulturens betydelse	Eleven kan nämna några rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk och hen har en uppfattning om språkens betydelse för individen, och för sin egen möjlighet att agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang

- Eleven kan med lärarens handledning följa med och delta i finskspråkiga diskussionsforum på ett sakligt och uppbyggande sätt.
- Eleven inser vikten av att hålla i sär finska och svenska samt utvidgar kontinuerligt sitt ordförråd.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina medborgerliga färdigheter med hjälp av finska språket	Eleven lär sig iaktta i vilka finskspråkiga sammanhang och miljöer det finns möjligheter att lära sig.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Eleven bygger vidare på sina kunskaper om finska språkets regelbundenheter och språkvetenskapliga begrepp utgående från målen för åk 7.

- Eleven behärskar den aktiva verbböjningen i person, numerus och tempus i modus indikativ och konditionalis.
- Eleven kan skilja på aktiva och passiva verbformer.
- Eleven kan tillämpa kasussystemet på infinita verbformer (MA-infinitiv och participer) och adverb.
- Eleven tar ut predikat, subjekt och objekt ur enkla satser och känner till finskans grundläggande objektsregler.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

- Eleven kan på finska ge uppbyggnade och lämpligt nyanserad muntlig kamratrespons
- Eleven kan känna igen sina egna språkinlärningsstrategier och utnyttja dem i sitt eget lärande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

- Eleven inser vikten av goda finskkunskaper i det finländska samhället och kan muntligt förklara varför det är viktigt att kunna finska och andra språk i Finland.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

- Eleven kan använda sig av olika slags IKT-utrustning för kommunikationssyften även på eget initiativ.
- Eleven kan på basen av inhämtad kunskap från varierande källor sammanställa en muntlig presentation även om ett mindre bekant ämne.
- Eleven kan utnyttja presentationsgrafik, bild och ljud som stöd för sin muntliga framställning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier

- Eleven ber om ordet på lektioner.
- Eleven kan delta i olika klassdiskussioner på ett konstruktivt sätt.
- Eleven kan muntligt förklara innebörden av inövade ord och uttryck på ett tydligt sätt.
- Eleven kan på eget initiativ ta reda på betydelser.
- Eleven har förmåga att delta i en diskussion.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk

- Eleven är i viss mån medveten om de stilskillnader som särskiljer olika språkanvändningssituationer.
- Eleven kan känna igen när man bör växla till formellare stil i relevanta situationer.
- Eleven vet i vilka situationer det är lämpligt att använda niande tilltal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll

- Eleven kan läsa och återge det centrala innehållet i sakprosa med varierande innehåll.
- Eleven kan recensera och tolka finska romaner och andra skönlitterära texter av mer lättfattlig natur.
- Eleven kan plocka ut nyckelord ur en text och sätta relevanta rubriker och underrubriker.
- Eleven kan även oförberett återge huvuddragen och diskutera innehållet i finskspråkiga nyhetsinslag eller dylika program.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Eleven utnyttjar mestadels riktiga och begripliga grammatikaliska strukturer i sitt eget språkbruk. Eleven blir ytterligare säkrare som skribent och kan använda ett ändamålsenligt språk i skrift. Elevens skrivande utvecklas kontinuerligt med utgångspunkt i de mål som uppnåtts i åk 7.

- Eleven behärskar finskans vanligaste kommateringsregler
- Eleven kan till relativt stor del undvika talspråkligheter i skrift
- Eleven kan producera texter med lämplig styckeindelning, rubriksättning och stilnivå

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Förslag på temahelheter med kulturell anknytning:

- samtida och historisk finsk litteratur inklusive Kalevala
- kulturella epoker genom tiderna (t.ex. nationalromantik)
- finländsk konst och formgivning
- finskt musikliv genom tiderna
- finsk och tvåspråkig identitet förr och nu

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

- vidareutveckla färdigheterna för språkstudier
- öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera,
- söka information och bedöma hur informationens tillförlitlighet

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter

som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

- klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan
- innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier.
- lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter (t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter*)*
- studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier

Temaförslag:

- fortsatta studier
- arbetsliv och ekonomi
- politik och demokrati
- teknologi
- trafik och motorfordon
- djur och natur
- friluftsliv

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K2, K5
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4
M8	I3	K2, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finska och flerspråkiga miljöer

- Eleven kan nämna några rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk.
- Eleven har en uppfattning om språkens betydelse för individen.
- Eleven förstår språkets betydelse för sin egen möjlighet att agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och språkets och kulturens betydelse	Eleven kan nämna några rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk och hen har en uppfattning om språkens betydelse för individen, och för sin egen möjlighet att agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang

- Eleven förstår i vilka finskspråkiga sammanhang och miljöer det finns möjligheter att lära sig.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina medborgerliga färdigheter med hjälp av finska språket	Eleven lär sig iaktta i vilka finskspråkiga sammanhang och miljöer det finns möjligheter att lära sig.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

- Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter
- Eleven känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.
- Eleven kan med hjälp av språkvetenskapliga begrepp redogöra för några centrala skillnader och likheter mellan ordbildning, böjning och meningsbyggnad i finska och svenska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

- Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna.
- Eleven deltar i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

- Eleven vet var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan.
- Eleven kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

- Eleven kan självmant använda sig av olika slags IKT-utrustning för kommunikationssyften.
- Eleven kan relativt obehindrat delta i varierande slag av kommunikation på finska.
- Eleven kan självständigt sammanställa en relativt mångsidig muntlig presentation om både bekanta och obekanta ämnen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier

- Eleven ber om ordet på lektioner.
- Eleven kan delta i olika klassdiskussioner på ett konstruktivt sätt.
- Eleven kan både skriftligt och muntligt förklara innebörden av inövade ord och uttryck på ett sakligt och begripligt sätt.
- Eleven kan på eget initiativ ta reda på betydelser och rätta till missförstånd av enklare karaktär.
- Eleven har förmåga att styra en diskussion t.ex. i samband med en egen muntlig presentation.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk

- Eleven har förmåga att växla mellan olika språkliga register i varierande talsituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll

- Eleven kan läsa och återge det huvudsakliga innehållet i sakprosa med varierande innehåll.
- Eleven kan skriftligt recensera och i viss mån tolka finsk skönlitteratur
- Eleven kan plocka ut nyckelord ur en text och sätta relevanta rubriker och underrubriker.
- Eleven kan även oförberett återge och diskutera innehållet i finskspråkiga nyhetsinslag eller dylika program.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Elevens skrivande utvecklas kontinuerligt med utgångspunkt i de mål som uppnåtts i åk 8. Eleven uppmuntras att självmant och aktivt uttrycka sig i skrift också utanför skolsammanhang.

- Eleven kan skriva både formella och informella texter samt behärskar en saklig formell stil.

- Eleven kan i tillräcklig grad variera sitt skriftspråk enligt mottagare och syfte.
- Eleven kan använda några vanliga satsmotsvarigheter, participkonstruktioner och andra stilmedel.
- Eleven kan i de flesta fall undvika talspråkligheter i formell text.
- Eleven kan använda räkneord i text på ett mestadels normenligt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

A-lärokurs i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.
Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i hemmet och i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.
Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av bl.a. spel, finskspråkig litteratur, musik, film och drama ges möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller i samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

- Elevernas färdigheter att hålla i sär finska och svenska tränas kontinuerligt genom att både spontant och förberett växla mellan språken i undervisningen. Eleverna ges möjligheter att befästa och utveckla sina kunskaper i svenska även inom ramarna för finskundervisningen.
- Interaktion mellan eleverna uppmuntras genom att variera möblering, sittordning och gruppsammansättningar i klassrummet.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja elevernas lärande i och utanför skolan genom att hjälpa eleverna att utveckla lämpliga lärstrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på läsfärdigheten och som uppmuntrar till att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också få lära sig trygg och etiskt ansvarsfull användning av medier. Individuell respons ska ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Eleverna ska erbjudas stöd för verbala inlärningssvårigheter. Eleverna ska få handledning och stöd för att lära sig nya begrepp och använda dem. Språkligt begåvade elever ska också uppmuntras att till exempel anta utmanande läsuppgifter och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem.

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.
Eleven som behöver stöd kan få det i form av t.ex. stödundervisning, texterna som ljudfiler, längre tid för uppgifter. Stöd i förebyggande syfte är att föredra. Eleven som är snabbare eller kan engelska från tidigare kan t.ex. hjälpa andra i klassen, få utförligare och mer krävande eller helt skilda uppgifter.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Man bör i bedömningen ta hänsyn till att referensramen är anpassad för språkundervisningen i främmande språk och att elever som undervisas enligt den modersmålsinriktade lärokursen har relativt goda muntliga kunskaper i finska redan vid skolstarten, medan elevens kunskaper i de övriga delområdena kan variera stort.
Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.
Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Kunskapskrav för godkänt i åk 7:
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

- Eleven kan med lärarens handledning följa med och delta i finskspråkiga diskussionsforum på ett sakligt sätt.
- Eleven behärskar finskans kongruensprinciper.
- Eleven kan bestämma grundformen av verb (A-infinitiv) och av nomen (kasus nominativ).
- Eleven vet innebörden av begreppet stadieväxling och kan ge några exempel.

Färdigheter för språkstudier

- Eleven kan på finska ge muntlig kamratrespons på ett sakligt sätt.
- Eleven kan känna igen åtminstone någon egen språkinlärningsstrategi och utnyttja den i sitt eget lärande.
- Eleven kan muntligt förklara varför det är viktigt att kunna finska i Finland.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera

- Eleven kan producera enkel presentationsgrafik som stöd för sin muntliga framställning.
- Eleven vet var hen kan slå upp ett ords betydelse eller översättning.
- Eleven känner till huvudprinciperna för användningen av stor respektive liten bokstav.
- Eleven kan skriva en i någon mån sammanhängade finskspråkig uppsats om vardagsnära ämnen.
- Eleven behärskar ordföljd och ordböjning i finskans vanligaste satstyper.
- Eleven känner till grunderna för användningen av de vanligaste skiljetecknen (punkt, utropstecken, frågetecken) trots att hen inte använder dem konsekvent.

Kunskapskrav för godkänt i åk 8:

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

- Eleven kan på egen hand följa med och delta i finskspråkiga diskussionsforum på ett sakligt och uppbyggande sätt.
- Eleven känner till språkliga och etniska minoriteters rättigheter i Finland och kan jämföra dem med förhållandena i andra länder.
- Eleven kan skilja på aktiva och passiva verbformer.
- Eleven kan ta ut predikat, subjekt och objekt ur enkla satser.

Färdigheter för språkstudier

- Eleven kan på finska ge muntlig kamratrespons på ett sakligt sätt.
- Eleven kan känna igen sina egna språkinlärningsstrategier och utnyttja dem i sitt eget lärande.
- Eleven kan muntligt förklara varför det är viktigt att kunna finska i Finland.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera

- Eleven känner till huvudprinciperna för användningen av stor respektive liten bokstav.
- Eleven kan skriva en i någon mån sammanhängade finskspråkig uppsats om vardagsnära ämnen.
- Eleven behärskar ordföljd och ordböjning i finskans vanligaste satstyper.
- Eleven känner till användningen av de vanligaste skiljetecknen (punkt, utropstecken, frågetecken) trots att hen inte använder dem konsekvent.
- Eleven behärskar finskans vanligaste kommateringsregler.
- Eleven kan undvika de vanligaste talspråkligheterna i skrift.
- Eleven kan dela in en text i någorlunda logiska stycken samt i någon mån variera stilnivån.

Kunskapskrav för godkänt i slutbedömningen i åk 9:

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

- Eleven vet att var och en har rätt att använda och utveckla sitt språk.
- Eleven kan producera och dela finskspråkigt material med andra på ett sakligt sätt.
- Eleven kan omskriva enklare meningar med bisatser genom att använda sig av bl.a. participkonstruktioner och satsmotsvarigheter.
- Eleven förstår innebörden av konditionalis-, potentialis- och några ovanligare imperativformer i text.

Färdigheter för språkstudier

- Eleven kan på finska ge muntlig kamratrespons på ett sakligt sätt.
- Eleven kan känna igen sina egna språkinlärningsstrategier och utnyttja dem i sitt eget lärande.
- Eleven kan muntligt förklara varför det är viktigt att kunna finska i Finland.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera

- Eleven känner till huvudprinciperna för användningen av stor respektive liten bokstav.
- Eleven kan skriva en i någon mån sammanhängade finskspråkig uppsats om vardagsnära ämnen.
- Eleven behärskar ordföljd och ordböjning i finskans vanligaste satstyper.
- Eleven behärskar användningen av de vanligaste skiljetecknen (punkt, utropstecken, frågetecken).
- Eleven behärskar finskans vanligaste kommateringsregler.
- Eleven kan undvika de vanligaste talspråkligheterna i skrift.
- Eleven kan dela in en text i logiska stycken samt i någon mån variera stilnivån.
- Eleven förstår innebörden av och kan i någon mån också själv producera participkonstruktioner och några vanliga satsmotsvarigheter.
- Eleven kan undvika talspråkligheter i formell text och förstår vikten av korrekturläsning av egna texter.
- Eleven kan använda räkneord på ett mestadels normenligt sätt.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Förslag på teman med kulturell anknytning:
- finsk ungdomsfilm
- högtidsdagar, flaggdagar
- kulturell mångfald i Finland
- betydande finska personer
- resor i Finland
- seriekultur

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

- vidareutveckla färdigheterna för språkstudier
- öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter och gruppera
- söka information och bedöma informationens tillförlitlighet

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Utgångspunkten är gruppernas specifika behov. Innehåll och fördjupningsgrad väljs utgående från elevernas förkunskaper. I undervisningen fokuserar man särskilt på att fästa elevernas uppmärksamhet vid sådana strukturer som tenderar att vålla problem för tvåspråkiga.
Temaförslag: jag och andra, hobbyer och fritid, hälsa och välmående, naturen och närmiljön, dikt.

Strukturer:

- ljudlära och vokalharmonin
- böjning och användning av nomen, även sällsynta kasus
- possessivt suffix och små tillägg (liitepartikkelit)
- verbböjning i indikativ och unipersonella uttryck
- satsbyggnad, styckeindelning, interpunktion
- vanligaste fallen av kasusstyrning (rektio)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K2, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K2
M8	I3	K4, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer

- Eleven kan i huvuddrag redogöra för de språklig förhållandena i Vanda, huvudstadsregionen och Finland
- Eleven kan nämna ett antal rättigheter och skyldigheter som förknippas med språkförhållandena i Finland

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller nationalspråkens status	Eleven vet att var och en har rätt att använda och utveckla sitt språk. Eleven har en uppfattning om rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk.

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att använda finska i olika grupper och sammanhang

- Eleven kan med lärarens handledning följa med och delta i finskspråkiga diskussionsforum på ett sakligt och uppbyggande sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan använda, producera och dela finskspråkigt material med andra.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Eleven tillägnar sig en grundläggande uppfattning om finskans grammatik och språkliga strukturer enligt sin egen utgångsnivå.

- Eleven behärskar finskans kongruensprinciper.
- Eleven känner till finskans ordklasser och kan redogöra för de största skillnaderna mellan svenskans och finskans ordklassystem.
- Eleven kan benämna de flesta kasusformer i nomenböjningen och ge exempel.
- Eleven kan bestämma verbets grundform (A-infinitiv).
- Eleven vet innebörden av begreppen vokalharmoni och stadieväxling.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

- Eleven kan på finska ge uppbyggnade och lämpligt nyanserad kamratrespons både muntligt och skriftligt.
- Eleven kan känna igen sina egna språkinlärningsstrategier och utnyttja dem i sitt eget lärande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

- Eleven känner till de möjligheter till finskspråkig hobby- och fritidsverksamhet som erbjuds i Vanda och närliggande kommuner
- Eleven inser vikten av goda finskkunskaper i det finländska samhället och kan muntligt förklara varför det är viktigt att kunna finska och andra språk i Finland

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande

- Eleven kan använda sig av olika slags IKT-utrustning för kommunikationssyften under lärarens handledning.
- Eleven kan på basen av inhämtad kunskap muntligt presentera även mindre bekanta ämnen.
- Eleven kan på ett ändamålsenligt sätt utnyttja presentationsgrafik som stöd för sin muntliga framställning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som t.ex. att själv agera som informatör.

M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser

- Eleven ber om ordet på lektioner.
- Eleven kan delta i olika klassdiskussioner på ett konstruktivt sätt.
- Eleven kan både skriftligt och muntligt förklara innebörden av inövade ord och uttryck på ett relativt tydligt sätt.
- Eleven kan även på eget initiativ ta reda på betydelser.
- Eleven har förmåga att styra en enklare diskussion t.ex. i samband med en egen muntlig presentation.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.

M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan

- Eleven är medveten om de stilskillnader som särskiljer olika språkanvändningssituationer.
- Eleven kan i viss mån växla till formellare stil i relevanta situationer.

- Eleven kan nämna några situationer där niande tilltal kan användas.
- Eleven känner till och kan använda ett antal olika sätt att hälsa, tacka, be om ursäkt och uttrycka önskemål.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier

- Eleven kan läsa och återge innehållet i kortare och för åldern lämplig sakprosa.
- Eleven kan recensera och i viss mån tolka kortare skönlitterära texter.
- Eleven kan plocka ut nyckelord ur en text och sätta relevanta rubriker och underrubriker.
- Eleven kan även oförberett återge och diskutera innehållet i finskspråkig nyhetsinslag eller dylika program.
- Eleven känner till Vanda stadsbiblioteks tjänster och kan använda de elektroniska sökverktyg som är relevanta för hen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion.

M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärskningen av varierande strukturer

Eleven utnyttjar mestadels riktiga och begripliga grammatikaliska strukturer i sitt eget språkbruk. Eleven skriver texter med olika innehåll och syfte.

- Eleven vet när hen ska använda stor eller liten bokstav
- Eleven kan dela in en text i logiska stycken
- Eleven behärskar ordföljd och ordböjning i finskans vanligaste satstyper
- Eleven behärskar användningen av de vanligaste skiljetecknen (punkt, utropstecken, frågetecken)
- Eleven kan skriva en dialog med talstreck/citationstecken
- Eleven kan undvika de vanligaste talspråkligheterna i skrift
- Eleven kan skriva en konsekvent uppbyggd uppsats

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Uttrycker sig relativt obehindrat. Kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar. Behärskar de grundläggande uttalsreglerna också för andra än inövade uttryck.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Förslag på temahelheter med kulturell anknytning:

- finsk matkultur
- Kalevala
- ungdomslitteratur
- dialekter
- finskans släktspråk
- finländsk idrott förr och nu
- drama och film

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

- vidareutveckla färdigheterna för språkstudier
- öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter och gruppera
- söka information och bedöma informationens tillförlitlighet

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Temaförslag:

- natur och miljö
- hållbar utveckling
- olika regioner i Finland
- skriftlig kommunikation i vardagen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K2, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K2
M8	I3	K4, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer

- Eleven känner till språkliga och etniska minoriteters rättigheter i Finland och kan jämföra dem med förhållandena i andra länder.
- Eleven känner till finskans släktspråk samt deras aktuella situation och framtidsutsikter.
- Eleven kan nämna några viktiga faktorer som inverkar på minoriteters förhållanden och rättigheter både lokalt och globalt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller nationalspråkens status	Eleven vet att var och en har rätt att använda och utveckla sitt språk. Eleven har en uppfattning om rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk.

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att använda finska i olika grupper och sammanhang

- Eleven kan på egen hand följa med och delta i finskspråkiga diskussionsforum på ett sakligt och uppbyggande sätt.
- Eleven inser vikten av att hålla i sär finska och svenska samt utvidgar kontinuerligt sitt ordförråd.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan använda, producera och dela finskspråkigt material med andra.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Eleven bygger vidare på sina kunskaper om finska språkets regelbundenheter och språkvetenskapliga begrepp utgående från målen för åk 7.

- Eleven behärskar den aktiva verbböjningen i person, numerus och tempus i modus indikativ och konditionalis.
- Eleven kan skilja på aktiva och passiva verbformer.
- Eleven kan tillämpa kasussystemet på infinita verbformer (MA-infinitiv och participer), p-positioner och adverb.
- Eleven förstår och använder också mindre allmänt förekommande kasusformer (abessiv, komitativ och instruktiv).
- Eleven tar ut predikat, subjekt och objekt ur satser och känner till de grundläggande objektsreglerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

- Eleven kan på finska ge uppbyggnade och lämpligt nyanserad kamratrespons både muntligt och skriftligt.
- Eleven kan känna igen sina egna språkinlärningsstrategier och utnyttja dem i sitt eget lärande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

- Eleven inser vikten av goda finskkunskaper i det finländska samhället och kan både muntligt och skriftligt förklara varför det är viktigt att kunna finska och andra språk i Finland.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande

- Eleven kan använda sig av olika slags IKT-utrustning för kommunikationssyften även på eget initiativ.
- Eleven kan på basen av inhämtad kunskap från varierande källor sammanställa en muntlig presentation om ett tidigare okänt ämne.
- Eleven kan utnyttja presentationsgrafik, bild och ljud som stöd för sin muntliga framställning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som t.ex. att själv agera som informatör.

M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser

- Eleven ber om ordet på lektioner.
- Eleven kan delta i olika klassdiskussioner på ett konstruktivt sätt.
- Eleven kan både skriftligt och muntligt förklara innebörden av inövade ord och uttryck på ett tydligt sätt.
- Eleven kan på eget initiativ ta reda på betydelser.
- Eleven har förmåga att styra en diskussion t.ex. i samband med en egen muntlig presentation.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.

M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan

- Eleven är medveten om de stilskillnader som särskiljer olika språkanvändningssituationer.
- Eleven kan känna igen när man bör växla till formellare stil i relevanta situationer.
- Eleven vet i vilka situationer det är lämpligt att använda niande tilltal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier

- Eleven kan läsa och återge innehållet i sakprosa med varierande innehåll.
- Eleven visar förmåga att recensera och tolka finska romaner och andra skönlitterära texter.
- Eleven kan plocka ut nyckelord ur en text och sätta relevanta rubriker och underrubriker.
- Eleven kan även oförberett återge och diskutera innehållet i finskspråkiga nyhetsinslag eller dylika program.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion.

M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärskningen av varierande strukturer

Eleven utnyttjar riktiga och begripliga grammatikaliska strukturer i sitt eget språkbruk. Eleven blir ytterligare säkrare som skribent och kan använda ett varierande språk i skrift. Elevens skrivande utvecklas kontinuerligt med utgångspunkt i de mål som uppnåtts i åk 7.

- Eleven behärskar finskans vanligaste kommateringsregler
- Eleven kan till stor del undvika talspråkligheter i skrift
- Eleven kan producera välformulerade texter med lämplig styckeindelning, rubriksättning och stilnivå

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Uttrycker sig relativt obehindrat. Kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar. Behärskar de grundläggande uttalsreglerna också för andra än inövade uttryck.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Förslag på temahelheter med kulturell anknytning:

- samtida och historisk finsk litteratur inklusive Kalevala
- kulturella epoker genom tiderna (t.ex. nationalromantik)
- finländsk konst och formgivning
- finskt musikliv genom tiderna
- finsk och tvåspråkig identitet förr och nu

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

- vidareutveckla färdigheterna för språkstudier
- öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter och gruppera
- söka information och bedöma hur informationens tillförlitlighet

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Temaförslag:

- fortsatta studier
- arbetsliv och ekonomi
- politik och demokrati
- teknologi

- trafik och motorfordon
- djur och natur
- friluftsliv

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K2, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K2
M8	I3	K4, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer

- Eleven utvidgar ytterligare sin förståelse för språkförhållandena i huvudstadsregionen.
- Eleven vet att var och en har rätt att använda och utveckla sitt språk.
- Eleven känner till de rättigheter och skyldigheter som medföljer Finlands nationalspråk.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller nationalspråkens status	Eleven vet att var och en har rätt att använda och utveckla sitt språk. Eleven har en uppfattning om rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk.

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att använda finska i olika grupper och sammanhang

- Eleven kan använda, producera och dela finskspråkigt material med andra på ett sakligt och uppbyggande sätt.
- Eleven kan hålla i sär finska och svenska och utvidgar ytterligare sitt ordförråd på båda språken.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan använda, producera och dela finskspråkigt material med andra.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Eleven bygger ytterligare vidare på sina kunskaper om finska språkets regelbundenheter och språkvetenskapliga begrepp utgående från målen för åk 7 och 8.

- Eleven förstår och producerar mestadels korrekta former av potentialis och imperativ (aktiv och passiv).
- Eleven kan omskriva meningar med bisatser genom att använda sig av bl.a. participkonstruktioner och satsmotsvarigheter.
- Eleven kan använda unipersonella uttryck på ett ändalmålsenligt sätt.
- Eleven kan med hjälp av språkvetenskapliga begrepp redogöra för några centrala skillnader och likheter mellan ordbildning, böjning och meningsbyggnad i finska och svenska (samt andra germanska/indoeuropeiska språk).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

- Eleven kan på finska ge uppbyggnade och lämpligt nyanserad kamratrespons både muntligt och skriftligt.
- Eleven kan känna igen sina egna språkinlärningsstrategier och utnyttja dem i sitt eget lärande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

- Eleven inser vikten av goda finskkunskaper i det finländska samhället och kan både muntligt och skriftligt förklara varför det är viktigt att kunna finska och andra språk i Finland.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika, kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande

- Eleven kan självmant använda sig av olika slags IKT-utrustning för kommunikationssyften.
- Eleven kan obehindrat delta i varierande slag av kommunikation.
- Eleven kan självständigt sammanställa en relativt mångsidig muntlig presentation om både bekanta och obekanta ämnen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som t.ex. att själv agera som informatör.

M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser

- Eleven ber om ordet på lektioner.
- Eleven kan delta i olika klassdiskussioner på ett konstruktivt sätt.
- Eleven kan både skriftligt och muntligt förklara innebörden av inövade ord och uttryck på ett tydligt sätt.
- Eleven kan på eget initiativ ta reda på betydelser och rätta till missförstånd.
- Eleven har förmåga att styra en diskussion t.ex. i samband med en egen muntlig presentation.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.

M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan

- Eleven har förmåga att växla mellan olika språkliga register i varierande talsituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier

- Eleven kan läsa och återge innehållet i sakprosa med varierande innehåll.
- Eleven kan recensera och tolka finsk skönlitteratur (inklusive lyrik)
- Eleven kan plocka ut nyckelord ur en text och sätta relevanta rubriker och underrubriker.
- Eleven kan även oförberett återge och diskutera innehållet i finskspråkiga nyhetsinslag eller dylika program.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion.

M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärskningen av varierande strukturer

Elevens skrivande utvecklas kontinuerligt med utgångspunkt i de mål som uppnåtts i åk 8. Eleven uppmuntras att självmant och aktivt uttrycka sig i skrift också utanför skolsammanhang.

- Eleven kan skriva både formella och informella texter samt behärskar en saklig formell stil.
- Eleven kan variera sitt skriftspråk enligt mottagare och syfte.
- Eleven kan använda satsmotsvarigheter, participkonstruktioner och andra stilmedel.
- Eleven kan undvika alla slags talspråkligheter i formell text.
- Eleven kan använda räkneord i text på ett mestadels normenligt sätt.
- Eleven känner till och använder också ovanligare förkortningar på ett ändamålsenligt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Uttrycker sig relativt obehindrat. Kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar. Behärskar de grundläggande uttalsreglerna också för andra än inövade uttryck.

15.6.4. Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv. Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat.
Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna.
Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, likaså skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa.
Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9
har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetssätten i årskurserna 7–9. I årskurserna 7–9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter,

entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudansvaret för elevhandledningen.
Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat. Som en del av elevhandledningen skall eleven också bekanta sig med yrken och arbetsplatser i näromgivningen. Elevhandledningen genomförs dels som en integrerad del av den övriga undervisningen och verksamheten i skolan, dels som ett eget läroämne.

Elevhandledning i olika läroämnen

I alla ämnen:

- studiefärdigheter, ämnesspecifika studietekniker
- uppställande och utvärdering av egna mål
- sociala färdigheter och samarbete i grupp
- yrken som anknyter till läroämnet

Samhällslära:

- arbetslivskompetens
- medborgarkunskaper
- internationalism och kulturell mångfald

Hälsokunskap:

- självkännedom
- insikt om utbildningens betydelse
- framtidsplanering
- ansvar över egna val

Modersmål och finska:

- arbetsansökan

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i elevhandledning i årskurs 7–9

Inom elevhandledningen används mångsidiga arbetssätt utgående från elevernas individuella och gruppspecifika behov och förutsättningar. Handledningsformerna är personlig handledning som fördjupar sig i individuella frågor, handledning i smågrupp och handledning i klass. Grupperna bildas flexibelt med beaktande av handledningens innehåll och möjligheter till kamratstöd. Inom den personliga handledningen har eleverna möjlighet att diskutera frågor som anknyter till deras studier, utbildnings- och yrkesval samt deras livssituation. Under handledningen i smågrupp lär sig eleven att behandla gemensamma frågor av handledande karaktär eller personliga frågor som gäller någon elev i gruppen och kan delas med de andra eleverna. Handledningens kontinuitet ska säkerställas genom att erbjuda elevhandledning på alla årskursnivåer. Vårdnadshavarna ska vid behov ges möjlighet att diskutera frågor förknippade med elevens studier och val under gemensamma möten med läraren, studiehandledaren, eleven och vårdnadshavaren.
Utöver skolan och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. För att skapa en grund för utbildnings- och yrkesval samt öka uppskattningen för arbete ska praktisk arbetslivsorientering (PRAO) ordnas för elever i årskurs 7–9 inom den grundläggande utbildningen. Eleverna ska ha möjlighet att få personliga erfarenheter av arbetslivet och olika yrken i en riktig arbetsmiljö. I samband med PRAO ska eleverna ha möjlighet att utvärdera den kunskap och de erfarenheter som de fått. PRAO ska genomföras i samarbete med de övriga läroämnena, så att de övriga läroämnenas innehåll och arbetssätt kan utnyttjas.

Handledning, differentiering och stöd i elevhandledning i årskurs 7–9

Elevernas individuella utgångsläge och behov ska beaktas i elevhandledningen. Handledningen differentieras genom att man beaktar elevernas personliga mål, erfarenheter, fritidssysselsättningar, intressen, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen vid övergångarna under elevernas studiebana. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete är viktigt i synnerhet för att säkerställa att elever som behöver stöd och unga som riskerar att bli utan utbildning fortsätter att studera.
När det gäller elever som är i behov av stöd inleds handledningen i anknytning till fortsatta studier tillräckligt tidigt. De fortsatta studierna ska planeras i samarbete med eleven och vårdnadshavaren och vid behov mellan den mottagande läroanstalten och representanter för den grundläggande utbildningen. I planeringen beaktas elevens individuella anlag, behovet av stöd och de sysselsättningsutsikter som utbildningen möjliggör. Eleven och vårdnadshavaren erbjuds möjligheter att bekanta sig med läroanstalter som ordnar fortsatta studier som lämpar sig för eleven. Eleven och vårdnadshavaren ges tillräcklig information om möjligheterna till fortsatt stöd i studierna efter den grundläggande utbildningen och om övriga stödformer.

Bedömning av elevens lärande i elevhandledning i årskurs 7–9

I elevhandledning ges inget vitsord som i övriga läroämnen. Bedömningen i elevhandledningen bygger på elevernas självbedömning samt på interaktiv, vägledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder.
Genom diskussion med läraren lär sig eleverna att bedöma sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter, sin funktionsförmåga, sin företagsamhet och sina resurser, hur mycket och vilken typ av stöd och handledning de behöver, sin förmåga att arbeta i grupp och sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska handledas att förstå hur värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. Eleverna ska få öva sig att bedöma sin förmåga att söka information och använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information om utbildningar och arbetslivet. Eleverna ska sporras att bedöma sin förmåga att fastställa tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika informationskällor. Eleverna ska göras medvetna om bakgrunden till olika självbedömningsmetoder och -verktyg och om hur de kan användas i deras karriärplanering. Läraren ska hjälpa eleverna att hitta instanser som erbjuder stöd- och handledningstjänster i skolan och i samhället och att utveckla sin förmåga att söka de tjänster de behöver.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

- färdigheter att klara sig i skolan
- studiefärdighet
- uppsättande av mål för de egna studierna
- utvärdering av det egna arbetet
- ansvar för eget lärande
- val förknippade med studierna

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla

sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

- självkännedom och självbedömningsförmåga
- värden och attityder
- mellanmänskliga relationer

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

- att sätta upp mål
- grunderna för antagning till andra stadiet
- valfria ämnen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K3, K7
M2	I1	K1
M5	I2, I5	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val

- Eleven har en helhetsuppfattning om studierna i åk 7-9.
- Eleven inser sitt ansvar som gruppmedlem.
- Eleven tar självständigt ansvar för sina studier och mål.

M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig

- Eleven behärskar olika studiestrategier och vet när de använder dem.

M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts

- Eleven kan ställa upp personliga mål och utvärdera dem.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

- färdigheter att klara sig i skolan
- studiefärdighet
- uppsättande av mål för de egna studierna
- utvärdering av det egna arbetet
- ansvar för eget lärande
- val förknippade med studierna

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

- självkännedom och självbedömningsförmåga
- problemlösning
- allmän kompetens som behövs i livet
- värden och attityder
- mellanmänskliga relationer

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

- färdigheter att komma till rätta i olika miljöer
- mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet
- sociala och kommunikativa färdigheter
- källkritik

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

- en dags praktisk arbetslivsorientering

- förberedelse av PRAO i åk 9

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

- att sätta upp mål
- grunderna för antagning till andra stadiet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M3	I1, I2	K1
M4	I2	K3
M6	I2, I3, I5	K6, K7
M7	I2, I3, I4, I5	K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller

- Eleven kan bedöma sitt kunnande.
- Eleven kan identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor.
- Eleven har vilja att utveckla sig.

M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen

- Eleven vet vilka faktorer som påverkar framtida val.
- Eleven kan utnyttja sina styrkor.

M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet

- Eleven förstår arbetets betydelse för eget liv och för samhället.
- Eleven förstår olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet.

M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs

Eleven har en förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

- självkännedom och självbedömningsförmåga
- problemlösning
- karriärplanering och -hantering
- allmän kompetens som behövs i livet
- värden och attityder
- mellanmänskliga relationer

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

- färdigheter att komma till rätta i olika miljöer
- mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet
- sociala och kommunikativa färdigheter
- källkritik

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

- kunskaper i att söka arbete
- insikt om branscher och yrken
- företagsamhet
- praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO)
- jämlikhetsfrågor i arbetslivet

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

- att sätta upp mål

- information om andra stadiets studier
- antagning till andra stadiet
- planera för fortsatta studier

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M7	I2, I3, I4, I5	K4, K5, K6
M8	I4, I5	K4, K5
M9	I2, I3, I5	K4, K5, K6
M10	I4, I5	K2

Mål för undervisningen

M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs

- Eleven har en förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter.
- Eleven har kännedom om olika branscher.
- Eleven vet hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs.

M8 ge eleven och vårdnadshavarna information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem, stödja elevens förmåga att söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands

- Eleven och dess vårdnadshavare har fått information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem.
- Eleven kan söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands.

M9 vägleda eleven att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster via många kanaler samt att vid planeringen av sin framtida karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är

- Eleven kan använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.
- Eleven kan bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är.

M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetssituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands

- Eleven har insikt om sin kulturella bakgrund.
- Eleven kan möta och samarbeta med människor från olika kulturer.
- Eleven känner till studiemöjligheter i multinationella arbetsmiljöer och utomlands.

15.6.5. Främmande språk

Franska, B2-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.
Språkundervisningen är en del av språkpedagogik och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.
Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med människor också på andra håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.
Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.
Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

B2- lärokurs i främmande språk i årskurs 7–9

Undervisningen i ett valfritt B2-språk ordnas oftast i årskurs 8–9. B2-språket är det tredje eller fjärde språket som eleverna studerar efter modersmålet, så eleverna har redan mycket erfarenhet av att studera språk. Eleverna kan använda kunskap och färdigheter som de lärt sig tidigare. Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.
Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skrivtecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen). Undervisningen i främmande språk kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på det främmande språket i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Språkundervisningen drar ämnesövergripande nytta av att flygfältet är beläget i samma stad. Delar av den Europeiska språkportfolin tas i bruk elektroniskt i årskurs 7 och uppdateras varje år av eleven själv samt används av läraren som stöd för utvärdering och betyg.

Handledning, differentiering och stöd i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan målspråket sedan tidigare.

Eleven som behöver stöd kan få det i form av t.ex. stödundervisning, texterna som ljudfiler, längre tid för uppgifter. Stöd i förebyggande syfte är att föredra. Eleven som är snabbare eller kan franska från tidigare kan t.ex. hjälpa andra i klassen, få utförligare och mer krävande eller helt skilda uppgifter.
Stöd samt uppmuntran ges av läraren, och med hjälp av digitala verktyg. Skolan skräddarsyr lösningar för elever som avancerar snabbare eller kan målspråket sedan tidigare, till exempel genom extra material och att erbjuda i mån av möjlighet att följa med gymnasieundervisningen.

Bedömning av elevens lärande i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.
Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.
Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B2-lärokursen i främmande språk när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B2-lärokursen i främmande språk. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap.
I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger

nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

- Eleven kan erbjudas att följa sin språkutveckling genom att använda sig av delar av den Europeiska språkportfolion.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 7:
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- Eleven känner till Frankrike och dess kultur.
- Eleven känner till uttalsskillnaderna mellan franska och svenska, artighetsformer i franska.
- Eleven kan utnyttja sina kunskaper i andra språk i franskastudierna.

Färdigheter för språkstudier
- Eleven kan dra nytta av sina nyförvarvade språkkunskaper utanför skolan.
- Eleven kan studera språk självständigt och kan utvärdera olika inlärningssätt

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter
- Eleven kan kommunicera på enkel franska i vardagliga situationer med enstaka fraser.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 8:
Färdigheter för språkstudier
Eleven kan utnyttja något av följande:
- Eleven kan dra nytta av sina växande språkkunskaper utanför skolan.
- Eleven är medveten om hur hen utnyttjar sina styrkor och svagheter.
- Eleven kan utvärdera sig själv som språkinlärare

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter
- Eleven kan delta i kommunikation med enstaka fraser.
- Eleven kan använda några artighetsfraser.
- Eleven förstår delvis enkla texter och långsamt tal men behöver lärarens hjälp.
- Eleven förstår enstaka textyper och ord i tal.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 9
Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter
- Eleven kan delta i kommunikation med enstaka fraser.
- Eleven kan visa att hen inte förstår.
- Eleven förstår kommunikationssituationen men kan inte delta.
- Eleven är medveten om hövlighetsfraser och kan använda någon av dem.
- Eleven förstår delvis enkla texter och långsamt tal men behöver lärarens hjälp.
- Eleven förstår enstaka textyper och ord i tal.
- Eleven kan delvis skriva egna texter med bekant tema
- Eleven behärskar delvis ett begripligt uttal.
- Eleven behärskar delar av ordförråd, uttryck och grammatik som har behandlats i de olika årskurserna.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att undersöka karaktäristiska drag i målspråket och jämföra dessa med tidigare språkkunskap. Att bilda sig en uppfattning om nära besläktade språk, undersöka bakgrunden till målspråkets utbredning, söka information som intresserar eleverna om t.ex. språkområdets kulturella

sedvänjor eller andra företeelser. Att reflektera över eventuella förutfattade meningar om språket och kulturen i fråga.

- Frankrike och dess kultur
- de språkliga skillnaderna mellan franska och svenska
- utnyttja kunskaper i andra språk i inlärningen
- en uppfattning om ordsläktskapet mellan franska och svenska, franska och engelska

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans undersöka vad som bäst stödjer lärandet av målspråket, vad man kan använda språket till och var man kan hitta intressant material på målspråket. Att sätta upp egna mål och lära sig att ge och ta emot respons.

- språkutveckling genom att använda sig av delar av Europeisk språkportfolie.
- själv- och kamratutvärdering

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iaktta målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

- att klara sig i vardagliga situationer och att prata om sig själv och sitt liv på enkel franska
- skriva korta texter om ett givet tema.
- autentiskt material (t.ex. applikationer, tv, musik, tidningar och böcker)
- grunderna till ett naturligt uttal med hjälp av läraren och genom att även använda IKT
- ordförråd och teman:
  - jag själv, min famijl, skolan, fritiden (hälsningsfraser, släktord, kroppsdelar, skolämnen, fritidsintressen, årstider, månader och datum, klockan, veckodagar, frukter, färger, beställa på café, djur, räkneord 0-100),
  - alternativa teman vid grupparbete (t.ex. Paris)
- grammatik:
  - några oregelbundna verb (être, avoir, faire) samt -er verb i presens
  - bestämd och obestämd artikel
  - possessiva pronomen i singular
  - genitiv
  - ett urval av adjektiv och prepositioner
  - nekningsord

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I2	K3
M4	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där språket talas

och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet

- Eleven är medveten om målspråkets ställning i relation till andra språk i världen.
- Eleven känner till språkets mest centrala särdrag.
- Eleven kan beskriva några av det franska språkets eller språkområdets kulturella och andra företeelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målspråkets status, språkspecifika särdrag och utbredning	Eleven är medveten om målspråkets ställning i relation till andra språk i världen och känner till språkets mest centrala särdrag. Eleven kan beskriva några av målspråkets eller språkområdets kulturella och andra företeelser.

M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna

- Eleven känner till olika sätt att lära sig språk.
- Eleven kan studera språk självständigt och kan utvärdera olika inlärningssätt.
- Eleven kan dra nytta av sina nyförvärvade språkkunskaper utanför skolan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan utvärdera de egna målen och lärstrategierna. Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

- Eleven kan kommunicera på enkel franska i vardagliga situationer med hjälp av mallar och kan uttala franska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans undersöka vad som bäst stödjer lärandet av målspråket, vad man kan använda språket till och var man kan hitta intressant material på målspråket. Att sätta upp egna mål och lära sig att ge och ta emot respons.

- språkutveckling genom att använda sig av delar av Europeisk språkportfolie.
- själv- och kamratutvärdering

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iaktta målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

- att klara sig i vardagliga situationer och att prata om sig själv och sitt liv på enkel franska
- skriva korta texter om olika givna teman
- autentiskt material (t.ex. applikationer, tv, musik, tidningar och böcker)
- grunderna till ett naturligt uttal med hjälp av läraren och genom att även använda digitala verktyg
- ordförråd och teman:
  - franska alfabetet, skolan i Frankrike, klassrumsuttryck, några länder, nationalitet och språk, yrken, film och TV i Frankrike, kroppsdelar , personbeskrivning, rumsbeskrivning, handla kläder, vägbeskrivning, vädret
  - jag själv, min familj, skolan, fritiden
  - alternativa teman vid grupparbete (t.ex. Frankofonins länder, ex Belgien, Quebec, Marocko, Senegal, La Réunion, Nya Kaledonien, Franska Polynesien, Schweiz)
- grammatik:
  - några oregelbundna verb (être, avoir, faire) samt -er verb i presens
  - bestämd och obestämd artikel
  - possessiva pronomen i singular
  - genitiv
  - ett urval av adjektiv och prepositioner
  - nekningsord

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I2	K3
M3	I3	K4
M5	I3	K4, K6
M6	I3	K4

Mål för undervisningen

M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna

- Eleven kan utvärdera de egna målen och lärstrategierna.
- Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i franska också utanför skolan
- Eleven kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan utvärdera de egna målen och lärstrategierna. Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

- Eleven kan kommunicera på enkel franska.
- Eleven kan be om förtydligande på enkel franska i kommunikationssituationer när hen inte förstår.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.

M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

- Eleven kan använda artighetsfraser och vet skillnaden mellan du och ni.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

- Eleven förstår enkla färdiga texter och långsamt tal men behöver lärarens hjälp och förklaring av texttypen och genren.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iaktta målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

- att klara sig i vardagliga situationer och att prata om sig själv och sitt liv på enkel franska
- skriva korta texter om olika givna teman
- autentiskt material (t.ex. applikationer, tv, musik, tidningar och böcker)
- naturligt uttal men fortsätter att öva uttalet med hjälp av läraren och med hjälp av digitala verktyg
- ordförråd och teman:
  - franska alfabetet, skolan i Frankrike, klassrumsuttryck, några länder, nationalitet och språk, yrken, film och TV i Frankrike, kroppsdelar , personbeskrivning, rumsbeskrivning, handla kläder, vägbeskrivning, vädret
  - jag själv, min familj, skolan, fritiden
  - alternativa teman vid grupparbete (t.ex. resor)
- grammatik:
  - ordningstal
  - futur proche
  - adjektivets komparering
  - reflexiva verb
  - ytterligare nekningsord, ne-jamais,

- possessiva pronomen i plural,
- räkneord 100- 100 000,
- oregelbundna verben pouvoir, vouloir, venir
- -ir, -re , -er
- verb i perfekt
- adjektiven: beau, nouveau, vieux, il faut
- partitiv artikel
- prepositioner

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M3	I3	K4
M5	I3	K4, K6
M6	I3	K4
M7	I3	K5

Mål för undervisningen

M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

- Eleven kan kommunicera på enkel franska i vardagliga situationer
- Eleven kan be om förtydligande på enkel franska i kommunkationssituationen när hen inte förstår.
- Eleven kan förstå största delen av sammanhanget även om hen inte förstår allt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.

M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

- Eleven behärskar hövlighetsfraser och kan skilja på situationen när ni och du används i franskan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

- Eleven förstår enkla texter och långsamt tal med bekanta ord och uttryck.
- Eleven kan svara på enkla frågor i en text med bekant tema.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.

M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

- Eleven kan skriva egna texter med bekant tema.
- Eleven behärskar ett begripligt uttal.
- Eleven behärskar ordförråd, uttryck och grammatik som har behandlats i de olika årskurserna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd be-rätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.

Engelska, A-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den.
I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.
Språkundervisningen är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.
Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera muntligt med elever och grupper också på olika håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan i en internationell värld.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.
Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

A-lärokurs i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda engelska för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.
Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.
Undervisningen i engelska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på engelska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Eleven ges möjlighet att kommunicera på engelska t.ex. genom vänskolor, kontakter till internationella skolor i hemlandet, med familjer med internationell bakgrund och i klassen med varandra. Målet är att eleverna skulle använda engelska muntligt så mycket som möjligt under lektionerna. Prestationer kan samlas in på någon elektronisk plattform.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Eleven som behöver stöd kan få det i form av t.ex. stödundervisning, texterna som ljudfiler, längre tid för uppgifter. Stöd i förebyggande syfte är att föredra. Eleven som är snabbare eller kan engelska från tidigare kan t.ex. hjälpa andra i klassen, få utförligare och mer krävande eller helt skilda uppgifter.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.
Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.
Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i engelska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i engelska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Kunskapskraven för godkänt i åk 7
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

- Eleven lär sig fraser och sätt för hur man uttrycker sig i olika vardagliga sammanhang som t.ex. fråga efter vägen, ge anvisningar, boka hotell, mat osv.
- Eleven lär sig att klara sig som turist på engelska.
- Eleven kan nämna någon skillnad mellan brittisk och amerikansk engelska.

Färdigheter för språkstudier

- Eleven kan skriva en enkel dialog även om den innehåller många fel. Eleven kan förstås fastän texten/dialogen innehåller språkfel.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera

- Eleven kan uttrycka sin åsikt och ta ställning till enkla, vardagliga saker och situationer så att hen blir förstådd, fastän talet/det skrivna kan innehålla många fel.
- Eleven kan omskriva/förklara eller omformulera sig i några av de enklaste vardagliga situationerna.
- Eleven vet hur man tilltalar en vän eller en okänd person.
- Eleven kan göra och förstå enkla/korta hörförståelseuppgifter med transkript av det hörda.

Kunskapskraven för godkänt i åk 8
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

- Eleven kan nämna något om Storbritanniens kultur, historia och språkets/dialekternas särdrag.
- Eleven vet var Storbritannien ligger.
- Eleven kan grunden om vad det brittiska samväldet är.
- Eleven kan de vanligaste satsdelarna, ordklasserna och tidsformerna.

Färdigheter för språkstudier

- Eleven kan formulera några personliga mål för sin inlärning.
- Eleven kan uttrycka sig hjälpligt och ge muntlig feedback till klasskamraterna för t.ex. muntliga presentationer, dialoger.

- Eleven kan producera egna korta texter eller inlägg i olika forum även om de innehåller många fel.
- Eleven kan läsa enkla texter och uttrycka sin åsikt kring dem även om de innehåller många fel.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera
- Eleven kan uttrycka sina egna åsikter någorlunda obehindrat i enkla, vardagliga situationer.
- Eleven kan t.ex. ge feedback om sitt eget och andras arbete och motivera sina åsikter, t.ex. i form av en kort insändare till en tidning eller motsvarande på nätet. Texten kan innehålla många fel men grundbudskapet bör kunna förstås.
- Eleven kan uttrycka sina behov och önskemål någorlunda tydligt och beskriva vad hen vill ha i olika vardagliga situationer även om språket innehåller många fel.
- Eleven kan nämna något om Storbritanniens och dess delars kultur och artighetskutymer.
- Eleven gör enkla hörförståelseuppgifter med transkript av det hörda.
- Eleven kan själv söka, förbereda och förstå korta, enkla, till temat (t.ex. media) passande texter.
- Eleven gör ensam eller parvis ett skriftligt projektarbete som sedan presenteras inför klassen även om talet/innehållet innehåller många fel.
- Eleven kan grunderna i att använda presentationsprogram och några andra digitala hjälpmedel.

Kunskapskraven för godkänt i slutbedömningen i åk 9

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- Eleven kan nämna något faktum om t.ex. Australiens och Nya Zeelands, Kanadas eller Indiens historia, kultur och samhälle.
- Eleven kan nämna någon orsak till engelskans utbredning.
- Eleven kan de vanligaste satsdelarna, ordklasserna och tidsformerna.

Färdigheter för språkstudier
- Eleven kan formulera några personliga mål för sin inlärning.
- Eleven kan uttrycka sig behjälpligt och ge muntlig feedback till klasskamraterna för t.ex. muntliga presentationer, dialoger.
- Eleven är medveten om hur man söker till en arbets- eller studieplats utomlands.
- Eleven kan uttrycka och motivera sin åsikt någorlunda och berätta om sina framtidsplaner, även om språket innehåller många fel.

Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera
- Eleven kan behjälpligt motivera och framföra sin åsikt i diskussioner i klassen om aktuella eller vardagliga teman även om språket innehåller många fel.
- Eleven kan behjälpligt använda sig av olika kommunikationsstrategier och kan för det mesta använda sig av omskrivningar eller omformuleringar.
- Eleven kan försäkra sig om att samtalspartnern hänger med och har förstått budskapet.
- Eleven kan behjälpligt använda och ge några synonymer och antonymer för de vanligaste orden vid behov.
- Eleven känner till några av de vanligaste artighetskutymerna i Brittiska samväldet och USA.
- Eleven kan förstå enkla hörförståelseuppgifter och gör svårare sådana samtidigt med transkript av det hörda.
- Eleven kan själv söka, förbereda och tolka/sammanfatta till temat passande korta, enkla texter som sedan presenteras i klassen eller i smågrupp.
- Eleven gör ensam ett skriftligt projektarbete som sedan presenteras inför klassen.
- Eleven kan använda sig av presentationsprogram och andra digitala hjälpmedel.
- Eleven gör och presenterar mindre skriftliga eller muntliga arbeten (t.ex. i form av olika dialoger eller situationer och andra presentationer) även om språket innehåller många fel. Budskapet skall dock för det mesta kunna förstås
- Eleven gör självständigt ett skriftligt projektarbete som sedan presenteras inför klassen.
- Eleven kan använda sig av presentationsprogram och andra digitala hjälpmedel.

- Eleven gör och presenterar mindre skriftliga eller muntliga arbeten (t.ex. i form av olika dialoger eller situationer och andra presentationer) där man kan förstå grundidén även om språket innehåller många fel.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

- kulturkännedom om den engelskspråkiga världen: artighet, olika kommunikationssituationer (t.ex. fråga väg, beskriva omgivning, vistas på restaurang)
- skillnaderna mellan främst brittiskt och amerikanskt språkbruk och jämföra den med svenska

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

- utnyttja digitala och traditionella hjälpmedel och resurser på nätet på ett mångsidigt sätt. Göra eleven uppmärksam på att kritiskt bedöma teknikens hjälpmedel, t.ex. stavningskontroll
- digitala resurser, informationssökning, skriftliga och muntliga presentationer eller mindre arbeten
- olika slags texter och innehåll
- skillnader i språkbruk, (t.ex. mellan chatspråk och skriftspråk)

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

- repetition av lågstadiets strukturer: tidsformerna (nya är användningen av perfekt, pluskvamperfekt och futurum) genitiv, adjektiv, substantiv, pronomen
- ordförråd och teman: familjen, hemmet, skolan, närmiljön, hobbier och fritid, resande
- den engelskspråkiga världen, focus på brittiskt och amerikanskt språk och kultur och skillnaderna mellan dem
- lyssna på olika varianter av engelska med audio och video och behandla det hörda t.ex. med hjälp av transkriptioner

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K3
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

- Eleven känner till olika typer av engelska, uttryck och strukturer, i både text, ljud och tal.
- Eleven kan uttrycka sig någorlunda i olika register och känner till olika typer av dialekter.
- Eleven kan skillnader mellan brittisk och amerikansk engelska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.

M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

- Eleven kan fraser och sätt för hur man uttrycker sig i olika vardagliga sammanhang (t.ex. fråga efter vägen, ge anvisningar, boka hotell, beställa mat).
- Eleven kan klara sig och bli någorlunda förstådd som turist på engelska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del i och lära sig i engelskspråkiga miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

- Elevens kan uppmärksamma och dra paraleller vid likheter i grammatik och olika uttryck och strukturer mellan engelska, svenska och finska och ev. andra språk.
- Eleven förstår likheterna i grammatikaliska uttryck och benämningar inom engelska och modersmål.
- Eleven kan de grundläggande ordklasserna och tidsformernas begrepp och användning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

- Eleven kan ställa upp personliga mål för sin inlärning.
- Eleven kan kommunicera på engelska i gruppen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

- Eleven vet var hen kan ta del av olika forum utanför skolan och på nätet för att utnyttja och utveckla sina språkkunskaper.
- Elevens känner till i vilka olika situationer i vardagen hen kan använda engelska.
- Eleven kan använda sina språkkunskaper kreativi i påhittade vardagliga situationer (t.ex. uppköp, restaurangbesök, visa vägen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden

- Eleven har färdigheter att uttrycka sin åsikt och ta ställning till (vardagliga) saker och situationer på ett idiomatiskt och passande sätt.
- Eleverna använder det engelska språket aktivit på lektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

- Eleven kan olika kommunikationsstrategier och omskrivingar eller omformuleringar (t.ex. Alias med ord och uttryck också omvänt).
- Eleverna känner till synonymer och antonymer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan

- Eleven känner till olika lämpliga fraser och idiomatiska uttryck i vardagliga situationer.
- Eleven kan skilja på olika register och i vilka situationer man använder dem (t.ex. dialogövningar, vardagssituationer också på nätet).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

- Eleven klarar av hörförståelseuppgifter med eller utan att samtidigt ha med transkript av det hörda.
- Eleven kan utvidga och fördjupa bokens texter och innehåll genom att bidra med eget material och påhittade situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

- Storbritannien och Irland, introduktion av det brittiska samväldet samt det mångkulturella brittiska samhället
- olika delarna i Storbritannien och Irland och deras dialekter

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

- utnyttja digitala och traditionella hjälpmedel och resurser på nätet på ett mångsidigt sätt. Göra eleven uppmärksam på att kritiskt bedöma teknikens hjälpmedel, t.ex. stavningskontroll
- digitala resurser, informationssökning, skriftliga och muntliga presentationer eller mindre arbeten
- skriftliga projektarbeten parvis eller ensam som presenteras muntligt. I projektet skall eleverna använda presentationsprogram, eller andra digitala hjälpmedel, t.ex. video
- olika slags texter och innehåll.
- skillnader i språkbruk (t.ex. mellan chatspråk och skriftspråk)

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

- strukturer: repetition och fördjupning av tidsformerna, användningen av pågående och enkel tidsform, introduktion av konditionalis I, modala hjälpverb, substantiv och användningen av artikeln the vid egennamn, pronomen, adjektiv och adverb. Nationalitetsord
- teman och områden: mat och matlagning, vädret, hälsa, mode och kläder, humor, olika medier, yrken och arbete (introduktion)
- fokus på Storbritannien och Irland och introduktion av det brittiska samväldet samt det mångkulturella brittiska samhället
- synonymer och antonymer och omskriving

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K3
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

- Eleven kan grunderna i Storbritanniens kultur, historia och språkets/dialekternas särdrag.
- Eleven kan namnge de olika delarna i Storbritannien och berätta om deras kulturella och språkliga särdrag.
- Eleven förstår grunderna om det brittiska samväldet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.

M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

- Eleven känner till kulturella och sociala särdrag (t.ex. om det multikuturella Storbritannien och orsakerna till det).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del i och lära sig i engelskspråkiga miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

- Eleven kan de vanligaste satsdelarna, ordklasserna och tidsformerna och kan använda och analysera dem.
- Eleven känner till användningen av tidsformerna och skillnaden mellan dem i svenskan och engelskan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

- Eleven kan formulera personliga mål för sin inlärning.
- Eleven kan kommunicera på ett positivt sätt i gruppen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

- Eleven kan producera olika slags egna texter eller inlägg i olika forum.
- Eleven kan läsa olika typer av texter och reflektera kring dem.
- Eleven kan använda sin kreativitet och sin språkkunskap till att utvidga det behandlade temat i form av påhittade dialoger och situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden

- Eleven kan uttrycka sina egna åsikter någorlunda obehindrat i olika situationer.
- Eleven kan ge feedback om sitt eget och andras arbete och motivera sina åsikter (t.ex. i form av en insändare till en tidning eller motsvarande på nätet).
- Eleven kan uttrycka sina behov och önskemål någorlunda tydligt i vardagliga situationer.
- Eleverna använder det engelska språket aktivit på lektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

- Eleven kan olika kommunikationsstrategier och omskrivingar eller omformuleringar (t.ex. Alias med ord och uttryck också omvänt).
- Eleven känner till synonymer och antonymer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan

- Eleven kan grunderna i Storbritanniens och dess delars kultur och särdrag samt artighetskutymer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

- Eleven klarar av hörförståelseuppgifter med eller utan att samtidigt ha med transkript av det hörda.
- Eleven kan själv vara delaktig i att söka, förbereda och tolka/sammanfatta passande texter till temat (t.ex. media) som sedan diskuteras eller presenteras i klassen eller i smågrupp.
- Eleven kan utvidga och fördjupa bokens texter och innehåll genom att bidra med eget material och påhittade situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att

samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer

- Eleven kan göra ensam eller parvis ett skriftligt projektarbete som sedan presenteras inför klassen.
- Eleven använder sig av presentationsprogram och andra digitala hjälpmedel.
- Eleven gör och presenterar mindre skriftliga arbeten i form av olika dialoger eller andra (vardagliga, för hen intressanta) situationer och teman.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

- fokus på det brittiska samväldets länder, bl.a. Australien, Nya Zeeland, Sydafrika, Indien, Kanada
- eleverna känner till ordklasserna och tidsformerna och deras lik- och olikheter i svenska och engelska
- eleverna bekantar sig med de olika typerna av engelska som används i ovannämnda länder

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

- eleverna kan utnyttja digitala och traditionella hjälpmedel och resurser på nätet på ett mångsidigt sätt. Eleven kan kritiskt bedöma teknikens hjälpmedel, t.ex. stavningskontroll
- eleverna jobbar med digitala resurser, söker information och gör presentationer eller mindre arbeten både skriftligt och muntligt
- eleverna gör ett skriftligt projektarbete ensam som presenteras muntligt. I projektet skall eleverna använda presentationsprogram, eller andra digitala hjälpmedel, t.ex. video
- eleverna jobbar med olika slags texter och innehåll
- eleverna känner till de vanligaste skillnaderna i engelskt språkbruk, t.ex. mellan chatspråk och skriftspråk

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

- strukturer: repetition och fördjupning av tidsformerna, användningen av pågående och enkel tidsform, modala hjälpverb, passiv och konditionalis. Repetition av adjektiv och adverb. Repetition av pronomen
- teman och områden: miljö och omgivning, globalisering, mänskliga rättigheter, konsumtion, yrken och arbete, teknik och framtid, världspolitik
- eleverna lär sig uttrycka sina egna åsikter och motivera dem (debatt). Eleverna funderar kring framtiden och lär sig känna igen sina egna styrkor och svagheter
- fokus på lingua franca-länderna

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K3
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

- Eleven kan skilja mellan olika engelskspråkiga varianter i det brittiska samväldet (t.ex. Australien och Nya Zeeland, Kanada,Indien).
- Eleven har kännedom om grunderna i de olika ovannämnda ländernas historia, kultur och samhälle.
- Eleven förstår konceptet lingua franca engelska och dess användning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.

M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

- Eleven kan lite om de olika engelskspråkiga ländernas historia, kultur och särdrag och kan reflektera kring orsakerna till engelskans utbredning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del i och lära sig i engelskspråkiga miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

- Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter.
- Eleven kan tillämpa engelska språket.
- Eleven kan jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk.
- Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp (t.ex. satsdelarna, ordklasserna och tidsformerna) och förstår deras lik- och olikheter i svenska och engelska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

- Eleven kan formulera personliga mål för sin inlärning.

- Eleven kan delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

- Eleven vet hur man söker till en arbets- eller studieplats utomlands (t.ex. med hjälp av cv och arbetsansökan).
- Eleven kan uttrycka och motivera sin åsikt och berätta om sina framtidsplaner både muntligt och skriftigt (även om språket innehåller små fel).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden

- Eleven kan motivera och framföra sin åsikt i debatter/diskussioner i klassen om aktuella eller vardagliga teman även om språket innehåller några fel.
- Eleven kan uttrycka sin egen åsikt i olika situationer relativt obehindrat.
- Eleven kan ge feedback om sitt eget och andras arbete och motivera sina åsikter.
- Eleverna använder det engelska språket aktivit på lektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

- Eleven kan använda sig av olika kommunikationsstrategier och omskrivningar eller omformuleringar.
- Eleven kan försäkra sig om att samtalspartnern hänger med och har förstått budskapet.
- Eleven kan använda och ge några synonymer och antonymer för ord vid behov.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan

- Eleven har en uppfattning om Brittiska samväldets och USA:s olika delar och deras kultur och särdrag.
- Eleven känner till de vanligaste artighetskutymerna i dessa länder.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

- Eleven klarar av hörförståelseuppgifter utan eller samtidigt med transkript av det hörda.
- Eleven kan själv vara delaktig i att söka, förbereda och tolka/sammanfatta till temat passande texter som sedan diskuteras eller presenteras i klassen eller i smågrupp.
- Eleven kan utvidga och fördjupa bokens texter och innehåll genom att bidra med eget material och påhittade situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer

- Eleven kan göra ensam ett skriftligt projektarbete som sedan presenteras inför klassen.

- Eleven kan använda sig av presentationsprogram och andra digitala hjälpmedel.
- Eleven kan göra och presentera mindre skriftliga eller muntliga arbeten (t.ex. i form av olika dialoger eller situationer och andra presentationer).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Tyska, B2-lärokurs

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den.
I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.
Språkundervisningen är en del av språkpedagogik och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska miljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.
Språkstudierna ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med människor också på andra håll i världen. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan internationellt.
Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.
Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Vid valet av texter och uppgifter ska man också fästa uppmärksamhet vid språkkunskap som behövs i arbetslivet. Eleverna uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

B2- lärokurs i främmande språk i årskurs 7–9

Undervisningen i ett valfritt B2-språk ordnas oftast i årskurs 8–9. B2-språket är det tredje eller fjärde språket som eleverna studerar efter modersmålet, så eleverna har redan mycket erfarenhet av att studera språk. Eleverna kan använda kunskap och färdigheter som de lärt sig tidigare. Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna

företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skrivtecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen). Undervisningen i främmande språk kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på det främmande språket i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Språkundervisningen drar ämnesövergripande nytta av att flygfältet ligger i närmiljön. Delar av den Europeiska språkportfolion tas i bruk elektroniskt i årskurs 7 och uppdateras varje år av eleven själv samt används av läraren som stöd för utvärdering och betyg.

Handledning, differentiering och stöd i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan målspråket sedan tidigare.

Eleven som behöver stöd kan få det i form av t.ex. stödundervisning, texterna som ljudfiler, längre tid för uppgifter. Stöd i förebyggande syfte är att föredra. Eleven som är snabbare eller kan tyska från tidigare kan t.ex. hjälpa andra i klassen, få utförligare och mer krävande eller helt skilda uppgifter.
Stöd samt uppmuntran ges av läraren och med hjälp av digitala lärmiljöer. Skolan skräddarsyr lösning för elever som avancerar snabbare till exempel genom extra material och att erbjuda i mån av möjlighet att följa med gymnasieundervisningen .

Bedömning av elevens lärande i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.
Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper

i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.
Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för B2-lärokursen i främmande språk när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i B2-lärokursen i främmande språk. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap.
I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

- Eleven kan erbjudas att följa sin språkutveckling genom att använda sig av delar av den Europeiska språkportfolion.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 7:
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- Eleven känner till, i vilka länder tyska används och vilken betydelse färdigheter i tyska har.
- Eleven bekantar sig med tyskspråkig kultur och jämför den med sin egen bakgrund.
- Eleven förstår likheter mellan tyska och svenska (t.ex. låneord).

Färdigheter för språkstudier
- Eleven bekantar sig med olika sätt att lära sig språk.
- Eleven kan studera språk självständigt och kan utvärdera olika inlärningssätt.
- Eleven kan dra nytta av sina nyförvärvade språkkunskaper utanför skolan.

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter
- Eleven kan kommunicera på enkel tyska i vardagliga situationer med enstaka fraser.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 8:
Färdigheter för språkstudier
Eleven kan utnyttja något av följande:
- Eleven kan studera språk självständigt och kan utvärdera olika inlärningssätt.
- Eleven är medveten om sina styrkor och svagheter i språkinlärningen.
- Eleven kan dra nytta av sina växande språkkunskaper utanför skolan.

Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter
- Eleven kan delta i kommunikation med enstaka fraser.

- Eleven kan använda några artighetsfraser
- Eleven förstår delvis enkla färdiga texter men behöver lärarens hjälp
- Eleven förstår enstaka texttyper och ord i tal.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 9:
Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter
- Eleven kan delta i kommunikation med enstaka fraser.
- Eleven kan visa med kroppspråket att hen inte förstår.
- Eleven förstår kommunikationssituationen men kan inte delta.
- Eleven är medveten om hövlighetsfraserna och kan använda någon av dem.
- Eleven förstår delvis enkla färdiga texter men behöver lärarens hjälp
- Eleven förstår enstaka texttyper och ord i tal.
- Eleven kan delvis skriva egna texter med bekant tema.
- Eleven behärskar delvis ett begripligt uttal.

- Eleven behärskar delar av ordförråd, uttryck och grammatik som har behandlats tidigare i olika årskurser.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att undersöka karaktäristiska drag i målspråket och jämföra dessa med tidigare språkkunskap. Att bilda sig en uppfattning om nära besläktade språk, undersöka bakgrunden till målspråkets utbredning, söka information som intresserar eleverna om t.ex. språkområdets kulturella sedvänjor eller andra företeelser. Att reflektera över eventuella förutfattade meningar om språket och kulturen i fråga.

- geografi och kultur i tyskspråkiga länder
- likheter mellan europeiska språk

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans undersöka vad som bäst stödjer lärandet av målspråket, vad man kan använda språket till och var man kan hitta intressant material på målspråket. Att sätta upp egna mål och lära sig att ge och ta emot respons.

- språkutveckling (t.ex genom att använda sig av delar av Europeisk språkportfolie)
- muntlig feedback till klasskamraterna (t.ex. för muntliga presentationer, dialoger eller annat som uppförs i klassen)
- själv- och kamratutvärdering efter sina presentationer (t.ex. vid bedömningsperiodens slut, genom att rätta varandras förhör)

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iaktta målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

- att klara sig i enkla vardagliga situationer
  - korta och enkla interaktiva dialoger (t.ex. att hälsa, presentera sig själv)
- skriva korta texter om ett givet tema
- autentiskt material (applikationer, musik, tv, tidningar och böcker)
- grunderna till ett naturligt uttal med hjälp av läraren och genom att även använda IKT
- ordförråd och teman:
  - hälsningsfraser, räkneord 1-1000, klockslag, veckodagar
  - familjen, hemmet, skolan, närmiljön, hobbier, fritid, att göra uppköp
  - eleven erbjuds alternativa teman vid grupparbete (Tyskland)
- Grammatik:
  - bestämd och obestämd artikel
  - possessiva pronomen i singularis, pluralform
  - nekningsorden
  - frågande satser
  - några modala hjälpverb

- ackusativ
- de regelbundna verbens böjning, några oregelbundna verb

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I2	K3
M4	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att uppfatta förhållandet mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där språket talas och några centrala drag i livsstilen samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet

- Eleven känner till, i vilka länder tyska används och vilken betydelse färdigheter i tyska har.
- Eleven känner till tyskspråkig kultur och jämför den med sin egen bakgrund.
- Eleven förstår likheter mellan tyska och svenska (t.ex. låneord).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om målspråkets status, språkspecifika särdrag och utbredning	Eleven är medveten om målspråkets ställning i relation till andra språk i världen och känner till språkets mest centrala särdrag. Eleven kan beskriva några av målspråkets eller språkområdets kulturella och andra företeelser.

M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna

- Eleven känner till olika sätt att lära sig språk.
- Eleven kan studera språk självständigt och kan utvärdera olika inlärningssätt.
- Eleven kan dra nytta av sina nyförvärvade språkkunskaper utanför skolan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan utvärdera de egna målen och lärstrategierna. Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M4 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier

- Eleven kan kommunicera på enkel tyska i vardagliga situationer med hjälp av mallar och kan uttala tyska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A1.3: Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (t.ex. genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I2 Färdigheter för språkstudier

Att tillsammans undersöka vad som bäst stödjer lärandet av målspråket, vad man kan använda språket till och var man kan hitta intressant material på målspråket. Att sätta upp egna mål och lära sig att ge och ta emot respons.

- språkutveckling enligt europeisk språkportfolie

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iaktta målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

- enkla vardagliga situationer och att berätta om sig själv och sitt liv
- skriva korta texter om om flera teman
- autentiskt material (applikationer, musik, tv, tidningar och böcker)
- grunderna till ett naturligt uttal med hjälp av läraren och genom att även använda digitala verktyg
- ordförråd och teman:
  - hobbyerna, resor, utseende, att göra uppköp, kläder, mat, väginformation, väder
  - beskrivande adjektiv, färger, fester, månaderna och årstiderna,
  - eleven erbjuds alternativa teman vid grupparbete (Schweiz)
- grammatik:
  - verbets böjning
  - skiljbara verb
  - possessiva pronomen i singularis och pluralis
  - modala hjälpverb
  - imperativ
  - prepositioner

- andra tidsformer än presens
- ordföljden

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I2	K3
M3	I3	K4
M5	I3	K4, K6
M6	I3	K4

Mål för undervisningen

M2 uppmuntra eleven att se språkstudierna som en del av det livslånga lärandet och utökade språkresurser, handleda eleven att hitta metoder att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och för åldersgruppen och uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna

- Eleven kan studera språk självständigt och kan utvärdera olika inlärningssätt.
- Eleven har utvecklat medvetenhet om sina styrkor och svagheter i språkinlärningen.
- Eleven drar nytta av sina växande språkkunskaper utanför skolan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan utvärdera de egna målen och lärstrategierna. Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

- Eleven kan kommunicera på enkel tyska.
- Eleven kan be om förtydligande på enkel tyska i kommunikationssituationer när hen inte förstår.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.

M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

- Eleven kan använda artighetsfraser och vet skillnaden mellan du och ni.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

- Eleven förstår enkla färdiga texter och långsamt tal men behöver lärarens hjälp och förklaring av texttypen och genren.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iaktta målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs.

- att klara sig i enkla vardagliga situationer och att berätta om sig själv och sitt liv
- skriva korta texter om om flera teman
- autentiskt material (applikationer, musik, tv, tidningar och böcker)
- behärskar ett naturligt uttal men fortsätter att öva uttalet med hjälp av läraren och med hjälp av digitala verktyg
- ordförråd och teman:
  - framtidsplaner, yrken, fortsatta studier, familjefester, tillönskningar, boende, hemarbeten, miljö och natur, hälsa
  - alternativa teman vid grupparbete (t.ex. Österrike)

- grammatik:
  - perfekt av regelbundna och oregelbundna verb
  - dativ
  - prepositionsuttryck
  - verbens rektion

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M3	I3	K4
M5	I3	K4, K6
M6	I3	K4
M7	I3	K5

Mål för undervisningen

M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med hjälp av olika medier

- Eleven kan kommunicera på enkel tyska i vardagliga situationer.
- Eleven kan be om förtydligande på enkel tyska i kommunikationssituationer när hen inte förstår.
- Eleven förstår största delen av sammanhanget även om man inte vet varje ord.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A1.3: Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.

M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som kan användas i och som hör till artigt språkbruk

- Eleven behärskar hövlighetsfraser och kan skilja på situationen när ni och du används i tyska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A1.3: Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.

M6 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter

- Eleven förstår enkla färdiga texter och långsamt tal med bekanta ord och uttryck.
- Eleven kan svara på enkla frågor i en text med bekant tema.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A1.3: Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.

M7 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll

- Eleven kan skriva egna texter med bekant tema.
- Eleven kan uttrycka sig begripligt.
- Eleven behärskar ordförråd, uttryck och grammatik som har behandlats tidigare i olika årskurserna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A1.2: Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd be-rätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.

15.6.6. Fysik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i fysikundervisningen är att stödja eleverna att utveckla det naturvetenskapliga tänkandet och deras världsbild. Undervisningen i fysik ska hjälpa dem att förstå betydelsen av fysik och teknik i det dagliga livet, livsmiljön och samhället. Undervisningen ska stödja förmågan att diskutera om fysikaliska och tekniska frågor och fenomen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för en hållbar framtid: fysik behövs för att utveckla nya teknologiska lösningar och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin miljö.
Fysikundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till fysik. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på kvalitativ nivå, men allteftersom elevernas abstrakta tänkande och matematiska färdigheter utvecklas kan arbetet till vissa delar utvidgas till en kvantitativ nivå. Tidigare erfarenheter, nya observationer och perspektiv ska genom samspelet mellan elev och lärare formas till en konsekvent helhet och en naturvetenskaplig syn på den omgivande verkligheten. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.
Utgångspunkten för fysikundervisningen är observationer och undersökningar av naturen och den teknologiska miljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig och förstå begrepp, lära sig olika undersökningsmetoder och för att uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att lära sig fysik.
Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna fysik också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att

man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa fysik i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i fysik.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i fysik. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklar elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare. I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur fysik och teknik tillämpas, ska man utöver skolans utrymmen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

- Arbetssätten i fysik undervisningen är laborationer, demonstrationer, grupparbeten och forskningsarbeten. IKT används kontinuerligt som ett arbetsverktyg.
- Lärmiljön utsträcker sig från klassrummet och laboratoriet till närmiljön.
- Eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar.

Handledning, differentiering och stöd i fysik i årskurs 7–9

Med tanke på målen i fysik är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får eleverna lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika nivåer av tänkande. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas begynnande förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

- Undervisningen differientieras med hjälp av olika typers arbetssätt (t.ex. undersökningsuppgifter, modeller, ljudböcker)
- Eleverna uppmuntras att arbeta i olika konstallationer (t.ex. individuellt, parvis och grupper)
- Eleverna deltar i planeringen av undervisningen och uppsättandet av sina egna mål
- I undervisningen utnyttjas olika verktyg (t.ex. lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel som mätinstrument och olika tabeller och grafer)

Bedömning av elevens lärande i fysik i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.
Slutbedömningen infaller det läsår då fysik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i fysik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till kriterierna för slutbedömningen i fysik. Elevens kunskaper i fysik utvecklas i allmänhet inom

de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

- Bedömningen av experimentellt arbete avancerar från säkerhet i arbetet till uppgifter som mäter färdigheter och från styrda undersökningar till öppna undersökningar
- Eleverna vägleds att identifiera sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar
- I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden
- Bedömningen grundar sig på olika alster men också på observation av arbetet och på diskussioner
- Utöver alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel
  - hur eleven formulerat frågor
  - avgränsat ämnet
  - sökt information
  - motiverat sina åsikter
  - använt begrepp
  - hur tydligt eleven uttryckt sig
  - hur eleven slutfört arbetet
- Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever användas som stöd för bedömningen

Slutbedömningen infaller det läsår då fysik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i fysik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i fysik. Elevens kunskaper i fysik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet beaktas alla nationella kriterier för slutbedömningen, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 7:

Betydelse, värderingar och attityder

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter med hjälp av lärarens handledning.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i fysik behövs.

Forskningsfärdigheter

- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan genomföra styrda undersökningar i samarbete med andra.
- Eleven kan presentera resultat från egna undersökningar.
- Eleven kan nämna några tekniska tillämpningar.
- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka och presentera information och mätresultat.

Kunskaper i fysik och användning av dem

- Eleven kan söka information från olika informationskällor.
- Eleven kan beskriva en undersökning.
- Eleven kan nämna en situation där kunskap om t.ex. ljud, ljus eller värme bör beaktas.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 8:

Betydelse, värderingar och attityder

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter med hjälp av lärarens handledning.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i fysik behövs.

Forskningsfärdigheter

- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.
- Eleven kan behandla och presentera resultat från egna undersökningar.
- Eleven kan nämna någon enkel maskin.
- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka och presentera information och mätresultat.

Kunskaper i fysik och användning av dem

- Eleven kan använda några fysikaliska begrepp korrekt.
- Eleven kan tolka en graf.
- Eleven beskriva en undersökning.
- Eleven kan söka information från olika informationskällor.
- Eleven kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp och kvalitativt förklara några egenskaper.
- Eleven kan nämna en situation där fysik tillämpas.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i slutbedömningen i åk 9:
Betydelse, värderingar och attityder

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons.
- Eleven kan uppfatta och beskriva situationer i sin omgivning som kan förklaras med fysik.
- Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.(t.ex. val av olika lampor).

Forskningsfärdigheter

- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan genomföra styrda undersökningar med hjälp.
- Eleven kan presentera resultat från egna undersökningar.
- Eleven kan beskriva någon teknisk tillämpning och hur den fungerar.
- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka information och mätresultat.

Kunskaper i fysik och användning av dem

- Eleven kan beskriva någon fenomen med ändamålsenliga begrepp.
- Eleven kan söka information från olika informationskällor.
- Eleven kan ställa upp enkla hypoteser och dra slutsatser.
- Eleven kan i bekanta situationer känna igen centrala begrepp.
- Eleven kan ge något exempel där fysik tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

- säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter
- noggrant styrda undersökningar (t.ex. ljusets brytning)

- forskningsprocessens olika faser: begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten.
- använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

- fenomen i det vardagliga livet (t.ex. optiska apparater och tillämpningar som glasögon)
- hälsa och säkerhet (t.ex. skydd av hörsel och syn)
- fördjupning i några värmefenomen (t.ex värmeöverföring, värmeutvidgning på kvalitativ nivå)

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

- kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper om fysik

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

- granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen och tillämpningar

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K1
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4	K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4	K3, K7
M5	I1, I2, I3, I4	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4	K5
M10	I1, I2, I3, I4	K1
M11	I1, I2, I3, I4	K1
M12	I1, I2, I3, I4	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4	K1, K4
M15	I1, I2, I3, I4	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter med hjälp av lärarens handledning.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons och kamratrespons.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

- Eleven kan beskriva flera yrken där kunskaper i fysik används.
- Eleven kan beskriva fortsatta studier där fysikkunskaper behövs.
- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i fysik behövs.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser

- Eleven kan utnyttja sin kunskap om värmeöverföring till en hållbar användning av energiresurser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

- Eleven kan formulera frågor kring det fenomen (t.ex. regnbågen) som granskas.
- Eleven kan ställa frågor som utgångspunkt för en undersökning, till exempel genom att avgränsa variabler.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan göra observationer enligt anvisningarna eller en plan.
- Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

- Eleven kan behandla och presentera resultat från egna undersökningar.
- Eleven kan beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

- Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar (t.ex. optisk fiber, ekolod).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

M9 vägleda eleven attanvända informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

- Eleven kan använda fysikaliska begrepp på ett korrekt sätt.
- Eleven kan beskriva fenomen med ändamålsenliga begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

- Elevenkan beskriva och göra enkla modeller från mätresultat.
- Eleven kan reflektera över en modells begränsningar eller brister.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess begränsningar eller brister.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

- Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

- Eleven kan ställa upp en hypotes.
- Eleven kan beskriva en undersökning.
- Eleven kan dra slutsatser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

- Eleven kan förklara vardagliga fenomen bla. med hjälp av sin kunskap om värmelära, ljud och ljus.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

- säkerhet i arbetet
- noggrant styrda undersökningar (t.ex. likformig rörelse)
- öppna undersökningar (t.ex. hastighet, friktion)
- forskningsprocessens olika faser: begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten
- använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna (t.ex. kroppars rörelse)

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

- hälsa och säkerhet (t.ex. enkla maskiner, tryck)
- kopplingar till elevers idrottsgrenar

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

- tekniska tillämpningar (t.ex enkla maskiner)

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

- lagen om energins bevarande (t.ex. omvandling mellan lägeesenergi och rörelseenergi)

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

- olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd (t.ex. likformig rörelse, acceleration)
- växelverkan mellan två kroppar (t.ex.tyngdkraft)
- krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser
- mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K6, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K4
M14	I5	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I5	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter med hjälp av lärarens handledning.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i fysik behövs.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

- Eleven formulerar frågor kring det fenomen (t.ex. användning av flytväst) som granskas.
- Eleven ställer frågor som utgångspunkt för en undersökning, till exempel genom att avgränsa variabler.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan göra observationer enligt anvisningarna eller en plan.
- Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

- Eleven kan behandla och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser.
- Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är.
- Eleven kan beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

- Eleven kan beskriva hur olika tekniska lösningar fungerar (t.ex. enkla maskiner).
- Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

M9 vägleda eleven attanvända informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat.
- Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.(t.ex. hastighet).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

- Eleven kan använda fysikaliska begrepp på ett korrekt sätt (t.ex. hastighet, acceleration,effekt).
- Eleven kan beskriva fenomen med ändamålsenliga begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

- Eleven kan använda bekanta modeller för att förklara fenomen.
- Eleven kan utgångende från en graf avgöra ifall ett samband är linjärt eller ej.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess begränsningar eller brister.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

- Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor och jämföra dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

- Eleven kan ställa upp en hypotes.
- Eleven kan beskriva en undersökning.
- Eleven kan dra slutsatser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet

- Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

- Eleven kan förklara vardagliga fenomen bla. med hjälp av sin kunskap om krafter och rörelse.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

- säkerhet i arbetet
- noggrant styrda undersökningar (t.ex.elkopplingar)
- öppna undersökningar (t.ex. vad inverkar på resistansen)
- forskningsprocessens olika faser: begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten.
- använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna (t.ex. grupparbete om elproduktion)

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

- användning av elapparater på ett säkert sätt
- grunder i elsäkerhet

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

- energiproduktion och hållbar användning av energiresurser (t.ex grupparbete med energiproduktion och hur spara energi)

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

- världsalltets strukturer och dimensioner
- granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

- elsäkerhet i hemmet samt elanvändning
- elkopplingar
- elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström
- förhållandet mellan spänning och ström granskas kvalitativt och kvantitativt
- elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I6	K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I6	K3, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K4
M14	I6	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Hör inte hit:

- *Eleven känner till kan använda elapparater på ett säkert sätt.*
- *Eleven klarar av att göra noggrant styrda undersökningar (t.ex.elkopplingar).*
- *Eleven kan göra öppna undersökningar (t.ex. hemliga kretsar).*
- *Eleven kan forskningsprocessens olika faser: begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten.*
- *Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna (t.ex. grupparbete i elproduktion).*

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.

- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

- Eleven kan beskriva flera yrken där kunskaper i fysik används.
- Eleven kan beskriva fortsatta studier där fysikkunskaper behövs.
- Eleven kan uppfatta och beskriva situationer i sin omgivning som kan förklaras med fysik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser

- Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs i byggandet av en hållbar framtid. (t.ex eldrivna fortskaffningsmedel)
- Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.(t.ex. val av olika lampor)

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

- Eleven kan formulera frågor kring det fenomen (t.ex. resistansen) som granskas.

- Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning, till exempel genom att avgränsa variabler.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan göra observationer enligt anvisningarna eller en plan.
- Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

- Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser.
- Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är.
- Eleven kan beskriva hur undersökningsprocessen fungerade

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

- Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar (t.ex. kraftverk, transformator).
- Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

M9 vägleda eleven attanvända informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

- Eleven kan använda fysikaliska begrepp på ett korrekt sätt.
- Eleven kan beskriva fenomen med ändamålsenliga begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

- Eleven kan använda bekanta modeller för att förklara fenomen.
- Eleven kan utifrån ett linjärt samband göra en matematisk modell.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess begränsningar eller brister.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

- Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor.
- Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

- Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling.
- Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet

- Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till elektricitet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

- Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer (t.ex. musik o fysik).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

15.6.7. Geografi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i geografiundervisningen är att stödja eleverna att skapa sig en världsbild. Eleverna ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig genom geografiundervisningen.
Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. I geografiundervisningen ska naturvetenskapliga, humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv beaktas. På så sätt får eleverna en helhetsbild av den mångskiftande världen och hur den fungerar.
I geografiundervisningen behandlas samspelet mellan naturen och människan och hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen ska hjälpa eleverna att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen. Förståelse för och analys av geografiska orsakssamband och miljöförändringar motiverar dem att agera ansvarsfullt i sin egen vardag.
Geografiundervisningen ska beakta den värld som eleverna lever i. Undervisningen ska erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer, där eleverna gör observationer och undersöker. Geografiundervisningen ska stärka elevernas förmåga att främja hållbar utveckling. Informations- och kommunikationsteknik ska mångsidigt användas i undervisningen. Användningen av teknik främjar också ett jämlikt och likvärdigt lärande för alla elever.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för undervisningen i geografi är det centralt att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan. Fältarbete, exkursioner i naturen och den byggda miljön samt användning av digitala lärmiljöer och geodata är en väsentlig del av geografiundervisningen. Lärande via spel ökar elevernas motivation. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer eleven att utveckla sitt geografiska tänkande och sina problemlösnings- och undersökningsfärdigheter och främjar gemensamt och interaktivt arbete.
I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i närmiljön och på andra håll i världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till den värld eleverna lever i, internationalism

och samarbete med aktörer utanför skolan. I undervisningen ska eleverna ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet.

Arbetssätt

- Lärarledd genomgång av teori
- Självständigt arbete
- Pararbeten och grupparbeten
- Fältarbete och exkursioner
- Användande av geodata vid analys av områden
- Pedagogiska spel och övningar med hjälp av IKT
- IKTanvänds kontinuerligt som ett arbetsverktyg

Lärmiljöer

- Klassrummet
- Skolgården
- Närmiljön

Handledning, differentiering och stöd i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för geografiundervisningen är det viktigt att vägleda eleverna att iaktta den omgivande världen och förstå fenomenen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter stödjer varje elev att skapa sig en världsbild. I fältundervisningen tolkar eleverna närmiljön med hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om eleverna har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. Eleverna ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geomedier i vardagliga situationer. Elevernas förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

Med tanke på målen för geografiundervisningen är det viktigt att vägleda eleverna att iaktta den omgivande världen och förstå fenomenen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter stödjer varje elev att skapa sig en världsbild. I fältundervisningen tolkar eleverna närmiljön med hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om eleverna har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. Eleverna ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geomedier i vardagliga situationer. Elevernas förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

- Undervisningen differientieras med hjälp av olika typers arbetssätt (t.ex. undersökningsuppgifter, modeller, ljudböcker, bilder)
- Eleverna uppmuntras att arbeta både självständigt och i grupp
- Eleverna medverkar i att sätta upp egna mål
- I undervisningen utnyttjas olika digitala verktyg (t.ex. lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel)
- Eleven kan få personligt stöd eller stöd i en liten grupp om elevens kunskaper är bristfälliga

Bedömning av elevens lärande i geografi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i geografi stödjer elevernas motivation, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper eleverna att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina kunskaper i praktiken. I bedömningen i geografi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevernas

teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att kritiskt granska information. Dessutom bedöms förmågan att använda informations- och kommunikationsteknik samt utrustning som är typisk för geografin. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla varje elevs arbetsfärdigheter.
Slutbedömningen infaller det läsår då geografi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i geografi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i geografi. Elevens kunskaper i geografi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Kunskapskrav för godkänt i åk 7:

Geografisk kunskap och förståelse

- Eleven har en grundläggande förståelse av hur en karta är uppbyggd
  - världskartan
  - väderstrecken och kartans skala
  - kan placera in vissa centrala länder på världskartan
- Eleven känner till olika naturlandskap och kan ge exempel på var de förekommer
- Eleven förstår varför vi har årstider samt natt och dag.

Geografiska färdigheter

- Eleven har en uppfattning om vilka likheter och skillnader det finns mellan olika områden i världen.
- Eleven vet i stora drag hur en karta används.
- Eleven kan göra enkla kartor.
- Eleven kan använda sin geografiska kunskap att förstå lättare världsnyheter som tangerar naturgeografi.
- Eleven kan arbeta i grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen.
- Eleven medverkar i ett projekt som berör gloalt ansvar.

Attityder och värderingar

- Eleven har en uppfattning om hur en bra livsstil är i skolan och på sin fritid.

Kunskapskrav för godkänt i åk 8:

Geografisk kunskap och förståelse

- Eleven har en grundläggande uppfattning om den information som en temakarta ger.
- Eleven kan placera ut centrala länder och städer i Europa.
- Eleven känner till viktiga kulturområden i Europa och världen samt vet att det finns likheter och olikheter mellan dem.
- Eleven har en grundläggande förståelse för hur naturen påverkar mänsklig verksamhet.

Geografiska färdigheter

- Eleven vet hur man använder en karta och kan göra egna enkla kartor.
- Eleven kan använda sin geografiska kunskap att förstå lättare världsnyheter som tangerar kulturgeografi.
- Eleven kan arbeta i grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen.
- Eleven lyssna på andra och ta deras åsikter i beaktande.

Attityder och värderingar

- Eleven har en förståelse för hur man beter sig på ett ansvarsfullt sätt i skolan och i vardagen.
- Eleven känner till de mänskliga rättigheterna.

Kunskapskrav för godkänt i slutbedömningen i åk 9:

Geografisk kunskap och förståelse

- Eleven kan känna igen olika naturlandskap i Finland och Norden samt ha en uppfattning om deras uppkomst.
- Eleven kan känna igen olika Kulturlandskap i Finland och Norden samt ha en uppfattning om vad som är typiskt för dem.
- Eleven kan räkna upp olika naturresurser och näringsgrenar i Finland.

Geografiska färdigheter

- Eleven kan gestalta det egna närområdet.
- Eleven vet hur man använder och tolkar olika slags kartor och kan producera en egen karta.
- Eleven kan medverka i en geografisk undersökning.
- Eleven kan följa med och förstå geografiska nyheter från Finland och grannländer.
- Eleven kan arbeta i grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen.
- Eleven kan lyssna på andra och ta deras åsikter i beaktande samt lägga fram egna geografiska synpunkter.

Attityder och värderingar

- Eleven vet hur man handlar ansvarsfullt i skolan.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

- kartor och projektioner
  - exempel på olika projektioner samt vilka egenskaper de ger en karta
  - reliefkartor, terrängkartor och temakartor samt deras tillämpning i olika sammanhang
- avstånd på kartor
  - linjära- och förhållandeskalor
- centrala geografiska namn i världen
  - områden, länder, städer, floder, sjöar, berg

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

- nyheter som berör naturgeografi
  - nyhetshändelser i geografisk kontext och placering på kartan

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

- grundläggande naturgeografiska begrepp

- jordens olika sfärer (t.ex. litosfären, biosfären, atmosfären, hydrosfären)
- grundförutsättningarna för liv
- planetariska fenomen som påverkar liv (t.ex. årstids-, månads- och dygnsväxlingar samt solstrålningens fördelning över jordklotet)
- växtlighet och temperaturzoner (t.ex. klimatet och klimatområden)

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

- växthuseffekten och dess inverkan i olika områden på jordklotet
- miljön i Östersjöområdet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I6	K1, K4, K5
M2	I1, I2, I3, I6	K4, K5
M5	I1, I2, I3, I6	K1
M6	I1, I2, I3, I6	K4, K5
M7	I1, I2, I3, I6	K5, K6
M9	I1, I2, I3, I6	K4
M10	I1, I2, I3, I6	K2
M11	I1, I2, I3, I6	K7
M12	I1, I2, I3, I6	K7

Mål för undervisningen

M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet

- Eleven förstår varför man använder olika kartprojektioner och vilka felaktigheter som kan uppstå i kartbilden.
- Eleven kan grundläggande kartografiska begrepp.
- Eleven kan uppfatta grunddragen på världskartan och placera in centrala orter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning av en kartbild av jordklotet och känne-dom om centrala ortnamn	Eleven kan uppfatta grunddragen i en kartbild av jordklotet samt placera och namnge centrala orter på kartan.

M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

- Eleven kan redoföra för jordklotets planetarism, dygns- och årstidsväxlingar, solstrålningens fördelning samt centrala sfärer och zoner på jordklotet.

- Eleven kan förklara varför det förekommer liv just på vår planet.
- Eleven känner igen olika naturlandskap och kan ge exempel på platser i världen där de förekommer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om naturgeografiska fenomen	Eleven kan förklara jordklotets planetarism, dygns och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Eleven kan identifiera och beskriva naturlandskap i Finland och på jordklotet samt kan lyfta fram några faktorer som lett till deras uppkomst.

M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

- Eleven kan tänka geografiskt och ställa grundläggande geografiska frågor samt besvara dem.
- Eleven känner till likheter och skillnader mellan olika områden ute i världen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.

M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd

- Eleven kan mäta avstånd på kartan med hjälp av både streck- och längdskala.
- Eleven kan röra sig i fält med hjälp av karta.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur rumsuppfattningen utvecklats	Eleven kan med hjälp av både en sträck- och en längdskalaskala mäta avstånd på en karta, rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten och röra sig i terrängen med hjälp av kartan.

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

- Eleven kan använda bilder, kartor, karttjänster och övriga geomedier i studierna och i sin vardag.
- Eleven kan göra enkla kartor, geografiska diagram och modeller.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, karttjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.

M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

- Eleven kan registrera miljöförändringar i världen samt räkna upp centrala faktorer som orsakar förändringar.
- Eleven kan förstå aktuella nyheter om naturgeografiska fenomen och förklara bakgrunden till dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iaktta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data

- Eleven kan arbeta i grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen.
- Eleven kan ge uttryck för sina åsikter om geografiska fenomen samt lyssna konstruktivt till andra synpunkter.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.

M11 vägleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka

- Eleven medverkar i ett projekt som berör globalt ansvar samt hur man som individ kan påverka.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheIheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att delta och påverka	Eleven medverkar i ett projekt där man tillsam-mans ökar trivseln i närmiljön eller bevarar miljöns mångfald. Eleven förstår och kan beskriva betydelsen av globalt ansvar i sitt arbete.

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil

- Eleven kan redogöra för hur man kan agera på ett hållbart sätt i skolan och på sin fritid.
- Eleven kan ta ställning i frågor som berör hållbar utveckling.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja hållbar utveckling	Eleven kan berätta hur man handlar ansvarsfullt i och utanför skolan. Eleven kan ta ställning i frågor som gäller hållbar utveckling och kan ge exempel på en hållbar livsstil.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

- analys av geografiska bilder och diagram.
- centrala geografiska namn i Europa och världen (t.ex. regioner, länder, städer)
- tolkning och analys av temakartor samt produktion av egna temakartor

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

- kulturkretsar, kulturgeografiska fenomen och olika kulturlandskap i Europa och världen
- levnadsförhållanden i olika delar av världen (t.ex. likheter, olikheter)
- behandling och analys av nyheter inom kulturgeografin samt placering på kartan

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

- befolkningspyramider och geografiska diagram (t.ex.tolkning, analys samt egen produktion)
- kulturgeografiska faktorers påverkan på mänsklig verksamhet på olika håll i världen
- kulturella olikheter samt skillnader mellan regionala identiteter
- befolkningsutvecklingen i olika världsdelar
- folkgrupper, språk och kulturer
- flyttningsrörelser och deras orsaker

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

- industri- och utvecklingsländer
- jämförelse av näringsstrukturen i olika länder samt påverkande faktorer
- bosättningens placering i världen samt faktorer som inverkar på det
- ekoturism och hållbarhet inom transport och resande

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I5, I6	K1, K4, K5
M3	I1, I2, I5, I6	K2, K4
M4	I1, I2, I5, I6	K7
M7	I1, I2, I5, I6	K5, K6
M9	I1, I2, I5, I6	K4
M10	I1, I2, I5, I6	K2
M12	I1, I2, I5, I6	K7
M13	I1, I2, I5, I6	K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet

- Eleven kan tolka och analysera temakartor.
- Eleven känner till centrala områdens, länders och städers placering på världskartan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning av en kartbild av jordklotet och känne-dom om centrala ortnamn	Eleven kan uppfatta grunddragen i en kartbild av jordklotet samt placera och namnge centrala orter på kartan.

M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen

- Eleven kan beskriva likheter och särdrag i olika kulturkretsar i världen och i olika delar av Europa.
- Eleven kan förklara hur och varför olika näringsgrenar varierar på olika håll i världen.
- Eleven kan redogöra för centrala kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap i Europa och i världen.
- Eleven kan förklara genom att ge exempel på hur och varför människans levnadsförhållanden varierar mellan olika områden på jorden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan beskriva variat-ioner i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.

M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser

- Eleven förstår hur naturgeografiska förhållanden påverkar mänsklig verksamhet på olika håll i världen.
- Eleven kan redogöra för hurudan inverkan mänsklig verksamhet har på naturen i olika områden på jorden.
- Eleven förstår vad en hållbar användning av naturresurser innebär.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för samspelet mellan naturen och människan samt en hållbar användning av naturresurser	Eleven kan beskriva hur naturen påverkar männi-skors liv och näringsgrenar samt hur mänsklig verk-samhet påverkar naturens tillstånd i Finland och på olika håll i världen. Eleven förstår betydelsen av en hållbar användning av naturresurser.

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

- Eleven kan använda sig av kartor, bilder, karttjänter och andra geomedier i studierna och vardagen.
- Eleven kan göra egna kartor, diagram och andra geografiska modeller.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, karttjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.

M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

- Eleven kan observera miljöförändringar som orsakas av eller påverkar människan och hennes verksamhet.
- Eleven förstår orsakerna bakom centrala samhällsrelaterade miljöförändringar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iaktta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data

- Eleven kan arbeta i grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen.
- Eleven kan säga sina åsikter och geografiska fenomen och lyssna på andra på ett konstruktivt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil

- Eleven vet hur man beter sig ansvarsfullt i och utanför skolan.
- Eleven kan ta ställning i frågor gällande hållbar utveckling och kan ge exempel på hållbar livsstil.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja hållbar utveckling	Eleven kan berätta hur man handlar ansvarsfullt i och utanför skolan. Eleven kan ta ställning i frågor som gäller hållbar utveckling och kan ge exempel på en hållbar livsstil.

M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

- Eleven kan förklara betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald.
- Eleven kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta reg-ional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

- världen på olika regionala nivåer (t.ex. närmiljön, kommunen, Finland, Norden, Europa, världen)
- centrala ortsnamn i Finland och Norden
- tolkning och analys av grundkartor
- analys och produktion av egna temakartor
- analys och tolkning av geografiska bilder och diagram

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

- nyheter från Finland och närliggande områden (t.ex. analys samt placering på kartan)

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

- centrala naturgeografiska ytformer och fenomen i Finland
  - spår från istiden i landskapet
  - landskapstyper
  - sjöar, floder, vattendrag
  - berg och berggrunden
  - vegetationszoner
  - väder och klimat

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

- planering och utförande av en egen geografisk undersökning i närmiljön (t.ex. muntlig och skriftlig framställning av resultaten samt användning av informationsteknik)

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

- livet på landsbydgden och i tätorter i Finland
  - kännetecken
  - kulturlandskap
- huvudstadsregionen
  - näringsgrenar
  - trafik
  - servicestruktur
  - markanvändning och områdesplanering
  - flyttningsrörelser och betydelsen av en lokal identitet
  - framtid och hur man som individ kan påverka sitt eget område

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

- naturresurser i Finland och deras användning
- minskande av biodiversitet och dess orsaker
- klimatförändringen och hur vi i Finland påverkas av den
- miljöns tillstånd i Finland (t.ex. vatten, luft och mark)
- påverkningsmöjligheter för individen gällande närmiljö och hållbarhet i naturliga och samhälleliga system

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5, K6
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7

Mål för undervisningen

M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

- Eleven kan identifiera och beskriva naturgeografiska fenomen och landskap i Finland och Norden samt förklara deras uppkomst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om naturgeografiska fenomen	Eleven kan förklara jordklotets planetarism, dygns och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Eleven kan identifiera och beskriva naturlandskap i Finland och på jordklotet samt kan lyfta fram några faktorer som lett till deras uppkomst.

M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen

- Eleven kan beskriva människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan beskriva variat-ioner i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.

M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser

- Eleven förstår hur mänsklig verksamhet påverkar naturen och vice versa i Finland och Norden.
- Eleven kan beskriva centrala naturresurser och näringsgrenar i Finland och Norden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för samspelet mellan naturen och människan samt en hållbar användning av naturresurser	Eleven kan beskriva hur naturen påverkar männi-skors liv och näringsgrenar samt hur mänsklig verk-samhet påverkar naturens tillstånd i Finland och på olika håll i världen. Eleven förstår betydelsen av en hållbar användning av naturresurser.

M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

- Eleven kan gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen.
- Eleven kan ställa geografiska frågor och besvara dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

- Eleven kan använda och tolka geografiska bilder, kartor, karttjänster och övriga geomedier.
- Eleven kan göra gena kartor, diagram och geografiska modeller.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, karttjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.

M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter

- Eleven kan genomföra en småskalig geografisk undersökning.
- Eleven kan framställa resultaten med hjälp av geomedier samt genom en muntlig presentation.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter	Eleven kan genomföra en småskalig geografisk undersökning. Eleven kan åskådliggöra undersökningsresultat med hjälp av geomedier, samt presentera undersökningsresultaten muntligt.

M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

- Eleven kan observera förändringar i närmiljön och i Finland samt förklara orsakerna till dem.
- Eleven kan lägga fram aktuella nyheter om geografiska fenomen i närmiljön, Finland och Norden samt förklara bakgrunden till händelserna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iaktta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data

- Eleven kan arbeta i grupp och utvärdera sitt eget och andras arbete på ett konstruktivt sätt.
- Eleven kan uttrycka sina åsikter om geografiska fenomen samt visa förståelse för olika synpunkter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.

M11 vägleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka

- Eleven deltar i ett projekt som ökar trivseln i närmiljön eller bevarar miljöns mångfald.

- Eleven förstår och kan redogöra för globalt ansvar i sitt arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att delta och påverka	Eleven medverkar i ett projekt där man tillsam-mans ökar trivseln i närmiljön eller bevarar miljöns mångfald. Eleven förstår och kan beskriva betydelsen av globalt ansvar i sitt arbete.

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil

- Eleven vet hur man handlar ansvarsfullt i och utanför skolan.
- Eleven kan ta ställning i frågor som berör hållbar utveckling och kan ge exempel på hållbar livsstil.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja hållbar utveckling	Eleven kan berätta hur man handlar ansvarsfullt i och utanför skolan. Eleven kan ta ställning i frågor som gäller hållbar utveckling och kan ge exempel på en hållbar livsstil.

M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

- Eleven kan uppfatta de faktorer som påverkar den regionala identiteten.
- Eleven förstår betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald i närmiljön och i Finland.
- Eleven kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta reg-ional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

15.6.8. Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och

samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat.
I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

"Vi rör på oss tillsammans och tillämpar våra färdigheter samt stärker självbilden och delaktigheten."
I årskurserna 7–9
ligger tyngdpunkten i undervisningen på att mångsidigt tillämpa grundläggande färdigheter och träna fysiska egenskaper med hjälp av olika gymnastikformer och idrottsgrenar. Det är särskilt viktigt att eleverna stärker sin positiva självbild och accepterar sin kropp som förändras. Undervisningen ska stödja elevernas välbefinnande, utveckling mot självständighet och delaktighet samt uppmuntra eleverna att på eget initiativ delta i motionsaktiviteter som främjar hälsan. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter samt tar ansvar för sin egen och gruppens aktivitet.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 7–9

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap, uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Utnyttjandet av motionsteknologi stödjer målen för gymnastikundervisningen. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

- Skolans utrymmen, näridrottsplatser och naturen utnyttjas.
- Lärmiljön för gymnastiken vidgas.
- Årstiderna tas i beaktande i gymnastikundervisningen.
- Trafiksäkerheten tas i beaktande.
- Motionsteknologin används som hjälpmedel.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 7–9

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet.
Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 7–9 ska särskild vikt fästas vid att stödja funktionsförmågan samt uppmuntra eleverna att utöva eller hitta en egen lämplig motionsform.

- Främja jämställdhet, jämlikhet samt gemenskap
- Stöda kulturell mångfald

- Differentiering strävar till att beakta var och en som individ och därmed uppmuntra till framsteg
- Sträva till en tillräcklig funktionsförmåga för en god hälsa
- Stöda en aktiv livsstil som strävar till att hitta egna motionsalternativ
- Arbetssätt som främjar samarbete

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 7–9

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själv som motionsutövare. I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen.
Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen.
Vid bedömningen används mångsidiga metoder, så att eleverna har möjlighet att visa sina färdigheter på bästa sätt. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva.
Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i gymnastik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i gymnastik. Färdigheterna i gymnastik utvecklas kumulativt. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. En elev får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 7
Fysisk funktionsförmåga
- Eleven deltar i någon mån i gymnastikundervisningen.
- Eleven väljer ibland ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.
- Eleven kan i någon mån använda sin balans- och rörelsefärdigheter.
- Eleven kan i någon mån använda sina fysiska egenskaper som snabbhet, rörlighet och styrka.
- Eleven deltar i simundervisningen.
- Eleven kan till viss del agera säkert och sakligt under gymnastiklektionerna.

Psykisk funktionsförmåga
- Eleven kan i någon mån arbeta ansvarsfullt och självständigt.

Social funktionsförmåga
- Eleven följer i någon mån principen om rent spel.
- Eleven kan i någon mån agera enligt överenskommet sätt.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 8
Fysisk funktionsförmåga
- Eleven deltar i någon mån i gymnastikundervisningen och prövar på en del gymnastikformer.
- Eleven väljer ibland ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.
- Eleven kan i någon mån använda och kombinera sin balans- och rörelsefärdigheter.
- Eleven kan i någon mån använda sina fysiska egenskaper som snabbhet, rörlighet och styrka.
- Eleven deltar i simundervisningen.
- Eleven kan till viss del agera säkert och sakligt under gymnastiklektionerna.

Psykisk funktionsförmåga
- Eleven kan arbeta relativt ansvarsfullt och självständigt.

Social funktionsförmåga

- Eleven följer någon gång principen om rent spel och tar någon gång ansvar för gemensamma aktiviteter.
- Eleven kan oftare än tidigare agera enligt överenskommet sätt i olika gymnastiksituationer.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 9

Fysisk funktionsförmåga

- Eleven deltar i någon mån i gymnastikundervisningen och prövar på flera gymnastikformer.
- Eleven väljer ibland ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.
- Eleven kan i någon mån använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter.
- Eleven kan i någon mån utvärdera sina fysiska egenskaper som snabbhet, rörlighet och styrka och på basis av det träna på dem.
- Eleven deltar i simundervisningen.
- Eleven kan i någon mån agera säkert och sakligt under gymnastiklektionerna.

Psykisk funktionsförmåga

- Eleven kan arbeta relativt ansvarsfullt och självständigt.
- Eleven kan i någon mån ta ansvar för sina handlingar.

Social funktionsförmåga

- Eleven följer för det mesta principen om rent spel och tar ibland ansvar för gemensamma aktiviteter.
- Eleven kan för det mesta agera enligt överenskommet sätt i olika gymnastiksituationer.
- Eleven kan i någon mån samarbeta med andra.
- Eleven kan ibland reglera sina handlingar och känslouttryck.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning. Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

- aktiviteter på is, snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik, bollspel samt redskapsgymnastik
- sensomotoriska färdigheter genom orientering, lagspel, dans, muskelvård, styrketräning och väggklättring
- röra sig på olika underlag som t.ex. is, snö
- gymnastik med olika redskap
- balans- och rörelseförmåga genom parkour, circuit, bollspel och frisbee golf
- tekniker för att hantera redskap (t.ex. i olika bollspel)
- bära och lyfta olika gymnastik- och idrottsredskap
- uthållighet genom basmotion som till exempel olika löpsträckor, musikgymnastik, bollspel och simning

- styrka med hjälp av den egna kroppsvikten samt med hjälp av olika redskap som ökar motståndet. Också exempelvis simning och klättring utvecklar muskelstyrkan.
- uppvärmning och tänjning
- simning och olika simsätt
- röra sig i trafiken i skolans närmiljö, där det behövs förmåga att observera omgivningen och reagera på ett på ett ändamålsenligt sätt
- styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet genom olika gymnastikformer
- utvärdera, upprätthålla samt utveckla sin fysiska kondition

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

- betydelsen av att uppföra sig lika artigt, vänligt och ansvarsfullt mot alla, bry sig om alla i gruppen och ta ansvar för gemensamma frågor
- par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till varandra
- att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och arbeta enligt principen om rent spel

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

- rättvist och jämlikt behandlade (att eleverna accepteras både som individer och som en del av gruppen)
- välbefinnande och erfarenheter av olika sätt att utöva idrott och motion (lämpliga sätt att koppla av, känna glädje och må bra)
- att ta ansvar genom olika uppgifter
- stärka självbilden
- motionens betydelse för utvecklingen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2
M12	I3	K3
M13	I3	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

- Eleven förhåller sig positivt till olika gymnastikformer och träning.
- Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och tränar enligt bästa förmåga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

- Eleven utvecklar sina sensomotoriska färdigheter.
- Eleven väljer lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på

ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

- Eleven utvecklar sin balans- och rörelseförmåga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

- Eleven utvecklar sin förmåga att hantera redskap.
- Eleven använder ändamålsenlig utrustning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

- Eleven utvecklar sina fysiska egenskaper som snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.
- Eleven lär sig att förebygga följderna av en passiv livsstil genom att upprätthålla kroppens naturliga rörelseförmåga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet

- Eleven utvecklar sin simkunnighet och rör sig obehindrat i vattnet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

- Eleven lär sig röra sig i trafiken och i skolans närmiljö, där det behövs förmåga att observera omgivningen och reagera på ett ändamålsenligt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

- Eleven kan samarbeta med alla.
- Eleven kan reglera sina handlingar och känslouttryck.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

- Eleven följer principen om rent spel.
- Eleven tar ansvar för gemensamma aktiviteter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

- Eleven kan ta ansvar för sina handlingar och arbeta självständigt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

- Eleven kan reflektera över sina egna upplevelser av sin egen kropp inom idrotten (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet

- Eleven kan beskriva betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet för det totala välbefinnandet (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven sköter sin personliga hygien (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation

- Eleven har bekantat sig med olika motionsmöjligheter samt hittar en egen lämplig motionsform (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning. Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella

uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

- sensomotoriska färdigheter genom orientering, bollspel, dans, muskelvård, styrketräning och väggklättring
- röra på sig på olika underlag, t.ex. hålla balansen på varierande underlag som is
- balans- och rörelseförmåga genom gymnastik med redskap och övningar som tränar kroppskontrollen
- konståkning och spel på is, utförsåkning och bollspel
- balans- och rörelseförmåga genom parkour, circuit, bollspel och frisbee golf
- hantering av olika redskap i t.ex.bollspel
- lyfta och bära gymnastik- och idrottsredskap ergonomiskt
- förebygga följderna av en passiv livsstil genom att upprätthålla kroppens naturliga rörelseförmåga, i synnerhet i överkroppen och höftens böjmuskler
- uthållighet till exempel genom basmotion, t.ex. löpning, musikgymnastik, bollspel och simning
- styrka med hjälp av den egna kroppsvikten men också med redskap som ökar motståndet; t.ex. gummiband, konditionsbollar och lätta tyngder. Också exempelvis simning och klättring utvecklar muskelstyrkan
- snabbhet genom bl.a. basmotion och bollspel
- uppvärmning och nedvarvning på gymnastiklektionerna, mångsidig tänjning samt avslappning
- simning, träning av olika simsätt och simhopp
- aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik
- mätningar enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move!

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

- vikten av att uppföra sig lika artigt, vänligt och ansvarsfullt mot alla, bry sig om alla i gruppen och ta ansvar för gemensamma frågor
- utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga
- par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig ta hänsyn till varandra
- ansvar för gemensamma aktiviteter och följa reglerna om rent spel

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

- rättvist och jämlikt behandlande (att eleverna accepteras både som individer och som en del av gruppen)
- välbefinnande och erfarenheter av olika sätt att utöva idrott och motion (lämpliga sätt att koppla av, känna glädje och må bra)
- att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål
- att ta ansvar genom olika uppgifter
- stärka självbilden
- motionens betydelse för utvecklingen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2
M12	I3	K3
M13	I3	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

- Eleven har provat på och deltagit i olika gymnastikformer.
- Eleven är motiverad att lära sig mera.
- Eleven är aktiv under lektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

- Eleven utvecklar sina sensomotoriska färdigheter.
- Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på

ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

- Eleven utvecklar sin balans- och rörelseförmåga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

- Eleven använder ändamålsenlig utrustning.
- Eleven sköter sin personliga hygien med tanke på den fysiska utvecklingen.
- Eleven kan hantera olika redskap.
- Eleven kan tillämpa sina färdigheter i olika gymnastikformer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

- Eleven utvecklar sin uthållighet, rörlighet, snabbhet och styrka.
- Eleven förstår följderna av en passiv livsstil och kan upprätthålla kroppens naturliga rörelseförmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet

- Eleven kan röra sig fritt i vatten och behärskar olika simsätt och simhopp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

- Eleven agerar säkert och sakligt under gymnastiklektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

- Eleven uppför sig artigt, vänligt och ansvarsfullt mot alla, bry sig om alla i gruppen och tar ansvar för gemensamma frågor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

- Eleven följer vanligen principen om rent spel.
- Eleven strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

- Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

- Eleven får positiva upplevelser av sin egen kropp (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet

- Eleven förstår betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet för det totala välbefinnandet (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation

- Eleven bekantar sig med olika motionsmöjligheter (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning.

Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

- sensomotoriska färdigheter genom orientering, bollspel, dans, muskelvård, styrketräning och väggklättring
- röra på sig på olika underlag, t.ex. hålla balansen på varierande underlag
- balans- och rörelseförmåga genom gymnastik med redskap och övningar som tränar kroppskontrollen, konståkning och spel på is, utförsåkning och bollspel
- balans- och rörelseförmåga genom parkour, circuit, bollspel och frisbee golf
- bekniker för att hantera redskap i t.ex. olika bollspel
- lyfta och bära gymnastik- och idrottsredskap ergonomiskt
- upprätthålla kroppens naturliga rörelseförmåga, i synnerhet i överkroppen och höftens böjmuskler
- uthållighet till exempel genom basmotion, t.ex. löpning, musikgymnastik, bollspel och simning
- styrka med hjälp av den egna kroppsvikten men också med redskap som ökar motståndet; t.ex. gummiband, konditionsbollar och lätta tyngder. Också exempelvis simning och klättring utvecklar muskelstyrkan
- snabbhet genom bl.a. basmotion och bollspel
- uppvärmning och nedvarvning på gymnastiklektionerna, mångsidig tänjning samt avslappning
- olika simsätt och simhopp
- grunderna i livräddning

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

- Uppföra sig lika artigt, vänligt och ansvarsfullt mot alla, bry sig om alla i gruppen och ta ansvar för gemensamma frågor.
- Utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga.
- Par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där man lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra.
- Ta ansvar för gemensamma aktiviteter och arbetar enligt principen om rent spel.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

- Låta eleverna känna att de blir rättvist och jämlikt behandlade, att de kan och att de accepteras både som individer och som en del av gruppen.
- Information om välbefinnande och erfarenheter av olika sätt att utöva idrott och motion, så att var och en kan hitta ett lämpligt sätt att koppla av, känna glädje och må bra.
- Förstärka självbilden.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2
M12	I3	K3
M13	I3	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

- Eleven deltar aktivt i olika gymnastikformer med positiv inställning.
- Eleven är motiverad att lära sig mera.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

- Eleven utvecklar sina sensomotoriska färdigheter.
- Eleven väljer ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på

ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

- Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

- Eleven använder ändamålsenlig utrustning i olika gymnastikformer och enligt olika årstider.
- Eleven sköter sin personliga hygien med tanke på den fortsatta fysiska utvecklingen.
- Eleven behärskar tekniker för att hantera olika redskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

- Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper.
- Eleven vet hur hen kan träna sin uthållighet, snabbhet, styrka och rörlighet.
- Eleven är medveten om följderna av en passiv livsstil och kan upprätthålla kroppens naturliga rörelseförmåga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet

- Eleven kan röra sig fritt i vatten och behärskar olika simsätt och simhopp.
- Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

- Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

- Eleven uppför sig artigt, vänligt och ansvarsfullt mot alla, bry sig om alla i gruppen och tar ansvar för gemensamma frågor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

- Eleven följer vanligen principen om rent spel.
- Eleven strävar att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

- Eleven arbetar vanligtvis ansvarsfullt och självständigt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

- Eleven får tillräckligt positiva upplevelser av sin kropp.
- Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet

- Eleven förstår betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation

- Eleven bekantar sig med olika motionsmöjligheter samt hittar egna lämpliga motionsformer som ger glädje (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

15.6.9. Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmuntra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och

bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald.
I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll.
Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9
är historieundervisningens uppdrag är att fördjupa elevernas uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen ska stödja elevernas identitetsutveckling och göra dem förtrogen med hur olika kulturer påverkat individer och samhällen. I undervisningen ska interaktiva och undersökande arbetssätt prioriteras.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 7–9

Genom att man granskar den historiska bakgrunden till aktuella händelser kopplas innehållet i ämnet historia till centrala begrepp i samhällsläran.
Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att prioritera undersökande arbetssätt, till exempel att undersöka olika för åldern lämpliga första- och andrahandskällor och att använda sig av öppna lärmiljöer i historiska undersökningsuppgifter. Målet är att uppmuntra eleven att göra egna tolkningar och lära sig bedöma avvikande tolkningar.
Eleven ska uppmuntras att söka information via informell historiekultur, såsom spel, filmer och litteratur, och att utveckla sin förmåga att tänka historiskt och bedöma kritiskt med hjälp av dessa historiekulturella uttryck.

- stärka elevernas förmåga att läsa och tolka historiska källor och miljöer både självständigt och tillsammans med andra.
- öka elevens förståelse för historiens betydelse i dagens samhälle.
- prioritera undersökande arbetssätt t.ex. texter, bilder, statistik och föremål.
- levandegöra historien genom t.ex. att använda film, litteratur, serier, museibesök och spel.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen ska eleven uppmuntras att mångsidigt observera, kommunicera, producera och tolka text och tal samt att använda drama och visuella uttryck. Vid behov hjälper läraren eleverna att förstå olika texter genom att förenkla dem och förklara de begrepp som används i texterna.
Vissa begrepp som används i historieundervisningen (till exempel samhälle och demokrati) ska fördjupas under hela den grundläggande utbildningen i takt med att eleven utvecklar sitt tänkande från konkret till abstrakt.

- Undervisningen differientieras med hjälp av olika typers arbetssätt (t.ex. undersökningsuppgifter, ljudböcker, drama)
- Eleverna uppmuntras att arbeta i olika konstallationer (t.ex. individuellt, parvis och grupper)
- Eleverna deltar i planeringen av undervisningen och uppsättandet av sina egna mål
- I undervisningen utnyttjas olika verktyg (t.ex.kartor, lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel, statistik)

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen är målet att genom respons uppmuntra eleverna att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också elevernas sätt att arbeta tas i betraktande. I bedömningen ska man fokusera på om eleverna kan tillämpa kunskap och behärskar historiskt tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet. Slutbedömningen infaller det läsår då historia upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl varje elev har uppnått målen för lärokursen i historia när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att varje elevs kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i historia. Kunskap i historia utvecklas genom en kumulativ process, där undervisningsinnehållet används för att stärka elevens historiska tänkande. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om nivån för vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 7:
Att söka information om historia

- Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor.
- Eleven kan läsa och under handledning tolka olika slag av källor.

Att förstå historiska företeelser

- Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang.
- Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr.

Att använda historisk information

- Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.
- Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i slutbedömningen i åk 8:
Att söka information om historia

- Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.
- Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.

Att förstå historiska företeelser

- Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och under handledning placera dem i kronologisk ordning.
- Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr.

- Eleven kan under handledning särskilja faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser.
- Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerat som man gjort.

Att använda historisk information

- Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.
- Eleven kan under handledning bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.
- Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

- industrialiseringen som fenomen
  - hur industrialiseringen påverkat samhället, individen och miljön
  - den teknologiska utvecklingen och industrisamhällets uppkomst och utveckling
  - urbanisering, levnads- och arbetsförhållanden i de tidiga industristäderna
  - arbetarrörelsens framväxt och medborgarrörelsernas möjligheter att påverka sin tillvaro
  - utvecklingen av kommunikationerna och hur de förändrat samhället

I2 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

- begreppet ideologi
  - Liberalism (Franska revolutionen)
  - Nationalism (enande och splittrande verkan under 1800-talet, det nationella uppvaknandet i Finland)
  - Socialism (arbetarrörelsens framväxt och framgångar, Karl Marx och kommunismens och socialdemokrations uppkomst och grundidéer)

I3 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

- Finland under den autonoma tiden
  - hur Finland blev en del av stormaktspolitiken och därmed en del av Ryssland
  - det nationella uppvaknandet och skapandet av den finländska identiteten
  - Finlands självständighet och inbördeskriget

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

- Första världskriget
  - orsakerna
  - hur den teknologiska utvecklingen förändrat krigföringen
  - följder (t.ex. förändringen av kartan, hur kriget banade väg för diktaturernas framväxt och det andra världskriget)

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

- europeiska imperialismen
  - kolonialiseringen och dess orsaker följder (t.ex. Afrikas kolonialisering)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K3, K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K3
M5	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K4
M8	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K4
M9	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K3, K4, K7
M10	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K4, K5
M11	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

- Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och att bedöma källornas tillförlitlighet

- Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och under handledning notera skillnader i deras tillförlitlighet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka historisk information	Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.

M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt

- Eleven kan läsa och under handledning tolka olika slag av källor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka källor	Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.

M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp

- Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av begreppet kronologi i historiska sammanhang	Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.

M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer

- Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och kan under handledning beskriva motiven bakom deras handlingar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser

- Eleven kan under handledning särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang	Eleven kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.

M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet

- Eleven kan under handledning förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än idag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring och kontinuitet i historiska sammanhang	Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än i dag.

M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar

- Eleven kan under handledning göra egna motiverade tolkningar av historiska händelser och företeelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka historia	Eleven kan göra egna motiverade tolkningar av historiska händelser och företeelser.

M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet

- Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.

M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet

- Eleven kan under handledning bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara och fälla omdöme om historiska tolkningar	Eleven kan bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.

M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem

- Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera historisk information	Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden

- Eleven kan under handledning beskriva hur man med hjälp av tolkningar av det förflutna kan motivera val som gäller framtiden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historiemedvetande	Eleven kan beskriva hur man med hjälp av tolkningar av det förflutna kan motivera val som gäller framtiden.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

- detandra världskriget
  - diktaturernas framväxt och vägen till andra världskriget
  - väsentligaste krigshändelserna (orsaker/följder)
  - förintelsen
  - det totala kriget
  - Finlands roll i stormaktspolitiken och under det andra världskriget
  - vinterkrigets betydelse för skapandet av den nationella identiteten
- kalla kriget
  - delningen i öst och väst
  - USA:s och Sovjetunionens roll
  - kapprustningen och krigshotet det skapade
  - kriser och konflikter under det kalla kriget
  - Finlands politiska ställning under Sovjettiden.
  - Sovjetunionens minskade kontroll och slutliga kollaps

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

- finländska värlfärdsstatens uppkomst och utveckling
  - vardagslivet i det efterkrigstida Finland
  - förändringen av näringsstrukturen och urbaniseringen

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

- Aktuella konflikter i världen och deras ursprung t.ex.
  - Det koloniala arvet i dagens Afrika
  - Konflikterna i dagens Mellanöstern

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M2	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5
M3	I4, I5, I6	K1, K2, K4
M4	I4, I5, I6	K1, K2, K3
M5	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I4, I5, I6	K1, K2, K4
M7	I4, I5, I6	K1, K2, K4
M8	I4, I5, I6	K1, K2, K4
M9	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K7
M10	I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M11	I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M12	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

- Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och att bedöma källornas tillförlitlighet

- Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka historisk information	Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.

M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt

- Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka källor	Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.

M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp

- Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av begreppet kronologi i historiska sammanhang	Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.

M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer

- Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser

- Eleven kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang	Eleven kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.

M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet

- Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än i dag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring och kontinuitet i historiska sammanhang	Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än i dag.

M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar

- Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än i dag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka historia	Eleven kan göra egna motiverade tolkningar av historiska händelser och företeelser.

M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet

- Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.

M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet

- Eleven kan bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara och fälla omdöme om historiska tolkningar	Eleven kan bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.

M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem

- Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera historisk information	Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden

- Eleven kan beskriva hur man med hjälp av tolkningar av det förflutna kan motivera val som gäller framtiden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historiemedvetande	Eleven kan beskriva hur man med hjälp av tolkningar av det förflutna kan motivera val som gäller framtiden.

15.6.10. Huslig ekonomi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i huslig ekonomi är att stödja eleverna att utveckla kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. Undervisningen i huslig ekonomi ska främja praktiska färdigheter och kreativitet samt förmågan att göra val och agera på ett hållbart sätt i vardagen. Undervisningen ska lägga grunden för elevernas kunskaper i huslig ekonomi, så att eleverna har färdigheter att agera i olika miljöer och klara av att genomföra uppgifter i ett hushåll. Undervisningen ska stödja eleverna att utvecklas till konsumenter som klarar av att upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för vardagen i ett hushåll. Undervisningen ska hjälpa eleverna att utvecklas till medmänniskor som bryr sig om sin nästa och som växer till aktiva medlemmar i familjen, hemmet och samhället.

Undervisningen ska ge eleverna färdigheter att kunna kommunicera och leva tillsammans. Undervisningen i huslig ekonomi ska lägga grund för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Eleverna ska få en uppfattning om den teknik som präglar vardagen i ett hem, om hur man kan leva på ett kostnadsmedvetet sätt samt om hur man kan använda informations- och kommunikationsteknik i hushållet.

Med hjälp av centrala innehåll och arbetsuppgifter i huslig ekonomi utvecklas elevernas förmåga att planera och organisera, att utföra arbete och att ha kontroll över resurser. Uppdraget i huslig ekonomi är att stärka elevernas färdigheter att arbeta långsiktigt, att samarbeta och att granska information kritiskt. Det är särskilt viktigt att se till att eleverna deltar i undervisningen på ett jämlikt och rättvist sätt. Läroämnet ska fostra eleverna till att kunna agera aktivt och företagsamt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Läroämnet huslig ekonomi tillämpar kunskap från olika områden och samarbetar med andra läroämnen för att elevernas inlärningserfarenheter ska bli mångsidigare. En helhetsskapande undervisning stödjer elevernas förståelse av sambanden mellan olika begrepp, saker eller företeelser som har att göra med vardagen i hemmet, ökar kunskapen om förhållandet mellan orsak och verkan och fördjupar lärandet. Undervisningen i huslig ekonomi täcker alla delområden av mångsidig kompetens.

Undervisningen i huslig ekonomi ska vara systematisk och bygga på kontinuitet samt stödja lärandet så att elevernas kunskaper och färdigheter gradvis fördjupas till helheter. Elevernas självständighet och ansvar ska växa efter hand och eleverna ska få lära sig att lösa problem, att tillämpa kunskaper och färdigheter och att vara kreativa. Med hjälp av hemuppgifter ska eleverna få tillämpa och fördjupa sina kunskaper hemma och i den närmaste kretsen.

Undervisning i huslig ekonomi kan ges redan i de lägre årskurserna om utbildningsanordaren så beslutar. I sådana fall följer man grunderna för läroplanen för huslig ekonomi med beaktande av elevernas ålder. Undervisningens mål, centrala innehåll och genomförande fastställs i den lokala läroplanen genom anpassning av grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att välja lärmiljöer som möjliggör interaktion i arbetet, att man tillsammans kan skapa och dela kunskap, att man kan använda undersökande

och tillämpande arbetssätt samt utvärdera arbetet. Att värdesätta och slutföra arbete, kunna arbeta långsiktigt i en respektfull och lugn atmosfär samt ha möjlighet att lära sig av misslyckanden skapar trygghet i undervisningen. I undervisningen utnyttjas klassgemenskapen, skolans lokaler, skolmiljön samt digitala miljöer och samarbetsnätverk. Skoluppgifterna ska stärka elevernas syn på hur vardagen är uppbyggd och hur olika den kan se ut och ge eleverna träning i att tillämpa sina kunskaper i sin egen familj. Det är viktigt att arbetssätt och metoder väljs så att kunskaper och färdigheter sammanflätas och tillämpas i praktiken.

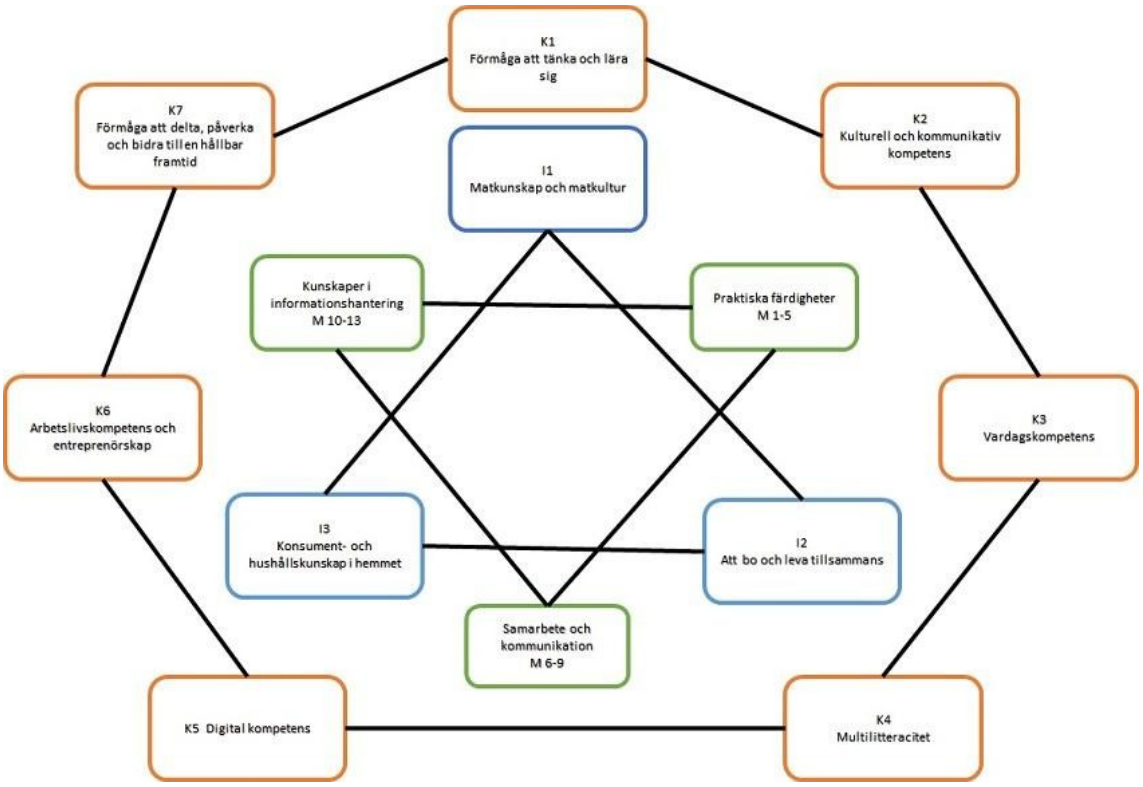

Bild: stjärnan i huslig ekonomi

- Lärmiljön i huslig ekonomi sträcker sig från undervisningsköket till datasalen, till skolans närmiljö och till de olika företagen och hemmen i Vanda
- Arbetssätten i huslig ekonomi är individuellt arbete, pararbete, grupparbete, experiment, forskning och projektarbete
- Intergrering med andra ämnen (t.ex. kemi, matematik, hälsokunskap, finska, religion, geografi) kan också vara ett arbetssätt
- IKT utnyttjas mångsidigt och används både som lärmiljö och som verktyg under lärarens handledning
- Eleverna kan delta och samverka t.ex.i planeringen av lärmiljön och projektarbeten

Handledning, differentiering och stöd i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i huslig ekonomi är det viktigt att ordna handledning, differentiering och stöd på ett sådant sätt att det gradvis stärker elevernas motivation och förmåga att själva stödja och styra sin egen aktivitet. Det är också viktigt att eleverna lär sig arbeta interaktivt, långsiktigt och utgående från kunskap. Undervisningen planeras så att både undervisningssituationen och kunskapsmiljön har en tydlig struktur och lämplig svårighetsgrad. Utgångspunkten för differentiering är undervisningssituationer som anknyter till vardagen och flexibla undervisningsarrangemang i enlighet med elevens kunskapsnivå.
Genom att sammankoppla undervisningssituationer och vardagliga fenomen stärks elevens praktiska färdigheter. Övningar i sociala situationer stärker förmågan att samarbeta och kommunicera. Enkla och tydliga bilder och instruktioner utvecklar förmågan att hantera information. För att kunna växla mellan olika uppgifter under en lektion behövs handledning i

tidshantering och strukturering av uppgiften. Läroämnet huslig ekonomi ger eleverna möjlighet att tillämpa sådant de övat och lärt sig i skolan i sin egen vardag.
Handledningen ska stödja elevernas intresse för att fördjupa och bredda sina kunskaper i huslig ekonomi och ge eleverna beredskap för utbildning efter den grundläggande utbildningen och vidare till yrken som förutsätter kunskaper inom huslig ekonomi.

- Elevernas kulturella bakgrund, kunskapsnivån och eventuella andra speciella behov tas i beaktande när undervisningen planeras och genomförs
- Undervisningen kan differentieras med hjälp av olika typers uppgifter (både praktiska och teoretiska) och innehåll
- Eleverna deltar i mån av möjlighet i planeringen av undervisningen och sina egna mål
- I undervisningen utnyttjas olika verktyg enligt gruppernas behov och utgångspunkter
- Teoretiska kunskaper, praktiska färdigheter och sociala färdigheter betonas utgående från gruppens kunskaps- och färdighetsnivå, språkkunskaper eller andra specifika behov
- Undervisningsgrupper bildas så att gruppernas speciella behov tas i beaktande och extra stöd kan erbjudas t.ex. i form av assistent eller genom att minska på gruppstorleken
- För att kunna garantera lugn och respektfull arbetsmiljö samt tillräcklig handledning för alla elever borde inte gruppstorleken i huslig ekonomi överstiga rekommendationen (16 elever)

Bedömning av elevens lärande i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i huslig ekonomi ska vara mångsidig, handledande och sporrande. Eleverna ska få respons på sina färdigheter att hantera olika situationer och utföra uppgifter i huslig ekonomi. Elevernas tänkande stöds genom att de handleds att reflektera över sitt sätt att uppfatta och behandla sin egen omgivning. Bedömningen tar också hänsyn till hur eleverna förstår begrepp och tillägnat sig innehåll som anknyter till huslig ekonomi. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Eleverna ska kontinuerligt få information om hur lärandet framskrider och förhåller sig till målen i undervisningen.
Slutbedömningen infaller det läsår då huslig ekonomi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i huslig ekonomi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i huslig ekonomi. Kunskaperna i huslig ekonomi utvecklas och stärks gradvis under hela den gemensamma undervisningen i huslig ekonomi. I slutvitsordet ska alla de nationella kriterierna för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområden, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Bedömningen i huslig ekonomi omfattar allt från säkerhet i arbetet till uppgifter som mäter både teoretiska och praktiska färdigheter och kunskaper, kunkapssökning och samarbetsförmåga.

- Bedömningen kan utföras i form av prov och korta läxförhör, praktiska prov, kortare utvecklingssamtal och diskussioner, egna självvärderingar, gruppvärderingar och kamratbedömning
- Eleverna handleds att identifiera sina egna styrkor och svagheter samt sätta upp sina egna mål
- Bedömningen grundar sig mest på elevernas praktiska färdigheter, kunskapssökning, informationshantering och sociala färdigheter
- I slutbedömningen ska de nationella kriterierna för slutbedömningen också beaktas

Kunskapskrav för godkända kunskaper i slutbedömningen i åk 7
Praktiskt arbete

- Eleven kan planera sin egen tidsanvändning med gruppens hjälp.
- Eleven kan oftast slutföra sina uppgifter.
- Eleven kan i viss mån bilda en uppfattning om sina egna kunskaper och färdigheter.
- Eleven kan utföra enkla uppgifter i matlagning, bakning, rengöring, textilvård och konsumentkunskap.
- Eleven kan också i någon mån ta hänsyn till estetiken.

- Eleven är medveten om begreppet hållbarutveckling och kan ibland tillämpa kunskaperna i sitt eget arbete.
- Eleven kan i någon mån använda digitala verktyg.
- Eleven kan oftast följa instruktioner.
- Eleven kan med gruppens hjälp planera sitt eget arbete.
- Eleven kan oftast arbeta säkert och hygieniskt.
- Eleven kan sortera de vanligaste avfallen i ett hem.
- Eleven kan ibland uttnyttja de resurser som finns.

Samarbete och kommunikation
- Eleven kan oftast ta hänsyn till andra.
- Eleven kan oftast samarbeta med andra elever.
- Eleven kan ibland motivera sina egna åsikter.
- Eleven kan i någon mån delta i beslutfattandeprocess i en grupp.
- Eleven kan med gruppens hjälp utnyttja de resurser som finns.

Informationshantering
- Eleven kan några principer för informationssökning.
- Eleven kan läsa enkla innehålls- och varudeklarationer.
- Eleven kan tolka några tvätt- och varningssymboler.
- Eleven känner till några grundläggande begrepp inom ämnesområdet.
- Eleven kan i någon mån tillämpa sina kunskaper i vardagen.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 8 & 9
Praktiskt arbete
- Eleven kan planera sin egen tidsanvändning.
- Eleven kan slutföra sina uppgifter.
- Eleven kan bilda en uppfattning om sina egna kunskaper och färdigheter.
- Eleven kan utföra grundläggande uppgifter i matlagning, bakning, rengöring, textilvård och konsumentkunskap.
- Eleven kan ta hänsyn till estetiken.
- Eleven är bekant med begreppet hållbarutveckling och kan delvis tillämpa kunskaperna i sitt eget arbete.
- Eleven kan använda vanliga digitala verktyg.
- Eleven kan följa instruktioner.
- Eleven kan med gruppens hjälp planera sitt eget arbete.
- Eleven kan arbeta säkert och hygieniskt.
- Eleven kan sortera de vanligaste avfallen i ett hem.
- Eleven kan uttnyttja de resurser som finns.

Samarbete och kommunikation
- Eleven kan ta hänsyn till andra.
- Eleven kan samarbeta med andra elever.
- Eleven kan motivera sina egna åsikter.
- Eleven kan i någon mån delta i beslutfattandeprocess i en grupp.
- Eleven kan med gruppens hjälp utnyttja de resurser som finns och kan ta ansvar för sitt eget arbete

Informationshantering
- Eleven kan grundläggande principer för informationssökning.
- Eleven kan läsa och tolka olika innehålls- och varudeklarationer.
- Eleven kan tolka de vanligaste tvätt- och varningssymbolerna.
- Eleven kan delvis tillämpa sina kunskaper i praktiken
- Eleven kan delvis tillämpa sina kunskaper i vardagen.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

- arbetsredskap och hygien i köket
- de vanligaste matlagningsmetoderna (kokning, stekning, grädda i ugn, fritering)
- grunderna i livsmedelskunskap (bl.a. hantering av olika livsmedel, t.ex. grönsaker, frukt, bär, kött, fisk, ägg)
- att skala och skära
- grunderna i matlagning (tillredning av olika maträtter i vilka man utnyttjar ingredienser ur alla delar av kostpyramiden)
- grunderna i bakning (bl.a. olika jäsdegar, bakning med kemiska jäsmedel)
- grunderna i näringslära (energigivande och icke-energigivande näringsämnen, de finländska näringsrekommenadtionerna och modellerna)
- hemmets vardag och högtider

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

- grunderna i arbetsplanering, tidsanvändning och resursanvändning (i familjen)
- grunderna i rengöring - vad, hur och varför (t.ex. olika rengöringsmedel-, och metoder, pH-skalan, de vanligaste materialen)
- grunderna i textilvård - vad, hur och varför (t.ex. olika material, tvättmedel och tvättmetoder, för- och efterbehandling av tvätt)
- boende och boendetjänster i Vanda
- att ta hand om miljön
- prismedvetenhet (besöker närbutik i Vanda)

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

- grunderna i konsumentkunskap (bl.a. konsumentens rättigheter och skyldigheter)
- konsumtion och hållbarutveckling
- hemmets ekonomi (t.ex. planera en budget)
- konsumentrådgivning i Vanda
- prismedvetenhet (besöker närbutik i Vanda)

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K3
M2	I1, I2	K2, K3
M3	I1, I2, I3	K3, K4, K5, K7
M4	I1, I2	K1, K3, K6
M5	I1, I2, I3	K3, K5, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K6, K7
M7	I1, I2, I3	K2, K3
M8	I1, I2	K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M10	I1, I2, I3	K1, K4
M11	I1, I2, I3	K4
M12	I1, I2, I3	K1
M13	I1, I2, I3	K1, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet

- Eleven kan grunderna i arbetsplanering och vet vilken betydelse planeringen har.
- Eleven kan också sätta upp mål och vet hur man uppnår dem.
- Eleven kan planera sin egen tidsanvändning ändamålsenligt.
- Eleven kan slutföra sina uppgifter inom utsatt tid.
- Eleven kan bilda en realistisk uppfattning om sina egna kunskaper och färdigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål och att genomföra arbetet samt lärstrategier	Eleven sätter upp mål för sin verksamhet och arbetar för att uppnå dem. Eleven kan utvärdera sitt eget lärande och sätt att arbeta i förhållande till målen. Eleven kan bilda sig en uppfattning om sina egna kunskaper utgående från självbedömning, lärarens respons samt kamratrespons.

M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik

- Eleven har mångsidiga praktiska färdigheter att utföra olika sysslor i ett hushåll.
- Eleven kan grunderna i matlagning, bakning, rengöring, textilvård och konsumentkunskap och kan tillämpa sina kunskaper i praktiken.
- Eleven kan också ta hänsyn till estetiken i sitt eget arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Praktiska färdigheter och estetik	Eleven kan använda de vanligaste arbetsmetoderna för att laga mat, baka och för att utföra grundläggande uppgifter i hemmet. Eleven tar också hänsyn till estetiska aspekter.

M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion

- Eleven kan grundläggande konsumtionsfärdigheter som stärker välbefinnadet och stödjer hållbar utveckling.
- Eleven kan grunderna i hållbarutveckling inom ämnet.
- Eleven kan använda digitala verktyg på ett ändåmålsenligt och hållbart sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Konsumtionsfärdigheter, förmåga att stärka välbefinnandet samt användning av digitala verktyg	Eleven väljer och använder material och digitala verktyg ekonomiskt i sin verksamhet och reflekterar över sina val utgående från välbefinnande och hållbarhet.

M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter

- Eleven kan följa instruktioner i sitt arbete
- Eleven kan planera sitt och gruppens arbete på ett fungerande och ändamålsenligt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera tid och hålla ordning	Eleven kan arbeta utgående från instruktioner och kan hålla ordning och planera sin tidsanvändning utgående från anvisningarna.

M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns

- Eleven kan arbeta säkert och hygieniskt i alla situationer.
- Eleven kan utnyttja de resurser som finns, slöser inte energi.
- Eleven är medveten om ergonomins betydelse.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta säkert och hållbart utgående från resurserna	Eleven arbetar enligt instruktioner och enligt principerna för säkerhet och hygien. Eleven arbetar ändamålsenligt i förhållande till tid, kostnader och energiförbrukning. Eleven eftersträvar att ta hänsyn till ergonomi.

M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter

- Eleven kan ta hänsyn till andra och vid behov göra kompromisser.
- Eleven kan samarbeta med andra elever.
- Eleven kan motivera sina egna åsikter på ett konstruktivt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna, diskutera och argumentera	Eleven försöker lyssna på olika synpunkter och uttrycka sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.

M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner

- Eleven är medveten om hur vardagen fungerar i ett hem.
- Eleven är medveten om olika husliga traditioner.
- Eleven vet hur kulturen kan påverka traditionerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta hur vardagen är uppbyggd samt skillnader mellan olika hushåll	Eleven kan beskriva vardagsrutinerna i ett hem. Eleven kan ge exempel på olika familjetyper och husliga traditioner samt reflektera över hur de påverkar vardagen.

M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen

- Eleven kan arbeta självständigt och i grupp.
- Eleven kan dela arbeten rättvist och ändamålsenligt i en grupp.
- Eleven kan delta i beslutfattandeprocess på ett konstruktivt sätt.
- Eleven kan utnyttja de resurser som finns.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda resurser och komma fram till överenskommelser	Eleven kan arbeta självständigt och försöker tillsammans med andra arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven kan beskriva vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om tidsanvändning och arbetsfördelning genom att delta i beslutsfattandet.

M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen

- Eleven kan handla enligt goda seder och även ta hänsyn till andra i gruppen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val

- Eleven kan grunderna i informationsökning.
- Eleven vet vad källkritik betyder.
- Eleven kan läsa olika innehålls- och varudeklarationer.
- Eleven kan grunderna i näringslära.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka och använda information	Eleven kan söka information som anknyter till innehållet i huslig ekonomi i olika källor och kan reflektera över informationens tillförlitlighet samt tolka förpackningars innehållsdeklaration. Eleven känner till grupperna av näringsämnen och deras egenskaper.

M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö

- Eleven känner till de vanligaste tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö.
- Eleven kan läsa och tolka olika bruksanvisningar som kan förekomma i ett hem.
- Eleven kan tolka de vanligaste tvätt- varningsymboler som kan förekomma i ett hem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera anvisningar, tecken och symboler	Eleven kan tolka och använda hushållsrelaterade anvisningar och kan namnge typiska hushållsrelaterade tecken och symboler samt förstå dem i samband med olika vardagliga företeelser.

M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer

- Eleven är medveten om olika tjänster som kan stödja vardagen i ett hem.

- Eleven kan lösa problem som förekommer i olika situationer.
- Eleven känner till de vanligaste hushållrelaterade begreppen inom hela ämnesområdet.
- Eleven kan tillämpa sina egna kunskaper i vardagen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillägna sig begrepp, tillämpa kunskaper och färdigheter, uttrycka sig kreativt och identifiera tjänster	Eleven kan använda hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter i huslig ekonomi i ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kunskaperna i huslig ekonomi tillämpas i olika miljöer. Eleven kan beskriva olika tjänster som stödjer vardagen i hemmet och reflektera över tjänsternas betydelse och möjligheter i vardagslivet.

M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen

- Eleven vet vad en hållbarlivstil betyder i praktiken.
- Eleven är medveten om hur man kan påverka en hållbarlivsstil.
- Eleven kan sortera avfall enligt Vanda stads sorteringsinstruktioner.
- Eleven kan undvika onödigt skräpande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa mätning, räkning och återvinning i sitt arbete och för att fatta beslut	Eleven kan sköta den grundläggande sorteringen av hushållsavfall samt kan beskriva sambandet mellan att mäta och räkna och en miljövänlig vardag och kostnads- och miljömedvetna val.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

- finsk matkultur
- europeisk matkultur
- konservering
- projektarbete: pepparkakshus
- projektarbete: SMART mat
- specialdieter och matallergier
- "att leva ekologisk" , ekologisk odling och mat

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

- rengöring (t.ex. fönstertvätt)
- textilvård (t.ex. känsliga material, handtvätt)
- skovård
- boendetjänster i Vanda

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

- penninganvändning
- obetald räkning - vad händer?
- studiebesök: företag i Vanda
- ansvarsfull konsumtion

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K3
M2	I1, I2	K2, K3
M3	I1, I2, I3	K3, K4, K5, K7
M4	I1, I2	K1, K3, K6
M5	I1, I2, I3	K3, K5, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K6, K7
M7	I1, I2, I3	K2, K3
M8	I1, I2	K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M10	I1, I2, I3	K1, K4
M11	I1, I2, I3	K4
M12	I1, I2, I3	K1
M13	I1, I2, I3	K1, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål och att genomföra arbetet samt lärstrategier	Eleven sätter upp mål för sin verksamhet och arbetar för att uppnå dem. Eleven kan utvärdera sitt eget lärande och sätt att arbeta i förhållande till målen. Eleven kan bilda sig en uppfattning om sina egna kunskaper utgående från självbedömning, lärarens respons samt kamratrespons.

M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Praktiska färdigheter och estetik	Eleven kan använda de vanligaste arbetsmetoderna för att laga mat, baka och för att utföra grundläggande uppgifter i hemmet. Eleven tar också hänsyn till estetiska aspekter.

M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Konsumtionsfärdigheter, förmåga att stärka välbefinnandet samt användning av digitala verktyg	Eleven väljer och använder material och digitala verktyg ekonomiskt i sin verksamhet och reflekterar över sina val utgående från välbefinnande och hållbarhet.

M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera tid och hålla ordning	Eleven kan arbeta utgående från instruktioner och kan hålla ordning och planera sin tidsanvändning utgående från anvisningarna.

M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta säkert och hållbart utgående från resurserna	Eleven arbetar enligt instruktioner och enligt principerna för säkerhet och hygien. Eleven arbetar ändamålsenligt i förhållande till tid, kostnader och energiförbrukning. Eleven eftersträvar att ta hänsyn till ergonomi.

M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna, diskutera och argumentera	Eleven försöker lyssna på olika synpunkter och uttrycka sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.

M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta hur vardagen är uppbyggd samt skillnader mellan olika hushåll	Eleven kan beskriva vardagsrutinerna i ett hem. Eleven kan ge exempel på olika familjetyper och husliga traditioner samt reflektera över hur de påverkar vardagen.

M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda resurser och komma fram till överenskommelser	Eleven kan arbeta självständigt och försöker tillsammans med andra arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven kan beskriva vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om tidsanvändning och arbetsfördelning genom att delta i beslutsfattandet.

M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka och använda information	Eleven kan söka information som anknyter till innehållet i huslig ekonomi i olika källor och kan reflektera över informationens tillförlitlighet samt tolka förpackningars innehållsdeklaration. Eleven känner till grupperna av näringsämnen och deras egenskaper.

M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera anvisningar, tecken och symboler	Eleven kan tolka och använda hushållsrelaterade anvisningar och kan namnge typiska hushållsrelaterade tecken och symboler samt förstå dem i samband med olika vardagliga företeelser.

M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillägna sig begrepp, tillämpa kunskaper och färdigheter, uttrycka sig kreativt och identifiera tjänster	Eleven kan använda hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter i huslig ekonomi i ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kunskaperna i huslig ekonomi tillämpas i olika miljöer. Eleven kan beskriva olika tjänster som stödjer vardagen i hemmet och reflektera över tjänsternas betydelse och möjligheter i vardagslivet.

M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa mätning, räkning och återvinning i sitt arbete och för att fatta beslut	Eleven kan sköta den grundläggande sorteringen av hushållsavfall samt kan beskriva sambandet mellan att mäta och räkna och en miljövänlig vardag och kostnads- och miljömedvetna val.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

- internationella matkulturer
- mat och religion
- festplanering

I2 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

- flytta hemifrån
- alternativa och ekologiska rengöringsmedel
- hållbarutveckling i textilvård

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

- konsumentens rättigheter och skyldigheter II
- olika sätt att köpa

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K3
M2	I1, I2	K2, K3
M3	I1, I2, I3	K3, K4, K5, K7
M4	I1, I2	K1, K3, K6
M5	I1, I2, I3	K3, K5, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K6, K7
M7	I1, I2, I3	K2, K3
M8	I1, I2	K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M10	I1, I2, I3	K1, K4
M11	I1, I2, I3	K4
M12	I1, I2, I3	K1
M13	I1, I2, I3	K1, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål och att genomföra arbetet samt lärstrategier	Eleven sätter upp mål för sin verksamhet och arbetar för att uppnå dem. Eleven kan utvärdera sitt eget lärande och sätt att arbeta i förhållande till målen. Eleven kan bilda sig en uppfattning om sina egna kunskaper utgående från självbedömning, lärarens respons samt kamratrespons.

M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Praktiska färdigheter och estetik	Eleven kan använda de vanligaste arbetsmetoderna för att laga mat, baka och för att utföra grundläggande uppgifter i hemmet. Eleven tar också hänsyn till estetiska aspekter.

M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Konsumtionsfärdigheter, förmåga att stärka välbefinnandet samt användning av digitala verktyg	Eleven väljer och använder material och digitala verktyg ekonomiskt i sin verksamhet och reflekterar över sina val utgående från välbefinnande och hållbarhet.

M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera tid och hålla ordning	Eleven kan arbeta utgående från instruktioner och kan hålla ordning och planera sin tidsanvändning utgående från anvisningarna.

M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta säkert och hållbart utgående från resurserna	Eleven arbetar enligt instruktioner och enligt principerna för säkerhet och hygien. Eleven arbetar ändamålsenligt i förhållande till tid, kostnader och energiförbrukning. Eleven eftersträvar att ta hänsyn till ergonomi.

M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna, diskutera och argumentera	Eleven försöker lyssna på olika synpunkter och uttrycka sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.

M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta hur vardagen är uppbyggd samt skillnader mellan olika hushåll	Eleven kan beskriva vardagsrutinerna i ett hem. Eleven kan ge exempel på olika familjetyper och husliga traditioner samt reflektera över hur de påverkar vardagen.

M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda resurser och komma fram till överenskommelser	Eleven kan arbeta självständigt och försöker tillsammans med andra arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven kan beskriva vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om tidsanvändning och arbetsfördelning genom att delta i beslutsfattandet.

M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka och använda information	Eleven kan söka information som anknyter till innehållet i huslig ekonomi i olika källor och kan reflektera över informationens tillförlitlighet samt tolka förpackningars innehållsdeklaration. Eleven känner till grupperna av näringsämnen och deras egenskaper.

M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera anvisningar, tecken och symboler	Eleven kan tolka och använda hushållsrelaterade anvisningar och kan namnge typiska hushållsrelaterade tecken och symboler samt förstå dem i samband med olika vardagliga företeelser.

M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillägna sig begrepp, tillämpa kunskaper och färdigheter, uttrycka sig kreativt och identifiera tjänster	Eleven kan använda hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter i huslig ekonomi i ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kunskaperna i huslig ekonomi tillämpas i olika miljöer. Eleven kan beskriva olika tjänster som stödjer vardagen i hemmet och reflektera över tjänsternas betydelse och möjligheter i vardagslivet.

M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa mätning, räkning och återvinning i sitt arbete och för att fatta beslut	Eleven kan sköta den grundläggande sorteringen av hushållsavfall samt kan beskriva sambandet mellan att mäta och räkna och en miljövänlig vardag och kostnads- och miljömedvetna val.

15.6.11. Hälsokunskap

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge eleverna mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkt är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet på ett för åldersgruppen lämpligt sätt med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkännedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa. Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som stödjer och tär på hälsan samt sambandet och orsakssammanhangen mellan dem. Hälsan granskas under olika livsskeden, på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå och i tillämpliga delar även globalt. Granskningen av hälsorelaterade frågor breddas och fördjupas i takt med att eleverna utvecklas och livsmiljön expanderar. Det är viktigt att eleverna lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja eleverna att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska eleverna stödjas i att

utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och reglera sina känslor.
Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan eleverna förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer som ger eleverna möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnen samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken.
I årskurserna 1–6 undervisas hälsokunskap som en del av omgivningsläran. I årskurserna 7–9 fördjupas och breddas de teman som behandlats i de lägre klasserna i enlighet med elevernas ålder. Målet är att använda allt exaktare ämnesspecifika begrepp i undervisningen och att stärka elevernas självkännedom samt förmåga att tänka kritiskt och etiskt i enlighet med åldern. I undervisningen i de olika årskurserna ska man beakta att undervisningsstoffet och de kunskaper och färdigheter som hör samman med det ska vara relevanta med tanke på elevernas ålder och utvecklingsstadium.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i årskurs 7–9

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.
Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras eleverna att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Eleverna handleds att bedöma relevansen av olika faktorer och att uppfatta större helheter. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.
Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Lärmiljöerna och arbetssätten ska väljas så att de ger eleverna möjlighet att bygga kunskap självständigt eller i grupp, genom aktiviteter eller upplevelser, med hjälp av drama eller berättelser samt genom att undersöka hälsorelaterade fenomen i så naturliga situationer och miljöer som möjligt.
Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuds eleverna möjligheter att öva och tillämpa sin hälsokunskap i skolan. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i hela skolan.

- Sträva efter att ha varierande undervisningsmetoder som diskussioner, par- och grupparbeten, värderingsövningar, undervisningsfilmer, föreläsningar.
- Sträva efter att följa med aktuell forskning som berör hälsa.
- Stöda eleven att tillämpa sin egen kunskap och erfarenhet.
- Stöda eleven att tänka kritiskt.
- Sträva efter mångsidig undervisning i olika lärmiljöer.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i årskurs 7–9

Flera teman inom hälsokunskap tangerar elevernas utvecklingsskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som anknyter till elevernas utveckling, livssituation och kultur. Eleverna ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.
Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnen, skolhälsovården och övrig elevvård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma elevvården och skolans verksamhetskultur. Genom samarbetet säkrar man också det individuella stöd eleven behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hens livssituation.

- Stöda elevens utveckling i puberteten
- Stöda kulturell mångfald

- Sträva efter en hälsosam livsstil
- Sträva efter tillräcklig kunskap för att uppnå god hälsa
- Sträva efter samarbete med skolhälsovården och övrig elevvård
- Differentiering med olika arbetsmetoder och arbetssätt (t.ex. ljudböcker, bilder)
- Personligt stöd vid behov
- Digitala hjälpmedel utnyttjas som t.ex. datorer, plattor, digitala material.

Bedömning av elevens lärande i hälsokunskap i årskurs 7–9

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra eleverna att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet används även självbedömning och kamratbedömning. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att elevens värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller övriga personliga egenskaper inte är föremål för bedömningen. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkännedom beaktar man hur eleven begrundar och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.
Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i hälsokunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i hälsokunskap. Hälsokunskapen utvecklas ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Kunskapskrav för godkänt i åk 7
Växande och utveckling som stöder hälsan
- Eleven kan beskriva hälsans betydelse med hjälp av något exempel.
- Eleven kan ge något exempel på hur man hanterar stress.
- Eleven kan redogöra för några olika känslor
- Eleven kan med något exempel beskriva hur man kan påverka den egna hälsan.
- Eleven vet att hälsa består av flera olika delar.

Faktorer som stödjer och tär på hälsan och att förebygga sjukdomar
- Eleven kan nämna någon faktor som stödjer samt hotar hälsan.
- Eleven kan i någon mån reflektera över sina val och beteenden som berör hälsa.
- Eleven kan i någon mån beskriva hur psykisk, fysisk och social hälsa hänger ihop med varandra.

Hälsa, samfund,samhälle och kultur
- Eleven kan i någon mån reflektera över hur samhället och omgivningen kan påverka den egna uppfattningen om hälsa.

Kunskapskrav för godkänt i åk 8
Växande och utveckling som stöder hälsan
- Eleven kan i någon mån beskriva de olika delområden inom hälsa.
- Eleven kan kort beskriva människans livscykel
- Eleven kan beskriva på några sätt hur man själv kan påverka sin hälsa
- Eleven kan med något exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen.

Faktorer som stödjer och tär på hälsan och att förebygga sjukdomar
- Eleven kan nämna någon faktor som stödjer samt hotar hälsan.
- Eleven kan i någon mån söka fram hälsorelaterad information,
- Eleven kan i någon mån berätta om egenvård.

- Eleven kan ge något exempel på faktorer som påverkar hälsovanorna.

Hälsa, samfund,samhälle och kultur
- Eleven kan ge något exempel på hur samhället och omgivningen kan påverka ens egna uppfattning om hälsa.

Kunskapskrav för godkänt i slutbedömningen i åk 9
Växande och utveckling som stöder hälsan
- Eleven kan i någon mån redogöra för de olika livsskeden.
- Eleven kan beskriva hälsans olika delområden genom att ge något exemepl på varje delområde.
- Eleven kan med något exemepl beskriva hur man hanterar stress och kriser.
- Eleven kan i någon mån redogöra för känslor.
- Eleven kan i någon mån beskriva hur man kan påverka den egna hälsan.
- Eleven kan ge något exemepl på de sociala realtionernas beydelse för hälsan.

Faktorer som stödjer och tär på hälsan och att förebygga sjukdomar
- Eleven kan nämna någon faktor som stödjer samt hotar hälsan.
- Eleven kan i någon mån beskriva egenvård samt ge något exempel på detta.
- Eleven kan i någon mån söka fram hälsorelaterad information.
- Eleven kan i någon mån bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information.
- Eleven inser i någon mån att de hälsoval man gör idag kan påverka dem i framtiden.

Hälsa, samfund,samhälle och kultur
- Eleven kan i någon mån beskriva hur samhället och omgivningen påverkar den egna hälsouppfattningen samt belysa detta med något exempel.
- Eleven kan ge något exempel på hälsotjänster.
- Eleven kan i någon mån beskriva betydelsen av den egna familjens påverkan på hälsan.
- Eleven kan i någon mån bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

- hälsans olika delområden som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar
- människans levnadslopp, växande och utveckling
- identitet, självbild och självkännedom
- sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående
- psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap
- emotionella och kommunikativa färdigheter där fokuset ligger på att lära sig reglera sina känslor

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika

områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.
Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

- faktorer som stödjer och förebygger hälsa och sjukdomar
- vardagsrytm, sömn, kost och motion
- sexualiteten, sexuell hälsa och den sexuella utvecklingen
- psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter
- aktuella hälsofenomen

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.
Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

- studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen
- hållbar livsstil med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion
- centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen
- informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter
- kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter
- barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M2	I1	K2, K3, K4, K7
M3	I1	K1, K3, K4, K6
M4	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4
M7	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

- Eleven förstår människans livscykel som berör de olika utvecklingsskedena från barndom till vuxenålder.
- Eleven utvecklar sin självkännedom, självkänsla och sin egen identitet.
- Eleven kan beskriva de olika delområden inom hälsa.
- Eleven kan redogöra för faktorer som främjar hälsan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer

- Eleven kan urskilja känslor och koppla ihop känslor och beteende.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Eleven kan namnge många känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Eleven kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna

- Eleven förstår vad självkännedom är och funderar över sina egna värderingar och attityder som berör hälsa (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven inser att det går att påverka sin egen hälsa (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer

- Eleven kan redogöra för hur sociala relationer och socialt stöd påverkar hälsan.
- Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar den individuella utvecklingen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.

M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

- Eleven förstår hur fysisk, psykisk och social hälsa hänger ihop med varandra.
- Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer samt hotar hälsan.
- Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan

- Eleven inser att de hälsoval de gör idag även kan påverkar dem i framtiden (används inte som grund för bedömningen).

- Eleven kan reflektra över sina val, beteenden och attityder och förstå hur de val de gör påverkar den egna hälsan och även hur det kan påverka andra (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst

- Eleven kan reflektera kring hur familjen, omgivningen, sociala samfund och medier påverkar uppfattningen om hälsa.
- Eleven kan med hjälp av egna exempel ange vilka faktorer som främjar lärandet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

- olika delområden i hälsa
- hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar
- människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet
- sexuell utveckling och sexuell hälsa
- betydelsen av omsorg, familj och närstående
- emotionella och kommunikativa färdigheter som fokuserar på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor
- konflikter, problemsituationer och stress på ett konstruktivt sätt

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.
Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

- resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar
- vardagsrytm, sömn, kost och motion
- sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling
- psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter
- säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp
- aktuella hälsofenomen där tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas
- psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.
Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

- studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen
- hållbar livsstil med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion
- centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar
- informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter
- kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter
- barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K3, K4, K6
M4	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4
M6	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M8	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M12	I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

- Eleven förstår människans livscykel som berör de olika utvecklingsskedena från barndom till vuxenålder.
- Eleven har utvecklat sin självkännedom, självkänsla och sin egen identitet i ungdomen.
- Eleven kan beskriva de olika delområdena inom hälsa och belysa dem med egna exempel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna

- Eleven förstår vad självkännedom är och funderar över sina egna värderingar och attityder som berör hälsa (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven inser att det går att påverka det egna beteendet (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer

- Eleven kan handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer.
- Eleven kan redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen.
- Eleven kan redogöra hur det sociala stödet hänger ihop med välbefinnandet och hälsan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.

M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

- Eleven kan redogöra för hur fysisk, psykisk och social hälsa hänger ihop.
- Eleven kan nämna flere faktorer som stödjer samthotar hälsan sam beskriva sambanden mellan dem.
- Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

- Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information och använda den på ett ändamålsenligt sätt.

- Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man söker hjälp i situationer som hotar den egna hälsan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan

- Eleven reflektrar över sina val, beteenden och attityder och förstår hur de påverkar den egna hälsan och även hur det kan påverka andra (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information

- Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur hälsovanorna uppstår.
- Eleven kan beskriva etiska frågor som berör livsstil.
- Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor i anslutning till livsstil och med hjälp av exempel bedöma konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationstillförlitligheten.

M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst

- Eleven kan redogöra för familjens, omgivningens, sociala samfunds och mediernas påverkan på den egna hälsan.
- Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

- Eleven kan kritiskt bedöma hälsorelaterad information.
- Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa och belysa dem med exempel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan bedöma tillförlitligheten och relevansen i olika typer av hälsorelaterad information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet. Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivningen.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

- hälsans olika delområden
- hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar
- psykiskt välmående och säkerhetskunskap
- emotionella och kommunikativa färdigheter ska fokuserar på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor
- konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.
Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

- kunskap och förståelse för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar
- vanor som påverkar hälsan som vardagsrytm, sömn, kost och motion
- kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling
- hälsofrämjande resurser som psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter
- säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp
- aktuella hälsofenomen och tillförlitligheten i hälsorelaterad information
- psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem
- förebyggandet av sjukdomar, vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen.
Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

- studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen
- hållbar livsstil med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion
- centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen
- informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter
- kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet
- hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter

- barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M2	I1	K2, K3, K4, K7
M3	I1	K1, K3, K4, K6
M4	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4
M6	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M8	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M9	I3	K2, K4, K5, K7
M10	I1, I2	K1, K3, K6
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M12	I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

- Eleven kan redogöra för människans livscykel som berör de olika utvecklingsskedena från barndom till vuxenålder.
- Eleven kan beskriva hur man utvecklar sin självkännedom, självkänsla och sin egen identitet i ungdomen.
- Eleven kan beskriva de olika delområden inom hälsa samt beskriva sambandet mellan dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer

- Eleven kan redogöra för sambandet mellan känslor och beteende samt beskriva hur man kontrollerar dem.
- Eleven kan de grundläggande faktorerna om stresshantering och krishantering.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Eleven kan namnge många känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Eleven kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna

- Eleven förstår vad självkännedom är och funderar över sina egna värderingar och attityder som berör hälsa (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven inser att det går att påverka det egna beteendet (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer

- Eleven kan handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer.
- Eleven kan redogöra för faktorer som anknyter till den indiviudella utvecklingen.
- Eleven kan beskriva de sociala relationernas betydelse för hälsan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.

M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

- Eleven kan redogöra för hur fysisk, psykisk och social hälsa hänger ihop med varandra samt belysa dem med exempel.
- Eleven kan använda hälsobegrepp på ett korrekt sätt.
- Eleven kan nämna flere faktorer som stödjer samt hotar hälsan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

- Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information och använda det på ett ändåmålsenligt sätt.
- Eleven kan redogöra för egenvård på ett ändamålsenligt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan

- Eleven inser att de hälsoval de gör idag även kan påverkar dem i framtiden (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven reflektrar över sina val, beteenden och attityder och förstå hur de påverkar den egna hälsan och även hur det kan påverka andra (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information

- Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar hälsa samt beskriva hur hälsovanor uppstår.
- Eleven kan beskriva etiska frågor i anslutning till livsstil och med hjälp av exemepl bedöma konsekvenserna av val som gäller livsstil.
- Eleven kan kritiskt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor i anslutning till livsstil och med hjälp av exempel bedöma konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationstillförlitligheten.

M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd

- Eleven kan redogöra för samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan beskriva centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt redogöra för sambandet mellan hälsa och samfund, kultur och medier samt informations- och kommunikationsteknik.

M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egnastudie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt

- Eleven kan redogöra för den egna användingen av olika hälsotjänster.
- Eleven kan redogöra för hur man utarbetar en plan för studie-, funktions- och arbetsförmågan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsotjänster och ger flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.

M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst

- Eleven kan beskriva betydelsen av den egna familjen och omgivningens påverkan på hälsan.
- Elevenkan ange faktorer som främjar det egna lärandet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

- Eleven kan kritiskt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterd information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet.
- Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan bedöma tillförlitligheten och relevansen i olika typer av hälsorelaterad information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet. Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivningen.

15.6.12. Kemi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i kemiundervisningen är att stödja eleverna att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i kemi ska hjälpa eleven att förstå betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagslivet, livsmiljön, samhället och inom teknologi. Undervisningen ska stödja elevernas förmåga att göra val och att använda sina kunskaper och färdigheter i olika livssituationer. Undervisningen ska förmedla en bild av kemins betydelse för en hållbar framtid: kemi behövs för att utveckla nya lösningar och trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin omgivning.
Kemiundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till kemi. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på makroskopisk nivå men vartefter elevernas förmåga att tänka abstrakt utvecklas ska sambandet till submikroskopiska och symboliska modeller stärkas. Undervisningen går stegvis från elevernas tidigare erfarenheter och observationer till att beskriva och förklara fenomen samt beskriva ämnens struktur och kemiska reaktioner med hjälp av kemiska symboler. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.
Utgångspunkten för undervisningen i kemi är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i livsmiljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig begrepp, lära sig ett undersökande arbetssätt och uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att studera kemi.
Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna kemi med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa kemi i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i kemi.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i kemi i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i kemi. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklingen av elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska kemikalie- och avfallslagstiftningen samt arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.
I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur kemi och teknik tillämpas, ska man utöver skolans lokaler utnyttja lokala möjligheter, till exempel näromgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

- Arbetssätten i kemi undervisningen är laborationer, demonstrationer, grupparbeten och forskningsarbeten. IKT används kontinuerligt som ett arbetsverktyg.
- Lärmiljön utsträcker sig från klassrummet och laboratoriet till närmiljön.
- Eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar.

Handledning, differentiering och stöd i kemi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i kemi är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika tankenivåer. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också

utmana elevernas förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

- Undervisningen differientieras med hjälp av olika typers arbetssätt (t.ex. undersökningsuppgifter, modeller, ljudböcker)
- Eleverna uppmuntras att arbeta i olika konstallationer (t.ex. individuellt, parvis och grupper)
- Eleverna deltar i planeringen av undervisningen och uppsättandet av sina egna mål
- I undervisningen utnyttjas olika verktyg (t.ex. lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel och olika tabeller)

Bedömning av elevens lärande i kemi i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från säkerhet i arbetet till uppgifter som mäter färdigheter och från styrda undersökningar till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att identifiera sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla forskningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet och på diskussioner. Utöver alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.
Slutbedömningen infaller det läsår då kemi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i kemi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i kemi. Elevens kunskaper i kemi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

- Bedömningen av experimentellt arbete avancerar från säkerhet i arbetet till uppgifter som mäter färdigheter och från styrda undersökningar till öppna undersökningar
- Eleverna vägleds att identifiera sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar
- I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden
- Bedömningen grundar sig på olika alster men också på observation av arbetet och på diskussioner
- Utöver alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel
  - hur eleven formulerat frågor
  - avgränsat ämnet
  - sökt information
  - motiverat sina åsikter
  - använt begrepp
  - hur tydligt eleven uttryckt sig
  - hur eleven slutfört arbetet
- Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever användas som stöd för bedömningen

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 7:
Betydelse, värderingar och attityder
- Eleven kan reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter med hjälp av lärarens handledning.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons och kamratrespons.
- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i kemi behövs.

Forskningsfärdigheter
- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan genomföra styrda undersökningar i samarbete med andra.
- Eleven kan presentera resultat från egna undersökningar.
- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka och presentera information och mätresultat.

Kunskaper i kemi och användning av dem
- Eleven kan använda kemiska begrepp (t.ex. rena ämnen och blandningar, löslighet).
- Eleven kan beskriva ämnens struktur med hjälp av atomer.
- Eleven kan nämna en situation där kemi tillämpas.
- Eleven kan söka information från olika informationskällor.
- Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp och modeller för att förklara ämnens egenskaper och struktur.
- Eleven kan nämna en situation där kemi tillämpas.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 8:
Betydelse, värderingar och attityder
- Eleven kan reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.
- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter med hjälp av lärarens handledning.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.
- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i kemi behövs.

Forskningsfärdigheter
- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.
- Eleven kan behandla och presentera resultat från egna undersökningar.
- Eleven kan beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.
- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka och presentera information och mätresultat.

Kunskaper i kemi och användning av dem
- Eleven kan använda kemiska begrepp (t.ex. kemisk bindning, syror och baser).
- Eleven kan beskriva ämnens struktur med hjälp av atomer och det periodiska systemet.
- Eleven kan beskriva metallernas reaktionsförmåga med hjälp av elektrokemiska spänningsserien.
- Eleven kan söka information från olika informationskällor.
- Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
- Eleven kan nämna en situation där kemi tillämpas.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i slutbedömningen i åk 9:
Betydelse, värderingar och attityder
- Eleven kan reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.
- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.
- Eleven kan beskriva flera yrken där kunskaper i kemi används.
- Eleven kan beskriva fortsatta studier där kemikunskaper behövs.
- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i kemi behövs.

- Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs i byggandet av en hållbar framtid.
- Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel.

Forskningsfärdigheter

- Eleven ställer frågor som utgångspunkt för en undersökning, till exempel genom att avgränsa variabler.
- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan göra observationer enligt anvisningarna eller en plan.
- Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.
- Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser.
- Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är.
- Eleven kan beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.
- Eleven kan beskriva några exempel på hur kemi tillämpas inom teknologi.
- Eleven kan samarbeta med andra för att skapa idéer, planera, utveckla och tillämpa en lösning där kemi används.
- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat.

Kunskaper i kemi och användning av dem

- Eleven kan använda kemiska begrepp (t.ex. kovalent bindning, enkel-, dubbel- och trippelbindning).
- Eleven kan beskriva och förklara fenomen (t.ex. kolets kretslopp, molekyl- och strukturformel).
- Eleven kan beskriva ämnens struktur med hjälp av atomer och molekylmodelleringar.
- Eleven kan beskriva organiska reaktioner för kolväten, alkoholer och karboxylsyror med hjälp av reaktionslikheter.
- Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor.
- Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.
- Eleven kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling.
- Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.
- Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.
- Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

- säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter (t.ex. varningssymboler)
- noggrant styrda undersökningar (t.ex. destillering, kemisk reaktion)
- öppna undersökningar: separeringsmetoder (t.ex. separering av sand och salt, löslighet)

- forskningsprocessens olika faser: begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten
- använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

- hälsa och säkerhet i laboratoriet och hemmiljö
- insikter i hemmets kemikalier och brandsäkerhet
- förändringar i aggregationstillstånd
- vattenanalys och vattenrening ur lokalt perspektiv

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

- kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper om kemi

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

- kemiska tillämpningar: separeringsmetoder, brandsläckning och vattenrening
- materiens och energins bevarande, kemiska reaktioner och reaktionshastighet
- atmosfärens kemi
- vattnets kemi

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

- blandningar och rena ämnen samt deras egenskaper och lösligheter
- ämnens uppbyggnad av atomer och dess byggstenar
- separeringsmetoder

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

- tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter (t.ex. förbränning)
- energiomvandlingar i kemiska reaktioner och reaktionshastighet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M14	I5, I6	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter med hjälp av lärarens handledning.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons och kamratrespons.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

- Eleven kan beskriva flera yrken där kunskaper i kemi används.

- Eleven kan beskriva fortsatta studier där kemikunskaper behövs.
- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i kemi behövs.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

- Eleven kan formulera frågor kring det fenomen (t.ex. separering) som granskas.
- Eleven kan ställa frågor som utgångspunkt för en undersökning, till exempel genom att avgränsa variabler.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan göra observationer enligt anvisningarna eller en plan.
- Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

- Eleven kan behandla och presentera resultat från egna undersökningar.
- Eleven kan beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

- Eleven kan använda kemiska begrepp (t.ex. rena ämnen och blandningar, löslighet).
- Eleven kan beskriva processer och förklara fenomen som kemisk reaktion (t.ex. förbränning, reaktionshastighet).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

- Eleven kan beskriva ämnens struktur med hjälp av atomer.
- Eleven kan beskriva förbränningsfenomenet med hjälp av reaktionslikhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt

- Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.

M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår

- Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

- Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i en situation där kemi tillämpas.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

- säkerhet i arbetet
- noggrant styrda undersökningar (t.ex. neutralisation, rödkålsindikator, nickeltest, mässingpeng, lågreaktioner)
- öppna undersökningar (t.ex. metallernas spänningsserie)
- forskningsprocessens olika faser: begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten
- använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna (t.ex. pararbete om metaller)

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

- hälsa och säkerhet i den egna livsmiljön (t.ex. syror, baser, försurning och malmbrytning)

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

- kemiska fenomen och tillämpningar med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande (t.ex. korrosion, spänningsserien)
- hållbar användning av naturresurser (t.ex. sjöar och markers försurning och malmbrytning)

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

- kemiska tillämpningar: syror och baser, metallindustrin och spänningsserien
- granska nyheter som förknippas med kemi

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

- det periodiska systemet
- kemisk bindning
- metallernas egenskaper

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

- tolka och beteckna kemiska reaktionslikheter
- koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M14	I5, I6	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser (används inte som bedömningsgrund).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter med hjälp av lärarens handledning.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i kemi behövs.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

- Eleven kan formulera frågor kring det fenomen (t.ex. neutralisation) som granskas.
- Eleven kan ställa frågor som utgångspunkt för en undersökning, till exempel genom att avgränsa variabler.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan göra observationer enligt anvisningarna eller en plan.
- Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

- Eleven kan behandla och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser.
- Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är.
- Eleven kan beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

- Eleven kan använda kemiska begrepp (t.ex. kemisk bindning, syror och baser).
- Eleven kan beskriva och förklara fenomen (t.ex. metallernas reaktionsförmåga, försurning).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

- Eleven kan beskriva ämnens struktur med hjälp av atomer och det periodiska systemet.
- Eleven kan beskriva kemiska reaktioner med hjälp av reaktionslikheter.
- Eleven kan beskriva metallernas reaktionsförmåga med hjälp av elektrokemiska spänningsserien.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt

- Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor.
- Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.

M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår

- Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

- Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

- säkerhet i arbetet
- noggrant styrda undersökningar (t.ex. undersökning av alkoholer, karboxylsyror och estersyntes)
- öppna undersökningar (t.ex. undersökning av alkoholers och karboxylsyrors löslighet)
- forskningsprocessens olika faser: begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten.
- använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna (t.ex. grupparbete om oljediet och ett näringsämne)

I3 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

- hållbar användning av naturresurser bland annat utifrån produkters livscykel
- kemiska fenomen och tillämpningar särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande (t.ex. plaster, papper, kosmetik, textilier, glas och keramik)

I4 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

- kemins tillämpningar inom organiska kemin
- granska nyheter som förknippas med kemi
- aktuella fenomen och modern forskning (t.ex. kolets allotropi)

I5 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

- kol, dess föreningar (kolväten, alkoholer, karboxylsyror och estrar)
- fördjupning i något organiskt näringsämne (proteiner, fetter eller kolhydrater)
- åskådliggörande av strukturer hos föreningar med hjälp av modeller och simuleringar

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

- tolka och beteckna kemiska reaktionslikheter
- kolets kretslopp

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M4	I1, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M5	I1, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I5, I6	K1
M15	I1, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

- Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter.
- Eleven arbetar för att nå sina mål.
- Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

- Eleven kan beskriva flera yrken där kunskaper i kemi används.
- Eleven kan beskriva fortsatta studier där kemikunskaper behövs.
- Eleven kan beskriva situationer där färdigheter och kunskaper i kemi behövs.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel

- Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs i byggandet av en hållbar framtid.

- Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

- Eleven kan formulera frågor kring det fenomen (t.ex. kolvätenas aggregationstillstånd) som granskas.
- Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning, till exempel genom att avgränsa variabler.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

- Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter.
- Eleven kan arbeta på ett säkert sätt.
- Eleven kan göra observationer enligt anvisningarna eller en plan.
- Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

- Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser.
- Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är.

- Eleven kan beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra

- Eleven kan beskriva några exempel på hur kemi tillämpas inom teknologi.
- Eleven kan samarbeta med andra för att skapa idéer, planera, utveckla och tillämpa en lösning där kemi används.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven kan beskriva några exempel på hur kemi tillämpas inom teknologi. Eleven kan samarbeta med andra för att skapa idéer, planera, utveckla och tillämpa en lösning där kemi används.

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

- Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

- Eleven kan använda kemiska begrepp (t.ex. kovalent bindning, enkel-, dubbel- och trippelbindning).
- Eleven kan beskriva och förklara fenomen (t.ex. kolets kretslopp, molekyl- och strukturformel).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

- Eleven kan beskriva ämnens struktur med hjälp av atomer och molekylmodelleringar.
- Eleven kan beskriva organiska reaktioner för kolväten, alkoholer och karboxylsyror med hjälp av reaktionslikheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt

- Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor.
- Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

- Eleven kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling.
- Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår

- Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

- Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

15.6.13. Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld. Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den

åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd.
Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7–9

I årskurserna 7–9
har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga sin identitet och livsåskådning i synnerhet genom att bredda de allmänbildande kunskaperna samt beakta elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen. Eleverna ska få stöd för att hitta egna modeller för ett gott liv.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Ur lärmiljöperspektiv är det, i synnerhet när en ny grupp börjar, viktigt att skapa samhörighet i gruppen. Eleven ska uppmuntras till att ta ansvar för sitt lärande. Eleverna lever i en allt mer globaliserad medievärld, som formas av olika digitala tillämpningar. Därför är det viktigt att i lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

- en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad
- samhörighet i gruppen
- eleven uppmuntras till att ta ansvar för sitt lärande
- lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

- handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet
- elevens välbefinnande, utveckling och lärande stöds genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra
- handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan.
- elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beakta vid valet av arbetssätt och innehåll

Bedömningen av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen

och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självbedömning och kamratbedömning används som stöd för bedömningen.
Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i livsåskådningskunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i livsåskådningskunskap. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Åskådning och kultur

I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjer elevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst. I undervisningen studeras teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

- fördjupning i begreppen världsbild och världsåskådning
- diskussioner om elevens livsåskådning och identitetsutveckling
- fördjupning i världens kultur- och naturarv som skyddas av Unesco
- hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier och inom konst
- teistiska och ateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomen och islam
- trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått
- åskådningsfrihet och jämlikhet i olika samhällen

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2, K4
M2	I1	K2, K7
M3	I1	K1, K2, K5
M4	I1	K1, K3
M5	I1	K2, K3, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning

- Eleven kan använda livsåskådningsbegrepp och se samband mellan dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven behärskar och tillämpar begrepp	Eleven kan använda livsåskådningsbegrepp och se samband mellan dem.

M2 främja elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och livsåskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention

- Eleven kan söka information om olika kulturer och livsåskådningar.
- Eleven kan redogöra för utgångspunkter för Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om kulturer och livsåskådningar	Eleven kan söka information om olika kulturer och livsåskådningar. Eleven kan redogöra för utgångspunkter för Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.

M3 handleda eleven att lära känna olika religiösa och icke-religiösa livsåskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid bedömning av livsåskådningar

- Eleven kan nämna väsentliga drag och utvecklingsförlopp i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen.
- Eleven kan redogöra för hur man studerar livsåskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om olika livsåskådningar och förmåga att jämföra dem	Eleven kan nämna väsentliga drag och utvecklingsförlopp i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen. Eleven kan redogöra för hur man studerar livsåskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.

M4 vägleda eleven att utforska grunden för religiöst tänkande och religionskritik

- Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religiöst tänkande och religionskritik	Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik.

M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras

- Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta betydelsen av åskådningsfrihet	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid

I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskar utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

- människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor
- utvecklingen av de mänskliga rättigheterna och kränkning av mänskliga rättigheter, såsom förintelsen
- olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, till exempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen
- hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik, såsom djurens rättigheter
- agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M4	I3	K1, K3
M5	I3	K2, K3, K6, K7
M6	I3	K1, K2, K4
M7	I3	K2, K3, K7
M8	I3	K5, K7
M9	I3	K5, K6, K7
M10	I3	K1, K7

Mål för undervisningen

M4 vägleda eleven att utforska grunden för religiöst tänkande och religionskritik

- Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religiöst tänkande och religionskritik	Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik.

M5 vägleda eleven att se åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet samt utforska med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras

- Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta betydelsen av åskådningsfrihet	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och på några mekanismer som garanterar åskådningsfrihet och på avsaknad av dessa i olika situationer.

M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem

- Eleven kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska orsakerna bakom val av livsåskådning	Eleven kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.

M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor

- Eleven kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta kulturell mångfald och jämlikhet	Eleven kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.

M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande

- Eleven kan använda etiska begrepp samt tolka och tillämpa dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven kan använda etiska begrepp samt tolka och tillämpa dem.

M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt

- Eleven kan nämna centrala element som anknyter till en hållbar framtid för naturen och samhället och undersöka betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden.
- Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om principerna för en hållbar livsstil	Eleven kan nämna centrala element som anknyter till en hållbar framtid för naturen och samhället och undersöka betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.

M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet

- Eleven kan nämna de viktigaste begreppen som hör samman med mänskliga rättigheter och jämlikhet och motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven kan nämna de viktigaste begreppen som hör samman med mänskliga rättigheter och jämlikhet och motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I2 Etikens grunder

Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Man funderar över utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag. Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

- etikens grundläggande frågor och huvudriktningar
- utgångspunkterna för ett gott liv och allmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhet och rättvisa
- olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen
- etiska principer och begrepp på situationer som uppstår i ungdomarnas vardag
- fördjuping i aktuella frågor som uppstår i sociala medier och andra massmedier ur ett etiskt perspektiv
- kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M6	I2	K1, K2, K4
M7	I2	K2, K3, K7
M8	I2	K5, K7
M9	I2	K5, K6, K7
M10	I2	K1, K7

Mål för undervisningen

M6 vägleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och sociala orsaker som ligger bakom dem

- Eleven kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska orsakerna bakom val av livsåskådning	Eleven kan beskriva personliga och sociala orsaker som ligger bakom olika människors livsåskådningsval.

M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt bemötande av alla människor

- Eleven kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta kulturell mångfald och jämlikhet	Eleven kan beskriva mångfald och ge exempel på jämlikt bemötande av människor.

M8 handleda eleven att iaktta etiska aspekter i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande

- Eleven kan använda etiska begrepp samt tolka och tillämpa dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven kan använda etiska begrepp samt tolka och tillämpa dem.

M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt

- Eleven kan nämna centrala element som anknyter till en hållbar framtid för naturen och samhället och undersöka betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden.
- Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om principerna för en hållbar livsstil	Eleven kan nämna centrala element som anknyter till en hållbar framtid för naturen och samhället och undersöka betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.

M10 vägleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet

- Eleven kan nämna de viktigaste begreppen som hör samman med mänskliga rättigheter och jämlikhet och motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven kan nämna de viktigaste begreppen som hör samman med mänskliga rättigheter och jämlikhet och motivera betydelsen av mänskliga rättigheter.

15.6.14. Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematisk tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.
Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.
Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9
är uppdraget i matematikundervisningen att stärka den matematiska allmänbildningen. Undervisningen ska fördjupa elevernas förståelse för matematiska begrepp och samband mellan dem. Undervisningen ska inspirera eleven att hitta och använda matematiken i sitt eget liv. Eleverna ska lära sig att lösa problem genom att formulera matematiska modeller för problemen. Matematikundervisningen ska sporra eleverna att arbeta målinriktat, noggrant, koncentrerat och långsiktigt. De ska uppmuntras att presentera sina lösningar och diskutera dem. Elevernas samarbetsförmåga ska utvecklas i undervisningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 7–9

Undervisningen ska utgå från ämnen, fenomen och problem som intresserar eleverna. Konkretisering är fortfarande en viktig del av matematikundervisningen. Eleverna uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna matematiserar och löser problem individuellt och i grupp. Vid grupparbete arbetar var och en både för sitt eget och för gruppens bästa. Pedagogiska spel motiverar eleverna. Digitala verktyg, såsom kalkylprogram och dynamiska geometriprogram, används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Undervisningen kan ske t.ex. i klassrummet, på skolgården eller i närmiljön.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 7–9

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om elevens kunskaper är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med eleverna. Eleverna ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas elevernas kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas.

Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt elevernas intresse och kunskapsnivå. Skickliga elever ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer, till exempel olika projekt och problembaserade undersökningsuppgifter inom matematiska områden som intresserar dem.

- Undervisningen differientieras med hjälp av olika typers arbetssätt (t.ex. undersökningsuppgifter, modeller, ljudböcker).
- Eleverna uppmuntras att arbeta i olika konstellationer (t.ex. individuellt, parvis och grupper).
- Eleverna deltar i uppsättandet av sina egna mål.
- I undervisningen utnyttjas olika verktyg (t.ex. lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel och olika tabeller).
- Eleven kan få personligt stöd eller stöd i en liten grupp om elevens kunskaper är bristfälliga.
- Utvecklingen följs upp bl.a. genom muntliga eller skriftliga uppgifter, frågor, prov och förhör.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 7–9

Med mångsidig bedömning och uppmuntrande respons stödjer man utvecklingen av det matematiska tänkandet och självförtroendet samtidigt som studiemotivationen stärks. Responsen stödjer elevens positiva självbild i matematiklärandet. Eleverna ska regelbundet informeras om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen i matematik. Bedömningen vägleder varje elev att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik. Dessutom utvecklas färdigheterna att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa eleverna att iaktta vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur.
Eleverna ska ha en aktiv roll i bedömningen. Genom självbedömning lär de sig att ställa upp mål för sitt lärande och iaktta sina framsteg i relation till målen. Eleverna ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sina attityder till matematikstudierna.
Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är elevens matematiska kunskaper och färdigheter och hur de tillämpas. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur eleverna motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill elevernas förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg.
Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.
Slutbedömningen infaller det läsår då matematik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i matematik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i matematik. Elevens kunskaper i matematik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 7:
Betydelse, värderingar och attityder
- Eleven deltar i grupparbete.

Arbetsfärdigheter
- Eleven inser samband mellan det hen lär sig.
- Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller i skrift.
- Eleven kan med hjälp strukturera problem eller matematiskt lösa problem som andra strukturerat.
- Eleven kan granska resultatets rimlighet.
- Eleven kan använda matematik i en praktisk situation.
- Eleven kan med hjälp söka information.

- Eleven använder informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

Begreppsliga och ämnesspecifika mål
- Eleven använder sin slutlednings- eller huvudräkningsförmåga i någon situation.
- Eleven kan utföra några grundläggande räkneoperationer med rationella tal.
- Eleven identifierar naturliga tal och heltal, samt en del rationella tal.
- Eleven kan med hjälp lösa en förstagradsekvation symboliskt.
- Eleven känner till begreppet variabel.
- Eleven känner till area- och volymenheter.
- Eleven kan med hjälp förstå algoritmiskt tänkande.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 8:
Betydelse, värderingar och attityder
- Eleven deltar i grupparbete.

Arbetsfärdigheter
- Eleven inser samband mellan det hen lär sig.
- Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller i skrift.
- Eleven kan med hjälp strukturera problem eller matematiskt lösa problem som andra strukturerat.
- Eleven kan granska resultatets rimlighet.
- Eleven kan använda matematik i en praktisk situation.
- Eleven kan presentera statistisk information.
- Eleven använder informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

Begreppsliga och ämnesspecifika mål
- Eleven använder sin slutlednings- eller huvudräkningsförmåga i någon situation.
- Eleven kan utföra några grundläggande räkneoperationer med rationella tal.
- Eleven identifierar naturliga tal och heltal, samt en del rationella tal.
- Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används.
- Eleven kan beräkna vanliga procentuella andelar (1%, 10%, 25% och 50%).
- Eleven kan med hjälp lösa en förstagradsekvation symboliskt.
- Eleven känner till begreppet variabel.
- Eleven kan namnge och beskriva någon egenskap hos räta linjer, vinklar och polygoner.
- Eleven kan beräkna arean av kvadrater, rektanglar och trianglar, samt volymen av rätblock.
- Eleven kan räkna ut medeltal.
- Eleven kan med hjälp förstå algoritmiskt tänkande.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i slutbedömningen:
Betydelse, värderingar och attityder
- Eleven deltar i grupparbete.

Arbetsfärdigheter
- Eleven inser samband mellan det hen lär sig.
- Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller i skrift.
- Eleven kan med hjälp strukturera problem eller matematiskt lösa problem som andra strukturerat.
- Eleven kan granska resultatets rimlighet.
- Eleven kan använda matematik i en praktisk situation.
- Eleven kan presentera statistisk information.
- Eleven använder informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

Begreppsliga och ämnesspecifika mål
- Eleven använder sin slutlednings- eller huvudräkningsförmåga i någon situation.
- Eleven kan utföra några grundläggande räkneoperationer med rationella tal.
- Eleven identifierar naturliga tal och heltal, samt en del rationella tal.
- Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används.
- Eleven kan beräkna vanliga procentuella andelar (1%, 10%, 25% och 50%).

- Eleven kan med hjälp lösa en förstagradsekvation symboliskt.
- Eleven känner till begreppen variabel och funktion.
- Eleven kan med hjälp rita grafen till en förstagradsfunktion.
- Eleven kan tolka grafer.
- Eleven kan namnge och beskriva någon egenskap hos räta linjer, vinklar och polygoner.
- Eleven kan med hjälpmedel använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner.
- Eleven kan beräkna arean av kvadrater, rektanglar och trianglar, samt volymen av rätblock.
- Eleven kan räkna ut medeltal.
- Eleven kan tänka algoritmiskt och använda enkla program.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

- logiskt tänkande
- motivera och dra slutsatser
- tolka och producera matematisk text
- bevisföring
- sanningsvärdet i påståenden
- algoritmer
- programmering och god programmerarpraxis
- tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

- grundläggande räkneoperationer, även med negativa tal
- bråkräkning, alla fyra räknesätt
- reella talens mängd
- delbarhet och primtalsfaktorer
- decimaltal
- skillnaden mellan exaktvärde och närmevärde
- avrundning
- potenser

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion

och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

- variabler
- förenkling av potensuttryck
- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- förstagradsekvationer
- förstagradsolikheter
- talföljder
- analogier

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

- beskriva samband algebraiskt

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

- enheter och enhetsbyten

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

- söka information

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K6
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2	K1, K3, K4
M11	I2	K1, K4
M12	I2	K1, K4
M14	I3, I4	K1, K4
M15	I3, I4	K1, K4, K5
M18	I5	K1, K4
M20	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete

- Eleven visar att hen kan ta ansvar för sitt lärande.
- Eleven deltar konstruktivt i grupparbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

- Eleven observerar det hen lär sig.
- Eleven kan förklara vissa samband mellan det hen observerat och det hen lärt sig.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift

- Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande muntligt.
- Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande i skrift.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

- Eleven kan strukturera problem.
- Eleven kan matematiskt lösa problemen hen strukturerat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

- Eleven utvärderar sin matematiska lösning.
- Eleven kan granska kritiskt resultatets rimlighet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

- Eleven tillämpar matematik i något sammanhang.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

- Eleven kan söka information.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.

M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem

- Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

- Eleven använder sin slutledningsförmåga i någon situation.
- Eleven använder sin huvudräkningsförmåga i någon situation.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

- Eleven kan utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

- Eleven identifierar rationella tal och kan beskriva dess egenskaper.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

- Eleven kan lösa en förstagradsekvation symboliskt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstagradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer

- Eleven förstår begreppet variabel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Eleven förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstagrads- och en andragradsfunktion. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

- Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

- Eleven förstår principerna för algoritmiskt tänkande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

- logiskt tänkande
- motivera och dra slutsatser
- tolka och producera matematisk text
- bevisföring
- att avgöra sanningsvärdet i påståenden
- algoritmiskt tänkande
- programmering och god programmerarpraxis
- tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

- grundläggande räkneoperationer, även med negativa tal

- bråkräkning, alla fyra räknesätt
- reella talens mängd
- delbarhet och primtalsfaktorer
- decimaltal
- skillnaden mellan exaktvärde och närmevärde
- avrundning
- procentberäkning
- potenser
- kvadratrötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

- variabler
- förenkling av potensuttryck
- addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- förstagradsekvationer
- förstagradsolikheter
- talföljder
- analogier

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

- beskriva samband algebraiskt och grafiskt
- proportionalitet

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

- punkt, sträcka, rät linje, vinkel, stråle, kurva, vinklar och polygoner
- kongruens och likformighet
- geometrisk konstruktion
- omkrets och area av polygoner opch cirklar
- tredimensionella kroppar och dess area och volym
- enheter och enhetsbyten

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

- söka, strukturera och analysera information
- medelvärde och typvärde
- frekvens, relativ frekvens, median
- spridning
- tolka och producera diagram
- sannolikhet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K6
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2	K1, K3, K4
M11	I2	K1, K4
M12	I2	K1, K4
M13	I2, I6	K1, K3, K6
M14	I3, I4	K1, K4
M15	I3, I4	K1, K4, K5
M16	I5	K1, K4, K5
M18	I5	K1, K4
M19	I6	K3, K4, K5
M20	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete

- Eleven visar att hen kan ta ansvar för sitt lärande.
- Eleven deltar konstruktivt i grupparbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

- Eleven observerar det hen lär sig.
- Eleven kan förklara vissa samband mellan det hen observerat och det hen lärt sig.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift

- Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande muntligt.
- Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande i skrift.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

- Eleven kan strukturera problem.
- Eleven kan matematiskt lösa problemen hen strukturerat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

- Eleven utvärderar sin matematiska lösning.
- Eleven kan granska kritiskt resultatets rimlighet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

- Eleven tillämpar matematik i vissa sammanhang.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

- Eleven kan söka, behandla och presentera statistisk information.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.

M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem

- Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

- Eleven använder sin slutledningsförmåga i några situationer.
- Eleven använder sin huvudräkningsförmåga i några situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

- Eleven kan utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

- Eleven identifierar reella tal och kan beskriva dess egenskaper.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.

M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning

- Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används.
- Eleven kan beräkna procentuella andelar.
- Eleven kan beräkna en andel av en helhet utgående från ett procenttal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet procent och procenträkning	Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används. Eleven kan beräkna procentuella andelar, en andel av en helhet utgående från ett procenttal samt förändrings- och jämförelseprocent. Eleven kan använda sina kunskaper i olika situationer.

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

- Eleven kan lösa en förstagradsekvation symboliskt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstagradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer

- Eleven förstår begreppet variabel.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Eleven förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstagrads- och en andragradsfunktion. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

- Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

- Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.
- Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter

- Eleven kan ge exempel på viktiga statistiska nyckeltal och behärskar hur man använder dem.
- Eleven kan bestämma både klassiska och statistiska sannolikheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	Eleven kan ge exempel på viktiga statistiska nyckeltal och behärskar hur man använder dem. Eleven kan bestämma både klassiska och statistiska sannolikheter.

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

- Eleven kan kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

- Träna logiskt tänkande
- Stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- Öva att tolka och producera matematisk text
- Få insikt i bevisföring
- Öva att avgöra sanningsvärdet i påståenden
- Fördjupa sitt algoritmiska tänkande
- Programmerar och tränar god programerarpraxis

- Tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

- Grundläggande räkneoperationer, även med negativa tal
- Bråkräkning, alla fyra räknesätt
- Reella talens mängd
- Delbarhet och primtalsfaktorer
- Decimaltal
- Skillnaden mellan exaktvärde och närmevärde
- Avrundning
- Procentberäkning
- Potenser
- Kvadratrötter

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

- Variabler
- Förenkling av potensuttryck
- Addition, subtraktion och multiplikation av polynom
- Förstagradsekvationer
- Ofullständiga andragradsekvationer
- Lösa ekvationspar grafiskt och algebraiskt
- Förstagradsolikheter
- Talföljder
- Analogier

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

- Beskriva samband algebraiskt och grafiskt
- Proportionalitet
- Funktioner, linjer och parabler
- Riktningskoefficienter och konstanter
- Tolka grafer av funktioner
- Nollställen

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

- Punkt, sträcka, rät linje, vinkel, stråle, kurva, vinklar och polygoner
- Kongruens och likformighet
- Geometrisk konstruktion
- Pythagoras sats
- Trigonometri
- Bågvinklar och medelpunktsvinklar, båglängder och sektorer
- Omkrets och area av polygoner opch cirklar
- Tredimensionella kroppar och dess area och volym
- Enheter och enhetsbyten

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

- Söka, strukturera och analysera information
- Medelvärde och typvärde
- Frekvens, relativ frekvens, median
- Spridning
- Tolka och producera diagram
- Sannolikhet

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K6
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2	K1, K3, K4
M11	I2	K1, K4
M12	I2	K1, K4
M13	I2, I6	K1, K3, K6
M14	I3, I4	K1, K4
M15	I3, I4	K1, K4, K5
M16	I5	K1, K4, K5
M17	I5	K1, K4, K5
M18	I5	K1, K4
M19	I6	K3, K4, K5
M20	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

- Eleven kan reflektera över sina upplevelser (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete

- Eleven tar ansvar för sitt lärande.
- Eleven deltar konstruktivt i grupparbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

- Eleven observerar det hen lär sig.
- Eleven kan förklara samband mellan det hen observerat och det hen lärt sig.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift

- Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande muntligt.
- Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande i skrift.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

- Eleven kan strukturera problem.
- Eleven kan matematiskt lösa problemen hen strukturerat.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

- Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning.
- Eleven kan kritiskt granska resultatets rimlighet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

- Eleven tillämpar matematik i olika sammanhang.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

- Eleven kan söka, behandla och presentera statistisk information.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.

M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem

- Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

- Eleven använder aktivt sin slutledningsförmåga i olika situationer.
- Eleven använder aktivt sin huvudräkningsförmåga i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

- Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

- Eleven identifierar reella tal och kan beskriva dess egenskaper.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.

M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning

- Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används.
- Eleven kan beräkna procentuella andelar.
- Eleven kan beräkna en andel av en helhet utgående från ett procenttal.
- Eleven kan beräkna förändrings- och jämförelseprocent.
- Eleven kan använda sina kunskaper i olika situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet procent och procenträkning	Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används. Eleven kan beräkna procentuella andelar, en andel av en helhet utgående från ett procenttal samt förändrings- och jämförelseprocent. Eleven kan använda sina kunskaper i olika situationer.

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

- Eleven kan lösa en förstagradsekvation symboliskt.
- Eleven kan lösa en ofullständig andragradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstagradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer

- Eleven förstår begreppen variabel och funktion.
- Eleven kan rita grafen till en förstagrads- och en andragradsfunktion.
- Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Eleven förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstagrads- och en andragradsfunktion. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

- Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln

- Eleven kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner.
- Eleven förstår begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven förstår begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

- Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.
- Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar.

Bedömningskriterier i slutet av årskursheltheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter

- Eleven kan ge exempel på viktiga statistiska nyckeltal och behärskar hur man använder dem.
- Eleven kan bestämma både klassiska och statistiska sannolikheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	Eleven kan ge exempel på viktiga statistiska nyckeltal och behärskar hur man använder dem. Eleven kan bestämma både klassiska och statistiska sannolikheter.

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

- Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande.
- Eleven kan producera enkla program.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

15.6.15. Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.
Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.
Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med

litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.
Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.
Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter.
Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekunskap ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.
Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9
har undervisningen i modersmål och litteratur som uppdrag att utveckla elevernas språkliga och kulturella färdigheter i multimediala kommunikationsmiljöer. Eleverna handleds att ta del av olika kommunikationssituationer och multimediala miljöer så att de lär känna sitt sätt att kommunicera och själva kan bidra till ett positivt kommunikationsklimat. Undervisningens uppdrag är att främja elevernas utveckling till aktiva och delaktiga medborgare som kan motivera sina synpunkter och påverka sitt eget liv och det omgivande samhället med hjälp av olika kommunikationsmedel. Valet av texter i undervisningen ska gå i riktning mot samhällsorienterande texter och texter som används i studie- och arbetslivet. Eleverna ska lära sig att behärska standardspråkets normer i tal och skrift samt att använda ett för situationen lämpligt språk. Färdigheten att analysera och tolka litteratur fördjupas. Eleverna uppmanas att läsa litteratur och fördjupa sitt läsintresse och de ska ges möjlighet till läsupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas

med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7-9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självbedömning ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.
Slutbedömningen genomförs det läsår då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modersmål och litteratur är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

Svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Svenska språket är det ena av Finlands två nationalspråk och lärokursen i svenska och litteratur undervisas i samma omfattning och med samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, dock med vissa mindre avvikelser som beror på språkliga och kulturella särdrag. Läroämnets centrala kulturbärande uppdrag i de svenska skolorna i Finland är även viktigt att betona. Elevernas skolspråk och språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas, parallellt med att flerspråkighet ska användas som en resurs. Elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen i modersmål och litteratur och även i alla övriga läroämnen.

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9
är det speciella uppdraget för undervisningen att stödja eleverna i att utveckla allt mer mångsidig kompetens i att lära sig och kommunicera och att utveckla en bredare kompetens i multilitteracitet. Eleverna utvecklar och breddar sin språkliga medvetenhet, sin textvärld och sin kulturella kompetens. Inom undervisningen handleder man eleverna att anpassa sitt språkbruk till situationen och att uttrycka sig och kommunicera i olika kontexter. Även språkliga och kommunikativa färdigheter som behövs i de fortsatta studierna och i arbetslivet ligger i fokus. Inom litteraturundervisningen sporrar man eleverna till mångsidiga läsupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

- Lärmiljön erbjuder kontinuerlig språklig stimulans med möjlighet att söka, använda och producera information även i multimodala miljöer.
- Lärmiljön innefattar kultur- och medieutbudet utanför skolan.
- Arbetsätten betonar läsförståelsestrategier och processinriktad inlärning
- Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt vara en del av mångsidiga lärområden.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

- Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord.
- Eleverna ska uppmuntras att välja sådana texter som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa.
- Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter.
- Eleverna ska handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7-9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självbedömning ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.
Slutbedömningen genomförs det läsår då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modersmål och litteratur är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

Kunskapskrav för godkänt i åk 7

Att kommunicera

- Eleven kan kommunicera i de mest primära kommunikationssituationer.
- Eleven kan framföra ett spontant diskussionsinlägg och i någon mån ta hänsyn till sin publik.
- Eleven kan delvis utvärdera sin egen kommunikativa kompetens i sin vardagsmiljö.

Att tolka texter

- Eleven kan försvarligt använda sig av lässtrategier
- Eleven förstår grunderna i att olika texter har olika upphov och syften
- Eleven vet delvis var och hur man kan söka användbar information
- Eleven kan i någon mån tolka en fiktiv text.

Att producera texter

- Eleven producerar under handledning någon text för att uttrycka sina åsikter.
- Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande texter.
- Eleven kan ta emot respons på sina texter.
- Eleven känner till skriftspråkets grundläggande struktur.
- Eleven kan göra anteckningar och tillämpa grundläggande normer för upphovsrätt samt källhänvisning.

Att förstå språk, litteratur och kultur

- Eleven kan delvis beskriva sina egna kulturella erfarenheter.
- Eleven känner till genrebegreppet.
- Eleven förstår i någon mån språkets och modersmålets innebörd för en individ

Kunskapskrav för godkänt i åk 8

Att kommunicera

- Eleven kan kommunicera i de mest primära kommunikationssituationer och visar någon slags förståelse för andras inlägg.
- Eleven vågar uttrycka sig i gruppsituationer och klarar av grundläggande samarbete.

- Eleven kan framföra ett spontant diskussionsinlägg och i någon mån ta hänsyn till sin publik samt anpassa sig efter situationen
- Eleven kan delvis utvärdera sin kommunikativa kompetens i sin vardagsmiljön

Att tolka texter
- Eleven kan använda sig av någon lässtrategi
- Eleven kan i någon mån bruka olika slag av texter.
- Eleven förstår grunder i att olika texter har olika upphov och syften samt känner till några genrer.
- Eleven vet var man kan söka information och använder en tillförlitlig källa
- Eleven kan i någon mån tolka en fiktiv text och se någon koppling till en kontext

Att producera texter
- Eleven producerar under handledning någon text för att uttrycka sina åsikter
- Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande och beskrivande texter
- Eleven kan ta emot respons på sina texter samt delvis utvärdera sina egna textproduktionsfärdigheter.
- Eleven känner till skriftspråkets grundläggande struktur.
- Eleven producerar någon text.
- Eleven kan göra anteckningar samt tillämpa grundläggande normer för upphovsrätt samt källhänvisning

Att förstå språk, litteratur och kultur
- Eleven kan delvis beskriva sina egna kulturella erfarenheter.
- Eleven känner till några olika genrer.
- Eleven förstår i någon mån språkets och modersmålets innebörd för en individ.
- Eleven känner i någon mån till den finlandssvenska kulturen

Kunskapskrav för godkänt i slutbedömningen i åk 9

Att kommunicera
- Eleven kan kommunicera i några olika kommunikationssituationer.
- Eleven vågar uttrycka sig i kommunikationssituationer samt beaktar delvis andras åsikter.
- Eleven kan framföra ett diskussionsinlägg samt beakta publiken.
- Eleven kan delvis utvärdera sin kommunikativa kompetens i några olika kommunikationsmiljöer.

Att tolka texter
- Eleven kan använda sig av några lässtrategier.
- Eleven kan med hjälp av handledning bruka några olika slags texter.
- Eleven förstår att olika texter har olika upphov och syften.
- Eleven vet var och hur man kan söka användbar information.
- Eleven kan tolka fiktiva texter och göra en koppling till kontexten.

Att producera texter
- Eleven producerar under handledning några olika slags texter.
- Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande och beskrivande texter.
- Eleven kan med hjälp av handledning bearbeta en text.
- Eleven känner till skriftspråkets grundläggande struktur.
- Eleven producerar några texter.
- Eleven kan göra anteckningar och tillämpa grundläggande normer för upphovsrätt samt källhänvisning.

Att förstå språk, litteratur och kultur
- Eleven kan beskriva enstaka språkliga särdrag.
- Eleven kan delvis beskriva sina egna kulturella erfarenheter.
- Eleven känner till några litterära genrer.
- Eleven förstår delvis språkets och modersmålets innebörd för den enskilda individen.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

- tala, lyssna och diskutera (t.ex. att lösa problem och utbyta idéer)
- förberedda muntliga anföranden och presentationer, även i multimediala miljöer
- uttrycka sig även genom drama
- ge och ta emot kamratrespons

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

- läsa och reflektera över livserfarenheter och analysera läsupplevelser
- analysera och tolka litteratur samt genomgång av nya litterära begrepp för detta
- olika litterära genrer och skillnaden mellan åsikter och fakta
- kritisk informationssökning i multimodala miljöer
- läs- och textförståelsestrategier

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera

stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

- stegvis producera multimodala fiktiva och icke-fiktiva texter samt att avgöra syftet med olika texter
- producera texter som behövs i ämnesövegripande studier
- upphovsrätt och etisk webbkommunikation
- språkriktighet och och att tillämpa kunskapen i olika texttyper

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

- övriga nordiska språk samt svenska språkets historia
- litteraturanalys
- olika litterära genrer

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K3, K6, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K3, K7
M4	I1	K1, K2, K6, K7
M5	I2	K1, K2, K4
M7	I2	K1, K2, K4
M8	I2	K2, K4, K5, K6
M9	I2	K1, K2, K4, K5
M10	I3	K2, K4, K5, K7
M11	I3	K2, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I3	K2, K4, K5, K6
M14	I3	K2, K4, K5, K7
M16	I4	K1, K2, K4
M17	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

- Eleven kan kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer.
- Eleven visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

- Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem.
- Eleven beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama

- Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver.
- Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussionsinlägg och ta hänsyn till sin publik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussions-inlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

- Eleven kan delvis utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet delvis vilka områden som behöver utvecklas.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

- Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier.
- Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

- Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande och instruerande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

- Eleven vet var och hur man kan söka information.
- Eleven kan värdera vilken information som är användbar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion

- Eleven kan tolka fiktiva texter, använda några centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext.
- Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och delar med sig av sina läserfarenheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

- Eleven producerar under handledning texttyper som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

- Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande och instruerande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

- Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket

- Eleven känner till skriftspråkets grundläggande struktur och utvecklar sin kunskap om det skrivna standardspråkets normer.
- Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler

- Eleven kan i sina texter använda information från olika håll.
- Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa.
- Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika

litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld

- Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter.
- Eleven känner till svenska språkets historia och något om de nordiska grannspråken.
- Eleven har i någon mån grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

- Eleven förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

- tala, lyssna och diskutera (t.ex.att lösa problem och utbyta idéer)

- förberedda muntliga anföranden och presentationer, även i multimediala miljöer
- uttrycka sig genom drama
- ge och ta emot kamratrespons

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

- reflektera över livserfarenheter och analysera läsupplevelser
- analysera och tolka litteratur och genomgång av nya litterära begrepp för detta
- olika litterära genrer och skillnaden mellan åsikter och fakta
- kritisk informationssökning i multimodala miljöer
- läs- och textförståelsestrategier

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

- stegvis produktion av multimodala fiktiva och icke-fiktiva texter, att avgöra syftet med olika texttyper samt produktion av texter i olika litterära genrer
- produktion av texter som behövs i ämnesövegripande studier
- språkriktighet och tillämpning av kunskaperna i egna texttyper

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en

mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

- finlandssvensk identitet
- litteraturanalys
- fördjupad kunskap om olika litterära genrer

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K3, K6, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K3, K7
M4	I1	K1, K2, K6, K7
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K2, K4
M8	I2	K2, K4, K5, K6
M9	I2	K1, K2, K4, K5
M10	I3	K2, K4, K5, K7
M11	I3	K2, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I3	K2, K4, K5, K6
M14	I3	K2, K4, K5, K7
M16	I4	K1, K2, K4
M17	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

- Eleven kan kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer.

- Eleven visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

- Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem.
- Eleven beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama

- Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver.
- Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussionsinlägg och ta hänsyn till sin publik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussions-inlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

- Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet delvis vilka områden som behöver utvecklas.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

- Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier.
- Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och reflektera över utvecklingsområden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp

- Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Multilitteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

- Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande och instruerande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

- Eleven vet var och hur man kan söka information.
- Eleven kan avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion

- Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext.
- Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker i olika genrer och delar med sig av sina läserfarenheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

- Eleven producerar under handledning texttyper som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter.
- Eleven reflekterar över sig själv som textproducent.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

- Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, förklarande och instruerande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

- Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.
- Eleven kan identifiera några delar av sin egen eller andras textproduktion..

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som

kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket

- Eleven känner till skriftspråkets grundläggande struktur och utvecklar sin kunskap om det skrivna standardspråkets normer samt använder den vid textproduktion.
- Eleven skriver flytande för hand och digital.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler

- Eleven kan i sina texter använda information från olika håll.
- Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa.
- Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld

- Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter.
- Eleven känner till svenska språkets historia och något om de nordiska grannspråken.
- Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

- Eleven förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.
- Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

- tala, lyssna och diskutera, bl.a lösa problem och utbyta idéer
- förberedda muntliga anföranden och presentationer, även i multimediala miljöer
- uttrycka sig även genom drama och göra ett teaterbesök
- ge och ta emot kamratrespons

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att

ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

- reflektera över livserfarenheter och analysera läsupplevelser
- analysera och tolka litteratur och nya litterära begrepp för detta
- fördjupade kunskaper om olika litterära genrer och skillnaden mellan åsikter och fakta
- kritisk informationssökning i multimodala miljöer
- läs- och textförståelsestrategier

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

- stegvis produktion av multimodala fiktiva och icke-fiktiva texter, produktion av texter i olika litterära genrer samt diskussion kring syftet med olika texttyper
- produktion av texter som behövs i ämnesövegripande studier
- fördjupade kunskaper i språkriktighet och tillämpning av kunskaperna i olika texttyper
- analys och produktion av argumenterande texter

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet

och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

- fördjupade kunskaper om svenskans satsbyggnad
- litteraturanalys och litteraturhistoria
- fördjupade kunskaper om olika litterära genrer
- språkets makt

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K3, K6, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K3, K7
M4	I1	K1, K2, K6, K7
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K2, K4
M8	I2	K2, K4, K5, K6
M9	I2	K1, K2, K4, K5
M10	I3	K2, K4, K5, K7
M11	I3	K2, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I3	K2, K4, K5, K6
M14	I3	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K1, K2, K4
M16	I4	K1, K2, K4
M17	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

- Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer.
- Eleven visar att hen förstår andras inlägg.
- Eleven kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iaktta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

- Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt.
- Eleven beaktar andras åsikter.
- Eleven samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama

- Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp.
- Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussionsinlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussions-inlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

- Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

- Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier.
- Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp

- Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter, också sådana texter som är obekanta för eleven.
- Eleven kan använda några analytiska begrepp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Multilitteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

- Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer.
- Eleven kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

- Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information.
- Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgör vilka källor som är tillförlitliga.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion

- Eleven kan tolka fiktiva texter.
- Eleven kan använda centrala textanalytiska grepp och kan koppla texterna till en kontext.
- Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

- Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven.
- Eleven testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina egna åsikter.

- Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

- Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter.
- Eleven kan använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

- Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp.
- Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter.
- Eleven kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket

- Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter.
- Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler

- Eleven kan i sina texter använda information från olika håll.
- Eleven kan göra anteckningar och komprimera information.
- Eleven kan använda olika källor i sina egna texter och uppge dessa.
- Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

- Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter och fundera över deras betydelser.
- Eleven kan beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld

- Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter.
- Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden.
- Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man avtalat inom ämnet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

- Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland.
- Eleven förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

15.6.16. Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppers verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.
Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9
ska undervisningen i musik ge eleverna möjlighet att bredda sina musikaliska kunskaper och vidga sin världsbild. Samtidigt ska undervisningen handleda dem att tolka musikens betydelse och att analysera känslor och upplevelser i samband med musik. Undervisningens uppdrag är också att utveckla elevernas förmåga att kritiskt granska olika musikkulturer genom att handleda dem att analysera och bedöma hur man kan kommunicera och påverka med hjälp av musik. Elevernas agerande och tänkande stärks genom att man repeterar och fördjupar de musikaliska färdigheter som de har sedan tidigare. Eleverna ska också ges möjlighet att själva planera och utvärdera sitt lärande. Eleverna ska få uttrycka sig musikaliskt på ett mångsidigt och kreativt sätt och skapa musik självständigt och tillsammans med andra. Detta stöds genom att musik kombineras med andra uttrycksformer. När eleverna använder digitala verktyg stiftar de bekantskap med upphovsrätt och möjligheter att använda musik och digitala medier och vilka eventuella etiska problem som kan uppstå.

Musik i åk 7 är ett gemensamt läroämne för alla elever och bedöms enligt nationella kriterier då undervisningen avslutas.
Musik i åk 8 och åk 9 är tillvalsstudier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 7–9

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven och stärker viljan att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. Musikbegrepp lärs ut med hjälp av musikaliska arbetssätt. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Stifta bekantskap och idka samarbete med skolans näromgivning: t.ex. musikinstitut, församlingar, daghem, åldringshem, andra skolor, övriga musikaktörer, konserttikeskus. Samarbete över klassgränser. Arbetssätt: sång, spel, aktivt lyssnande genom att ge uttryck för musiken via rörelse, bild och ord, musik och rörelse, musiklek, improvisation, sammuciserande i grupp. Samarbete med övriga läroämnen. Undervisningen och arbetssätten bygger vidare på och fördjupar det eleven lärt sig tidigare.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 7–9

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Beslut om arbetssätt, läromedel, instrument och grupparbete fattas så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga. Vid valet av arbetssätt ska målet vara att bryta eventuella könsbundna mönster som förekommer inom musikkulturen och i musikundervisningen.

I musikundervisningen beaktas elevens varierande behov och intressen och erbjuds nya och mångsidiga erfarenheter. Eleven får jobba på sin egen nivå och elevens förkunskaper utnyttjas och fördjupas.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 7–9

I musikundervisningen behöver eleven realistisk och samtidigt uppmuntrande respons också i årskurs 7–9 i den grundläggande utbildningen. Handledande respons hjälper eleven att bättre uppfatta musikaliskt genomförande, musikaliskt uttryck och musikens betydelser. Eleven behöver respons i synnerhet när eleven genomför helheter som omfattar kreativt skapande och musikteknologi.
Slutbedömningen infaller det läsår då musik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått de gemensamma målen för lärokursen i musik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i musik. I musik utvecklas elevens kunskaper inom alla målområden ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i slutbedömningen i åk 7:
Delaktighet
- Eleven deltar i samspel av olika slag.
- Eleven deltar i förverkligandet av undervisningen och lärmiljöerna.

Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande
- Eleven deltar i sång.
- Eleven utvecklar sina spelfärdigheter i samspel.
- Eleven upplever och tolkar musik genom rörelse.
- Eleven kan lyssna på musik och diskutera det upplevda

Kulturell förståelse och multilitteracitet
- Eleven utvecklar förståelsen för och uppskattningen av den egna kulturidentiteten och kulturell mångfald.
- Eleven kan diskutera om musik och förstår en del musikaliska begrepp.

Välbefinnande och säkerhet i musik
- Eleven kan beakta den allmänna säkerheten då hen musicerar.

Förmåga att lära sig musik
- Eleven utvecklar sitt eget musikaliska kunnande.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

- Sång, spel och kreativt skapande
  - för åldersgruppen lämpliga sånger ur varierande tids- och stilgenrer, finlandssvenska sånger
  - röstvård och målbrott
  - ämnesöverskridande samarbete (t.ex. biologi, hälsokunskap, fysik)
  - olika sångsätt (t.ex. mikrofonteknik)
  - samspel och sång i olika sammansättningar
  - musik från olika världsdelar
  - bluesformen
  - bandinstrumentens grunder
  - rytmer med body percussion och rytminstrument
  - PA-teknikens grunder
  - möjligheter till eget musikaliskt skapande erbjuds
  - möjligt samarbete med t.ex. bildkonst, historia, modersmål, gymnastik

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

- olika röstlägen
- hörseln och målbrottet
- musikens formuppbyggnad, olika typer av notbild, centrala begrepp och beteckningar
- bluesformen
- rockmusikens historia
- scenmusik
- etik och upphovsrätt i musiken

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

- Musikkännedom och lyssnarupplevelser
  - analytiska lyssnarövningar, kritiskt lyssnande och tolerans
  - verbalisering av lyssnarupplevelse
  - musik i olika tider (t.ex. konstmusik, folkmusik, rock, jazz)
- Musik och välmående
  - musikens betydelse för individen, samfunden och samhället,
  - ämnessamarbete (t.ex. med hälsokunskap, religion, livsåskådning, gymnastik och biologi, mångsidiga lärområden)
  - individen som en del av musiken (t.ex. samarbete med yttre musikaktörer eller kontakt med lokala musikaktörer)

- musiken i media
- riktlinjer för att stå på scen och vara publik, konsertetikett
- musik från olika världsdelar
- bluesformen
- finländska kompositörer (t.ex. Sibelius)

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

- Repertoaren består av för åldersgruppen lämpliga sånger och musikstycken ur varierande tids- och stilgenrer samt finlandssvenska sånger.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M3	I1, I2, I3, I4	K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2
M5	I1, I2, I3, I4	K2
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K6
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4	K2, K4
M9	I1, I2, I3, I4	K4
M10	I1, I2, I3, I4	K3, K4
M11	I1, I2, I3, I4	K3
M12	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang

- Eleven musicerar aktivt och deltar uppbyggande i samspel av olika slag.
- Eleven deltar i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av undervisningen och lärmiljöerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven medverkar i en musikgrupp, sköter sin andel och sporrar andra.

M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp

- Eleven upprätthåller och utvecklar sin röstanvändning genom att delta i sång i olika sammanhang.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan bidra till den musikaliska helheten.

M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

- Eleven utvecklar sina spelfärdigheter i samspel med body percussion, melodi- och rytminstrument och deltar ganska ledigt i gemensamt musicerande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i gemensamt musicerande.

M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik

- Eleven upplever och tolkar musik mångsidigt genom rörelse.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven visar i sina rörelser att hen uppfattar musikens grundrytm och anpassar sina rörelser till den musik hen hör.

M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört

- Eleven kan lyssna koncentrerat på musik och diskutera det upplevda.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om det hen hört.

M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt

- Eleven improviserar och komponerar som en del av kreativt musicerande.
- Eleven fördjupar sina kunskaper genom sammusicerande och koncentrerar sig på ämnet. Eleven har en aktiv roll i inlärningsprocessen.
- Eleven kan arbeta både självständigt och i grupp. Eleven utvecklar sin uthållighet och sitt systematiska tänkande genom sammusicerande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att skapa musik kreativt	Eleven kan använda musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och tillämpa nya musikaliska idéer självständigt eller i grupp.

M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter

- Eleven gestaltar digitaliseringens betydelse, möjligheter och risker i en globaliserad värld.
- Eleven kan använda de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikteknologi	Eleven kan använda de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.

M8 vägleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer

- Eleven kan analysera hur musik används.
- Eleven kan granska musiken som en konstform.
- Eleven vet hur musiken används till att kommunicera och påverka i olika kulturer.
- Eleven har utvecklat förståelsen för och uppskattningen av den egna kulturidentiteten och kulturell mångfald.
- Eleven utnyttjar sina styrkor och intresseområden i sina musikstudier.
- Eleven känner till olika forum där musik produceras och tolkas.
- Eleven kan självständigt söka fram information och idka källkritik.
- Eleven granskar musiken i förhållande till dåtid, nutid och framtid. Eleven uppfattar att musiken är plats- och tidsbunden och ser sambandet till andra ämnen som historia och bildkonst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell kompetens	Eleven kan analysera hur musik används och i vilka former den förekommer och berätta om sina iakttagelser.

M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer

- Eleven kan använda musikaliska begrepp, musikterminologi och musiknotation i den musikaliska verksamheten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikbegrepp och -symboler	Eleven använder musikaliska grundbegrepp, notationssätt och termer i den musikaliska verksamheten.

M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet

- Eleven kan identifiera hur musiken påverkar känslor och välmående (används inte som grund för bedömningen).
- Eleven utvecklar ett ansvarsfullt förhållningssätt till media och digitala hjälpmedel ur musikens perspektiv (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att upptäcka musikens inverkan på välbefinnandet	Man diskuterar med eleven om musikens inverkan på känslorna och välbefinnandet, men detta mål används inte som grund för slutbedömningen.

M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Eleven tar hand om sin hörsel och den allmänna säkerheten då hen musicerar (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven beaktar bland annat ljudstyrkan och andra faktorer som hör samman med en trygg musik- och ljudmiljö när hen musicerar. Detta mål används dock inte som grund för slutbedömningen.

M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att bedöma sina framsteg i förhållande till målen

- Eleven har utvecklat sitt eget musikaliska kunnande genom övning, genom att sätta upp mål för sin musikaliska utveckling och genom att utvärdera sin egen utveckling i förhållande till de utsatta målen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven ställer under handledning upp ett eget mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt bedömer sina framsteg i förhållande till målet.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

Sång
-repertoaren består av för åldersgruppen lämpliga sånger ur varierande tids- och stilgenrer, finlandssvenska sånger
-röstvård och målbrott, möjligt samarbete med t.ex. biologi, hälsokunskap, fysik
-olika sångsätt, t.ex. mikrofonteknik
Spel
-bandinstrument
-samspel i grupp
-rytmer med body percussion och rytminstrument
-PA-teknikens grunder
Kreativt skapande
-möjligheter till eget musikaliskt skapande erbjuds
-möjligt samarbete med t.ex. bildkonst, historia, modersmål, gymnastik
-digitala hjälpmedel kan användas, etik och upphovsrätt diskuteras

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

-rockmusikens historia
-scenmusik

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

Musikkännedom och lyssnarupplevelser
-analytiska lyssnarövningar, kritiskt lyssnande och tolerans
-verbalisering att lyssnarupplevelse
-musik i olika tider, t.ex. konstmusik, folkmusik, rock, jazz
Musik och välmående
-musikens betydelse för individen, samfunden och samhället, möjlighet till samarbete med t.ex. hälsokunskap, religion, livsåskådning, gymnastik och biologi, mångsidiga lärområden

-individiden som en del av musiken, möjligt samarbete med olika yttre musikaktörer, möjlig kontakt med lokala musikaktörer
-musiken i media

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Repertoaren består av för åldersgruppen lämpliga sånger och musikstycken ur varierande tids- och stilgenrer samt finlandssvenska sånger.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M3	I1, I2, I3, I4	K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2
M5	I1, I2, I3, I4	K2
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K6
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4	K2, K4
M9	I1, I2, I3, I4	K4
M10	I1, I2, I3, I4	K3, K4
M11	I1, I2, I3, I4	K3
M12	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang

Eleven uppmuntras att musicera aktivt och delta uppbyggande i samspel av olika slag.
Eleven får fundera på musiken i förhållande till dåtid, nutid och framtid. Eleven uppfattar att musiken är plats- och tidsbunden och ser sambandet till andra ämnen som historia och bildkonst.
Eleven deltar i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av undervisningen och lärmiljöerna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven medverkar i en musikgrupp, sköter sin andel och sporrar andra.

M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp

Eleven upprätthåller och utvecklar sin röstanvändning genom att delta i sång i olika sammanhang.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan bidra till den musikaliska helheten.

M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Eleven utvecklar sina spelfärdigheter i samspel med body percussion, melodi- och rytminstrument och deltar ganska ledigt i gemensamt musicerande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i gemensamt musicerande.

M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik

Eleven upplever och tolkar musik mångsidigt genom rörelse.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven visar i sina rörelser att hen uppfattar musikens grundrytm och anpassar sina rörelser till den musik hen hör.

M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört

Eleven kan lyssna koncentrerat på musik och diskutera det upplevda.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om det hen hört.

M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt

Eleven improviserar och komponerar som en del av kreativt muciserande.
Eleven fördjupar sina kunskaper genom sammuciserande och koncentrerar sig på ämnet. Eleven har en aktiv roll i inlärningsprocessen.
Eleven kan arbeta både självständigt och i grupp. Eleven utvecklar sin uthållighet och sitt systematiska tänkande genom sammuciserande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att skapa musik kreativt	Eleven kan använda musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och tillämpa nya musikaliska idéer självständigt eller i grupp.

M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter

Eleven gestaltar digitaliseringens betydelse, möjligheter och risker i en globaliserad värld.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikteknologi	Eleven kan använda de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.

M8 vägleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer

Eleven granskar musiken som en konstform och ser hur musiken används till att kommunicera och påverka i olika kulturer.
Eleven utvecklar förståelsen för och uppskattningen av den egna kulturidentiteten och kulturell mångfald.
Eleven utnyttjar sina styrkor och intresseområden i sina musikstudier. Eleven bekantar sig med olika forum där musik produceras och tolkas. Eleven kan självständigt söka fram information och idka källkritik.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell kompetens	Eleven kan analysera hur musik används och i vilka former den förekommer och berätta om sina iakttagelser.

M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer

Eleven kan använda musikaliska begrepp, musikterminologi och musiknotation i den musikaliska verksamheten hen deltar i.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikbegrepp och -symboler	Eleven använder musikaliska grundbegrepp, notationssätt och termer i den musikaliska verksamheten.

M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet

Eleven kan identifiera hur musiken påverkar känslor och välmående.
Eleven utvecklar ett ansvarsfullt förhållningssätt till media och digitala hjälpmedel ur musikens perspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att upptäcka musikens inverkan på välbefinnandet	Man diskuterar med eleven om musikens inverkan på känslorna och välbefinnandet, men detta mål används inte som grund för slutbedömningen.

M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Eleven tar hand om sin hörsel och den allmänna säkerheten då hen musicerar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven beaktar bland annat ljudstyrkan och andra faktorer som hör samman med en trygg musik- och ljudmiljö när hen musicerar. Detta mål används dock inte som grund för slutbedömningen.

M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att bedöma sina framsteg i förhållande till målen

Eleven utvecklar sitt eget musikaliska kunnande genom övning, genom att sätta upp mål för sin musikaliska utveckling och genom att utvärdera sin egen utveckling i förhållande till de utsatta målen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven ställer under handledning upp ett eget mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt bedömer sina framsteg i förhållande till målet.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

I2 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

I4 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M3	I1, I2, I3, I4	K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2
M5	I1, I2, I3, I4	K2
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K6
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4	K2, K4
M9	I1, I2, I3, I4	K4
M10	I1, I2, I3, I4	K3, K4
M11	I1, I2, I3, I4	K3
M12	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven medverkar i en musikgrupp, sköter sin andel och sporrar andra.

M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan bidra till den musikaliska helheten.

M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i gemensamt musicerande.

M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven visar i sina rörelser att hen uppfattar musikens grundrytm och anpassar sina rörelser till den musik hen hör.

M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om det hen hört.

M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att skapa musik kreativt	Eleven kan använda musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och tillämpa nya musikaliska idéer självständigt eller i grupp.

M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikteknologi	Eleven kan använda de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.

M8 vägleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell kompetens	Eleven kan analysera hur musik används och i vilka former den förekommer och berätta om sina iakttagelser.

M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikbegrepp och -symboler	Eleven använder musikaliska grundbegrepp, notationssätt och termer i den musikaliska verksamheten.

M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att upptäcka musikens inverkan på välbefinnandet	Man diskuterar med eleven om musikens inverkan på känslorna och välbefinnandet, men detta mål används inte som grund för slutbedömningen.

M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven beaktar bland annat ljudstyrkan och andra faktorer som hör samman med en trygg musik- och ljudmiljö när hen musicerar. Detta mål används dock inte som grund för slutbedömningen.

M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att bedöma sina framsteg i förhållande till målen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven ställer under handledning upp ett eget mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt bedömer sina framsteg i förhållande till målet.

15.6.17. Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multilitteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra. Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännedom, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9
ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.
I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.
I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.
De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9
Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll. I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 7–9

Målet är att visa uppskattning och respekt för alla religioner och livsåskådningar. Teman granskas med hjälp av erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att fördjupa och gemensamt reflektera över begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. Undervisningsmiljön ska vara rofylld. Diskussion är en viktig del av undervisningen. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna.

- Visa uppskattning och respekt för samtliga religioner och livsåskådningar
- Digitala verktyg utnyttjas i bl.a interaktion
- Rofylld lärmiljö där diskussion förespråkas
- Vid lämpliga tillfällen ämnesöverskridande undervisning både i individuella eller gemensamma projekt

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 7–9

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrunder och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet samt sociala och kommunikativa färdigheter. Eleverna handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

- Religiös och konfessionell bakgrund beaktas i undervisningen
- Främja situationer som förbättrar lärandet och delaktigheten samt förstärker sociala och kommunikativa färdigheter

Bedömningen av elevens lärande i religion i årskurs 7–9

Bedömningen ska grunda sig på observationer och diskussioner i arbetet samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och uppmuntrande. Eleverna ska regelbundet få information om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen. Elevernas självbedömning och kamratbedömning används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i religion när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 7:

- Eleven känner igen sambandet mellan religion och kultur.
- Eleven förstår den religiösa mångfaldens betydelse.
- Eleven kan grunderna i de olika världsreligionerna.
- Eleven förstår begreppet irreligiositet.
- Eleven känner igen olika religiösa symboler och observerar deras närvaro i sin omgivning.
- Eleven kan reflektera över religioners och världsbilders betydelse i människans liv och kan möta mångfald.
- Eleven kan reflektera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor samt egna värderingar i förhållande till dem.
- Eleven kan nämna några olika seder och symboler i religiösa traditioner.
- Eleven kan reflektera över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 8:

- Eleven inser sambandet mellan religion och kultur.
- Eleven kan beskriva hur kristendomen har uppkommit och vilket inflytande den haft.
- Eleven känner till kristendomens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.
- Eleven kan nämna olika seder och symboler i kristna traditioner.
- Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.
- Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera.
- Eleven förstår skillnaden mellan religiöst och vetenskapligt språk.
- Eleven kan reflektera över mänskliga livsfrågor.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 9:

- Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner.
- Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.
- Eleven känner igen och kan ge exempel på olika argumentationssätt.
- Eleven kan skilja mellan religiöst och vetenskapligt språk.
- Eleven känner till centrala etiska begrepp.
- Eleven kan innehållet i de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter.
- Eleven känner till etiska principer i kristendomen och i andra religioner och livsåskådningar.
- Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.
- Eleven kan reflektera över mänskliga livsfrågor.
- Eleven kan redogöra för aktuella etiska frågor.
- Eleven kan reflektera över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

Evangelisk-luthersk tro

Undervisningens mål är att utvidga och fördjupa elevens religiösa kompetens genom att bekanta sig med religionens heliga böcker, berättelser och seder som man studerar. I undervisningen bekantar man sig med Finlands och Europas religiösa rötter och livsåskådningar i dagens Finland och Europa. I undervisningen poängteras mediekunskap och källkritik samt befäster speciellt uppmärksamhet att tillämpa kunskap och att utveckla tänkandet. I undervisningen övar man att känna igen etiska val, man poängterar känslan och förmågan om växelverkan samt övar att framföra sina egna åsikter och att motivera dem.

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9
ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.
I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.
I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.
De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9
Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll. I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

- religionernas och kulturernas växelverkan och mångfald i världen
  - påverkningar på seder och bruk, politik, kultur och media samt social media i olika delar av världen.
  - dialogen mellan religioner som en del av religiös samverkan och världsfred

- religioner och världsbilder från världens olika delar
  - de stora världsreligionerna
    - spridning
    - uppkomst
    - heliga skrifter
    - centrala läror
  - religionernas likheter
  - Klassificering av religioner och olika dimensioner
    - (t.ex. Gudsbild, skrift / muntlig tradition - religioner, tidsuppfattning, människouppfattning, frälsningsuppfattning, centrala symboler).
  - vardagserfarenheter av olika religioners uppenbarelseformer samt utnyttjande av redan befintliga kunskaper

- religiösa symboler och deras närvaro i omgivningen

- religioners och världsbilders betydelse i människans liv och att möta mångfald
  - respekt och tillit mot andra människogrupper och folk
  - kulturernas mångfald
  - källkritik
  - skilja på tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk
  - religionskritik och religionslöshet
  - multilitteracitet och kritik, evaluering av informationens pålitlighet
  - lita på sig själv och sina synpunkter samt förklara sitt tänkande
  - konflikter
    - behandla oklar konfliktfylld information
    - lära att bemöta och behandla konfliktfylld information
    - skapa helheter från mångsidiga källor

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I2	K1
M3	I2	K2, K3, K6
M4	I2	K2, K4, K6
M7		K5, K6
M8	I2	K7
M9	I2	K1, K2
M10	I2	K6

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

- Eleven känner igen sambandet mellan religion och kultur.
- Eleven förstår den religiösa mångfaldens betydelse.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.

M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet

- Eleven kan grunderna i de olika världsreligionerna.
- Eleven förstår begreppet irreligiositet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Eleven har grundläggande kunskaper om världens stora religioner och om irreligiositet. Eleven kan beskriva mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur

- Eleven känner igen olika religiösa symboler och observerar deras närvaro i sin omgivning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

- Eleven kan reflektera över religioners och världsbilders betydelse i människans liv och kan möta mångfald.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse	Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.

M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem

- Eleven kan reflektera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor samt egna värderingar i förhållande till dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.

M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil

- Eleven kan reflektera över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

- Eleven förses med redskap att möta diversiteten i det kommande livet (används inte som grund för bedömningen)..

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

- kristendomens betydelse i nutiden
  - kristendomens nuläge och förflyttningen av tyngdpunkten söderut samt ställning i världen
  - kristendomens synlighet i kulturens olika delområden i media i politik i populärkultur i konst samt seder och vanor
  - att tillämpa kunskaper som eleven lärt sig utanför skolmiljön
  - stöda uppbyggandet av elevens kulturidentitet
  - medier och kommunikationsformer
- kristendomens uppkomst och bibelns betydelse som en helig bok i kristendomen
  - Bibeln som kristendomens heliga skrift
  - Bibelns inverkan på kristendomens uppkomst
  - kristendomens uppkomstprocess
  - kristendomens tidiga historia
  - källkritik, kulturell och livsåskådlig litteracitet
- kristendomens olika kyrkosamfunds uppkomst och deras betydelse i världen
  - kyrkans splittring och de största kristna samfunden
  - kyrkosamfundens synlighet i kulturen och samhället
  - ekumeniken och dialog mellan kyrkosamfunden
  - protestantiska kyrkosamfund och nyreligiösa rörelser
  - den kulturella mångfalden utgångslägesmässigt som en positiv styrka
- kyrkan i Finland
  - kristendomens ankomst till Finland
  - reformationen
  - lutherska kyrkans betydelse i det finländska samhället
  - religionsfrihet och irreligiositet
  - verksamheten inom lutherska tron i närområdet
  - bildningen av den finländska kulturidentiteten
  - omgivningens kulturella signaler, att uppskatta sin levnadsmiljö och dess kulturarv
- olika kyrkosamfund och för religiösa rörelser typiska vanor och symboler,

- att känna igen dessa i medier, konst och samhället
- interaktionens former mellan olika kyrkosamfund

- det religiösa språkets argumentationsformer samt skillnaden mellan det religiösa och vetenskapliga språket

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Innehållet behandlas i åk 7

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Innehållet behandlas i åk 9

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K1
M2	I1	K2
M4	I1, I2, I3	K2, K4, K6
M5	I1, I3	K1, K2, K4, K5, K7
M8	I1, I2, I3	K7
M10	I1, I2, I3	K6

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

- Eleven inser sambandet mellan religion och kultur.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

- Eleven kan beskriva hur kristendomen har uppkommit och vilket inflytande den haft.
- Eleven känner till kristendomens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera religiös information	Eleven kan beskriva hur den aktuella religionen har uppkommit och vilket inflytande den haft. Eleven känner till religionens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur

- Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner.
- Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk

- Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera.
- Eleven förstår skillnaden mellan religiöst och vetenskapligt språk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera samt några skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk.

M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem

- Eleven kan reflektera över mänskliga livsfrågor.
- Eleven kan redogöra för aktuella etiska frågor.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.

M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

- Eleven kan möta olika människor och samhällets diversitet i framtiden (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och européer.

- kristendomens uppkomst och bibelns betydelse som en helig bok i kristendomen
  - Bibelns uppkomstprocess
  - Bibelns innehåll som en boksamling
  - den heliga skriften som textgenre (förhållandet mellan vetenskaplig och religiös text)

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

- centrala begreppen i etiskt tänkande
- olika former av etisk argumentation
- livsfrågor som berör mänskligheten, aktuella etiska frågor
- egna värden, etiska principer och deras påverkan på egna val, egna valens betydelse i världen runtomkring.
- etikens begrepp och teorier
  - etikens utveckling ur värdegrunden
  - elevens egen värdegrund

    - respekt för andras värden och val
    - skapa egen värdegrund trots konfliktfyllda känslor och tankar
    - moraliska konflikter
    - rätt och fel, ett gott liv och dygder samt principerna för etisk verksamhet
    - de egna valens och handlingarnas betydelse för en själv samt för näromgivningen, samhället, naturen och den globala världen
- den kristna etiken
    - Nya testamentets etiska tyngdpunkter
- olika religioners etiska poängteringar
- den kulturella läsförmågan, värden tillhörande det egna kulturarvet
- hur religionernas och livsåskådningarnas inflytande styr människors etiska val.
- människorättsetik
    - FN:s deklaration av mänskliga rättigheter
    - barnens rättigheter
    - kränkandet av mänskliga rättigheter
    - förvidga elevernas världsbild och utveckla konsten till ömsesidig dialog
- de etiska frågorna som tillhör det finländska samhället, globalt ansvar samt etiska frågor som berör miljö och fauna
- egna konsumtionsval ur hållbar utvecklings synvinkel
- reklamens budskap
- att fungera som kritiska och ansvarsfulla konsumenter

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M4	I1, I3	K2, K4, K6
M5	I1, I3	K1, K2, K4, K5, K7
M6	I3	K2, K7
M7	I1, I3	K5, K6
M8	I1, I3	K7
M9	I3	K1, K2
M10	I1, I3	K6

Mål för undervisningen

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur

- Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner.
- Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

M5 vägleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk

- Eleven känner igen och kan ge exempel på olika argumentationssätt.
- Eleven kan skilja mellan religiöst och vetenskapligt språk.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera samt några skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk.

M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar

- Eleven känner till centrala etiska begrepp.
- Eleven kan innehållet i de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter.
- Eleven känner till etiska principer i kristendomen och i andra religioner och livsåskådningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik och människorättsetik	Eleven känner till och kan nämna centrala etiska begrepp. Eleven kan nämna de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter och redogöra för det centrala innehållet i dem. Eleven känner till etiska principer i den religion som studeras och i andra religioner och livsåskådningar.

M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

- Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse	Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.

M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem

- Eleven kan reflektera över mänskliga livsfrågor.
- Eleven kan redogöra för aktuella etiska frågor samt reflektera över egna värderingar i förhållande till dem.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.

M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil

- Eleven kan reflektera över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

- Eleven skall kunna bemöta samhällenas diversitet i framtiden (används inte som grund för bedömningen).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

15.6.18. Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iaktta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhälleliga och ekonomiska aktörer.
I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhälleliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9
ska man betona elevernas möjligheter och kompetens att påverka i ett demokratiskt samhälle samt elevernas ansvar i fråga om egna livsval. Eleverna ska både i skolan och med aktörer

i närmiljön få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. I undervisningen ska man fästa vikt vid samhällets och samhällslivets strukturer samt begrepp i anslutning till dessa. Eleven ska vägledas att fälla omdöme om samhälleliga och ekonomiska frågor och att jämföra olika åsikter och strategier inom olika folkgrupper och gällande olika värdemål. Studierna av samhällsfrågor ska vidgas till att omfatta även globala frågor.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 7–9

Målet är att stödja elevernas utveckling till aktiva medborgare genom att använda mångsidiga konkreta arbetssätt. Det är viktigt att kontinuerligt följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Likaså är kommunikationen med olika aktörer i samhället viktig. Man kan även använda ämnesövergripande arbete i undervisningen, till exempel i samband med olika projekt. Utöver kollaborativa arbetssätt prioriteras undersökande lärande. Granskning och användning av medier samt informations- och kommunikationsteknik utgör en central del av studierna.

- Eleven uppmuntras att vara aktiv och med hjälp av mångsidiga metoder få insikt i hur samhället och fungerar och hur individen kan delta i och påverka samhällsutvecklingen.
- Eleverna ska kontinuerligt följa med nyheter genom olika medier samt analysera och diskutera aktuella frågor och händelser.
- samarbeta med olika aktörer i samhället.
- Ämnesövergripande arbete i undervisningen till exempel samarbete med elevhandledningen angående arbete, yrkesval och liknande.
- Granskning och användning av medier samt informations- och kommunikationsteknik utgör en central del av studierna.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i medborgarsamhället samt stödja elevernas utveckling till aktiva medlemmar i olika samhällsgrupper. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar. Eleverna ska öva sig att söka, förstå och tillämpa information om samhälle och ekonomi samt bedöma informationens betydelse både ur sin egen och ur en allmän synvinkel. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas i undervisningsarrangemangen och arbetssätten genom att läraren förklarar till exempel bilder, grafer och statistik.

- Undervisningen differientieras med hjälp av olika typers arbetssätt (t.ex. undersökningsuppgifter, ljudböcker)
- Eleverna uppmuntras att arbeta i olika konstallationer (t.ex. individuellt, parvis och grupper)
- Eleverna deltar i planeringen av undervisningen och uppsättandet av sina egna mål
- I undervisningen utnyttjas olika verktyg (t.ex.kartor, lärplattor, datorer, digitala hjälpmedel och olika tabeller)

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 7–9

I samhällsläran ska bedömningen vara uppmuntrande och handledande. Genom mångsidig respons ska eleverna uppmuntras att fungera aktivt i i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i det praktiska livet. Vid bedömningen ska läraren beakta elevernas många olika – multimodala - sätt att arbeta och producera. Genom bedömningen ska man stödja elevens förmåga att tillämpa samhälleliga kunskaper och färdigheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt eleven lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och hur väl hen kan motivera sina åsikter.
Slutbedömningen infaller det läsår då samhällslära upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i samhällslära när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i samhällslära. Inom samhällsläran utvecklas elevens kompetens inom alla målområden under hela lärokursen fram till slutbedömningen. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får

vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation gällande målen inom något annat delområde.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i åk 9:
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor

- Eleven kan beskriva och förklara de centrala människorättsprinciperna i en rättsstat.
- Eleven kan i stora drag beskriva hur samhället, ekonomin och medierna fungerar.

Att implementera kunskaper om samhället

- Eleven kan i stora drag beskriva arbetslivets och entreprenörskapets samhälleliga betydelse.
- Eleven kan diskutera olika samhällsgrupper och minoriteter på ett konstruktivt sätt.
- Eleven kan ge något exempel på politiskt beslutsfattande, maktutövning, samhällsstrukturer och -funktioner på lokal och nationell nivå.
- Eleven kan motivera betydelsen av att spara, investera och konsumera ur ett privatekonomiskt perspektiv.
- Eleven kan uttrycka och motivera sina åsikter på ett ändamålsenligt sätt.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

- innebörden av begreppet välfärdsstat.
- empati tränas genom att försöka sätta sig in i och förstå olika människors livssituation och behov
- respekt för egna samt andras rättigheter och skyldigheter
- ansvarsfull konsumtion (t.ex.träna på att ha kontroll över den egna ekonomin t.ex. genom att följa med sin egen eller familjens konsumtionen och göra upp en budget)
- konsekvenser av överkonsumtion för både individen och miljön
- positiv attityd till arbete och entreprenörsskap
- egen framtid, intressen och sina styrkor som arbetstagare
- i samarbete med elevhandledningen bekantar sig eleverna med olika yrkesgrupper samt sina rättigheter och skyldigheter som arbetstagare

I2 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

- finländska rättssystemet och innebörden av begreppet rättsstat
- reflektioner kring frågor gällande (t.ex. jämlikhet och tolerans)
- beslutsfattandet i Finland både på kommunal och nationell nivå
- individens egna möjligheter att påverka beslutsfattandet betonas
- europeiska unionen (t.ex. genom projekt/grupparbete)

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

- medier och aktuella frågor
- källkritik och reflektioner kring vilka möjligheter medierna erbjuder både individer och beslutsfattarna.
- aktivt medborgarskap tränas (t.ex. genom att fundera över olägenheter i deras egen närområgivning och hur man kunde gå till väga för att uppnå förändring)
- ta ställning i olika frågor och kunna motivera egen ståndpunkt (t.ex. genom att skriva insändare,inlägg, debattera eller kontakta beslutsfattare)
- bekanta sig med fackföreningsverksamhet och arbetsskyddsfrågor

I4 Ekonomisk verksamhet

Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

- centrala ekonomiska begrepp (t.ex. marknadsekonomi, konkurrens, inflation, budget, ränta, beskattning)
- följa medier angående aktuella ekonomiska frågor och göra reflektioner angående hur det egna vardagliga livet påverkas av dessa
- finanspolitik fungerar och påverkar samhället.
- global ekonomin och hur den påverkar ekonomin i Finland

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K4, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4, K7
M3	I2, I3	K2, K4, K7
M4	I1, I2, I3	K3, K4, K5
M5	I1, I4	K1, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K2, K4
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K7
M8	I1, I4	K2, K4, K6, K7
M9	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde

- Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen (används inte som bedömninsgrund).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen.

M2 hjälpa eleven att träna sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor

- Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen (används inte som bedömninsgrund).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen.

M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv och att fördjupa sina kunskaper om det finländska rättssystemet och hur det fungerar

- Eleven kan beskriva och förklara de centrala människorättsprinciperna i en rättsstat.
- Eleven kan beskriva det finländska rättssystemets struktur och verksamhet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå rättsstatliga principer och hur de fungerar	Eleven kan beskriva och förklara de centrala människorättsprinciperna i en rättsstat och kan beskriva det finländska rättssystemets struktur och verksamhet.

M4 hjälpa eleven att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomi och konsumtion och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse

- Eleven kan beskriva hur samhället, ekonomin och medierna fungerar och granska den offentliga debatten inom dessa områden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter som gäller samhälle, medier, ekonomi och konsumtion	Eleven kan beskriva hur samhället, ekonomin och medierna fungerar och granska den offentliga debatten inom dessa områden.

M5 uppmuntra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i arbetslivet, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid

- Eleven kan beskriva arbetslivets och entreprenörskapets samhälleliga betydelse samt fälla omdömen om vilka möjligheter de erbjuder även för elevens egen framtid.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Entreprenörskap och arbetslivskompetens	Eleven kan beskriva arbetslivets och entreprenörskapets samhälleliga betydelse samt fälla omdömen om vilka möjligheter de erbjuder även för elevens egen framtid.

M6 vägleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, sammanslutningar och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt

- Eleven kan studera och diskutera olika samhällsgrupper och minoriteter på ett konstruktivt och analytiskt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om olika samhällsgrupper och minoriteter i samhället	Eleven kan studera och diskutera olika samhällsgrupper och minoriteter på ett konstruktivt och analytiskt sätt.

M7 stödja eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringssätt på lokal, nationell, EU- och global nivå och att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle

- Eleven kan ge exempel på politiskt beslutsfattande, maktutövning, samhällsstrukturer och -funktioner på lokal, nationell och global nivå
- Eleven kan fungera aktivt för att utveckla sin egen närmiljö enligt demokratiska principer och handlingsmönster.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om demokratiska principer och handlingsmönster och om principerna för beslutsfattande i samhället	Eleven kan ge exempel på politiskt beslutsfattande, maktutövning, samhällsstrukturer och -funktioner på lokal, nationell och global nivå samt fungera aktivt för att utveckla sin egen närmiljö enligt demokratiska principer och handlingsmönster.

M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling

- Eleven kan motivera betydelsen av att spara, investera och konsumera både privat och ur nationalekonomiskt perspektiv.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande kunskap om ekonomi	Eleven kan motivera betydelsen av att spara, investera och konsumera både privat och ur nationalekonomiskt perspektiv.

M9 vägleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällelig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar som medborgare

- Eleven kan uttrycka och motivera sina åsikter på ett ändamålsenligt sätt, påverka och fungera konstruktivt som aktiv medborgare i sin närmiljö.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för samhällsfrågor och förmåga att påverka och fungera som aktiv och delaktig medborgare	Eleven kan uttrycka och motivera sina åsikter på ett ändamålsenligt sätt, påverka och fungera konstruktivt som aktiv medborgare i sin närmiljö.

15.6.19. Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärda kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.
I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdkulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9
är slöjdens fostrande uppdrag att stärka och fördjupa elevernas förmåga att ta fasta på sina egna erfarenheter för att skapa nytt och lösa problem samt stärka och fördjupa sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att planera, skapa och uttrycka sig genom slöjd. Undervisningen i slöjd utgår från att eleverna ska få iaktta och undersöka den byggda miljön och dess olika material samt tillämpa kunskapen i sitt skapande. Då färdigheterna fördjupas ska

eleverna också bli bekanta med olika tekniska funktionsprinciper och praktiska problem som kan uppstå då de tillämpas. Slöjdens ska stödja elevernas välbefinnande och livskompetens samt yrkesval och val som gäller arbetslivet.

Slöjd i åk 7 är ett gemensamt läroämne för alla elever och bedöms enligt nationella kriterier då undervisningen avslutas.
Slöjd i åk 8 och åk 9 är tillvalsstudier.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 7–9

Mångsidiga apparater, maskiner, arbetsredskap och lärmiljöer ger eleverna möjlighet att lära sig slöjda med olika material och att tillägna sig en ansvarsfull arbetsattityd. Vardagslivet, naturen, den byggda miljön och olika föremål observeras och utnyttjas för att planera och framställa slöjdprodukter. Eleverna utnyttjar mobila apparater i slöjden och övar sig att skapa tredimensionella ritningar och modeller. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete. Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt i samarbete med utomstående sakkunniga, olika instanser och över läroämnesgränserna. Eleverna får kunskap om slöjd genom att besöka museer, utställningar och företag.

Lärmiljön planeras och ordnas på ett sådant sätt att eleven självständigt kan tillägna sig mångsidiga material för planering, genomförande och utvärdering av slöjdarbetet.
Planeringen av arbetsuppgiften kan ske tillsammans med eleverna utgående från olika teman eller tekniker som är specifika för slöjden. Vid planeringen av arbetsuppgiften skall läraren beakta den aktuella tekniken, elevernas tidigare kunskaper och färdigheter.
Arbetsuppgifterna planeras så att de ger möjlighet för eleven att komma på och utveckla egna idéer samt skapar förutsättningar för eleven att utveckla sina kunskaper och färdigheter. I undervisningen skapas utrymme för experiment och provning av tekniker, material och processer.
Eleverna uppmuntras till att handleda och stöda varandra under hela slöjdprocessen samt sporras till att ge och ta emot respons av varandra.
Undervisningen består av lika stora delar textilarbete och tekniskt arbete eller som ett ämnesövergripande samarbete mellan dessa. Dessutom genomförs temahelheter och projekt med övriga läroämnen.
Den gemensamma slöjdundervisningen avslutas i åk 7. Slöjd i årskurs 8 och 9 är valfria ämnen.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 7–9

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att handledning/stöd ordnas med hänsyn till olika pedagogiska arbets- och förhållningssätt som stödjer eleverna att tillägna sig slöjdfärdigheter och främjar deras förmåga att planera och samarbeta. Genom individuellt arbete, grupparbete och kollaborativa arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och att självständigt ta ansvar. I undervisningen ska elevernas olika förutsättningar och behov beaktas och slöjdundervisningen differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetsredskap, arbetssätt och arbetsuppgifter.

Arbetsuppgifterna väljs så att eleven kan planera, genomföra och utvärdera slöjdarbetet utgående från sina egna förutsättningar, kunskaper och färdigheter. Eleverna sporras att göra sitt bästa och sträva efter att utveckla sin egen kunskap och färdighet för att nå bästa resultat. Eleven får vid behov handledning och stöd i alla skeden av slöjdarbetet. Läraren ansvarar för att en positiv och uppmuntrande atmosfär präglar undervisningen i slöjd. Tillsammans diskuteras olika möjligheter att lösa problem som uppstår under arbetets gång. Läraren ger handledning i grupp eller individuellt vid behov.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet ska vägleda och sporra eleverna. Bedömningen ska grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet, på målen och kriterierna för den samt på kontinuerlig bedömning och dokumentation under arbetets gång. Det är viktigt att eleverna känner till grunderna för bedömningen. Dokumentationen av de olika skedena av arbetsprocessen fungerar som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges mångsidig respons på sina framsteg och sitt

lärande. Bedömningen ska stödja utvecklingen av mångsidiga slöjdfärdigheter. Eleverna ska erbjudas olika möjligheter att visa sina framsteg och uppmuntras att utnyttja sina styrkor och inhämta de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna ska vägledas att utvärdera sitt lärande och erbjudas olika sätt att utvärdera både sitt eget och sina klasskamraters arbete. Responsen ska vara ömsesidig, så att även läraren får respons på sina metoder eller arbetssätt. Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i slöjd när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i slöjd. Kunskaperna i läroämnet utvecklas kontinuerligt under studiernas gång. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleverna får vitsordet åtta (8) om de i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något mål, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat mål. Siffervitsordet bestäms gemensamt av de lärare som undervisat eleverna i slöjd.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i slutbedömningen i åk 7:
Förmåga att arbeta och producera

- Eleven kan producera någon fungerande slöjdprodukt (enligt modell).
- Eleven gör någon arbetsuppgift eller deltar i något gemensamt arbete.
- Eleven deltar ibland i gemensamma diskussioner eller genomgångar.
- Eleven kan arbeta både enskilt och i grupp.

Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet

- Eleven kan på något sätt planera en fungerande slöjdprodukt.
- Eleven kan på något sätt utvärdera sin egen slöjdprocess.

Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder

- Eleven kan tillämpa någon teknik eller bearbetningsmetod som presenterats under årskursen.

Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck

- Eleven kan namnge två olika inhemska träslag.
- Eleven kan namnge två olika material inom textilslöjden.
- Eleven känner till tre sammanfogningsmetoder inom träslöjden.
- Elever känner till en ytbehandlingsmetod inom slöjden.

Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt

- Eleven kan i huvudsak arbeta enligt givna arbetsskyddsanvisningar.
- Eleven inser att arbetsskyddet har en central roll inom slöjden.

Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik, Förmåga att arbeta tillsammans med andra

- Eleven kan dokumentera något (bild eller text) i sin digitala portfolio.
- Eleven deltar minst en gång i något grupparbete eller ställer upp för någon annan.

Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället

- Eleven kan koppla någon slöjdfärdighet till det vardagliga livet.

Förmåga att göra val och motivera sina val

- Eleven kan göra något ändamålsenligt val under en slöjdprocess och motivera valet.

Kunskapskrav för godkända kunskaper i valfria slöjden i åk 8:
Förmåga att arbeta och producera

- Eleven kan göra något självständigt val under slöjdprosessen.
- Eleven kan arbeta både enskilt och i grupp.
- Eleven gör någon arbetsuppgift eller deltar i något gemensamt arbete.
- Eleven deltar ibland i gemensamma diskussioner eller genomgångar.
- Eleven kan producera någon fungerande slöjdprodukt (enligt modell).

Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet
- Eleven kan på något sätt planera och fungerande slöjdprodukt.
- Eleven kan på något sätt utvärdera sin egen slöjdprocess.

Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder
- Eleven kan tillämpa någon tidigare inlärd teknik under sin slöjdprocess.

Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck
- Eleven kan namnge några handverktyg, träprodukter, stålprofiler och metaller inom slöjden.
- Eleven kan namnge några verktyg och material i textilslöjden.
- Eleven känner till två ytbehandlingsmetoder inom slöjden.

Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt
- Eleven kan i huvudsak följa givna arbetsskyddsanvisningar.
- Eleven inser att arbetsskyddet har en central roll inom slöjden

Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik, Förmåga att arbeta tillsammans med andra
- Eleven kan dokumentera åtminstone en slöjdprocess i sin digitala portfolio.
- Eleven kan ibland arbeta tillsammans med andra.

Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället
- Eleven kan koppla någon slöjdfärdighet till det vardagliga livet.

Förmåga att göra val och motivera sina val
- Eleven kan göra något ändamålsenligt val under en slöjdprocess

Kunskapskrav för godkända kunskaper i valfria slöjden i åk 9:
Förmåga att arbeta och producera
- Eleven kan producera någon fungerande slöjdprodukt.
- Eleven gör någon arbetsuppgift eller deltar i ett gemensamt arbete.
- Eleven deltar ibland i gemensamma diskussioner eller genomgångar.
- Eleven kan göra något självständigt val under slöjdprosessen.
- Eleven kan arbeta både enskilt och i grupp.

Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet
- Eleven kan på något sätt planera en fungerande slöjdprodukt.
- Eleven kan på något sätt utvärdera sin egen slöjdprocess.

Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder
- Eleven kan tillämpa någon tidigare inlärd teknik eller arbetsmetod under slöjdprosessen.
- Eleven kan självständigt framställa en teknik eller en bearbetningsmetod.

Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck
- Eleven kan namnge några handverktyg, träprodukter, stålprofiler och metaller i slöjden.
- Eleven kan namge några verktyg, material och arbetsätt i textilslöjden.
- Eleven kan namnge några träbearbetningsmaskiner.
- Eleven känner till tre ytbehandlingsmetoder inom slöjden

Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt
- Eleven kan i huvudsak följa givna arbetsskyddsanvisningar.
- Eleven inser att arbetsskyddet har en central roll inom slöjden

Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik, Förmåga att arbeta tillsammans med andra
- Eleven kan dokumentera åtminstone en slöjdprocess i sin digitala portfolio.
- Eleven kan använda sig av digitala kommunikationsmedel och koppla dem med slöjden.

Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället
- Eleven kan koppla någon slöjdfärdighet till det vardagliga livet och i samhället.

Förmåga att göra val och motivera sina val

- Eleven kan göra något ändamålsenligt val under slöjdprosessen och motivera valet.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

- planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler
- genomföra planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåg
- utvärdera både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen
- produktplaneringsuppgifter utgående från att det finns möjligheter att lösa dem på ett kreativt sätt samt ger möljighet att förstärka uttrycksförmågan
- personliga och inspirerande lösningar
- produktlaneringsuppgifter där lösningar gällande produktens form, uppbyggnad, och funktion tas i beaktande
- tid, material, arbetsredskap, kostnader och arbetssätt beaktas.

I2 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

- hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv
- dra nytta av lokala möjligheter
- ta i beaktande olika kulturers traditioner i både nutid och framtid vid planering, formgivning och framställning av slöjdprodukter
- slöjdprodukter tillverkas utgående från ekologiska och estetiska aspekter.
- arbetstekniker prövas och experimenteras med, då grundteknikerna är bekanta
- datatekniken används som hjälpmedel i slöjdprosessen (t.ex 3D-printning, bildbehandlings- och ritprogram)
- lokala traditioner och utveckling inom den lokala kulturen och teknologin tillämpas i planeringen, formgivningen och tillverkningen

I3 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används och tillämpas inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.

- olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material
- kreativt och modigt användande av olika traditionella och nya material och framställningstekniker
- att tillämpa inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.
- kunskapen om olika material samt deras funktioner, såsom plast, metall, textilmaterial och trä fördjupas
- redan inlärda arbetsmetoder och tekniker fördjupas, nya arbetsmetoder provas

- på basen av prövning av olika arbetsmetoder och -redskap samt material görs nya val för slöjdprocessen

I4 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

- möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen
- analys av produkters design och användbarhet
- dokumentation av en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik
- digitala portfolion används och utvecklas för dokumentation.
- slöjdprocessens positiva inverkning på individens utveckling
- olika tekniker och metoder inom produktplanering
- produkters formgivning och funktionalitet

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

- olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster
- arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet används på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt
- individuella mål för lärande görs på basen av tidigare kunskap och erfarenheter
- målen kopplas till det praktiska arbetet inom tillverkningsprocessen
- mångsidig användning av symaskinen
- olika garntekniker och användning av digitala beskrivningar
- tekniker för dekorationer av tyg
- mätning och märkning på olika material
- fördjupning av kunskaper inom träbearbetning (t.ex. självständig användning av bandsågen och planhyveln)
- tillverkning av ett elektronikarbete
- bearbetning av metall med olika tekniker (t.ex. plåtbockning eller gängning)
- användning av robotik- och programmeringskunskaper
- problemlösning enskilt och i grupp med hjälp av programmerbara miljöer
- hemmets automationstillämpningar diskuteras
- benämningar på de mest centrala traditionella verktygen, maskinerna och teknikerna inom slöjden
- lätt tillgängligt auditivt och visuellt undervisningsmaterial
- utarbetande av gemensamt undervisningsmaterial
- förstärka användningen av slöjdens begrepp (t.ex. genom korta presentationer)

I6 Arbetssäkerhet

Eleverna får kunskap om arbetssäkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

- arbetssäkerhet i slöjdsalen
- kartläggning och bedömning av risker under slöjdprocessens gång

I7 Företagsamt lärande

Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

- företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete (t.ex. genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök)
- praktiska färdigheters betydelse i arbetslivet.
- kulturinstitutionernas utbud (utnyttjas som en idékälla)
- olika handarbetstekniker och möjligheter inom hantverk används självständigt (t.ex. hantverksbloggar, sociala medier, besök till utställningar, företag, muséer samt gästande föreläsare eller experter)
- förhållandet beställning-produktion i ett lokalt företag
- deltagande i olika tävlingar och evenemang
- bekanta sig med lokal hobbyverksamhet inom hantverk

I8 Medvetenhet och delaktighet

Eleverna undersöker olika betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

- olika betydelser som slöjd och slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv
- hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen
- att delta, påverka och kommunicera genom slöjd
- slöjdandets betydelse för individens välmående samt dess viktiga roll i vardagen och arbetslivet
- val ur konsumentens synvinkel: återanvändning av metaller och plaster, återanvändning av skivmaterial, restaurering eller tuning,
- etiska aspekter i samband med klädtillverkning, miljöfrågor etc.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I2, I3, I4, I5	K2, K3
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K4, K6
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K4
M5	I6	K3, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K5
M7	I7	K6
M8	I8	K1, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt

- Eleven kan planera sitt arbete självständigt eller tillsammans med andra.
- Eleven kan välja ändamålsenliga verktyg för att utveckla sina idéer och forma sin plan.

- Eleven kan göra en digital eller traditionell tredimensionell plan för sitt arbete.
- Eleven kan undersöka och experimentera med olika material på ett företagsamt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.

M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande

- Eleven kan ställa upp konkreta mål för sin slöjdprocess.
- Eleven kan på basen av målen utveckla sin initiativtagningsförmåga och självständiga inlärningsprocess.
- Eleven kan genomföra en hel slöjdprocess (planering, tillverkning och utvärdering).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer upp mål för sitt arbete, arbetar processinriktat och utvärderar realistiskt sitt lärande under slöjdprocessen.

M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer

- Eleven kan göra ändamålsenliga val gällande olika verktyg, maskiner, material och arbetsmetoder för att uppnå sina mål.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder	Eleven kan välja ändamålsenliga material, tekniker och bearbetningsmetoder samt använda dem för att framställa produkter/ alster enligt sina planer.

M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga

- Eleven kan använda sig av korrekta begrepp för olika tekniker, material och arbetsredskap.
- Eleven kan tillverka slöjdprodukter enligt sin egen plan.
- Eleven kan tillverka funktionsdugliga produkter och ta i beaktande estetiska aspekter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck	Eleven kan använda centrala slöjdbegrepp, kan uttrycka sina idéer klart och genomföra sina idéer planenligt och med hänsyn till estetik och funktionalitet.

M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen

- Eleven inser arbetssäkerhetens viktiga roll under slöjdprocessen.
- Eleven kan följa givna anvisningar med tanke på arbetssäkerheten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.

M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information

- Eleven kan delta i producerandet av ett gemensamt inlärningsverktyg.
- Eleven kan självständigt uttnyttja digitala verktyg för informationssökning i sin egen slöjdprocess samt vid behov dela med sig av informationen.
- Eleven kan dokumentera sitt arbete digitalt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik, Förmåga att arbeta tillsammans med andra	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik både på egen hand och tillsammans med andra för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen.

M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet

- Eleven kan koppla sin slöjdprocess (eller delar av den) till det vardagliga livet i hemmet, på fritiden och på arbetsplatsen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva slöjdfärdigheternas betydelse i vardagen, samhället och arbetslivet.

M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil

- Eleven inser att slöjdandet kan bidra till både en ekonomiskt och ekologiskt hållbarare livsstil.
- Eleven kan under sin slöjdprocess göra val som befrämjar en ekonomisk och ekologisk livsstil.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra val och motivera sina val	Eleven kan redogöra för hur slöjd stödjer en hållbar livsstil och kan göra hållbara val i sitt arbete.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

- planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler
- genomföra planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåg
- utvärdera både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen
- produktplaneringsuppgifter utgående från att det finns möjligheter att lösa dem på ett kreativt sätt samt ger möljighet att förstärka uttrycksförmågan
- personliga och inspirerande lösningar
- produktlaneringsuppgifter där lösningar gällande produktens form, uppbyggnad, och funktion tas i beaktande
- tid, material, arbetsredskap, kostnader och arbetssätt beaktas.

I2 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

- hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv
- dra nytta av lokala möjligheter
- ta i beaktande olika kulturers traditioner i både nutid och framtid vid planering, formgivning och framställning av slöjdprodukter
- slöjdprodukter tillverkas utgående från ekologiska och estetiska aspekter.
- arbetstekniker prövas och experimenteras med, då grundteknikerna är bekanta

- datatekniken används som hjälpmedel i slöjdprosessen (t.ex 3D-printning, bildbehandlings- och ritprogram)
- lokala traditioner och utveckling inom den lokala kulturen och teknologin tillämpas i planeringen, formgivningen och tillverkningen

I3 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används och tillämpas inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.

- olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material
- kreativ och modig användning av olika traditionella och nya material och framställningstekniker
- inbyggda system tillämpas, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter
- den digitala portfolion utvecklas och används som dokumentationsverktyg
- formgivningen i slöjdprocessen föds fram genom olika experimentella försök
- användning av traditionella och nya material under tillverkningsprocessen
- inbäddade system (programmering) används vid behov i samband med planerings- och tillverkningsfasen
- på basen av prövning av olika arbetsmetoder och -redskap görs val under slöjdprocessen

I4 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

- möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen
- analys av produkters design och användbarhet
- dokumentation av en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik
- digitala portfolion används och utvecklas för dokumentation.
- slöjdprocessens och de finmotoriska kunskapernas betydelse för individens utveckling

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

- ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster
- användning av arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt
- mångsidig användning av symaskinen
- mångsidiga garntekniker
- tekniker för dekorering av tyg
- mätning och märkning på olika material
- väsentliga arbetssätt
- ställa mål för den egna arbetsprosessen, som bygger på egna erfarenheter
- tekniker inom metallslöjden (t.ex. svetsning, smide och sandblästring)
- fördjupning av kunskaperna inom träslöjden (t.ex.självständig användning av plan- och rikthyvel, fräs och cirkelsåg)
- fördjupning av kunskaperna inom robotiken och 3D-ritning
- centrala verktygs, maskiners och teknikers benämningar
- möjlighet att delta olika evenemang och tävlingar inom ramen för hantverk

- presentation av någon teknologisk uppfinning eller ett fenomen

I6 Arbetssäkerhet

Eleverna får kunskap om arbetssäkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

- arbetssäkerhet framhävs
- kartläggning och bedömning av arbetets faror och risker under slöjdprocessen
- handledning i att arbeta enligt överenskomna principer för arbetssäkerhet

I7 Företagsamt lärande

Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

- företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete (t.ex. genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök)
- praktiska färdigheters och hantverks betydelse i arbetslivet.
- kulturinstitutionernas utbud (utnyttjas som en idékälla)
- besök hos lokala företag
- deltagande i olika tävlingar och evenemang
- bekanta sig med lokal hobbyverksamhet inom hantverk

I8 Medvetenhet och delaktighet

Eleverna undersöker olika betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

- betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv
- hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen
- att delta, påverka och kommunicera genom slöjd.
- val ur konsumentens synvinkel: återanvändning av skivmaterial,metaller och plast, restaurering eller tuning, etiska aspekter och miljöfrågor
- bekanta sig med hantverkskunnande och hantverk i samhället, såsom hantverksyrken, hantverksbloggar, utställningar, företag och museer.
- påverka och vara delaktig med hjälp av hantverkskunnandet
- hantverkets och produkters betydelse ur individens, samhällets och miljöns synvinkel
- slöjdandets betydelse för individens välmående samt dess viktiga roll i vardagen och arbetslivet
- hantverkets befrämjande roll för välmåendet och hållbar utveckling

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I2, I3, I4, I5	K2, K3
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K4, K6
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K4
M5	I6	K3, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K5
M7	I7	K6
M8	I8	K1, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt

- Eleven kan planera sitt arbete kreativt samt utveckla kreativa ideer.
- Eleven kan undersöka och självständigt experimentera med olika material på ett företagsamt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.

M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande

- Eleven kan ställa upp konkreta mål för sin slöjdprocess.
- På basen av målen kan eleven utveckla sin initiativtagningsförmåga och självständiga inlärningsprocess.
- Eleven kan genomföra en hel slöjdprocess (planering, tillverkning och utvärdering).

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer upp mål för sitt arbete, arbetar processinriktat och utvärderar realistiskt sitt lärande under slöjdprocessen.

M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer

- Eleven kan göra ändamålsenliga val gällande olika verktyg, maskiner, material och arbetsmetoder för att uppnå sina mål.
- Eleven känner till hur man använder maskiner och verktyg inom slöjdundervisningen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder	Eleven kan välja ändamålsenliga material, tekniker och bearbetningsmetoder samt använda dem för att framställa produkter/ alster enligt sina planer.

M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga

- Eleven kan använda sig av konkreta begrepp för olika tekniker , material och arbetsredskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck	Eleven kan använda centrala slöjdbegrepp, kan uttrycka sina idéer klart och genomföra sina idéer planenligt och med hänsyn till estetik och funktionalitet.

M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen

- Eleven inser arbetssäkerhetens vikt under slöjdprocessen.
- Eleven kan följa givna anvisningar med tanke på arbetssäkerheten.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.

M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information

- Eleven deltar i producerandet av ett gemensamt inlärningsverktyg.
- Eleven utnyttjar digitala verktyg i sin planering och tillverkning.
- Eleven kan dokumentera hela sin slöjdprocess digitalt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik, Förmåga att arbeta tillsammans med andra	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik både på egen hand och tillsammans med andra för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen.

M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet

- Eleven kan tillgodogöra sig sin slöjdprosess i det dagliga livet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva slöjdfärdigheternas betydelse i vardagen, samhället och arbetslivet.

M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil

- Eleven inser att slöjdandet kan bidra till både en ekonomisk och ekologiskt hållbarare livsstil.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra val och motivera sina val	Eleven kan redogöra för hur slöjd stödjer en hållbar livsstil och kan göra hållbara val i sitt arbete.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Innovation

Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

- planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler
- genomföra planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåg
- utvärdera både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen
- produktplaneringsuppgifter utgående från att det finns möjligheter att lösa dem på ett kreativt sätt samt ger möljighet att förstärka uttrycksförmågan
- personliga och inspirerande lösningar
- produktlaneringsuppgifter där lösningar gällande produktens form, uppbyggnad, och funktion tas i beaktande
- tid, material, arbetsredskap, kostnader och arbetssätt beaktas.

I2 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

- hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv

- ta i beaktande olika kulturers traditioner i både nutid och framtid vid planering, formgivning och framställning av slöjdprodukter
- produktens egenskaper (t.ex. funktionsprincip, estetik och vad produkten signalerar till omgivningen)
- formgivning med hjälp av digitala hjälpmedel (t.ex 3D-ritprogram, bildbehandlingsprogram)
- kulturella och/eller teknologiska utvecklingen inom boendet, trafiken och beklädnad
- lokala miljön och olika kulturers traditioner, nutid och framtiden tillämpas i planeringen och formgivningen

I3 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används och tillämpas inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.

- olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material
- kreativ och modig användning av olika traditionella och nya material och framställningstekniker
- inbyggda system tillämpas, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter
- inlärda arbetsmetoder och tekniker fördjupas
- val under slöjdprocessen på basen av prövning av olika arbetsmetoder och -redskap samt material
- sammanfogning och hantering av olika material
- traditionella och moderna material och tillverkningsmetoder används modigt och kreativt

I4 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

- möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen
- analys av produkters design och användbarhet
- dokumentation av en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik
- digitala portfolion används och utvecklas för dokumentation.
- slöjdprocessens positiva inverkning på individens utveckling
- olika tekniker och metoder inom produktplanering
- produkters formgivning och funktionalitet

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

- ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster
- arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet används på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt
- mångsidig användning av symaskinen
- mångsidiga garntekniker
- tekniker för dekorering av tyg
- mätning och märkning på olika material
- fördjupning av kunskaper inom träbearbetning (t.ex. självständig användning av cirkelsågen, gersågen och rikthyveln)
- tillverkning av ett elektronikarbete.

- bearbetning av metall med olika tekniker (t.ex. metallsvarvning, gasskärning)
- fördjupning av robotik- och programmeringskunskaper
- problemlösning självständigt eller tillsammans i en mindre grupp med hjälp av programmerbara miljöer
- hemmets automationstillämpningar diskuteras
- benämningar på de mest centrala traditionella verktyg, maskiner och tekniker inom slöjden
- lätt tillgängligt auditivt och visuellt undervisningsmaterial
- utarbeta undervisningsmaterial tillsammans
- stöda elevens uttrycksförmåga och användning av slöjdens begrepp (t.ex. genom korta presentationer)

I6 Arbetssäkerhet

Eleverna får kunskap om arbetssäkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

- arbetssäkerhet i slöjdsalen
- arbeta tryggt och säkert
- riskfaktorerna kartläggs tillsammans så att eleven även själv kan i mån av möjlighet reagera på möjliga risksituationer

I7 Företagsamt lärande

Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

- företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete (t.ex. genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök)
- praktiska färdigheters betydelse i arbetslivet.
- kulturinstitutionernas utbud (utnyttjas som en idékälla)
- olika handarbetstekniker och möjligheter inom hantverk används självständigt (t.ex. hantverksbloggar, sociala medier, besök till utställningar, företag, muséer samt gästande föreläsare eller experter)
- förhållandet beställning-produktion i ett lokalt företag
- deltagande i olika tävlingar och evenemang
- bekanta sig med lokal hobbyverksamhet inom hantverk

I8 Medvetenhet och delaktighet

Eleverna undersöker olika betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

- betydelsen som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv
- hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen
- att delta, påverka och kommunicera genom slöjd
- slöjdandets betydelse för individens välmående samt dess viktiga roll i vardagen och arbetslivet
- val ur konsumentens synvinkel: återanvändning av metaller och plaster, återanvändning av skivmaterial, restaurering eller tuning, etiska aspekter i samband med klädtillverkning, miljöfrågor etc.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I2, I3, I4, I5	K2, K3
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K4, K6
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K4
M5	I6	K3, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K5
M7	I7	K6
M8	I8	K1, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt

- Eleven kan planera sitt arbete kreativt samt utveckla sina kreativa ideer.
- Eleven undersöker och självständigt experimenterar med olika material på ett företagsamt sätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.

M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande

- Eleven kan ställa upp konkreta mål för sin slöjdprosess.
- Eleven utvecklar på basen av målen sin initiativförmåga och självständighet.
- Eleven genomför en hel slöjdprosess enligt sin planering.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer upp mål för sitt arbete, arbetar processinriktat och utvärderar realistiskt sitt lärande under slöjdprocessen.

M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer

- Eleven kan göra ändamålsenliga val gällande olika verktyg, maskiner, material och arbetsmetoder för att uppnå sina mål.
- Eleven vet hur man använder olika maskiner och verktyg.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder	Eleven kan välja ändamålsenliga material, tekniker och bearbetningsmetoder samt använda dem för att framställa produkter/ alster enligt sina planer.

M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga

- Eleven kan använda sig av konkreta begrepp för olika maskiner, material och arbetsredskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck	Eleven kan använda centrala slöjdbegrepp, kan uttrycka sina idéer klart och genomföra sina idéer planenligt och med hänsyn till estetik och funktionalitet.

M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen

- Eleven vet arbetssäkerhetens vikt i slöjdprosessen.
- Eleven reagerar själv på riskfaktorer under slöjdprosessen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.

M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information

- Eleven deltar i producerandet av gemensamma inlärningsverktyg.
- Eleven använder sig av digitala verktyg.
- Eleven dokumenterar sitt arbete i sin digitala portfolio.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik, Förmåga att arbeta tillsammans med andra	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik både på egen hand och tillsammans med andra för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen.

M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet

- Eleven kan tillgodogöra sig sin slöjdprosess i det dagliga livet.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva slöjdfärdigheternas betydelse i vardagen, samhället och arbetslivet.

M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil

- Eleven inser hur slöjdandet kan bidra till en ekonomisk och ekologiskt hållbar livstil.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra val och motivera sina val	Eleven kan redogöra för hur slöjd stödjer en hållbar livsstil och kan göra hållbara val i sitt arbete.

15.6.20. Valfrittämne informationsteknik- och företagsamhet

Valinnaisen tehtävä

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna informationsteknik och företagsamhet också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa informationsteknik och företagsamhet i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i informationsteknik och företagsamhet.
Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av informationstekniska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem.
Undervisningen i informationsteknik och företagsamhet ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till informationsteknik och företagsamhet och en positiv bild av sig själva.
Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i informationsteknik och företagsamhet ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande.
Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av informationsteknik och företagsamhet i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa informationsteknik och företagsamhet på ett mångsidigt sätt.

Särdrag i fråga om lärmiljöer och arbetssätt

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i ämnet. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen av undervisningen.
I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur teknik och företagsamhet tillämpas, ska man utöver skolans utrymmen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Särdrag i fråga om stöd och handledning

Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med eleverna. Eleverna ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas elevernas kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas.
Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt elevernas intresse och kunskapsnivå.

Bedömning

Kunskapskrav för godkänt i åk 8:
Kunskapskrav för godkänt i slutbedömningen i åk 9:

Årskurs 8

Centralt innehåll

- Eleven observerar det hen lär sig.
- Eleven kan förklara samband mellan det hen observerat och det hen lärt sig.

Innehållsområden
- Träna logiskt tänkande
- Stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- Öva att tolka och producera text
- Programmerar och tränar god programerarpraxis
- Tillämpar egna eller färdiga datorprogram i studierna

Mångsidiga kompetensområden
- K1 Förmåga att tänka och lära sig
- K4 Multilitteracitet

- Eleven tillämpar xxx program i olika sammanhang.

Innehållsområden
- Träna logiskt tänkande
- Stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- Öva att tolka och producera text
- Programmerar och tränar god programerarpraxis
- Tillämpar egna eller färdiga datorprogram i studierna

Mångsidiga kompetensområden
- K1 Förmåga att tänka och lära sig
- K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3 Vardagskompetens
- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

- Eleven använder aktivt sin slutledningsförmåga i olika situationer.
- Eleven använder aktivt sina kunskaper i olika situationer.

Innehållsområden
Mångsidiga kompetensområden
- K1 Förmåga att tänka och lära sig
- K3 Vardagskompetens
- K4 Multilitteracitet

Mål för undervisningen

Årskurs 9

Centralt innehåll

- Eleven observerar det hen lär sig.
- Eleven kan förklara samband mellan det hen observerat och det hen lärt sig.

Innehållsområden
- Träna logiskt tänkande
- Stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- Öva att tolka och producera text
- Programmerar och tränar god programerarpraxis
- Tillämpar egna eller färdiga datorprogram i studierna

Mångsidiga kompetensområden
- K1 Förmåga att tänka och lära sig
- K4 Multilitteracitet

- Eleven tillämpar läroämnet i olika sammanhang.

Innehållsområden
- Träna logiskt tänkande
- Stärka förmåga att motivera och dra slutsatser
- Öva att tolka och producera text
- Programmerar och tränar god programerarpraxis
- Tillämpar egna eller färdiga datorprogram i studierna

Mångsidiga kompetensområden
- K1 Förmåga att tänka och lära sig
- K2 Kulturell och kommunikativ kompetens
- K3 Vardagskompetens
- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

- Eleven använder aktivt sin slutledningsförmåga i olika situationer.
- Eleven använder aktivt sina kunskaper i olika situationer.

Innehållsområden
Mångsidiga kompetensområden
- K1 Förmåga att tänka och lära sig

- K3 Vardagskompetens
- K4 Multilitteracitet

- Eleven kan beskriva hur samhället, ekonomin och medierna fungerar och granska den offentliga debatten inom dessa områden.

Innehållsområden
- vardagskompetens och kontroll över det egna livet
- medier och aktuella frågor
- källkritik och reflektioner kring vilka möjligheter medierna erbjuder

Mångsidiga kompetensområden
- K3 Vardagskompetens
- K4 Multilitteracitet
- K5 Digital kompetens

- Eleven kan beskriva arbetslivets och entreprenörskapets samhälleliga betydelse samt fälla omdömen om vilka möjligheter de erbjuder även för elevens egen framtid.

Innehållsområden
- empati tränas genom att försöka sätta sig in i förstå olika människors livssituation och behov
- respekt för egna samt andras rättigheter och skyldigheter
- ansvarsfull konsumtion (t.ex.träna på att ha kontroll över den egna ekonomin t.ex. genom att följa med sin egen eller familjens konsumtionen och göra upp en budget)
- konsekvenser av överkonsumtion för både för individen och miljön
- positiv attityd till arbete och entreprenörsskap
- egen framtid, intressen och sina styrkor som arbetstagare
- centrala ekonomiska begrepp (t.ex. marknadsekonomi, konkurrens, inflation, budget, ränta, beskattning)
- följa medier angående aktuella ekonomiska frågor och göra reflektioner angående hur det egna vardagliga livet påverkas av dessa

Mångsidiga kompetensområden
- K1 Förmåga att tänka och lära sig
- K4 Multilitteracitet
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap
- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

- Eleven kan motivera betydelsen av att spara, investera och konsumera både privat och ur nationalekonomiskt perspektiv.

Innehållsområden
- centrala ekonomiska begrepp (t.ex. marknadsekonomi, konkurrens, inflation, budget, ränta, beskattning)
- följa medier angående aktuella ekonomiska frågor och göra reflektioner angående hur det egna vardagliga livet påverkas av dessa
- finanspolitik fungerar och påverkar samhället.
- global ekonomin och hur den påverkar ekonomin i Finland

Mångsidiga kompetensområden
- K2 Kulturell och kommunikativ kompetens Peruste
- K4 Multilitteracitet Peruste
- K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap Peruste
- K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Mål för undervisningen